

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In Causa Religionis Miscellaneorum Libri Tres In Diuersos
Tractatus antea non æditos, ac diuersis temporibus,
locisq[ue] scriptos digesti**

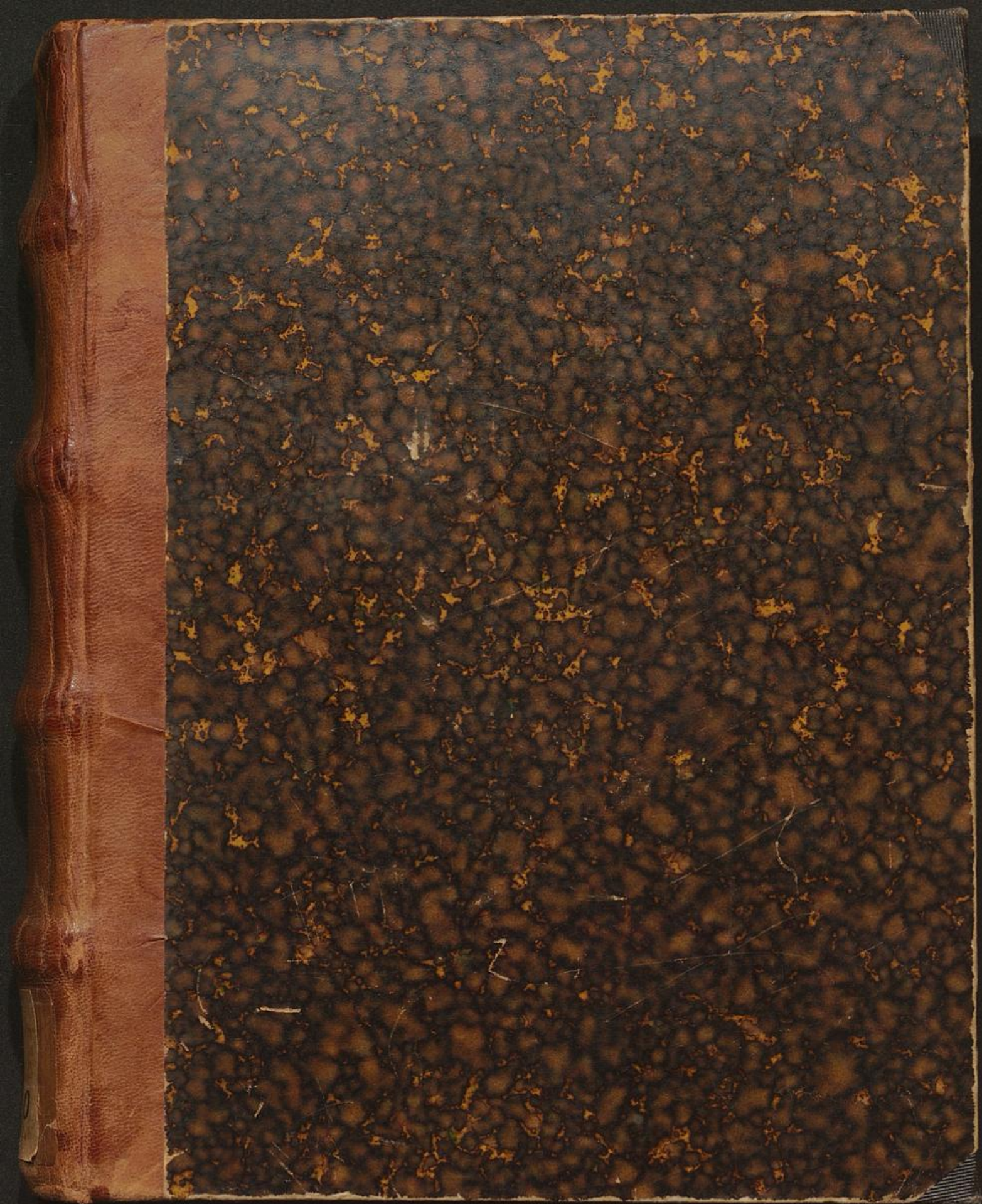
Cochlaeus, Johannes

Ingolstadii, 1545

VD16 C 4328

urn:nbn:de:hbz:466:1-29563

Th. 1170.

In Cauſa Religionis

MISCELLANEO-
RVM LIBRI TRES IN DI-

uerſos Tractatus antea non æditos, ac diuerſis
temporibus, lociſq; ſcriptos digeſti.

Per Iohannem Co-
chlæum.

Ex Societate Jeſu Paderbornæ
Ex donatione R^{di}. D. Sebaſtiani Seſulæ. a. 1598

QVORVM CATALOGVS
in ſequenti habetur Pagina.

INGOLSTADII EXCVDE-
bat Alexander Veiſſenborn.

Cum Gratia & Priuilegio Cæſaræ Maieſtatis.

M. D. XLV.

F. VII

41

CATALOGVS

TRACTATVVM MI-

scellaneorum.

Liber Primus Continet Tractatus. V l.

- I. Inuestiua Io. Cochläi in duas Epistolas Mar. Lutheri ad Leonem PP. X. Scripta Francfordiæ ad Mœnum Anno 1521. die 20. Ianua.
- II. Assertio Io. Cochläi pro Hieronymo Emsero De 25. annis S. Petri in Ro. Ecclesia, Contra Lutherum Scripta Francfordiæ Anno 1521. die 6. Iunij.
- III. Exhortatio Io. Cochläi, ad Principes Ro. Imperij Cōtra nefarios conatus Lutheri, Scripta Francfordiæ. Anno 1522.
- IIII. Consilium Io. Cochläi super negotio Lutherano, Ad Re. et illustriss. Card. & Archiepiscopum Mogontinum, scriptum Moguntia. Anno 1526.
- V. Aduersus Lutheri sediciosum, & calumniosum contra Illust. Saxoniae ducem Georgium editum librum, Defensio abbreviata per Io. Cochläum, scripta Dresdæ Anno. 1534.
- VI. Dialogus Io. Cochläi de tollenda in fide & religione discordia per Concilium Generale, Scriptus Dresdæ Anno. 1535.

Liber Secundus Continet Tractatus. XII.

- I. Epistola Papæ Adriani Sexti ad Illust. Ducem Saxoniae Fridericum, Principem Imperij Electorem, scripta Romæ Anno. 1522.
- II. Responsio Io. Cochläi super XIII. Articulis Inquisitionis contra Io. Draconem, Pastorē Miltenbergē, scripta Francfordiæ Anno. 1522.
- III. Acta antiqui dissidij inter principes & Ciuitates Germaniae, de persecutione Cleri. Anno Domini 1581. facta, Exscripta Moguntia Anno. 1522.
- IIII. Duæ Viæ agendi ad tollendum in religione dissidiū Lutheranorum.

- ranum. Vna mitior, Altera austerior Scriptæ Romæ Anno 1523.
 V. Necessitas resistendi Sectarum nouitatibus, Scripta Nuren-
 berge Anno 1524. Sub Card. Campegio Legato.
 VI. Epistola Io. Cochläi ad Vuilhelmum Episcopum Argentis-
 nensem & locum tenentem Archiepiscopi Moguntini, scripta Co-
 loniæ Anno. 1525.
 VII. Admonitio Io. Cochläi Contra seditiosum & sacrilegum
 libellum Argyrophylactis, Scripta Spiræ in Comitibus, Anno. 1526.
 VIII. Responso Io. Cochläi Ad interrogationem Zuinglianā
 de Corpore Christi in Eucharistia, Scripta Dresdæ Anno. 1529.
 IX. Contra Confessionē Augustanam dicta Martini Lutheri &
 Philippi Melancthonis Per Io. Cochläum collecta, Augustæ. An-
 no. 1530.
 X. Instructio pro Visitatoribus Catholicis per Io. Cochläum
 scripta Moguntiæ ad S. Victorem die 27. septemb. Anno. 1532.
 XI. Sermo generalis de confectione Chrismatis, Transcriptus
 ex Vetusso Pontificali, in arce Stolpensi Anno. 1537.
 XII. Questio, Vtrū liceat Christiano duas aut plures habere uxo-
 res simul & eodem tempore, scripta Vratislaviæ Anno. 1540.

Liber Tertius Continet Tractatus. XII.

- I. Annotationes Io. Cochläi in epistolam quandam e Francfor-
 dia ad Moenum sita datam, Scriptæ Misnæ Anno. 1539.
 II. Aduersus querelam Iazari ficti & sacrilegi, Defensio Canonis
 corū p Io. Cochlēū, scripta Budissenē in Lusatia superiore An. 1539.
 III. Præmonitio Regiæ Maiest. per Io. Cochlēū de Colloquio à
 protestantibus petito, Scripta Hagenoïæ Anno. 1540.
 IIII. Confutatio Excusationis & Iactantię Protestantium per Io.
 Cochleum, scripta Hagenoïæ Anno. 1540.
 V. Ad sex articulos protestantium, quos pro omnino necessa-
 rijs habēt, Responso Io. Cochlēi, Cui pauca sunt adiuncta, Ex ora-
 tioncofatoris Regis Franciæ, scripta Hagenoïæ Anno. 1540.
 VI. Certę ex Regno Anglię Nouitates, super determinatiōe VI.
 Questionum in causa religionis, scriptæ Hagenoïæ Anno. 1540.
 VII. Catalogus Hereticorum huius temporis, Ex Edicto Cæsa-
 Majest. ad Flandrenses, Exscriptus Hagenoïæ Anno. 1540.
 A 2 VIII. Confessio

147
VIII. Confessio Bucerii & aliorum facta Vuittenbergæ coram
Luthero 27. die Maij Anno 1536. Transcripta ex autographo Me-
lan. Anno. 1540. Cui adiuncta est quædam Lutheri & sociorum cir-
cus determinatio super dominio Cathedralium Ecclesiarum, Exscripta
Hagenoia Anno. 1540.

IX. Nouæ opinionis Lutheranorum, qd dicunt, In consecratis
particulis Eucharistiæ, quæ reseruantur pro Infirmis, non remanere
Corpus Domini, Reprobatio per Io. Cochleum. Scripta Misnæ,
Anno. 1539.

X. Excusatio Catholicorum, Expectantium futuri Concilij Ge-
neralis determinationem, per Io. Cochleum, scripta Ratisponæ,
Anno. 1541. Die. 18. Iunij.

XI. Epistola & colloquio priuato, super tribus præcipue articu-
lis, Ratisponæ habito cum Illustriss. Electore Brandenburgensi per
Io Cochleum, scripta Ratisponæ Anno. 1541. Die. 28. Maij.

XII. Fragmentum, de sanctificatione donorum, & de ea quæ an-
tea fit, gratiarum actione, Ex Græco super Canonem Missæ com-
mentario, Transcriptum Ratisponæ. Anno. 1541. Die. 27. Iulij.

Illustrissimo

ILLVSTRISSIMO

AC GENEROSISSIMO PRIN-
cipi ac Domino, Domino ALBERTO. Co-
miti Palatino Rheni, & Vtriusq; Bauariæ
Duci etc. Domino suo Clementissimo. Io-
hannes Cochläus S. P. D.

LLVSTRISIME AC
Generosissime princeps, Domine Cle-
mentissime, Celebrantur nunc Imperia-
lia rursus Comitia, Vuormaciæ, In
quibus sacratissimus et Inuictissimus Im-
perator noster, perpetuo Augustus, præcipue tra-
ctare de causa fidei et Religionis clementissime promisit
in Recessu Spirensi, ut tollantur aliquando uel sero
scandala et dissidia quæ per Lutheri complicumq; eius
doctrinam in Imperio disseminata sunt. Ad quæ sane
Comitia ego quoq; licet ex infimo cruditorum ordine, Po-
stremus & abiectissimus, sereniss. Regis Romanorum
Vngariæq; & Bohemiæ &c. Domini mei omnium Cle-
mentissimi, literis prædestinatus sum, ut eoueniam, si de-
nuo uocatus fuero, Quoniam uero protestantium prin-
cipum ac Cuiatum Concionatores odiose de me fingunt

A 3 atq;

atq; etiam publice scribunt plurima, quibus & fidem &
doctrinam meam eleuant ac in diuersas suspitiones tra-
hunt, operæ precium mihi uisum est, diuersos quosdam tra-
ctatulos meos, quos diuersis in locis ac tēporibus, uarijsq;
ex causis & occasionibus scripsi, hactenus nō editos nūc
potissimum cōulgare, ut Catholicis saltem principibus ac
statibus sacri Ro. Imperij ostendam per hanc Miscelo-
laneorum cōditionem, quanta mihi fuerit per annos iam
XXIII. perpetuos cura, sollicitudo, diligentia, sea-
dulitas, labor & anxietas, tum pro honore Germanicæ
patriæ nostræ ab omni hæreseos & schismatum infamia
uindicande, tum pro tot Milium, immo Myriadum ani-
marū salute ab æternæ damnationis periculis (quæ schis-
maticos certissime manent) asserenda. Spero equidem ex
alijs quoq; opusculis meis, quæ tot iam annis partim La-
tine, partim Teuthonice haud ita pauca aut breuia scri-
psi & cōulgari, Catholicis quibilibet, qui ea legere di-
gnati sunt, satis notam ac probatam esse meam & fidem
& intentionē. Attamen complura in his Miscellaneis
habentur, ad publicos tractatus pertinentia, quæ in alijs
uel omnino sunt omissa, uel non ita clare breuiterq; cō-
memorata, Ideo ea, quæ in diuersis chartis dispersa iace-
bant, in unum uolumen cōiunxi. Quod sane Illustrissimæ
Celsitudinī tuæ, Generosissimæ princeps, præ omnibus
alijs

alijs Germaniæ Principibus libenter ac deuote nūcupo,
 et quidē multis iustisq; de causis, Eius namq; nomini iustis-
 sine nimirū dedicatur, sub cuius auspicijs in ea excudetur
 urbe, quæ Celsitudini tuæ hæreditaria est, Cui et He-
 roica tua præsentia multis iā annis in literarū studio mul-
 tum honoris gratiæq; et authoritatis attulit. Prædicent Bona Natus
 ac laudent alij opes potentiamq; & generis claritatem, ræ.
 utq; etiam pulcherrimam corporis tui & uenustatem et
 proceritatem cum ingenti membrorum firmitate ac ro-
 bore, quibus Celsitudo tua bonis inter quoslibet Heroes
 maxime conspicua est, et admirandæ ultra ætatis an-
 nos eminentiæ. Ego potius admiror & laudo animi tui Bona Gratiæ
 bona, quæ te Deo amabilem, commendatū, gratumq; ac & uirtutis.
 ppinquū faciunt, Qualia sunt, innocentia uitæ, sancta in
 seculo conuersatio, prudens supra ætatē eloquium, graui-
 tas in moribus plane senilis in annis adolescentiæ, casti-
 tas non modo corporis sed & mentis & oculorum, iu-
 stitiæ studium, pacis amor, integritas fidei, antiquæ reli-
 gionis obseruantia, pietas & reuerentia erga paren-
 tes, clementia & benignitas erga subditos, modestia
 in Verbis, Vultu, & gestibus, temperantia in ci-
 bo & potu somnoque, obseruatio rituum & præcepto-
 rum Ecclesiæ, & quod ijs omnibus prætulerim, sedu-
 lus ac deuotus cultus honorque & timor erga deum,
 Cui

1. Cor. 4.
Mich. 6.

Malach. 1.

Rara nunc
antiquæ pie-
tatis exēpla.

Gui omnia bona iure ac merito refers accepta. Quid enim habes (inquit Apostolus) quod non accepisti? Et Micheas propheta pulcherrima breuitate indicat, quid sit bonum & quid Dominus requirat á te. Vtiq; facere (inquit) iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare, cum Deo tuo. Et deus ipse elegantissime per prophetam Malachiam ait, filius honorat patrem & seruus Dominum suum. Si ergo pater ego sum, ubi est honor meus: & si dominus ego sum, ubi est timor meus. Laudo igitur pietatem tuam super omnia alia bona tua, quod patri cœlesti honorem in cultu diuino, & Domino Deo tuo timorem per uitæ innocentiam sedulo impendis, Iuxta illud uere Euangelicum uerbum Domini, primum quærite regnum dei & iustitiam eius. Tanto autem iustius tua laudatur pietas, quanto rariora nunc in Germania habet prisca Maiorum fides et pietas exempla. Per nouam enim Lutheri Zuinglijq; doctrinam pij ac Euangelici præ cæteris uideri uolunt ij homines, qui calcatis legibus & Canonibus, ausu sacrilego rapiunt è templis, quicquid ex auro, argento, gemmis, serico uel arte uel materia preciosum est, quod á pijs maioribus in honorẽ Dei, Deiq; genitricis et quorumlibet sanctorum destinatum ac donatum fuit. Et interim uanegloriantur de Verbo Domini, quod etiam in manibus

nicis portant & in parietibus depingunt & ostentant
 inausissima cum hypocrisi, sicut faciebant olim Pharisei,
 qui delatabant phylacteria sua et magnificabant fimbrias,
 comedentes interim domos uiduarum, Verbum autem Do-
 mini manifeste dicit. Quicquid semel consecratum fuerit, Leui. 27.
 sanctum sanctorum erit Domino, Quamuis igitur uer-
 bis cōfiteantur se nosse Deū, factis tamen negant, dumq;
 putant se præ cæteris illuminatos, in palpabilibus iacent
 tenebris, Oculi enim eorum nequam est, utpote ad sacri-
 legia respiciens. Ideo corpus eorum totū est tenebrosū.
 Vnde & iuste contingit eis, quod in prouerbijs prædi-
 xit Salomon. Alij (inquit) rapiunt non sua et semper Prouer. 11.
 in egestate sunt, de pijs autem & timoratis principibus
 ait sic. Alij diuidunt propria & ditiores fiunt, Non
 desunt nobis hoc tempore clara utriusq; partis exempla,
 sed cum dicatur uulgo exēpla esse odiosa, melius est de præ-
 teritis quam de præsentibus exempla petere. Quorum sa-
 ne permulta referunt Valerius Maximus, Petrus
 Crinitus, & Baptista Fulgosus in primis duobus titu-
 lis, quorum unus de seruata, alter de neglecta religione
 inscribitur. Nam & Paganæ religionē licet falsam &
 erroneam) omnibus alijs rebus anteponendam esse cen-
 suerunt, Ego nuper de inuocatione sanctorum scribens in
 Bullingerum, hac de re clarissimum retuli discrimen in-

B

ter

Exēpla uir-
tutum Do-
mestica à pa-
rentibus.

ter duos imperatores, quorum alter Græcus erat Leo
III. sacrilegijs maxime infamis, alter Latinus, Caro-
lus Magnus, tam religione quam rebus gestis gloriosissi-
mus, Veruntamen Illustrissimæ Celsitudini tuæ exter-
na aut aliena referre aut proponere exempla minime o-
pus esse puto; Cui domi laudatissima ac uere Christia-
na et Euangelica in utriusq; parentis fide, morum gra-
uitate, uitæq; integritate, & antiquæ religionis obser-
uantia, constantissima deniq; erga sedem Apostolicam
& sacrosanctam Romanam & Catholicam Eccle-
siam obedientia consensioneq; exempla uelut lucidissima
uirtutum specula, copiose per gratiam Dei abundant.
Quare tuæ pietatis ac sapientiæ fuerit, si quando lacta-
uerint te peccatores ac dixerint, Veni nobiscum, insi-
diemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontē,
Celsitudo tua illis ita respondeat, Scriptum est, Au-
di fili mi disciplinam patris tui, & ne dimittas legem ma-
tris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo-
tuo, Non est igitur necessarium, alienos te audire aut
quærere doctores, domi habes fidelissimos & uitæ &
religionis doctores, quos tuto imiteris ac secure audias,
à quorum uestigijs ne latum quidem unguem aut digi-
tum te aberrare pium fuerit aut honestum. Bene ualeat

eminē

eminentissima Celsitudo tua Illustrissime ac Genero-
sissime Princeps, quam Deus Optimus Maximus om-
ni successuum prosperitate uirtutumq; incrementis floren-
tem conseruet indiesq; auctiorem reddat, precor. Ex
Ciuitate Eichstatensi Quarto Nonas Februas
rij Anno Dominice Incarnationis.

M. D. XLV.

B z Index

INDEX RERVM ET SENTENTiarvm IN MI-

scellaneis contentarum, sub numeris foliorum, et literarum di-
stinctionibus, Quarum A & B priorem, C & D
posteriolem paginam aut folij faciem designant.

A.

A Braham inuocatus ab Epulone. 189. a
Abolitio totius religionis antiquæ per
Lutherum. 40. a
Abstinencia à carnibus. 105. d
Absurda Luth. dogmata Germaniæ de-
decorosa. 40. d
Abusus Ro. Curiaë corrigendi. 74. a
Abusus sacramentorū apud Luth. 164. d
Abusus clauium apud Luth. 165. b
Abusus tollendos esse. 167. a
Achab rex minus sacrilegus quam Lu-
therus. 146. c
Adhortatio Papæ ad sectas. 80. d
Adriani VI. Papæ increpatio ad Fri-
dericum Saxoniae ducem. 98. b
Adulatio Luth. ad Leonē X. 2. a
Aduersarij cū Lut. disputare parati. 104
Aequiuocatio huius uocis Corpora-
liter. 124. a
Anabaptistarum secta ex doctrina Lu-
theri. 83. b
Anglorum Consultatio de fide & reli-
gione. 168. b
Appellare ad futurum concilium. 3. b
Appellatio miserabilis Henrici III. fo. 46. c
Argumentum inualidum ab authorita-
te negatiue. 190. a

Argumenta contra Ro. Ecclesiam. 88. b
Argyrophylactis sceleratū cōsiliū 121. c
Arriana hæresis multos habuit Episco-
pos. 36.
Articuli quam plurimi Luth. à Catho-
licis reprobati. 114. b
Articuli à uisitorib. examinandi. 133. a
Augustana cōfessionī contrariatur ple-
raq; scripta Luth. & Phil. 126. a
Augustana cōfessio bis dānata. 154. c
Authoritas Petri & Ro. Ecclesiæ. 66. d
Authoritas Conciliorum. 67. d

B.

B Althassar rex Baby. sacrileg. 147. c
Baptismatis & Cōfirmationis dif-
ferentes effectus. 139. b
Barbaries à Lut. introducta. 34. c
Bellum inter Ducē Bauarię Rupertū et
Ciuitates Imperij. 113. a
Bilinguis Lut. ad Leonē X. 5. c
Blasphemie in Christū et B. uirg. 35. b
Blasphemie in B. uirg. et S. Crucē. 131. b
Bohemie damna per Hussitas. 122. a

C.

Calumnie Luth. in S. Petrum 14. a
Calumnie eiusdem in Cæsařem. 48. b
Calumnie uisitorum. 148. c
Caput Ecclesię uicariū, Papa. 94. c
Caroli Magni pietas. 54. c

B

Callio

Index.

- Cassiodorus p̄fectus p̄torio. 23. b
 Catalogus malorū q̄ fecit Luth. 98. a
 Catalogus h̄reticorum nostri tēporis (172. c
 Catilina saxonicus. 1. a
 Celebritas diei Cœnę Domini. 138. c
 Ceremoniarum rationes ex scripturis. (51. b.
 Ceremoniæ Ecclesiæ antiquæ. 135. b
 Chrismatis consecratio. 139. a
 Chrismatis origo & usus. Ib. d
 Christus quot annis p̄dicauerit. 16. c
 Christus in Eucharistiæ Sacramento adorandus. 124. c
 Christus manet in hostijs consecratis. (174. b
 Christi oblatio mystica in cœna nō uiss. 188. a
 Christianus non est certus in hac uita de salute sua. 164. b
 Ciboria argētea Symmachii papę. 177. c
 Ciuitatum damna ex bello. 113. b
 Cleri luxus & excessus. 70. c
 Cleri persecutio & expulsio. 112. c
 Cleri reformatio. 114. d
 Colloquium prolixum ad concordiam inutile. 155. d
 Comminatio de ultione diuina. 102. d
 Comminatio de utroq; gladio. 104. b
 Communicare sub utraq; specie. 109. a
 Cōputatio de 25. annis S. Petri R. O. 17.
 Compositio inter Ciues & Clericos facta. 112. d
 Conciliorum decreta nequaquam spernenda. 50. d
 Concilium Constantiense à Luth. p̄batum. 52. a
 Concilij iudicio acquiescendū est. 70. a
 Concilium Christianum & liberū. 77. a
 Consilium pro religione in 4. articulis. (fo. 39. d
 Consilium male neglectum. fo. 41. c.
 Consilium impium ad sacrilegia. 120. d
 Constantini reuerentia erga Episcopos (fo. 11. d
 Contemptor Deorum & hominum Luth. 15. b
 Contemptus legum & Canonū. 112. a
 Cōtentio iniquissima de sola fide. 163. d
 Contra Nicenam synodum dicta Lutheri & Melanchthonis. 126. b
 Cornelij Taciti calumniā contra Christianos. 24. d
 Corpus duplex, Homogeneum & heterogeneum. 91. b
 Corpus Christi idem in substantia sub diuersis accidentibus. 123. b
 Corpus Christi aliter in cælo quā in sacramento. Ib.
 Corpus Christi & animæ & corporis cibus est. Ib. d
 Corpus Christi quomodo uenit in Eucharistiam. 124. b
 Corpus Domini panis dicitur. Ib. d
 Corpus & sang. Domini in hostijs cōsecratis. 174. b
 Cura pastoralis fo. 137. a
 Curtisanorum Tricæ & aucupia. 74. b
 Cuspides & pugiones cōtra Luth. 25. c
 D
 Damna patriæ à Luth. data. 11. c
 Damnatio dogmatum Luth. multiplex. 42. & 182. d
 Defunctis impendenda pietas à uiuis. (115. b
 Digamiæ erronea descriptio. 186. a
 B 3 Disputas

Index.

Disputare de fide Ecclesiæ in publico non licet.	118.b	Excecatio magna Lutheranorum.	(28.d
Diuinitas Christi.	127.a	Excusationes Luth. sophisticæ.	6.b.d
Doctores Ecclesiæ de S. Petro. Romæ.	(27.b	Executio Edicti Imp. male omissa.	36.c
Draco, pastor seditiosus.	110.a	Executio senatus consulti Anglorum.	(170.b
Duo falsa fundamenta Luth.	50.a	Experientia per seditiones rusticorum.	(118.a
Duplicia Ecclesiæ membra.	91.b		

E

Ecclesiarum Cathedralium ius & Dominium.	172.d
Ecclesia uera non est apud Luther.	(187.b
Ecclesiam in Concilio collectā spernere, graue peccatum est.	79.b
Ecclesia sponsa Christi.	87.b
Ecclesia Catholica.	88.b
Ecclesia duplex Militans & Triumphans.	90.a
Edictum Vuormaciense contra Luther.	64.a
Efficacia baptismi.	126.d
Elatio & superbia Luth.	4.a
Episcoporum negligentia.	115.d
Errores Lutheranorum de Ecclesia.	(96.b
Errores hæreticorum de Christo.	132.c
Esus carniū in Quadragesima illicitus.	105.d
Euangelium in summo honore habendum.	56.b
Euangelium Luthe. nequiciæ Velamen.	60.d
Euangelium agnoscere.	145.c
Eucharistia quomodo dicitur nouum Testamentum.	125.c
Eucharistia quomodo differt ab alijs sacramentis.	175.c

F

Falsa securitas de salute in sectis.	84.a
Falsa concordia.	154.b
Falsa concordia auget schisma.	(155.c
Fama Germanorum apud Exteras nationes mala per Luth.	42.d
Fides duplex, formata & informis.	(90.c
Fides Ro. Ecclesiæ per totum orbem.	(156.d
Fides falsa Luth. de sanctis.	190.c
Figmentum de capto Luth.	48.a
Frater S. Ambrosij per hostiam consecratam saluatus in naufragio.	176.d
Fraudulentia Luth.	2.c
Fructus doctrinæ Luth.	55.a

G

Gallici Oratoris ad status Imperij super causa religionis propositio.	166.d
Gesta Parlamenti Anglorum in causa religionis contra Luth.	167.c
Gladij duo contra Luth.	24.b
Gloriatio Luth. de malo.	10.a
Graduum consanguinitatis confusio per Luth.	161.a
Gratia duplex, gratum faciens & gratum data.	90.

Graues

Index.

- Grauamina Germaniæ maligne in pu-
blicum euulgata. 44.d
- H.
- Hæmus Luth. per sacrilegia: 54.b
- Hæretici contra sponfam Christi Lapi-
thæ sunt & Centauri. 86.d
- Hæreticos fouere, maximum malum
est. 97.d
- Hæretici omnes superbiunt de scriptu-
ris. 98.c
- Henrici IIII. schisma Infortunatiss-
imum. 46.b
- Historia de diuite & Lazaro 189.b
- Homouision male negatum à Luth.
(126.c)
- Horæ Canonici omitti non debent.
(110.c)
- Hostiæ consecratæ in ciborijs reseruan-
dæ. 177.b.c
- Humilitas ficta Lutheri ad Leonem
X. 1.c
- Humilitas Cæsaris erga Papam. 74.d
- I.
- Iactantia Luth. ad Leonem X. 9.b
- Iactantia mendax de doctrina. 57.b
- Iactantia Luth. de spiritu, non credens
da. 99.d
- Iactantia falsa de Confessione Augus-
tana. 158.a. & 161.d
- Ieiunia Pauli contra Carniuoros.
(106.b)
- Iohannes Draco seductor Miltenber-
gensium. 104.d
- Impedimenta Matrimonij. 185.d
- Impudentia Luth. ad Leonem X.
(1.b)
- Impudentia eiusdem contra 25. annos
S. Petri quibus Romæ præsedet.
(fo. 27.c)
- Incōstantia Hieronymi Pragensis. 3.d
- Inconstantia Luth. circa Bohemos.
(4.b. & fo. 38.a)
- Inconstātia Lut. de indulgentijs. 37.b
- Indicere Concilium ad Papam spectat.
(75.b)
- Insultationes Luth. contra Ecclesiam.
(35.c)
- Inuocatio sanctorum. 189.a
- Inuocationes nostras à sanctis audiri.
(1b.b)
- Inuocatio sanctorum non est contra
Christum. 190.d
- Ira Dei in schismaticos. 103.b
- Iudæi à Claudio Imp. Romæ expulsi.
(18.c)
- Iudeorum contra Ecclesiam obiectio.
(85.d)
- Iudex controuersiarum in fide 66.b.
(78.b)
- Iustificatio quomodo fit. 164.a
- L.
- Laici Prælatos temere iudicant. 71.b
- Laicis sacerdotes iudicare non licet.
(102.a)
- Lamechitæ, qui duas uxores simul &
eodem tempore habent. 142.b
- Liber Centum grauaminum. 115.c
- Libri Luth. obstant ueræ concordia:
(162.a)
- Libri à Cæs. Maiestate prohibiti in
Flandria. 172.c
- Libertas sectarum sicut Onagrorum.
(77.d)
- Libertas & obligatio quomodo repu-
gnant. 80.b
- Liga Ciuitatum tempore Vuenceslai
regis. 111.d
- Lutherus

Index.

- Lutherus ad maledicendum uehemēs. (5.b)
 Luth. nulli iudicio se submittit. 14.d
 Luth. contra totam religionem nostram. 31.b
 Luth. immanior Turcis & Paganis. (eo.d)
 Luth. contra leges & Ro. Imperiū. 32.a
 Luth. combustor Iuris Canonici. 33.b
 Luth. epistola missa Vuormaciam ad Principes. 34.
 Luth. periculosior religioni quā Iudæi aut pagani. 38.d
 Luth. seipsum præfert Ambrosio & Aug. 60.d
 Luth. sanguinis sitiens. 61.c
 Luth. seditiosior Muncero. 63.c
 Luth. contra nouas sectas. 65.c
 Luthero male creditur contra Concilia. 78.a
 Lutheri fides multorum malorum causa est. 82.c
 Luth. condemnatus proprio iudicio. (89.a)
 Lutheranorum peccata. 95.d
 Lutherus perniciēs Christianæ religionis. 97.b
 Luth. ex fructibus cognosci debuit. (99.a)
 Lutheri dicta contra Confessionē Augustanam. 127.c
 Lutheri error de inferno & de sinu Abrahamæ. 129.b
 Luth. error de libero arbitrio. 1b.c
 Luth. nouus error de Eucharistia. 172.a
 Luth. inconstantia à Laicis quoque res probata. 185.a
- M.
- Malum à Luth. promotum. 111.a
 Maledicta sectarum in Ro. Pont. 71.c
 Mali bonis permixti semper fuerunt. 72.d
 Mali quomodo sunt membra Ecclesiæ. (192.b)
 Mali quomodo habent spiritum Dei. (Ibidem.)
 Maledicentia Luth. 100.b
 Matrimonij scelerates apud Luth. 185.a
 Mendax Luth. ad Leonem X. 4.d
 Mendax omnis homo, sed non Ecclesiæ. 79.a
 Missa & horæ Canonice in Ecclesia semper fuerunt. 107.b
 Missa mali sacerdotis. ibidem.d
 Missæ perplexitas apud Luth. 157.b
 Missæ priuatæ nō sunt abolendæ. 169.d
 Missa diuersimode uariata. 184.b
 Missæ Canon Oratio perfectiua dicitur. 191.d
 Monachis nūq̃ licuit nubere. 166.a
 Mordax in criminando Luth. 8.b
 Multa credimus quæ non sunt in scripturis sacris expressa. 15.c
- N.
- Naucula Petri Ecclesia Catholica. (187.d)
 Necessitas resistendi sectarum nouitatibus. 116.d
 Negare corpus domini in hostijs consecratis nouus & impius error est Luth. (175.a)
 Nemo est in Ecclesia Catholica nisi qui Ro. Ecclesiæ consentit. 93.d
 Non omnia sunt scripta. 50.29.b
 Nō licet sectis quod licuit Christo 71.d
 Nō iustificat sola fides. 84.d
 Non recedendum ab Ecclesia propter malos.

Index.

malos.	89.c	Prælati boni adhuc hodie multi sunt.	(135.d
Non sunt de Ecclesia certi sectarij.	93.a		(72.a
Novus error Luth. de hostijs consecra	175.a	Principes adhuc Catholici.	81.c
tis.		Principum grauiora peccata.	121.b
Nullius hæretici turpior causa quam	53.c	Procellus iuris contra nouos Concios	
Luth.		natores.	116.2
O.		Processiones & Letanie Ecclesię.	108.d
Oblatio Eucharistię.	176.a	Proditorie practica Luth.	62.d
Obligant præcepta Ecclesię.	108.a	Prouocatio ad æquale periculū.	119.a
Occasionēs cogitandi de pace.	194.a	Q.	
Oculus nequam ad sacrilegia.	53.d	Quadragesimalis abstinētia.	106.c
Odium in Papam graue peccatū.	44.b	Quales in causa religionis adhibendi	
Oleum triplex quod cōsecratur.	138.d	sunt Consultores.	43.b
Operum bonorum neglectus per Luz		Qualis sermo stylusq; Luth.	100.a
theri dogmata.	83.c	Qualis spiritus & doctrina Pauli. Ibi.	101.b
Osiæ regis plaga, laicis timenda.	76.c	Quanta bona per religionem adepta os	
P.		lim est Germania.	65.b
Panis consecratus corpus domini est.	(176.b	Quærela Hedionis de turbatu per nos	
Papam dici Antichristum, graue sces	fo. 44.c	uas sectas religione.	69.a
lus.		Quærela iniqua de loco Concilij.	79.c
Papa in omnibus de fide dubijs confus	94.d	Quærela Lazari.	149.b
lendus.		R	
Paradoxa Luth. de fide.	82.b	Rationes Catholicorum, cur absq; Cō	
Peccatorum confessio secreta.	110.d	cilio non possunt cum Luth. concor	
Ferfidia Luth. in Leonem X.	9.d	dare.	182.d
Peregrinationes ad loca sanctorum.	(108.b	Rebellio contra Papam infœliciter ces	
Perizomata Diaboli.	88.c	dit.	76.2
Petitiones protestantium.	144.c	Regis Franciæ sententia contra sectas.	166.d
Petrus & Paulus uno die passi.	19.d	Regula falsa Luth. de Ecclesia.	85.b
Petri & Pauli templa Romæ.	21.d	Religionis dolosus prætextus.	145.b
Petri primatus in Ecclesia.	87.d	Reuocatio Luth. improba.	1.d
Picturæ impie & scandalosæ.	159.a	Rhetores Iesabelici.	147.b
Pietas Caroli V. erga Germanos.	82.a	Ritus Græcorum post finitam missam.	(193.2
Potestas ordinata.	148.d		22.c
Potestas Ecclesiæ in statuendo.	166.b	Ro. Pont. autoritas.	
Prædicationes Catholicorum quales,		Roma, Imperium ad Germanos trans	
		latum	

Index.

latum.	65. c	Subiectio iniqua Cleri gladio laicorū.	(73. a
Ro. Ecclesia omnium certissima.	91. d	Superbia sectarum contra Papam.	75. a
Ro. Ecclesia ab Apostolis fundata sem per durat.	96. b	T.	
S.		Templum S. Petri Romæ à Gotthis quoq; in summa ueneratione habitum.	fo. 22.
Sacerdotibus dei nō maledicēdū.	100. d	Testes antiqui de Sancto Petro Romæ.	(26. a
Sacerdotibus dei maior debetur honor		Timendum a Lutheri machinationi bus.	30. d
in nouo quam in uet. testa.	101. b	Timendum ab ultione diuina propter Luthe.	43. c
Sacerdotum illicita coniugia.	109. b	Tractatus de religione Vuittenbergæ.	(169. d
Sacerdotum falsa ordinatio apud Lu the.	105. b	Tribunal uisitatorum Saxoniorum.	(152. b
Sacrilegia per Luth. introducta.	145. d	Turpissima Ecclesia Luth.	96. b
Sanctiones patrum seruandæ.	109. d	V.	
Sancti in cœlo quomodo audiunt pre ces nostras.	189. c	Variatio protestantium circa Confes sionis & Apologiæ suæ exemplaria.	(184. a
Saxonum conuersio ad fidem.	97. c	Venatio Luthi in Emserum.	7. b
Scandali peccatum.	107. a	Verbo Dei nihil addendum, nihil au ferendum aut mutandum.	28. d
Sceleratum uerbum Luth.	7. c	Verba Luth. pro Turcis contra Prin cipes.	48. d
Schismatici sine omni spe salutis.	44. a	Verborum consecrationis uirtus non transit.	179. a
Schisma quodcunque Deo displicet.	(45. d	Victima, non panis, sed corpus domi ni est.	192. b
Scholasticos pauperes alere ac iuuu re.	149. d	Vindicta iniqua Lutheri & Narsetis.	(9. c
Seditio rusticorum ex doctrina Luthe.	(47. b	Vindictæ diuinæ exempla in Germa nia.	122. b
Seditiosa uerba Luthe.	47. c. 48. b	Wirtute spiritus sancti conficitur sacra mentum.	192. c
Seditiosissimus liber contra Principes.	(49. b	Visitato	
Seditiosa doctrina contra sæculares.	(59. a		
Seditiosa uerba pro rusticis.	62. b		
Seditiosi Concionatores & scriptores.	(120. b		
Seductor conscientiarum Luth.	55. b		
Senatusconsultum Anglorum.	169. b		
Sex quæstiones in causa religiōis.	168. a		
Sex Anglorum conclusiones Catho licæ.	Ibid.		

Index.

Vifitatorum officium circa Parochias	(137. b)	Votum continentiae non est laqueus.	(Ib. d)
Vifitatorum Evangelicorum malicia.	(148. c)	Vtilitas Sacramenti Confirmationis.	(140. c)
Vita Cleri non euacuat Vim Sacra- mentorum.	70. d	Vxores duas fimul habere non licet.	141. b
Vita Parochorum qualis effe debet.	(136. b)	Z.	
Vltor facerdotum Deus.	103. b	Zelus Luth. iniquus.	9. c
Vltio diuina in facrilegos.	121. a	Zelus pro Ecclefia contra Luth.	53. a
Vltio diuina & humana.	122. d	Zuinglij error de Euchariftia.	125. a
Votum impedit coniugium.	165. c	Zuinglij mendatium de f. patribus.	(Ib. b)

FINIS.

CORRECTORIVM ERRATORVM.

a. i. facie i. linea 26. ad ftupicium. a. 2. fa. 1. li. 3. I. nunc. a. 3. fa. i. li. 26. ad a. 4. fa. 2. li. 4. tum potius. Et li. 6. inuitum. c. 2. fa. i. li. 23. ita feftaris. Eo. fa. 2. li. 29. fuplex petit. c. 3. fa. 2. li. 19. Et ideo. c. 4. fa. 2. li. 24. aut cuspitem. D. i. fa. i. li. 20. Quoniam. D. 2. fa. 2. li. 20. ideo varijs. E. 3. fa. 1. li. 10. Luthere. E. 4. fa. i. li. 13. preponatur. Et li. 30. fi eta. f. 3. fa. 2. li. 29. q. g. 2. fa. 2. li. 11. Cataphrygem g. 3. fa. 1. li. 15. fultinebis. l. 3. fa. 2. li. 1. ftatui. l. 4. fa. 2. li. 8. communicant. Et li. 15. comederit. m. 1. fa. 2. li. 1. detractio nis. n. 1. fa. 2. li. 29. affimilant. Et 30. Equites. n. 3. fa. 2. li. 24. tamen. n. 4. fa. 1. li. 15. et 16. quod. Et li. 27. fuiſſe o. 2. fa. 1. li. 22. prohibita. p. i. fa. 2. li. 29. ſquamis. q. i. fa. 2. li. 15. dilecto. q. 2. fa. 2. li. 13. oportebit. Et li. 15. excitabit. s. i. fa. i. li. 4. medicantis. s. 3. fa. 1. li. 23. Eſto. s. 4. fa. i. li. 19. uiros. t. i. fa. 2. li. 26. urgeri. t. 3. fa. 2. li. 29. Conſ tantium. 11. i. fa. i. li. 2. indicare. 11. 3. fa. i. li. ult. innitens. x. 4. fa. i. li. 9. ſuam. 3. fa. 2. li. 19. Ad Arenij. 2. 4. fa. 2. li. i. ſpirituum. Aa. 2. fa. i. li. 6. de Aquino. Et li. 9. ætere nis. Eo. fa. 2. li. 26. erant. Bb. 2. fa. i. li. 21. in Eccleſiam. Bb. 4. fa. i. li. ult. maledici. Cc. 2. fa. i. li. 7. dicente. Cc. 3. fa. i. li. i. Princos. Dd. fa. i. li. 18. ſuggeſtione. Et fa. 2. li. 5. ſeditionis. Ee. 2. fa. i. li. 15. Cum patientia. Ee. 4. fa. i. li. 11. quod. Ff 2. fa. i. li. 4. Aeg yptij. Gg. 4. fa. 2. li. i. odio. li. 4. fa. i. 16. & 17. ordinatur. Et li. ult. negauerunt. Kk

3. fa. 2. li. i. darem. Et li. 5. facile. Ll. i. fa. i. li. 6. salutatione. Et fa. 2. li. 17. An baptis-
 num. Et li. 25. nouas. Mm. i. fa. i. li. 19. detractores. Et li. 28. decet. Mm. 3. fa. i. li.
 14. Oleo Et li. ult. regeneratur. Mm. 4. fa. i. li. 20. omittunt. Et fa. 2. li. 5. parentum.
 Et li. 29. donum. Nn. 2. fa. 2. li. 18. dominatur. Nn. 4. fa. i. li. 28. cordis. Et fa. 2. li. 15.
 ipsos. Oo. i. fa. i. li. 2. nobis. Et li. 10. nos. Oo. 2. fa. 2. li. 9. lefractæ. Pp. 2. fa. 2. li. 21.
 dominantur. Pp. 4. fa. i. li. 15. subant. Rr. i. fa. i. li. 5. nostrarum. Rr. 3. fa. 2. li. ult. Es-
 lectiores. Ss. i. fa. i. li. 6. exercentur. Ss. 2. fa. 2. li. non possit non. Tt. i. fa. 2. li. 27. pos-
 tuerunt. Vu. 3. fa. i. li. 20. habebunt. Xx. 2. fa. i. li. i. eos. Yy. 3. fa. 2. li. 23. substantia.
 Yy. 4. fa. i. li. 6. Ioannis. Et fa. 2. li. 19. dependet. Zz. i. fa. 2. li. 14. Non tamen. Zz. 2.
 fa. i. li. 22. Ne cum. Zz. 4. fa. i. li. 2. Quomodo autem. Aaa. i. fa. i. li. 5. Hierony-
 mus. Et fa. 2. li. 9. Secundæ. Aaa. 2. fa. i. li. 16. sumptuum. Aaa. 3. fa. i. li. 9. nouas.
 Aaa. 4. fa. 2. li. 18. profertur. Bbb. 3. fa. i. li. 24. Dietam. Ccc. i. fa. 2. li. 3. Primæ. Ccc.
 2. fa. i. li. 6. omnem Cælestis & Ddd. i. fa. 2. li. 24. Hos Tres. Ddd. 2. fa. i. li. i. in
 his Tribus.

MISCELLA

MISCELLANE

ORVM IOHANNIS CO.

chlaei, Tractatus primus Libri Primi.

INVECTIVA IOANNIS COCHLAEI

in duas Epistolas Lutheri ad Leonem
Papam X.

Vouſq; tandem abutere Catilina Saxonice
patientia noſtra? quam diu nos etiã furor
ille tuus eluder? Quem ad finem ſeſe effreſ-
nata iactabit audacia? Quoniam procedet
inaudita hec tua maledicēdi licentia? Quis
erit deniq; mendaciorum, cōuiciorum, in-
iuriarum, calumniarum, omniſq; generis peſtilentiſſimarū
tuarum machinationum modus? Nolo tibi hic tuas impro-
perare hæreſes, execrabiles alioqui, atq; horrendas, & eas qui
dem plurimas, quarū bonam partē iam olim uniuerſa dam-
navit Eccleſia, Nec maledicta tua nunc recenſebo, De una
tecum expoſtulo impudentia, qua tam impūdentem uniuer-
ſo illudis Orbi, Ecce ad ſummum Pontificem alteram iam
ædidisti epistolam, quam forte citius inuulgasti ad populū
quam ſignata perueniret (ſi tamen peruenit aut à te unquā
transmiſſa eſt) ad illum. Id quod in priore quoq; ad eundem
epiſtola factum eſſe arbitror, Sic enim in præliminari epiſto-
la ſcripſiſti cum Staupicio. Rogo itaq; has meas ineptias ſu-
ſcipias, & qua fieri poteſt industria, ad Optimum Pontifi-
cem, Leonem X. trāsmittas, ut ſint ibi mihi aduerſus ſtudia
malignantium uice alicuius Paracleti. Vere ineptias, quæ
cum grauiffime læſuræ erant & animum & Maieſtatē Pon-
tificis, tibi tamen uice Paracleti eſſe ibi uolebas.

Impudicitia
Lutheri.

a

Dic

Aeditio iniu-
sta.

Honesti re-
uocatio.

Turpis reuo-
catio.

Dic impudentissime, scriptas ne an impressas ad eum trans-
misisti? Si uere uolebas eas ab illo approbari aut reprobari,
Cur antea emisisti in publicū, quā misisti priuatim ad illū?
Tu ne indoctus (ut ibi scripsisti) stupidus ingenio, uacius
eruditione, inuitus ueniebas in publicum? Quis iubebat
aut cogebat? Cur non expectabas (cui statūrū te dolosa hy-
pocrisi simulabas) Pontificis iudiciū? Cur emisisti prius
quam obtulisti? si ob nudas propositiones disputatorias au-
ditum de te audieras pessimum, quo nomen tuum coram
Pontifici grauissime ferebat, Cur nō priuatim prius earum
declarationē ad illum dedisti, ut animum eius placares, quā
euulgaris in tantum Ecclesiæ Romanę populū? Christiani
scandalum? Quæ te coegit necessitas, ut anser streperes in-
ter olores? Si propositiones ille, nō doctrinæ, non dogmata,
sed disputationes erant, ut simulabas in epistola, Cur non
potuisti eas reuocare, ubi miram tibi uidebas inuidiam ex ea
inuulgatione conflare? O transfuga leuissime, quanto tum
honestius salubriusq; eas aut omnino reuocasses, aut saltem
scandalum earum ad populum fuisses deprecatus, his aut
similibus uerbis. Non asserui sed disputaui: Aut disputatio-
nes fuere, non doctrinæ, Quam posteaquam eas in reso-
lutionibus tuis sic quidem pertinaciter asserueras, ut in de-
claratione positionis L VIII, paratum te diceres & ignem
& mortem pro illis suscipere, sic nunc scribas circa initium
de captiuitate Babylonica. Vtinam à Bibliopolis (inquis)
impetrare queam, & omnibus qui legerunt persuadere, ut
uniuersos libellōs meos de indulgentiis exurant. Rogo te,
combustor petulantissime, quam potuisset in te uel Papa
uel Concilium sententiā dare grauiorem, quam dederis
tam ipse furore proprio, leuitate plus quam histrionica, im-
pudentiaq; plus quā meretricia; Quo id facis exemplo? qua
ratione

In Duas Epistolas Lutheri ad Leonem X.

2

ratione. Certe rationem nullam assignas, neque ulla tibi suppet exemplum historia. Si hac turpitudine frons tua non rubeat, qua tandem alia rubeat? nunc tu Monache, quauis muliere leuior, & in certamen prouoca uiros, & dic audacissime, Surgite hic uniuersi Adulatores Papae in unum. Eluite haec uiri. Haec ne uiris digna sunt, quae meretricibus si audirent, risui forent? Cur non blandulos Eunuchos mulierculasue dicaces potius in certamen prouocas quam uiros, cum tu sis omni adulatore blandior in Epistola priore, omni muliere fallacior in posteriore? fallaciam postea reuelabo, nunc adulationem tuam plusquam Cinatonicam, tuis uerbis ostendam. Sic enim priorem concludis epistolam.

Prouocatio
insolens,

Adulatio
Luth. ad Papam
Leonem
X.

Quare Beatissime Papa prostratum me pedibus tuae Beatitudinis offero, cum omnibus quae sum & habeo, Viuifica, Occide: Voca, Reuoca, Approba, reproba, ut placuerit, uocem tuam uocem Christi in te praesidentis & loquentis agnoscam.

Sunt haec obsecro uerba hominis liberis sunt uiris: Quid seruilius? quid effœminatius? Profer, si potes, ullum ex toto Iuris Canonici corpore Titulum, Canonem, uersiculumue minimum, qui tam seruiliter aduletur Pontifici. Siccine asseris in libertatem Germanos? heccine nobis erit per te libertatis Christianae formula? Hisne armis expugnabis Pontificem? Hui quam egregius Dux Boemorum Nobilitatisque Germanicae, qui sic bellum inferat Pontifici. Dignus nimirum, quæ ad tantum bellum sequantur uiri Germani atque Boemi: de cuius leuitate frontem contraherent Mimi, Parasiti, Thaides, Lenones, ac scorta uulgatissima quæque. Ferendum

a 2 forte

Fraudulen-
tia Luth.

forte quis dixerit, quod metu tam seruiliter te obtuleris. Verum tu ipse genere in priori ad Straupicium epistola omnem procul à temetū excludis, Ipsiq; Pontifici morte quoq; tuam, uelut egregium adulationis tuæ Colophonē, offers, pulchre (ut putas) subiungens. Si mortem merui, mori nō recusabo. Veniam forte precari possis, à uiris quos in rem tantam seducere conaris, si metu solum aut adulandi studio tam seruiliter illi, in quem nunc arma concitas, tete obtulisses, Cæterum quod non solum abiecte, sed etiam fraudulentè sic te obtuleris publice, Exemplum profecto hic dedisti omnibus bonis uiris, ut tibi iure nullam penitus habeant fidem, Quamquam enim dicis Pontifici, uoca, reuoca; Reuocandi tñ animum nunq; habuisti, Nam paulo ante dicebas, Reuocare non possum. Dicis item, Approba, reproba, cum iam certissime apud te ipsum decreuisses, non solum reprobationem, sed & declarationem Pontificis (quod satis iam re ipsa constat) nolle admittere.

Quin etiam in eodem libro multa asseris constanter (ut tu ais) de plerisq; nihil te dubitare protestaris, Pro quibusdam uero uel ignem ac mortem suscipere paratum te scribis.

Hæc si uera erant, illis certe uerbis: Approba, reproba, cōsona nō erāt. Neq; Christū (ut mendaciter assentabaris) in Papā loquentem agnoscere uolebas. Tu ne igitur uirorum fortium (quos & Germania et Boemia plurimos habet) per tantam animi mobilitatem, impudentiā, seruitutem, fraudulentiamq; Duxeris contra Pontificem Ecclesiamq; Romanam? fateor equidem te argutiarum densitate, allegationumque fumo, ac uerborum technis egregie ualere. At his rebus non expugnabitur sancta Catholica & Apostolica ecclesia, quæ firmiter ædificata est et bene fundata supra firmam

firmam petram, Contra quam, si portæ inferi non præualebunt, quomodo præualebit inanis dicatitas tua?

Dimissa autem priori epistola, quam & turpi adulatione fœdasti, et multo turpius intra biennium simul cum uniuersis eiusmodi libris tuis reuocasti. Ad posteriorem quam possum breuissime respondebo, non sane ad singula uerba, quod nimium sit uerbosa, sed potius ad capita sensuum, & ne ad ea quidem singula, ne in futilibus futili labore tempus teram longius. Primum ostendas mihi uelim, ubi impij (ut uocas) adulatores turpius & seruilius fuerint huic nostro Pontifici adulati, quam ipse tu feceris in priori epistola. Ab his tamen calumniose & beneuolentiam captas, & facinora tua per totam excusas epistolam. Sed uide, quam prudenter ex noua tua Rhetorica beneuolentiam à grauius læso queras.

Contra alteram epistolam Luth.

Meministi semper Pontificis, At uelit ille, te nunquam sui meminisse, Coegerunt te impij adulatores. At illos longe magis obadiantes meliusque de fide & ueritate sentientes quam te agnoscit. Vanissimas ais Pij et Iulij Constitutiones quæ stulta tyrannide prohibuerunt, ne quis à sede Apostolica ad futurum Concilium appelleret. At uanissimam scit ille præsumptionem tuam, stultissimumque conatum, quo sedem Apostolicam quæris euertere, quam omnes Reges, Imperatores, Principesque Christiani per tot sæcula tantopere sunt uenerati, strenueque tutati. Certe equiores multo sunt ille Constitutiones quam nugæ tuæ petulantissimæ. Nam si cuique priuatorum ad futurum Concilium appellare licebit, omnibus impune licebit & Pontificem & omnem uexare Clerum ecclesiamque totam, donec fiat Concilium. Quasi uero non alia sint regibus Principibusque & Prælati negotia, quam ut omni anno menseue Concilium indicant per orbem terrarum, propter unius hominis priuati,

Appellare ad futurum Concilium.

& eius quidem leuissimi, contumacis & superbi, uesaniā nugacissimasq; nugas. In quibus minime cōstet ipse sibi, & quas ipse iam partim neget, sã uniuerfas exuri petat, ut non solum damno afficiat ementes & uendentes atq; Impressores, Verum etiam incredibili rubore confundat suos fautores, quibus plus æquo placuerant eiusmodi blateramentare bellionis. Quid igitur opus est Concilio, si reuocas ipse, que stulte ac male scripsisti?

Quale petit
Concilium
Luth.

Quale uero indicetur Concilium, quod tibi satis uideatur tutum & liberum, Cum Constantiense, quod omnium fuit liberrimum, reprobis maxime? Quale igitur petis Concilium? an aliud nebulonum nebulo, quam ubi præsint Centauri, Raptōres, Oberati, Hussitæ & id genus perditissime fidei homines, quibus omne iudicium in manu sit & uiribus? Interim tibi grassari liceat, non solum in omnem constitutionem Papæ, Conciliorumq; decreta, uerum etiam in omnia Christianę religionis sacra & sacramēta sacrificiaq; ad gladijque potestatem atq; furorem omnia disponas.

Incōstantia
Hieronymi
Pragensis.

Nec turpe ducashodie asserere, quod cras neges. Tui nimirum Hussitæ Hieronymi Pragensis exemplo, Qui turpiter nimisq; muliebriter ex carcere condemnauit ac reprobauit dicta factaq; Iohannis Hufs, quæ antea tam magnifice apud populum Boemicum uerbis scriptisq; laudauerat, Ac multo turpius postea eundem Ioannem Hufs, cuius doctrinam paulo ante non solum reprobauerat uerum etiam abiurauerat, publice iterū laudauit & approbauit, Quamuis paulo ante quædam illius dicta sic insana sibi fuerant uisa, ut minime crediturus fuerat, ea illius fuisse, nisi pprio cōuictus fuisset illius Chirographo, uir inconstantissimus nullam penitus uiriliter tantam animi mutabilitate præferens. Id quod ex actis illius Cōcilij in 19 & 21. sessionibus
apero

In Duas Epistolas Luth. ad Leonem X.

apertissime intelligitur. Huius mores, doctrinam, sectamq;
per omnia diligentissime sequitur hic noster Lutherus.

Tam insigne scilicet nomē, non nisi insignioribus (ut per
totam uidemus epistolam) scribi debet literis, Tanta est em̄ Elatio Lu
theri
hominis superbia, ut reliquos Theologiae doctores dicat in-
dignos congredecum LV THER O, Quid insolentius?
Quid alienius à Christiano pectore? Quid inuidiosius in
Monachos? Hec tamen animi elatio turpisq; in cuculla mens
dicante arrogātia perplacet nouarum rerum studiosis. Nec
mobili uulgo displicet forte tanta animi huius mobilitas,
qua toties iam per triennium idem nunc asserit nunc negat.
Bonis certe Christianis ac maturi grauisq; animi uiris adeo
muliebris dictorum uarietas placere non potest. Non em̄ unā
solum aut alteram propositionum suarum retractat, sed uni
uersos petit exuri libros, quos tamē etiam post eiusmodi pe-
titionem allegat, lectoremq; ad eos aliquando remittit.

Quid dicā de Boemis, quos Lypsiæ publice reprobauerat Inconstātia
Luth. circa
Bohemos.
in disputatione, & in resolutionibus alijsq; nonnullis libris he-
reticos uocauerat, nunc eosdē ueros uocat Christianos, &
nos impios Schismaticos. Certe si uiri sunt Boemi ut sunt,
tantam & Hieronymi & Lutheri in uerbis factisq; incōstan-
tiam laudare nō possunt. Cōdēno egdē cū sancta ecclesia
Catholica et Apostolica, heretica dogmata Iohannis Hufs,
At multo plus laudo (hoc est minus reprobo) mores illius, q̄
lubricissimorum eius discipulorum Hieronymi et Lutheri, q̄
multę in Boemia mulieres atq; etiā pueri adhuc uirilius con-
stantiusq; de Iohāne Hufs sentiūt, q̄ leuissimi istorū patro-
norū animi, qui toties dicta eius iam approbarunt, iam reproba-
runt, rursusq; cōpbarunt, paulo ac tenui momento leuissi-
me in hanc et in illā partē deflexi. Quanta per Deū immor-
talem, immani furore pcitus, Lutherus reprobabat nūc in no-
uissimis Teuthonicis Latinisq; suis, furij dicam an libellis

Quæ prius ingeniose atque cum albo plurimorum haud
uulgaris cruditionis hominum calculo probauerat: Nun-
quam tamen constitit sibi ipsi, etiam in uno eodemque alio
quando libello. Quod ostendere tamen potius conueniet,
quando ad eos libros parabitur apta responsio. Hic longius
uel inuite ab epistolari responsione protrahit me dicax & per-
tulans hominis inconstantia. Petit Concilium, cui tamen
non sit acquiesciturus. Et priusquam Concilium cogi queat,
ipse nugarum suarum magnam partem per sese reuocat.

Ait deinde Pontifici.

Mendax
Luth. ad PP.
Leonem.

Non tamen unquam interim animum meum à tua
Beatudine sic alienaui, ut non totis uiribus optima
quæque tibi, sedique tuæ optarim, eademque sedulis
atque, quātū in me fuit, gemebundis precibus apud
Deum quesierim.

Ecce quam secure illudit hic Germanus Pontifici,
Teuthonici sermonis ignaro. Nemo sane Germanorū, qui
modo Lutheri ad Germaniæ Nobilitatē Theuhonicum uis-
derit libellum, ignorat, quā immaniter debachatus sit in hūc
presentis temporis Pontificem hic impius in cuculla Mezē-
tius, Qui tamen audet hic impudentissime sese iactare, Bea-
titudini eius se optima quæque optasse iugiter. Nō est hic mos
Germanorum, qui libertatis antiquæ memores, libere absq̃
fictione loqui ac facere solent. Dic quæso Luthere, quo tē-
pore hanc ædideris tuam Epistolam. Certe & Narratio tua,
& Datum (ut vocant) Epistolę indicant, in proximo ædis-
tam Septembri, die sexta. Anno M.D. XX. At nos eodē
tempore hic Francfordiæ tuum uidimus Venalem per ne-
scio quot milia libellum istum iniuriosissimum ad nobilitatē
Germanicam, aliumque longe impiissimum demissa Eu-
charistia & Sacramento. Nega si, libet, publicū tot mortaliū
in

in nundinis testimoniū. Nam infames illi libelli, neque lo-
cum neque tempus emissionis suę indicant, quod in alijs, qui
apertē & sine fraude docēt, pro more fieri solet. Scit tamen
omnis multitudo, eosdem hic tum Venales fuisse.

Quę igitur fronte post tā grauiter lāsam per cos libellos,
přientis nostri Pontificis & famam & Maiestatem in cō-
muni lingua nostra, audes hic lingua latina fœeri, quod se-
dulo illi, sedique eius optima queq; optaris? Cum eodem
propetempore aut paulo ante in propria lingua sic ei fueris
imprecatus, Velut pius, credo, sacrificulus.

Audis hoc Papa, Non sanctissime, sed sceleratissi-
me. Utinam Deus sedem tuam cœlitus quamprimum
destruat, & in Abyssum inferni demergat,

Qualia pre-
catus est
Pont. Leoni.
Lutherus.

Sunt hæc illa optima, quę optare soles, impie scurra Dia-
boli: Dic quæso si potes, ubi sic Vuicleph, aut Hufs, aut
ille disertus Hieronymus, tam immaniter talia sit imprecas-
tus sedi Apostolicę: Væ misero tibi nimiumq; superbo ac
famę cupido: qui tam Barbare nomen quæris in sæculo. Ni-
hil perire in omnibus his nouitatibus tibi proprium uideo in-
uentum, præter unum, quo omnia sæcula superas: maledi-
cendi usum. Dogmata enim illa, subtilia quidem sed repro-
ba & erronea, longe ante tuas nugas (Id quod in Actis Cō-
cilij Cōstantiensis uidere licet) protulerunt Vuicleph, Hufs
& Hieronymus Pragensis, Vicia uero Romana iam pridē
tacta fuerunt à Laurentio Valla, à Nicolao Clemange. In
Dialogo Iulij secundi, & quidem, longefestiuus. Quia au-
tem hæc omnia tibi superbe arrogas, more tuo facis. Et uul-
gus hæc tibi cuncta tribuit acceptaq; refert, non ob aliā sane
causam magis, quā ob tuā ubiq; maledicendi uehementiam,
qua sic in Papam Clerumque uniuersum insurgis atque

Vehementia
maledicendi
Luthero pro-
pria est.

b

ardescis

ardeſcis, ut laicis, qui per ſe uicij noſtris (quis autē eſt ſine uicij?) Eccleſiaſticaq; libertati lais infeſti ſunt, nouus quidam uidearis Prophetā, atq; ex allegationum ſumo uir plane habearis à ſimplici popello Euangelicus, Cum factis tamē ſis à doctrina Euangelica longe alieniſſimus.

Bilinguis
Luth.

Erubescant igitur & confundantur omnes, qui hæc uia ſtudia laudat. Non uirile, minime uero Germanicum ſed meretricium, punicumque eſt hoc bilingue commentum, quod latine optima quæq; Teuthonice uero peſſima quæq; Pontifici (quem toties Beatiffimum prædicas) & ſacroſanctæ ſedi Apoſtolicæ imprecaris & optas. Poſt impudens uero de optimarum rerum precatōne mendaciū, ſubiungit bilinguis iſte Poenus uerius quā Germanus.

Quia non
pepercit Lu-
th. perſonæ
PP. Leonis.

Accuſari me (inquit) & magno uerti mihi uicio intelligo meam temeritatem, qua nec tuæ perſonæ peperciffe iudicor. Id ſi à me factum eſſet, ipſe met nullis modis probare poſſem, nihilque libentius quā palinodiam huius temeritatis & impietatis meæ canerem. Non ſum tam ſtultus, ut eum inceſſam, quem nullus non laudat.

Hæc & plura in hunc modum adulator iſte leuiſſimus ſimul atq; mendaciſſimus hic præludit. Dicite quæſo Germani, quotquot infamem Lutheri libellum ad nobis litatem Germanicæ legiſtis, Vidiftis ne unquam ſcripta in quemlibet alium Pontificem grauiora, magisue criminofa, quā in hunc noſtrum Pontificem Leonem X. Teuthonice ſcripſit Lutherus? At quando ſic ſcripſit? nempe eodem in menſe, quo hanc ſcripſit Epistoſtam, aut paulo ante, Ecce ſcribit latine Pontifici, ſe de perſona eius ſemper

semper non nisi magnifica & optima dixisse. Ostendite mihi quæso in Teuthonico illo libello, quæ nam sint illa optima; cum totus pene libellus de Pontifice eiusque regimine pertractet. Scilicet optimum est A. III. Quod Papæ Hypocritam aut Idolum facit oleatum, nunquā uero Christianum aut hominem religiosum. Aut illud B. I. quicquid ē Baptismo erepserit, iactare potest sese iam sacerdotem Episcopum ac Papam esse ordinatum. Ergo Vermiculus aut uana ē Baptismo repens nobis erit Papa? Aut illud B. III. Cur sequimur Papam, qui neque fidem neque spiritum habet? An illud C. II. Iō potestati Papali nequaquam obtemperandum est, sed resistendum ei corpore, substantia, uiribusque quibus possumus omnibus? An uero illud C. III. Euigilemus igitur o chari Teuthones, ne rei pariter fiamus omnium miserarum animarum, quæ pereunt per hoc sceleratum ac Diabolicum regimen Romanorum, Et indies magis ac magis Diabolus crescit, si modo fieri queat, ut regimen tam infernale possit fieri peius, quod ego tamen neque comprehendere neque credere possum. Dicite uos Laici, Cuius hic regimen intelligitis? Nunquid aliud quā huius nostri Pontificis Leonis X.? At optima semper de Leone X. prædicare se ait adulator iste mendacissimus. Quam bona uero sunt, quæ illic continuo subiungit ad longum per multos etiam Quaterniones?

Sed excusabit se forte (ut ad omnia muliebriter dicax est) hic noster Sophista, quod in genere loquutus sit, subticendo nomen Leonis X. Egregie profecto. Quasi uero nesciamus unicum esse Papam; nisi forte Lutherus habeatur pro altero. Et recte quidem secundum ipsius iudiciū. Ait. n. hunc papam potius Antichristū quam Papam agere. O. Palpo
b 2 turpissime

Sophistica
excusatio.

Inuectiua Io. Coc.

turpissime, Dequo unquam Papa quispiam dixit peiora, quam tu de hoc nostro Papa Teuthonice scripsisti ad populum sediciosissime? Nec tamē erubescis, aut eodē aut proximo post tempore ad Papam latine scribere, quod non nisi optima de eo dixeris. Quis te uir bonus amplius amare queat? Quis credat te tā exercitatum Sophistam nescire, quod multa, quę uoce genus sonant, reipsa certam ex suppositio- ne personam denotant, quando constat unicum esse tale, ut si dicamus Imperator iuuenis est ætate. Papa irascitur Lu- thero, frater Imperatoris est Antuerpię. Quis uero nescit Im- peratorem esse Carolum V. Papam Leonem X. fratrem Im- peratoris Ferdinandum? Quid igitur refert an in Papā dis- cas, an in Leonem X. cum omnes utrobique eandem intel- ligant personam?

Alia excusa-
tio uana.

At dixeris forsitan (ut callide solent mulieres atq; So- phistę) te hic sub persona Pontificis, non Leonem X. sed Iohannem de Medicis intelligere, Ingeniose, me Hercle. Quid unquam scripsisti de Iohanne de Medicis? Quis est ille, cuius opinio & uitę inculpatę fama (ut blandiris in epistola) celebratior & Augustior est, in omni terrarum or- be, tot tantorū uirorū literis cantata? Quare ex Erasmo, ex Reuchlino, ex omnibus nostri seculi uiris eruditis, Qui de Leone X. plurima & uere magnifica scripserunt, de Iohā- ne autem de medicis uel minus splendide dixerunt uel om- nino siluerunt. Tu uero neque de hoc neq; de illo Magnifice scripsisti quicq; nisi aut turpi adulatione in epistolis priua- tis, aut falsa in Syluestrum aliosq; tuos Aduersarios calum- nia, quando per tuam Sophisticā importunitatem prom- ptissimamq; dicacitatē sinistra interpretatione subito in eos retorques ea, quę ipsi nunquam cogitauerunt. Quod & mi- hi proculdubio facies. Sed dic aut scribe quod uolueris, Ego Deum

In duas Epistolas Luth. ad Leonem X.

Deū testor, quod uere & ex animo scribo, quæ mea sit de te opinio. Obruereme poteris dicacitate, ueritate nūq̃ euinces. **Aliud Luth. rimendatiſſi.**

Atq̃ deinceps Cōmuniſ in impias doctrinas inuectus sum acriter, Et aduersarios, non ob malos mores, sed ob impietatem, non segniter momordi. Cuius me a deo non pœnitet, ut animum induxerim, contempto hominum iudicio, in ea uehementia zeli, perseverare, **Christi exemplo**

Heu impudentiam incredibilem atq̃ impiam. Mentitur nebulo turpissime, Laudat sua uicia, contemnūt hominum iudicia, & maledictis suis, quæ tamen in omnibus omnino uiris bonis displicent, etiam amicis & fautoribus ipsis, sanctissima prætexit exempla Christi, Pauli, atq̃ Prophetarū. Quis uero nesciat, eum impudenter mentiri hic, qui legerit eius in Syluestrum, Emserū, Ecciumq̃, ac Minoritā scriptas? Quid illi crebrius est in ore atque calamo, quā adulatio, auaritia, iactantia, inscicia, stercus, Cloaca, & id genus criminationes, Irrisionescq̃ plurimæ: quibus non impias aduersariorū doctrinas (ut hic scribit) sed mores hominum redarguit?

Quæ obsecro uideri potest impia doctrina in breui illa candidaq̃ Emseri epistola, quā ille primum contra scandala Boemorum, populiq̃ uicini post Lipsicam disputationem ædidiſ? In eam tamen talem ædidiſ Lutherus uenationem, tot conuicijs, criminationibus, illusionibusq̃ refertam, ut exercitatissimus histrio impudentius torpiusque dicere non possit, cum adhuc nullo penitus iniurioso ibi uerbo esset ab illo lacessitus, Et tamen audet hic illi suæ maledicentissimæ leuitati, Christi, Apostolorumq̃, ac Prophetarum exemplum prætereſſe. Sed inuenitibi uirum uere germanū
b 3 fortemq̃

Epistola Emseri.

Venatio Lutheri.

Inuectiua Iohannis Coclaei.

fortemq; ac nobilem. Vnus enim ille Emser ita uiriliter à se repulit Sophisticam huius loquatitatem, ut nunq̃ redierit postea Criminator ille aperta saltem acie aduersus eum in harenā, quamuis à longe sapius (uelut mordax canis semel egregie uictus) obliquis interim cauillis oblatrauerit.

Sceleratum uerbū Luch. Si uir eras Luthere, immo si adhuc ullum habes aut uirilitatis, aut honestatis in te Venulam, Responde ad ea, quæ ille tibi obiecit tot à te iniurijs antelaceffitus: si non ad omnia, saltem ad unum illud uerbum, quo apud Nobiles quosdam Lipsiæ dixisti.

Hanc rem non esse propter deum inceptam, neque propter Deum esse finiendam.

Certe ut obiectum hoc uere planissimeq; diluas, omnis tua causa, si bonam aut iustam uideri uelis, maxime efflagitat, Cur hic tam diu taces Venator inuictissime? Cur innocentiam tuam non ostendis? Quam illi potes impietatem uere per calles tuæ dicacitatis obtendere? Ego semper expectaui, quidnam esses contra uirum illum oppositurus. At nihil interim audiui, nisi quod dixeris, lixas quoq; nosse criminari. Norunt quidem, faciunt autem minus impudenter quā tu. Erubuerunt ob id plurimū fratres tui, & quibus prudentiores aliquando dixere, hunc uirum recte tibi lauisse Cucurbitam. Quamuis tu eum paulo ante in petulantissima superbissimaq; tua uenatione ita contempseris, ut nunquā eum contra te quicq; ausurum credideris. Cur igitur ad uirilem eius responsionem non rebuccinas, ne mussitas quidem? Inuenisti semel uirum Eunuche? Cur muliebriter parasti nuper ultionem in exemplar inanimatum. Cum uir ille animosus adhuc supersit? Si uenabulum habes uirile, ecce tibi Capricornum nobilem. Redi, si uir es, in illius uenationem.

Vtinam

Vtinā nosset populus signatas illas bonorum uirorum ad te literas, & eas quidem plurimas, quibus te fideliter monuerunt, ut a mordacitate illa tua (quam tu hic impie in Christi refers exemplum) desisteres, ageresq; modestius. At tu non amicorum solum, sed cunctorum contemnīs (ut hic ais) hominum iudicia, Quid ni? Cum sapias per te solus, Doctiorq; sis multo, non solum Thoma & Scoto cunctisq; retro Pontificibus, Verum etiam ipso Aristotele, cuius inscitiam tam egregie nosti unus, Vbi talia iactauit Christus? Vbi tam impudenter mentitus est ullus uir bonus? Vbi sic momordit falsis criminationibus? Profecto similem tui Calumniatorem nuncq; habuit Germania, beneq; spero, similem post te habituram eam esse nullum. Subiungis hic, post blandam subdolamq; assentationē tuam, de solito studio mordacissimā criminationē in sedē curiamq; Romanā. Quod sit quauis Babylone et Zodoma corruptior, quod sit deplorata, desperata, atq; conclamata impietatis, quod ē Roma in Orbem inundetiam a multis annis non aliud quā uastitas rerum, corporum, animarum, & omnium pessimarum rerum pessima exempla, quod ē Romana Ecclesia, quondam omnium sanctissima, facta sit spelunca latronum licentiosissima, lupanar omnium impudentissimum, regnum peccati, mortis, & inferni.

Immodestia
Luth. etiam
ab amicis res
prehensa.

Mordax.
Criminatio.

O stulte & insensato corde, Credisne eiusmodi uerbis placari posse, grauius ante laesum a te Pontificem? Tam stupidum putas esse illum, q̄ tu es impudens? Si hæc uera sunt, cui iustius, q̄ personæ Pontificis (sub cuius manu atq; regimine sedes, Curia, ecclesiæ Romana uertit atq; cōsistit) imputabūt? Nō priuatus ibi degit, ut in Babylone olim Daniel

Stulticia
Luth.

sed

In resolutionibus.

sed publicus est idemq; supremus totius Curiae Ecclesiaeque Ro. Rector & moderator. Nihil igitur dicis in Ecclesiam Ro. quod in personam Pontificis pessima tua criminatione non redundet. O transfuga leuissime, nunc adularis personae Pontificis (quamuis nimis fatue, omnique meretricio more fallacius) & pessimis criminationibus sanctam impetis Ecclesiam Ro. Cum haud ita diu alibi contrarium senseris, ita dicendo, Ego audio Papam ut Papam. Id est, ut in Canonibus loquitur. Non autem, quando secundum suum caput loquitur. Quando obsecro semel erubescas effrons & bilinguus Nebulo: En uerbis hic turpiter adularis Pontifici. Turpius insectaris sedem Apostolicam, turpissime calumniaris sacrosanctam Ecclesiam Ro. Facis uero sedicionem concitas in Pontificem, Apostolicę sedis & antiqua et noua iura concremas, Boemiam iustificas, impiam Schismaticamque uocas Ecclesiam Ro. Hęc tamen omnia fert Princeps terre, in qua habitas. De quo ipse ante Biennium scripsisti, si talis esses, qualis profecto nunc omnibus appares, quod fieri non posset, ut is talem pestem in sua permitteret uniuersitate, Cum sit Catholicę & Apostolicę ueritatis unus facile amantissimus. Sed uidemus Proh Dolor nunc omnes, Qualia quantaque tibi audacissimo Heretico impiissimoque sacrilego permittat. De hoc aliorum esto iudiciũ, Ego hic tuam incuso impudentiam, quod talem epistolam bonis uiris ostendere fueris ausus, atque etiã in publicum euulgare, Quam ego Pontifici non ausim ostendere, uel magno in id cõductus precior. Audes. n. illi adulari primũ, deinde atrocissime criminari sedem atque ecclesiam Ro. Legatum illius Palatijque magistrũ falsis calumnijs accusare, nihilominus tñ impudentissime per hęc tibi pacem impetrari posse speras atque praesumis. Quanta uero criminationibus tuis miscueris mendaciatia, in alijs responsionibus aptius dicetur. Epistolaris modus ad

ad omnia hic responderi non finit. Nam ubi longam causæ ^{Malicia Luth.} tuæ fabulam narrare incipis, insignem ipse prodis & propo-
 siti tui maliciam & animi elationem. Si enim bona & utilia ^{theri.}
 existimas quæ scribis, Cur ea reticere uolueras? Si mala sunt
 cur tot scandala publice præbes ex priuato in Ecclesium, Caie-
 tanumq; odior? Vtinam illius uerbi fuisses, in furore priuati
 uel odij uel iniuriæ memor. Qui scandalizauerit unum de ^{Matth. 18.}
 pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendat mola
 sinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.
 Quid tamen in te commisit Legatus, nisi quod petijt ut res-
 uocares de indulgentijs perperam scriptas? At iam ipse reuo-
 casti tuo solius oestro percitus. Curigitur illi potius quam
 tuo nunc oestro (quod omni est mania furiosius) irascaris?
 Cur in Caietanum reñcis calumniose culpā, quasi passus nō
 sit ut sileres? Vbi iussit te aut loqui aut scribere talia? Vnum ^{Card. Caie-}
 iussit reuocari libellum, At multos interea pproio furore tur-
 riori palinodia reuocasti. Vide obsecro quantam dehinc su-
 perbiam proferas ex cuculla.

Vario, (inquis) negotio cursat & recurſitat Miltiti ^{Iactantia}
 us, homo nobilis prosapiæ, ad reparandum causæ ^{Luth.}
 statum, quem Caietanus temere & superbe turbaue-
 rat, ac uix tandem, etiam auxilio illustrissimi Princi-
 pis Friderici Electoris, effecit: ut semel & iterum fa-
 miliariter mecū loqueretur, ubi denuo Pontificis no-
 mini cessi, paratus silere.

O rase rase, quantam hic prodis impudentiam? Ecce non
 erubescis fateri, tantam fuisse tum insolentiā tuam, ut Nuns-
 cius Apostolicus, ex terra ista uestra oriundus, nobilis & ho-
 noratæ familiæ, uix tandem, tui Principis intercessione, à te
 familiare impetrauerit colloquium, Idq; semel tantum & ite-

c

rum

Iniquus ul-
tione zelus,

Perfidia Lu-
theri.

rum & pro magno imputas munere Pontifici, quod rursus fueris filere paratus. Non igitur aut Christi aut reformatio- nis zelo agis, quicquid uel scribis uel dicis: cū scribaste, ad unum bonum aut Pontificis, aut nunciū eius uerbum, para- tum filere. Quicquid uero uel criminationū uel scandalorū furiose interim euoluisti in publicū, id omne referri debet ad priuatū rē tuā furorem, quem cōpisti priuatim in Ec- cium. Quē admodū fecit olim Narses Eunuchus Iustinia- ni, post debellatos in Italia Gothos, uocās temere ad longe- maiora Italiae dāna Longobardos, quā XX. annorū bello prius perpeffa fuerat, propter unū Imperatricis Cōstantino- politanę uerbū iniuriōsum, quo dixerat illū redire debere ad pēnā mulierū in Gynecio distribuēda. Is itaq; impotēti ira succensus, scribit Longobardis, ut inuadant Italiā, Semiur ingratissimus, conuertens furorē & uindictā, nō in mulie- rem iniuriāntē, sed in terram innocentē atq; optime de se me- ritam. Et paulo post, cōpti pēnitens scribit Barbaris, ne ue- niant, reuocatq; inaniter scripta priora, At nihilominus mi- sera Italia per iram illam iniuste data est in ultionem, Bar- barorum immanitati supra CC. annos obnoxia. Sic noster hic cucullatus Eunuchus, propter unius Eccij uel audaciā uel pertinaciā disputandi, quod is non statim submiserit se uictoriosę ac triumphanti cucullę insurgit statim im- potenti furore tumidus cucullifer, collaudat schismaticos Boe- mos, incitat feroces Teuthones, suscitāt in simplici plebe tu- multum; Non sane contra Eccium qui disputauerat, Sed contra summum Pontificem, ā quo neq; uerbo neq; facto ullam acceperat iniuriā, quin etiam illius authoritate Apo- stolica se Theologię Magistrum fuerat publice professus: Contra sedem Apostolicā, cui iuramento fidelitatis erat astrictus, Contra sanctā Ecclesiā Catholicā & Apostolicā, eius Decreta Conciliaq; refutans, in cuius gremio Christia-

nismum per Baptisma suscepit, Contra ritus, ordinationes, sacramenta, Cerimonias, Cōsuetudinesq; totius populi Christiani, quem tamdiu iam miserabiliter, perniciosis Sophisticæ suæ præstigijs fascinat ac seducit. De isto furore gloriatur hic apud Pontificem.

Et fateor, inquit, hac occasione, non parum uenisse ad lucem Romanarum corruptelarum, sed in qua, si quid peccatum est, Ecclesiæ culpa est, qui onus supra uires suscipiens, dum gloriam suam furiose captat, ignominiam Romanam in totū orbem reuelat.

Iniqua gloriatio de malo

O superbissima cuculla, quid cōmiserat Ecclesiæ, nisi quod inter disputandū ad genua tua non p̄cidit, neq; uictū se dedit? Quid in breui epistola peccauerat Emser, nisi q; Ecclesiā in disputatione illa fortissimū dixit, contra uestrū duos stantem, Theologū: Tu illi nihil crebrius obijcis q̄ gloriæ aucupium, Neq; ego eū à uicio illo p̄sus immunē assero, sed ex aīo dicere ausim, te in eo uicio lōge supiorē esse illo. Tantoq; peiorem, qd nosti uiciū illud noxia quadā hypocrisi obtegere p̄ simulatā in externa conuersatione sanctimoniam. Intus autē longe magis Leoninū, immo pauonicū, sub ouina cuculla geris aīm Thraso gloriosissime, quā huius mūdi gloriam tu sectaris, atq; adeo auide aurā captas popularē, ut equo animo nō feras, aliū tibi, nō dico æquiparari, sed ne cōferri quidem. Dicis, n. Quasi digni fuerint cū Luthero congregari.

Et quamuis à tuis immodice lauderis, id tantē minime Laudator tibi satis est nisi & tu crebrius laudares te ipsum, qd doctior suis Thomas, Subtilior Scoto, eruditior Aristotele, melior in scribēda Hierarchia Dionysio. Vbi talia p̄dicat de se Ecclesiæ Neq; tamen solum peccas iactantia plusq; Thrasonica, uerū etiam canina palles inuidia, qua ferre non potes aliū uel

Laudator
suis Thomas
eruditior
Aristotele
melior in
therus.

sine criminatione tui laudari. Quid enim in te criminatus fuerat Emser, quādo candide & simpliciter laudauit Eccium? Neque erubescis hic Eccium aperta onerare calumniā. Vbi enim reuelauit ille Romanā (quod tu facis) ignominiam? Egregius quidem es Sophista, sed rogo te, qua infers consequentia, Eccius gloriam furiose captat, ergo Romanam ignominiam in totum orbem reuelat? Esto, quod inique peccauerit in te Eccius; Cur non in ipsum, sed in pontificem, Cardinales, Curiam Ro. Sedem Apostolicam, in Concilia, Decreta Patrum. Inque Decretales Pontificum, atque adeo in Sacramenta, & in totam Ecclesiam, ultionis impetum publice uertis? Cur seditionem potius quam rixam scelerate machinaris? Adeo ne stupidum putas Pontificem, ut tanta tua ædita interim crimina atque scelera, ex leuissima tua in Eccium siue causa siue occasione, purgari atque aboleri sinat? Neque rursus erubescis hic de his tuis criminationibus, datisque per tot scandala damnis, impudentissime gloriari apud eum, quem in ijs omnium grauissime læsisti. Quinetiam audes, absque omni fronte, in maius, quam reuera sint, data per te damna extollere. Sic enim superbe subiungis.

Gloriatur
Luth. de sua
malicia.

Quid sua adulatione promouit, nisi malum, quod nullus regum promouere potuisset? foetet enim hodie, inquis, nomen Rom. Curiae in Orbe, & languet Papalis Authoritas, famosa inscitia male audit. Quorum nullum audiremus, si Eccius Caroli & meum de pace consilium non turbasset.

Proh scelus atque pudor, quod uni Cucullæ tantum liceat, quam impudenter insultat Pontifici, à quo pacem suppedit, quam gloriose iactat se de malo, quod nullus regum promouere potuisset, quam presumptuose arrogat sibi omnem Curiae

Curia Papæq; infamiam: Quasi anteipsius criminationes non fuerint æditi in malos mores atq; abusus Curia Romanæ libelli plurimi, eius cagationibus longe festiuiores. Quasi nihil dixerit Valla, nihil Iohannes Hufs, nihil Huttenus, nihil alij disertī atq; ingeniosi homines plurimi.

Luth. in mala potentior Regibus.

Audet impudens cuculla fateri, se promouisse malum, quod nullus regum potuisset, Potentior nimirū rege Franciæ, atq; etiam (si dijs placet) nostro Casare tot regnorum Principe. Sed longe falleris Luthere superbissime, possent illi multo plura atq; maiora, sed nolunt. Meliorem habent quam tu religionem, malunt exemplo Constantini magni Pontifices in Dei honorē ut patres uenerari, quam ut hostes persequi, Norunt ex historijs, & foelices colentium, & in cœlicis insectantium, euentus. Laudabilius ducunt cum Constantino Chlamide, sacerdotū scandala obtegere, quam tecum inaniter absq; fructu in populum euulgare. Quid em̄ boni hactenus hoc nefario conatu promouisti?

Quæ damna sensit per te uel Papa uel Curia? Idem adhuc regimen est, ijdem prouentus, eadem causarum tractatio, eadem obedientia, eadem quoq; Authoritas atq; potestas Pontificis per orbem terrarum, excepto uno Vuitenbergæ tuæ angulo, unde nihil unquā obuēnit Pontifici, quod pensitatione dignum foret. Nisi forte dixeris Indulgentiarum quæstum per tuos libellos (quos tamen iam reuocasti) ademptum. Quasi uero ex eo quæstu Pontifex uiuat aut Curia, Tolle illos nummulos, quorum semper minima pars Romam peruenit, & nil damni sentiet, Caput Orbis terrarum, cunctis gentibus adhuc, præter Boemos, tuamq; miseriam plebeculam, uenerabile Roma: Cuius nonnulli ciues hodie quoq; & meliores & ampliores habent redditus annuos uel singuli, quam Principes aut Comites illi sub quor

Quid damna fecit Luth. Roma, Pontifici.

Damna pas-
triæ per Lu-
therum.

Pium exem-
plum Con-
stantini.

Psalm. 81

rum umbra tu tam ferociter totum prouocas Orbem.

Tonum nos cantilenæ tuæ in fine (ut dicitur) uidebimus, tolle indulgentias, tolle missas, tolle sacramenta, omnemq; cultum diuinum à seducta per te rudi illa plebe, tantū proficies in Misniæ angulo illo, quantū profecit Huls in Boemia, immo longe miseriolem magisq; incultam reddes illā patriam, quā adhuc sit Boemia, Dic scilicet Boemiam, scilicet Greciam, quod Ro. Pontificem non agnoscunt, cum satis constet terras illas ante annos centum sub unitate Ecclesiæ longe fuisse scilicetiores, magisq; cultas. Nihil per hæc grauis damni procurabis aut Romæ, aut Pontifici, dempta una tot per tua scandala animarum salute, Nos Patrum nostrorum instituta pie sequemur, Pontificem, ut ante, debita reuerentia colemus, Abusus Curia Principibus Prælatiscq; nostris, ut emendentur, commendabimus.

Et multo honestius quam tu, cum Constantino magno (ut habet in X. libro Ecclesiastica historia) dicemus ad Episcopos. Deus uos constituit sacerdotes, & potestatem uobis dedit, de nobis quoq; iudicandi. Et iam nos à uobis recte iudicamur, Vos autem non potestis ab hominibus iudicari, propter quod Dei solius inter uos expectate iudicium. Vos etenim nobis à Deo dati estis Dii, & non est conueniens, ut homo iudicet Deos, sed ille solus, De quo scriptum est
Deus stetit in synagoga Deorum, in medio
autem Deos discernit.

Francfordiæ ad Moenum, Die XX. Ianuarij
Anno Domini M. D. XXL

MISCELLANEE¹²

ORVM LIBRI PRIMI

Tractatus Secundus.

DE PAPISTARVM NEGLIGENTIA

Lutherus in responsione sua Teuthonica contra
Emserum.

Nunc ista sufficiant, ut uero latius uideamus
Emseri, & omnium Papistarum & menda
cia & negligentias, etiam in scriptis patrū
& consuetudinibus, quibus nituntur. Dic
cunt Emser & omnes Papistæ S. Petrum
XXV. annis Romæ sedisse, Episcopūq;
fuisse. Et hoc iners ac ingens mendacium ultra Mille annos
stetit, unde merito longa cuspis facta esset, Si sufficeret con
suetudo, secundum Emseri somnia, ad fundandam uerita
tem. Nam et S. Hieronymus in hunc abductus est errorem.
Adeo, repestiue mētiri cœpere Papistę. Atq; ita ulterius ab II.
uno in alium successit mendaciū hæreditas & augmentū, do
nec ex Papa mera mendacia facta sunt. Nunc igitur menda
cium istud, de 25. annis S. Petri Romæ, ita clarum facturi
sumus, ut Emserus quoq; palpare queat. S. Lucas cap. 3. III.
scribit, Iohannē Baptistā cœpisse p̄dicare Anno 15. Tiberij
Cesaris, Et quanq; nemo scit certo, quam diu durauerit eius
prædicatio, acquiescimus tñ cōmuni sermoni, Christū p̄di
casse annis tribus et semis, scilicet in annū usq; 19 aut 20. Ti
berij, et in eo aŋo crucifixū, surrexisse, et spiritū sc̄m dedisse
Apostolis. Postea impauit Tiberius in annū usq; 24. Post
eum Caius annis 4. Post hūc Claudius 14. Post quē & Ne
ro 14. annis. Sic igitur fiunt, à uicesimo anno Tiberij usq; ad
ultimū annum Neronis anni 36. cōplete. In quo S. Petrus

Lutherus in Emserum

(ut ipsi aiunt) à Nerone sit occisus.

- III. Quod si S. Petrus 25. annis Romæ sedit, incipiens anno Quarto Claudij (ut ipsi dicunt) tunc solum undecim annis post Ascensionem Christi fuisset Hierosolymis & Antiochia. Item affirmant eum Antiochiæ sedisse annis septem,
- V. atq; ita solū sex annis Hierosolymis. Hic S. Paulus comode inter eiuſmodi uenit mendacia, et circum se ferit, Scribens Gallat. f. Quod uiderit Petrum in Hierusalem post annos tres conuersionis suæ. Quod ad minus quarto anno post Christi Ascensionem contigit. Et postea rursus post XIIII. annos Petrum Iacobum & Iohannem inuenit Hierosolymis. Hi autem anni in unam summam collecti faciūt annos 18. quos S. Paulus Petro solum in Hierusalem tribuit, Quis uero scit, quam diu posthac ibi manserit?
- VI. Ad annos 18. aut forte 20. ad de septem annos Antiochiæ, & 25. annos Romæ, Tunc certe Petrus in XLVI. aut XLVII. anno post ascensionem Christi, erit Crucifixus Romæ à Nerone Cæsare, qui ante decem annos, nempe in anno 36. mortuus iam fuerat. Hoc uocatur, puſo, in columbas iactare, Ita succedit ihs, qui hominum doctrinis et consuetudinibus nituntur, qui non respiciunt scripturam, qui scripta patrum corradunt, qualiacunq; inueniunt.
- VII. Quomodo nunc Emſere? Qui nunc haberet bonum punctionem ut cuspidem, ut hanc tenebrosam nebulam scripturæ illuminaret, atq; ex 18. annis, quos S. Paulus Petro tribuit in Hierusalem, sex annos facere posset, ut 7. anni Antiochiæ & 25. anni Romæ subsistere queant, Certe scriptura hic tenebrosa est nebula.
- VIII. Præterea dicunt S. Petrum, quidam in quarto, nonnulli in Secundo anno Claudij, Romam uenisse, Atq; ita tribuunt ei annos, Romæ 27, & tres Hierosolymis.

Item

Item consonat S. Lucas Act. 18. S. Paulo Gal. 1. dicens, IX.
Claudium expulisse Iudæos cunctos e Roma. Inter quos
Aquilam nominat & Priscillā, Quomodo igitur potuisset X.
S. Petrus sub Claudio Romam uenire.

Breuit. Instabiliorem atq; incertiorē historiam, quam XI.
de gestis S. Petri Romę nunquam legi, Itaq; multi sunt, qui
palam ac libere affirmant S. Petrum nunquam uenisse Ro-
mam. Hoc facitis uos Papistę uestris mendacijs, & instabi XII.
libus scriptis. Vnus dicit, eum cum S. Paulo, uno eodēq; die
& anno, alter in biennio fuisse martyrio affectum, & uacillat
omne quicquid de ijs scriptum est.

Quamquam uero ego teneo S. Petrum fuisse Romę, & XIII.
adhuc, nollem tñ super hoc mori, uelut super aliquo articulo
fidei. Nec noui sustinere nec pbare, imo nemo potest, meo
iudicio, illud probare. Neq; est articulus fidei, Nemo est ob
id Hereticus, Si non credat S. Petrum unquam Romę se-
disse, Quamuis temerariū sit econuerso, illud negare, prius
quam funditus reprobetur. Quocirca tutissimum est, relin-
quere illud sub dubio & opinione.

Quomodo nō tenemur plus credere, nisi quę Deus no XIV.
bis in scriptura credere precepit. Cui nemo addere aut sub-
trahere quicquam debet, uti Moses docet. Et Paulus Gal. 4.
scribit. Nullius hominis testamentum mutat augetue quis-
piam, Quanto magis Dei testamentum nemo mutare aut
augere debet. Arbitror autem, singulari Dei consilio factū
esse, ut S. Pauli, non S. Petri, protectio uersus Romam, uer-
nerit in scripturam. Quoniam bene prauit, quomodo Pa-
pistę Papatum suum super istud erant ædificaturi.

Idcirco posuit eos in stercore & harena, priusquam inci- XV.
perent ædificare, nec ullum eis certum reliquit fundamen-
tum. Nam si non potest firmiter per scripturas ostendi, S.
D Petrum

Petrum Romæ sedisse, sicut possibile non est, profecto iam in luto iacet Papatus, & omnino nihil est. Quoniam sicut non est necessarium credere S. Petrum Romæ fuisse, ex quo scriptura id nō tradit, Ita neq; est necesse credere, quod Papa sedem eius hæreditario iure accipiat, & sit Papa. Vide igitur, super quo Papa sedeat. Et quid faciant suis impetitionibus, ut magis ac magis inueniamus falsum & inhabile ipsorum fundamentum, utq; uideamus, eos præcipitare seipsos ex equo impetuoso suo furore. Propterea concludo hic: Non esse necessarium, tenere papam pro papa, aut sedem S. Petri esse hæreditariam, donec ex scriptura certificent S. Petrum Romæ sedisse. Agite nunc papiste, sitis prudentes & animes, quærite cuspidēs, pugiones & gladios, & dispellite hanc scripturæ nebulam.

XVI. Cogito autem an ne error cōtigerit in 25. annis S. Petri Romæ, quod aliquis forsitan dixerit aut scripserit S. Petrum Romam uenisse post 25. annos. Idq; aliquos ita intellexisse, quod fuerit Romæ 25. annis. Nam si 18. annis fuit in Hierusalem, Quemadmodum Paulus Gal. 1. ait, Et septem Antiochiæ, ut ipsi dicunt, tunc 25. anni hic iam sunt completi, fuissetq; postea Romæ XI. annis, crucifixus à Nerone, anno eius ultimo, Hoc est anno 36. post ascensionem domini. Similiter potuit esse error, uenisse illum Romam tertio aut quarto anno Claudij, Cum id factū fuerit, tertio aut quarto anno Neronis, atq; ita XI. annis uixerat cum Nerone, usq; ad ultimum Neronis annum, id est, decimū quartum. Non enim aliter contingere potuit, si modo Romam uenit unquam. Quod ego relinquo manere, ut manet.

FINIS.

ASSERTIO IO

ANNIS COCHLAEI PRO HIERO

nymo Emsero, Contra Lutherum De XXV.

annis S. Petri in Ecclesia

Romana.

V ne unquam Luthere cœlum, cuius Iani
torē tot inauditis impie incessis contumes
lijs, non dico intrare, sed uel adire uel ianuā
eius pulsare præsumas: parum ne fuerit,
sedem Apostolicam à te, in barbarico & se
ditioso ad Nobilitatem libello, sic maledi
ci, ut horrendis imprecationibus eam in imam Tartarorum
abyssum uelis coëlitus præcipitari: An uero leue id putes
piaculum, quod in alio ad Germanicā plebem (quā tanto
pere concitas in seditionem) libro asseris, gloriosa quadam
impietatis iactantia, si hodie S. Petrus ipse Romæ sederet,
negare te nihilominus uelle eum fore papam, ex diuina ordi
natione supra omnes alios Episcopos: Alibi item, quod Pe
trus non fuerit super alios Apostolos, immo sub alijs ipsum
uis fuisse: Quod nullius urbis fuerit Episcopus: Non ca
put Ecclesiæ: Nec iura teneat Imperij neq; cœlestis neq; ter
reni: Omitto infinitis ex tuis, præsertim Teuthonicis libel
lis, iniurias, quas in S. Petri successores, totamq; Ecclesiam
Romanam, incredibili rabie furens, euomis ē faucibus sa
ne plusquam Cereberis, unde uenenosa latissime spargis a
conita, Non it unum sane ponti angulum, Quemadmo
dum de Cerbero fabulantur poetas, sed in omnes totius Ger
maniae ciuitates, uicos, & uillas, quibus populum Dei infi
cis perniciosissime, Qñ ex ore tuo impurissimo quidem illo

Maledicta et
calumniæ
Lutheri in
Papam et Pa
patum.

D 2 nihil

nihil spumat crebrius, quam Papatum esse meram Tyrannidem, esse regnum Babylonis, uenationem Nymbroti, pestem animarum, perniciem populi Christiani, Barathrum uiciorum omnium. Papam uero esse Tyrannum omni Turca crudeliorem, esse latronem maximum, esse scaturiginem & fontem omnis hæreseos, esse sanguinarium immanissimum, esse uerum Antichristum, filium perditionis, hominem peccati, abominationem in loco sancto, absque uirtute, absque scientia, absque fide.

Prouocatio
Luth.

His & alijs id genus plurimis cōuiciorum atque calumniarum telis, corā barbara & indocta plebe ferocissime pugnas inuentum, & omnes Papistas in unum prouocas impudentissime; cum nuper uni mihi Vuormaciæ in Comitibus Principum sub iudicibus congregari non fueris ausus. Tu ne igitur post hac ausis quempiam prouocare ultro ad pugnam? Audes certe, sed minus tantum, muliebriter, per calumnias & conuicia, in tergum, ex latibulo. Nunquam uero cōminus nunquam uiriliter nunc in faciem ad congressum in aperta arena. Nunc te tuosque meę prouocationis pudet maxime, iam uarijs & calumnijs & maledictis apud plebē traducitis me, ut uestrum possitis obtegere pudorem. Sed frustra, quoniā eodē adhuc animo, eisdemque uerbis, & pactis tenūc quoque, quibus antea Vuormacię, ad disputationis Duellum prouoco, hunc sanguinē, & hanc corpusculi mei compagē, pro fide & Ecclesiā absque omni cunctatione ad singulare tecum uiuacis certamen deuouens liberaliter ultro, uel magno cum gaudio. Tu uero bone uir haud aliter iudicium eruditorum fugis, quam spiritus malignus crucē, Proteruis apud simplices conuicijs & allegationum fucis, ac nondum quæris gloriā abundus in scyrpo, Cæterum ad rationes uerāque scripturæ ex Doctorib. intelligentiā ita excutis, ut ad rem

rem aut raro aut nunq̃ respōdeas, id quod liquidissime uide
relicet, in Theuthonica tua contra Emseri responsionē feroz
cia, ubi nodum uerū nusq̃ dissoluis, ne attingis quidē, feroci
ter tamen extra propositum euagans, scyrpeum illi nodum
obijcis, proteruissime contemnendo omnē nostram armas
turam, Sed expecta paulisper, occurret tibi proculdubio no
bilis ille Capricornus, absq̃ ulla tergiuersatione, armis nimi
rum insuperabilibus (uti uirū Catholicū decet) instructus,

• Interim ego excursionem tuam, leuiter excipiam, qua nō
solum Papę, Papatuiq̃ iniuriam calumniosissime inferis, sed
etiā ad uindicandam Sedem Apostolicam prouocas om
nes Papistas, ut uocas, & omnes omnino totius Ecclesię
Catholicę mortales, Atq̃ ut atrocior sit iniura, Celites quoq̃
supra omnium Gygantū impudentiam, trahis in hęc pale
stram, & præcipuum ex ijs, uelut alter Pentheus, deducis ac
protrudis intolerabili contemptu in harenā, exprobens no
bis Gygantice uniuersa, quibus ualemus, arma, ut sustis
neamus, Principem Apostolorum S. Petrum unq̃ Romę
fuisse, Proh perfidiam desperatam, atq̃ hætenus inauditā,
Quā non Celsus, non Porphyrius, non Iulianus Augustus,
nec ullus Apostatarum, Hereticorum, Schismaticorumue,
quantumlibet uāsanus aut improbus, unq̃ proferre sacrile
ga temeritate præsumpsit, Vnus es tu, qui iuxta & Deos &
homines contemnis, ut iam ne illud quidem tibi queat obij
ci, quod apud Virgilium in Aphricano littore naufragus
dixit Aeneas ijs barbaris, qui ipsum harenæ hospitio prohibe
bant.

Si genus humanum & mortalia temnitis arma.

At sperate deos memores sandi atq̃ nefandi.

Nisi forte B. Petrum inter diuos esse non credis, Ais n. in
Teuthonica damnatorū articulorū assertionē, Quod credo

D 3

Petrum

Contēptor
Deorum &
hominum
Lutherus.

Petrum & Iacobum esse sanctos, Euangelium cogit me, At qualis est fides coacta. Et ubi dicit eos Euangelium sanctos: Deus perdat hanc tuam Ironiam fidem, Mox, n. addis ibi libris, Quod autem S. Petrus Romae, et. S. Iacobus Compostellae sepultus sit, atq; ibidem iaceat, non est necesse credere, quoniam scriptura id non dicit.

Multa credimus quae non sunt expressa in scripturis.

Nihil ergo necesse est credere, nisi quod dicit scriptura: Cur credis unius essentiae Trinitatem? Cur Patrem ingentem & innascibilem? Cur filium aequalem & consubstantialem Patri? Cur Spiritum sanctum ab utroque procedentem? Cur Beatam Mariam Genitricem dei, perpetuo uirginem in terris, & post obitum in caelos assumptam? Quibus haec proferuntur scripturis: Dic magne Theologiae nouae Apollo, quae scriptura dicit, quod unitas in Trinitate, et Trinitas in unitate ueneranda sit. Rursus, quae docet, quod Spiritus sanctus est a patre & filio, non factus nec creatus nec genitus, sed praecedens, quod alia est persona patris, alia filii, alia spiritus sancti. Quod in hac Trinitate nihil est prius aut posterius, nihil maius aut minus. Cur non omnia ista similiter reuocas in dubium atq; in hominum opiniones? Vbi, n. sunt in sacris literis expressae, affer unum, si potes, locum per istos omnibus. Sed haec est uetus Vualdensium, Pighardorum, Viclephistarum, Hussitarumq; & id genus barbaricae fecis haeretica & olim damnata sententia, quam tu nunc nouus Barbarorum Dux noua peruerbia renouare contendis, ut omnia sub dubio & opinione sint, quae apertis scripturis non fuerit expressa. Vides ne igitur, iam te prostratum esse, prius usque coepta sit pugna? Cur, n. dubium esset, an B. Petrus unquam Romae fuerit? Quia Canonica, inquis, scriptura id non dicit. Ergo eadem ratione dubium foret, in diuinis esse aut Trinitatem Personarum, aut essentiae unitatem, Quia nulla scriptura sic loquitur. Absit.

Vt

Vt autem apertius tuā agnoscas insolentiam, singula nos
 tua iacula per ordinem, fidei nostræ clypeo fortiter excepta,
 telis & armis nostris in te, Deo bene inuāte: retorquebimus.
 Ais primum, iners ac ingens esse mendacium, q̄ S. Petrus
 XXV. annis fuerit Romæ, Et tamq̄ parua sit hæc in totam
 Ecclesiam iniuria, Addis Dñum quoq̄ Hieronymum in eo
 dem fuisse errore. At hæc non statim probas, Ideo nos quoq̄
 breuiter interim ad ista sic respondemus, Vætors & uæfana
 est hæc tua stulticia, cunctis tamen Morionibus ut pluris
 mum cōmunis, q̄ recte numerare nescis. Vide rationes tem
 porum & Chronicas percurrere historias, ut cognoscas, non
 B. Hieronymum, & cæteros Ecclesiæ Doctores hic esse men
 titos, sed te barbarū ac furiosum Hussitam, in damnablem
 rapi ac uolui à Cacodæmone tuo, hæresim atq̄ errorem.

Negat Lut.
 S. Petrum
 fuisse Romæ
 25. annis.

Affers deinde probationē, ita clarā (quemadmodū gloz II.
 riaris) ut Emserus quoq̄ palpare queat, Ego certe lucem aut
 claritatem nusq̄ legi quempiam palpassē, Inter plagas uero
 Aegyptiorum tenebrę memorantur, ita quidem densæ, ut
 palpari queant. Sic sanet tua itē probatio adeo tenebrosa est,
 ut palpari queat eius obscuritas simul & infirmitas.

Infirma Lu
 theri proba
 tio.

Incipis namq̄ à prædicatione Iohannis Baptiste, Quo
 modo uero inde sequit̄, Petrum non fuisse XXV. annis Ro
 mæ: Cœpit (inqs) Iohannes prædicare XV. anno Tiberij.
 Quis negat? Quid tū postear? At quamdiu prædicauerit (in
 quis) nemo scit, Quomodo tu igitur hinc scis et intelligis,
 S. Petrum non fuisse 25. annis Romæ? Acquiescimus (in
 quis) cōmuni sermoni, Christum prædicasse annis tribus
 et semis. Cur autē hic nō similiter acquiescis cōmuni sermo
 ni de XXV. annis Petri? At longe cōmunior est sermo de
 XXV. annis Petri Romæ, quam de tribus & semis an
 nis Christi prædicatis, De annis, n. Petri Romæ concorditer
 scribunt

Acquiescere
 comuni ser
 moni.

Quot annis
prædicauit
Christus.

scribunt Historici, Chronici, Legendarij, atq; sacri Ecclesiæ Doctores, Damalus, Eusebius, Hieronymus & alij id genus magnæ Authoritatis uiri, De tribus uero & semis annis Christi neq; Euangelium habemus neq; Paulum, nec ullam omnino scripturam Canonicam, Probatiores item Chronographi atq; historiographi de tribus annis scribunt, non de tribus et semis, Quinimo Eusebius in Chronicis affirmat. In Euangelio Iohannis scribi, post XV. annum Tiberij Cæsaris tribus annis dominum prædicasse. Quod si numeros eius bene inspexeris, inuenies ibi Christum dominum esse crucifixum ætatis anno XXXIII. Addit tamen Platyna tres menses, tot. n. interiacent ab VIII. Calendas Ianuarij ad VIII. Cal. Aprilis. Quo die fertur Christus Saluator noster & in utero primum conceptus uirgineo, & in ligno crucis, post peractū ætatis cursum, suspensus. Si uetamē Tres tantum, siue tres & semis fuerint anni prædicationis Christi, nihil ad propositum, Quia ex ijs nihil sequitur, nec pro, nec contra XXV. annos Petri Romæ.

Varius er
ror Lutheri
In numeris.
Ennea. 7.
lib. 1.

Præterea, non bene obseruas Chronica, Dicens, Christum prædicasse & crucifixum esse anno 19. aut 20. Tiberij, qui imperauit an. 24. Eusebius. n. Eutropiusq; & Egnatius scribunt, Christum esse crucifixum anno Tiberij XVIII. Tiberium uero imperasse annis XXIII. Quibus & Sabellicus ac Platyna astipulantur, asserentes Tiberium obijisse anno Quinto, ab eo, quo Christus passus est. Rursus 36. annos das Petro post Passionem Christi, Cateri dant 37. Addis item Parenthesim satis odiosam. Vt ipsi aiunt, Quasi Petrus non sit reuera à Nerone occisus, sed opinione solummodo & mendacio Papistarum, Atqui mentiris ipse, tam impie contra gloriosum Petri Martyrium, q̃ impudenter contra communissimum sermonem omnium, contra constan

constantissimam famam atq; historiam, & contra receptissimam per tot sæcula totius Ecclesiæ auctoritatem, Cum tamen pro tuo interim mendacio ne unam afferas literā, neq; ullum, unde ostendi queat, locum assignes.

Infers postea, Si 25. Romæ Sedit Petrus, Antiochiæ et Hierosolymis solū XI. annis fuerit, oportet, Sed falleris. Primū

Quia iam supra ostendimus, 30. annos dari Petro post passionem Christi, ideo falsa est tua computatio. Deinde. Non ita sedit ociose Petrus Romæ, ut extra urbem nusquam mouerit pedem, sed abiit & rediit, quocunq; uocabat Principem uirum necessitas, fideiq; prima plantatio. Erras dein rursus & quidem admodū crasse ac supine in perbreui XI. annorum calculo. Item affirmant (inquis) eum Antiochiæ sedisse annos septem atq; ita solum sex aṅos Hierosolymis. Rustici melius computant Luthere. Sciunt enim septem et sex non XI. sed XIII. constituere.

Opponis nobis deinde B. Paulū, qui primo post tres annos à conuersione sua iuit Hierosolymam uidere Petrum. Deinde post XIII. annos eo rursus ad illū rediit. Ex quibus colligis Petrum 18. annis fuisse Hierosolymis. At male colligis, Nam eadem ratione colligi posset, Paulum quoque decem & octo annis Hierosolymis fuisse, qui post tres annos ab eius conuersione, uiderit eum Hierosolymis Iacobus frater Domini, & rursus idem post XIII. annos eundem uiderit ibidem cum Barnaba & Tito. Non enim oportuit Petrum & Paulum fixos atq; immobiles per tot annos in uno eodemq; residere loco, sed abierunt & redierunt diuersis temporibus, secundum diuersa nascentis Ecclesiæ negocia. Falsum est igitur, quod mendaciter adiungis, S. Paulum tribuere S. Petro 18. annos solum in Hierusalem. Vbi enim Paulus ait, Petrum fuisse solū in Hierusalem 18.

E

ans

IIII.

Malus comes
putator Luth.

V.

Inualidum
argumentū
ab annis 18.

annis: Non prima est hæc falsa tua adiectio huius signi exclusiui solum, De qua & antea te sæpe deprehendi & coargui, in Apologia Eucharistiæ.

Non reman
sit Petrus
perpetuo in
Hierusalem.

Quæris item nimis inuidiose, Quis sciat, quam diu post hæc ibi manserit. Quasi dicas S. Petrum, non Romæ fuisse sed Hierosolymis mansisse, Sed improba est hæc tua quæstio, Nos enim scimus omnes S. Petrum Romæ fuisse, non Hierosolymis perpetuo mansisse, testimonio tot probatissimorum Historicorum, Chronographorum & sanctorum Ecclesiæ Doctorum. Cum tu ne unum quidem habeas testem, quod Petrus perpetuo manserit aut Hierosolymis aut Antiochiæ.

VI.
Erronea cō
putatio Lu
theri.

Maligna insuper irrisione colligis, Petrum post Ascensionem Christi anno 46. aut 47. crucifixum esse Romæ à Nerone, mortuo iam ante annos 10. Quis enim dixit tibi S. Petrum, post 18. annos in Hierusalē pactos, Antiochiæ vi. & Romæ 25. annos sedisse? Inspice paulisper Chronicon Eusebij, Et inuenies S. Petrum, Quinto post Ascensionē dñi año Antiochenā fundasse Ecclesiam, ultimo inq̃ anno Tiberij. Si igitur uere colligere cupis, ita collige 5. annos in Iudæa, 7. Antiochiæ 25. Romæ tribuimus Petro. Ergo 37. anno post ascensionē Christi crucifixus est Romæ Petrus à Nerone, Nō 46. aut 47. anno, uti tu tam impbe q̃ stulte colligis. Ita enim indocte supputas hic, ut à pueris q̃q̃ merito ridearis, Quis enim puerorum non uideat, ex 18. & 7. atq̃ 25. summā cōsurgere 50. Non 46. aut 47. Iusta est hæc irrisionis tuę merces & retributio, ut turpiter incidas ipse in laqueum, quē flagitiose paraueras nobis. Non ergo nos, sed tu uir impie, inter columbas iactitas, Ecclesiam Dei (quæ in Canticis columba dicitur) sceleratis calumnijs ac damnatis hæreticæ prauitatis dogmatibus, sediciosissime perturbans. Nos recte colligimus, tu perperam, nos ueritatem sequimur antiquam, tu
noua

noua indocte simul & impie astruis mendacia.

VII.

Quod aut nostris insultas pugionibus & lanceis, ut illuminemus nebulam scripturæ, faciendo annos sex ex annis 18. Primū scito, nō lanceis aut pugionibus corporeis, sed luce ueritatis, scripturā illuminari. Deinde, Cur toties hic apellas nebulā scripturæ, q̄ alibi, p̄sertim in assertionib⁹ tuis non admittis obscuriorē esse scripturā dictis Patri? Preterea nō desunt nobis neq; cuspidēs neq; pugiones ad confodiendā hanc tuam improbitatē, Etenim cuspidēs habemus, Eusebii, Damasi, et id genus probatissimorū Authorū, Qui annos Petri & aliorū pontificū digesserūt, nobisq; per totiam sæcula longissimo absq; omni cōtradictione usu tradiderūt. Habemus itē pugiones Hieronymi, Eutropii, Bedæ, Platynę, Sabellici, Egnatii, qui pro nobis fortissime pugnāt inuicti neq; à te unq; uincendi. Et nos iam sup̄ ostendimus, mētiri te, q̄ Paulus tribuat Petro annos 18. in Hierusalē, sed refert se illū intra tot annos Hierosolymis bis uidisse, At nō dicit, Petrū 18. annos Hierosolymis (quod tu falso blateras) semper sedisse aut mansisse. Postremo scimus nos egregie, ex tuis 18. annis facere annos, non sex (ut turides) sed quinq; uti et supra fecimus Authoritate Eusebii, qui asserit quinto post passionem dñi anno fundatā esse à S. Petro Ecclesiā Antiochenā. Tu stulte rides, et iuste rideris, erronea rursus calculatione, Tribuis em̄ Petro 36. annos post mortem Christi, quos stulte colligis ex sex, septem, & 25. Cum pueri sciant, Ex his numeris nō 36. sed 38. consurgere. Nos autem 37. annos assignamus Petro, qui recte conficiuntur ex quinq; septem et 25. Inunc & doce nos computum annorum, qui toties hic in breuissimis numeris nimis rustice ac pueriliter aberrasti.

Cuspidēs & pugiones.

Pueriles lapsus Luth. in computationibus.

Rides iterum nos, secundo et quarto anno Claudii & 27. annis Petri, Rides quidem improbe, nihil tamen ostendis,

VIII.

Vera de annis Petri cōputatio.

e 2

Nos

Nos autem certos habemus authores de 2. anno Claudij, & de 25. annis Petri, Nam inter secundum annum Claudij quo uenit Romam & ultimum Neronis annum, quo crucifixus est Petrus 25. anni sunt intermediij, cum exclusione tñ extremorū. Sic enim de uiris illustribus narrat B. Hieronymus. Symon Petrus, Princeps Apostolorum, secūdo Claudij anno, ad expugnandum Simonem magum Romam pergit. Ibiq; 25. annis Cathedram sacerdotalem tenuit, usq; ad ultimum annum Neronis.

IX. Mentio de Claudio Imperatore in Actib. Apostolorum,

Addis alium cauillū, quod Lucas in actibus consonet Paulo Gal. 1. dicens, Claudium omnes Iudæos Roma expulisse. Dic quæso, improbe Cauillator, ubi hoc asserit Paulus: percurrē totam eius ad Galatas Epistolam, neq; tamen unum inuenies uerbum de Claudio. De quo Lucas scribit, quod inter cæteros Aquilam quoq; expulit & Priscillā eius uxorem, Dic tu nunc, si potes, quo Claudiū anno id factum fuerit, Dic item, an inter eos Petrus quoq; fuerit.

Quoto anno Claudius ē Roma Iudæos expulit

Quod autem stulte simulatq; impie quæris, Qomodo Petrus potuisset sub Claudio uenire Romam, Respondeo, quod id facis, quia abiisti in consilio impiorum & stetisti in uia peccatorum, atq; in cathedra pestilentiae, seu (ut Hieronymus interpretatur) derisorum sedisti. Nisi enim impius esses sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ derisor, nequaquā ita quærerēs. Quia nemo dicit Cladium per omne tempus imperij sui Iudæos expulisse.

Quod si Lucā bñ cōsyderes recte poteris cōiicere, Cladiū expulisse Iudæos post illos 18. años, q̄s tu ex paulo assignas, Año sui Imperij 10. forsitan aut 12. Interea uero potuit Petrus non solū uenire Romam, sed etiā sepius abire & redire. Venit itaq; Romā XII. anno post mortem Christi. Quod autem Paulus scribit se illum Hierosolymis post 14. annos uidisse

uidisse, minime nos angit. Potuit enim Petrus non solum semel, *Exo. 34. 6.*
 sed quotannis, ex Roma Hierosolymam uenire, Quemadmodum *2. Para. 3. 6.*
 modum faciebant tum iudei singulis annis tersecundum legem.
 Quod si Iudeis est Roma soluentibus singulis annis licuit Pascha
 celebrare Hierosolymis, Cur non licuisset Petro Ro.
 Pontifici, in arduis nascentis Ecclesie negotiis, causis, et que
 stionibus ter aut quater aut etiam saepius per 25. annos ex
 Roma ad Apostolos & seniores redire Hierosolymam, si
 cur & Paulus ex alijs locis fecisse legitur? Impia igitur &
 absurda, non solum ridicula est tua Lutheri quaestio, qua ri
 dicule quaeris. Quomodo Petrus sub Claudio potuisset ue
 nire Romam. Lucas. n. non scribit, quoto imperij sui anno,
 Claudius expulerit Iudaeos. Nec Suetonius certum desig
 nat annum, sed breuiter ita dicit, Iudaeos, impulsore * Chri
 sto assidue tumultuantes, Roma expulit. Non plus dicit iste,
 Nec quicquam apud alios potui amplius inuenire scriptores.
 Quid igitur, si forte Iudaeos expulit Tumultuantes, & non
 Christianos? Quid, si omnes expulit anno uno, & altero for
 te mox reuocauit, Quanto. n. tempore sub Caesaribus sine
 Iudaeis Roma fuit? Quid si Claudius eos expulit in nouis
 simis annis suis, quos reuocauerit mox eius successor? fuisse
 .n. sub Nerone Iudaeos Romae, nemo negare poterit, qui
 modo Pauli in urbem ex Luca legerit aduentum.

Quod autem instabilem atque incertam uocas Petri histo
 riam, tuo iam consueto & antiquo, Id est, Haeretico & bar
 barico, more facis, Etenim Quas tu legeris de Petro histo
 rias nescio, Ego pro simplicitate columbinis optime sum
 contentus, quas conformiter scribunt aut breuiter attingunt
 Eusebius Pamphili, Tum in Chronicis tum in Ecclesiastica,
 Historia S. Hieronymus de uiris illustribus, Eutropius in li
 bris rerum Romanarum, Beda de sex Aetatibus, Platyna de

E 3 uitis

Suetonius
 in uita Clau
 dii.
 Alias *
 Chresio.

Aet. ult.
 XI.
 Historici ps
 bati de 25. an
 nis s. Petri.

Tunc nōdū
prodierat li
bellus Vele
ni.

XII.
Petrus &
Paulus Ro
mæ uno eo
demq; die
passi sunt.

Dist. 21.
G. Quamuis

uitis Pontificum, & reliqui eiusdem generis Classici Autho
res, quos tu citra impudentiā suggillare nō potes, multo mi
nus refellere aut expugnare. Hi aut, omnes, & cōplures alij,
asserunt, B. Petrum 25. annis Romę Cathedram episcopale
tenuisse, Nisi unū excipias Eutropiū, qui omīssis annis, bre
uiter ita dicit. Deniq; oībus suis flagicijs etiam hoc addidit
Nero, qđ sanctos Dei Apostolos Petrū, Paulūq; trucidauit.
Mentiris postmodum longe impudentius, dicens, multos
esse, qui palam ac libere affirmant, S. Petrum nuncq; uenisse
Romam. Hoc illud est Luthere quod impia hæc tua partus
rit disputatio. Sed dic obsecro, qui sunt illi multi, qui sic af
firmant? Ego certe præter te nemini hoc ascribere noui, Nis
si forte infantes Hæreticos infimæ barbariei, aut semiturcos
quosdam Græculos, allegaueris, quorum suspecta testimo
nia impiæ sue assertiones Catholica non admittit ecclesia.

Improperas deinde nostris (ut mendaciter calumniaris
ipse) mendacijs, Quod unus nostrum ambos Apostolos
uno eodemq; die & anno simul triumphasse martyrio dicat,
alter uero Paulum post Petrum biennio fuisse capite cęsum
asserat. Vis audire uerum? Omnes profecto Catholici affir
mant eodem tempore Petrum & Paulum, licet non eodem
supplicij genere, fuisse à Nerone occisos, Quod autem olim
nōnulli Hæretici, et hodie pauci: nescio qua infecilitate, plus
quam oportet Græcæ fidei, eloquentiæq; magis quam ueris
tatis studiosi, diuersos annos utriusq; Martyrio assignant,
Quid ad nos? Horum tu quidem partim socius & æmulus,
partim etiam dux & auriga existis, At nos Ecclesiæ traditio
nem fidemq; sequimur. Audi igitur si libet, Quid Pelagius
Papa omnibus dicat Orthodoxis. Petro (inquit) data est
etiam societas Beatissimi Pauli, uasis electionis, Qui nō di
uerso (sicut Hæretici garriunt) sed uno tempore, una ea
demq;

dēq; die, gloriosa morte, cū Petro, in urbe Romana, sub Cēs Dīstīn. 22. c.
sare Nerone, agonizans coronatus est, & Ecclesiā Ro. pari sacrosancta.
ter Christo domino consecrarunt, cāq; oībus urbibus in uni 29. 7. c. Bead
uerso mundo sua p̄sentia atq; uenerādo triumpho p̄tulerūt.
Itidem refert Anacletus quoq;. Et ne hos p̄ tua in sedē Ro.
im̄pbitate & odio Apostatico, figmēti (ut soles) accuses, Ec
cet tibi B. Ambrosiū, alterius ecclesię Archiep̄iscopū, grauissi
mę authoritatis testem, Quē Gratianus quidē citat in Decre
tis, sed absq; certo loco, Reperies autem eū locū in tertia eius
operū parte, De natali Apostolorū Petri et Pauli, Beati (in
quit) Petrus & Paulus eminent inter uniuersos Apostolos,
et peculiari quadā prerogatiua p̄cellunt. Verū inter ipsos,
quis cui p̄ponatur, incertū est. Puto, n. illos equales esse me
ritis, quia æquales sunt passione, Et simili eos fidei deuotiōe
uixisse quos simul uidemus ad Martyriū gloriā puenisse. Nō
n. sine causa factū putemus, q̄ una die, uno i loco, unius Ty
ranni tolerauere sententiā. Vna die passi sunt, ut ad Christū
pa. iter puenirent. Vno in loco, ne alteri Roma deesset, Sub
uno persecutore, ut equalis crudelitas utruq; cōstringeret.
Dies ergo p̄ merito, locus pro gloria, p̄secutor decretus est
pro uirtute. Et in quo tandē loco Martyrium pertulerunt: in
urbe Roma, quę principatū et caput obtinet nationū, Scilis
cet, ut ubi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret san
ctitatis. Et ubi gentiliū Principes habitabant, illic eccles
iarum Principes morarentur.

Hęc integerrimę fidei testis ille B. Ambrosius, Qui pau
cis his uerbis, non hanc modo sceleratam tuā disputatio
nē dissoluit, uerum etiam plusq; dimidiū totius tuę de Pa XIII.
patu Tragoedię diluit, confutat, dissipatq; & exterminat.

Ais deinde facta & ironica quadā modestia, q̄ teneas tu S. probari pos
Petrū fuisse Romę, nolis tñ sup hoc mori, nec noueris susti
tere nec Romę fuisse

Ambro. in
sermo. 67.

Firmissime
probari pos
test, Petrum
Romę fuisse

nec probare, immo nemo, te iudice, probare queat. Sed uideamus, si tu sustinere non potes, cur tenes? Si probare non potes, cur tantus uis haberi Theologus, atque adeo Prophetata, per quem Deus & tot noua doceat, & tot antiqua refellat? Quæ uero modestia est, ut si tu probare non noueris, mox iudices, neminem probare posse? Ego profecto nihil doctrine arrogo mihi, facile tamen, et quidem firmissime, probabo, S. Petrum Romæ fuisse, Arripient interim, Emseri uice, gladios Pugiones & Lanceas, arma sane satis superque ad omne Iurris & æquitatis certamen, in causa Christiana, ualida. Cum uero Petri, qui & animo & gladio promptus fuit, causa agatur, non erit nobis indecorum, pro eius defensione uel duos

Verba S.
Petri.

1. Pet. ult. arripere gladios unum spiritus sancti & scripture, Alterum Cæsaris & Imperij.

Ait itaque Petrus ipse Ponticis, Galatis, Cappadocibus & reliquis aduenis Dispersionis. Salutat uos Ecclesia, quæ est in Babylone collecta, & Marcus filius meus. Quæ autem est ista Babylō? Certe utraq; Glossa, Ordinaria inquit et Lyrana, Romam hic figuraliter intelligunt, propter Idololatriæ confusionem, Tunc. n. sub Imperatoribus paganis maxima erat Romæ Idolorum multitudo & confusio, Astipulatur item B. Hieronymus, de uiris illustribus, ex autoritate Clementis & Papiæ, Addens Marcum, Romæ rogatum à fratribus, breue scripsisse Euangelium, Quod cum Petrus audisset, probauit, & Ecclesiæ legendum sua Autoritate edidit. De quo plura habet Historia Ecclesiastica. Et in plerisque Epistolis B. Hieronymus Romam Babylona uocauit, Id quod Augustinus quoque & Orosius obseruauerunt. Quod si unus tu Lutherus negas hanc Romam per Babylonem intelligi, contra omnium (quæ tua est proteruitia) sententiam, æquum est, ut alteram nobis ostendas, in qua Petrus hanc scripserit epistolam

Li. 2. Cap. 15

Verba Christi
ad Petrum.

epistolā. Idq̄ per pbatos Authores Autenticasq̄ scripturas.

At uero si B. Petri quoq̄ ut aliorū Ro. Pontificū, scripta non solū apocrypha, sed etiā falsa & Hæretica (Proh impietatem cæteris in exemplum citius plectendā) dixeris, eiusq̄ testimoniū idcirco reieceris, Euangelicū saltem (si Apostolicum contemnis) admitte testimoniū Iesu Christi, Qui dixit Petro. Amen amen dico tibi, Cum esses iunior, cingebas te, & ambulabas ubi uolebas. Cum autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, et ducet quo tu nō uis. Hoc autem dixit (inquit Euangelista) significans, qua morte clarificaturus esset Deum. Si glossas hic cōtempleris proterue, Augustinum saltem (à quo te Augustinianum nominas) audi. Extēdes, inquit, manus tuas, Hoc est, Crucifigeris. Ad hoc aut ut uenias, alius te cinget, & ducet, non quo uis, sed quo non uis. Prius dixit quod fieret, & deinde, quomodo fieret. Nō em̄ crucifixus, sed utiq̄ crucifigēdus quonollet, est ductus. Nam crucifixus, non quo nolebat abijr, sed potius quo uolebat. Solutus quippe à corpore uolebat esse cum Christo. Ad mortis itaq̄ molestiam nolens ductus est, sed ab ea uolens eductus est. Nōlēs ad eam uenit, sed uolens eam uicir, Et reliquit hunc infirmitatis affectū, quo nemo uult mori, usq̄ adeo naturalem, ut eum B. Petro nec se necius auferre potuerit. Cui dictū est, Cum senueris, ducaris quo non uis. Hęc B. Aug. Aequum est igitur, quisquis impienēgauerit S. Petrum unquam Romē fuisse, ut alium nobis locum assignet, in quo Petrus, testimonio Christi, extendit manus, affixus cruci, gloriosamq̄ obgundō mortem.

Aliud item Christi testimoniū ponit idem Euāgelista circa ultimam cœnam, quando Iesus Petro dixit, Quo ego uado, non potes me modo sequi, Requeris autem postea. At quo uadebat tum Christus? nonne ad crucem? Aut igitur alium

Ioh. ult.

Aug. super
Ioh. tra. 125.

f

alium

Eph. 6.

C. de sum-
ma tri. L. 1.

Magnifica
Petri & Pau-
li templa Ro-
mae.

aliū nobis per scripturas ostende locum in quo crucifixus sit Petrus, aut Romam nobiscum fateri uerum locum & se-
dis & Martyrii Apostolorū Principis B. Petri, Quod si gla-
dium spiritus (quod est uerbum Dei) contempseris impie,
reuerere, saltē gladiū Imperij cui Papā quoq; & omnes Epis-
scopos ex æquo cum Laicis barbarice uis subesse. Eccereli-
giosi Imperatores, Gratianus, Valentinianus secundus &
Theodosius maior tres Augusti simul, in publico ad popu-
lum Cōstantinopolitanū edicto, sub gladij potestate ita p̄ci-
piunt. Cunctos (inquiunt) populos, quos clementie nostrę
regit Imperium, in tali uolumus religione uersari, quā Diui-
num Petrum Apostolum tradidisse Romanis, religio usq;
adhuc eo insinuata, declarat, Quamq; Pontificē Damas-
sum sequi claret. Nunquid hos quoq; tres Augustos, Luthe-
re, simul cum Papistis dicas mentiri? Caue, ne gladium in te
stringat eorum successor Carolus V. à quō iam es publice,
non solum Hereseos notatus, declaratus & cōdemnatus, ue-
rum etiā Banno seu proscriptioni Imperiali, alijsq; Heretico-
rum pœnis et persecutionibus expositus. Tu uideris, ubi am-
plius impietas tua latibulum inueniat, cui cunctus orbis
Christianus est seuerissime, non solum ab Augusto præci-
piente, sed etiā omniū Germaniæ atq; Imperij Principū ac
populorum unanimi consensu; interdictus. Videsne igitur,
quod non solum Papistæ, sed etiam Imperatores magni pu-
blice affirmant S. Petrū Romanis religionem tradidisse.

Quid q; Maximus Constantinus nobilissimas Petri &
Paulo Romę Basilicas extruxit magnificētissime? Ipse tuis
oculis augustissima illa tēpla uidisti, Dic obsecro, qua men-
tis cecitate aut negas aut dubitas, illos Romæ fuisse, quorū
tot certissima monumēta sibi luminibus proprijs inspexisti?
Quales columnarū ordines? Quales contignationes? Quas
lea

les sub sacratissimis altaribus reconditas uenerandorum corporum reliquias: Qualia foris atria porticusq; & portas: Qualia intus Apostolorum sepulchra Candelabra, sacra uas: Profecto nisi trunco stupidior saxoq; durior per hæreticam pertinaciam esses, in hanc negandi dubitandue amenitiam nunquam uenisses. Si igitur Romæ non fuit B. Petrus Dic ubi fuit, quando manus suas in cruce (Iuxta uerbum Ioan. ult. domini) extendit:

• Vnde ei templum illud toto Orbe & ab antiquo uenerabile, & noua nunc mole stupendū: Quod barbaris q; Gothis, licet Arrianis, in tāta tñ ueneratione fuit, ut Visigothorum rex Alaricus, capta post longā obsidionē urbe, publico cauerit Edicto, ne quis uiolaretur, qui in templum inud confugisset. Ostrogothorū uero rex Totyla, capta post grauiorem obsidionē eadē post multos annos urbe, quanq; iustissima flagrabat, ppter p̄fidia & accepta damna, ira, ante omnē tñ ultionē templū illud orandi gratia uenerabundus accessit armata stipatus acie, Pelagioq; Pontifici suppliciter obuianti, prosius ueniā dedit, atq; edicto præcepit suis, ne quē ultra Romanorū obtruncarent, Hi testes habeo procopium, Paulum Diaconū, Blondū, Platynā, Sabellicū, Egnatium & id genus nobiles Historiographos, quibus longe iustius habet fides, quam impię ac sceleratę tuę dubitationi.

Omitto donaria referre, quę undique ex Christianorum orbe in templum illud à regibus magnifice missa fuerunt, unum iuuat ex Platyna recitare breuiter exemplum, sub Hormisda Papa. Dona, inquit, multa ac præciosa eodem tempore Romam ad ornandas Basilicas sanctorū sunt missa. Gemmas enim magnæ æstimationis Clodoueus Rex Franciæ misit. Delata & dona, cum aurea tum argentea, Delata Euangelia cum tabulis aureis, gemmis distinctis,

f 2 à luz

Toti Mūdo
uenerabile
templum S.
Petri.

Quanta dona
illi tēplo
missa fuerūt

à Iustino Imperatore, uoti gratia, Misit & patenam auream
librarum XX. cum hyacinthis. Scyphum aureum gemmis
circundatum. Ornauit & templum B. Petri Theodericus
Rex trabe argentea mille & XL. librarū, Cerostratis duo-
buslibrarum LXX. Ecce quot ueritati nostrę attestantiū
regum & Principum gladijs confoditur hec improba tua
dubitatio.

C. de sum-
matri. L.
Nos redder-
tes.

Ex ti. L. In-
ter claras.

In antiq. col.
a. ur. ecclesia
Ro. in prin.

Vis ne plura gladiatorū testimonia: En tibi Iustinianū Au-
gustū, in Codice legū, ita ad Iohannem Papam, missis lega-
tis, ultro scribentem. Semper nobis, inquit, fuit magnū stu-
dium, unitatē uestre Apostolicę sedis, & statū sanctarū dei
Ecclesiarū custodire, qui hactenus obtinet, & incōmote per-
manet, nulla intercedente cōtrarietate. Ideoq; omnes sacer-
dotes uniuersi Orientalis tractus & subijcere & unire sedi
uestre sanctitatis properauimus. Dic Luthere, quam uocat
Imperator hic Apostolicā sedē: Nonne Romanā? Certe id
Titulus ipse indicat. Et Pontifex rescribendo ita declarat, di-
cens, quod amore fidei, qđ studio charitatis, edocti ecclesia-
sticis disciplinis, Romanę sedis reuerentiā cōseruatis, & ei
cuncta subijcitis, & ad eius deducitis unitatē, Ad cuius Au-
thorē (hoc est, Apostolorū primū) dño loquente pceptū est
Pascite oues meas. Quā esse omniū uere ecclesiarū caput, &
patrū regulę & Principū statuta declarant, & pietatis uest-
re reuerendissimi testant affatus. Præterea in Autenticis
quoq; idē Imperator tale nobis, gladij sui potestate testimo-
niū præbet. Vt legū (inquit) originem anterior Roma sorti-
ta est, Ita & summi Pontificatus apicem apud eam esse, ne-
mo est qui dubitet. Vnde & nos necessariū duximus, patriā
legum, fontemq; sacerdotij, speciali lege illustrare. hec Imp.
Quis autem nescit apicem & Primatū Roma. sedis, esse
per dispositionē diuinā à Principibus Apostolorū Petro
& Pau

& Paulo: Certe, si aliqui ex simplicitate nesciant, tu nescire non potes, qui Galatas tuos tam gloriose aliquando iactitas. Ipse, n. Paulus ad Galatas ita scribit, Creditum est mihi EGal. 2. uangelium præputij, sicut & Petro circumcisionis. Qui, n. operatus est Petro in Apostolatum Circumcisionis, operatus est & mihi inter Gentes. Merito igitur uertex summi Apostolatus Romanæ tribuitur Ecclesiæ, quam summi duo Apostoli, unus Circumcisionis, alter Præputij, sanguine suo præsentiaq; salutarî gloriose consecrauerunt.

Vis adhuc plures gladios: Ecce tibi nobilissimi simul atque iustissimi Præfecti Prætorij Gladium, Senatoris & Patricij Ro. Cassiodori, qui ut ad culmen Præfecturæ Prætorianæ gloriofis meritis ascenderat, mox ad eundem Iohannem Papam (ad quem supra diximus e Byzantio scripsisse Iustinianum Imp.) inter cætera sic scripsit, Applicandum uobis est, Beatissimi Patres, ut læticiam, quam per uos, Deo largiente, percepimus, custodiri nobis uestris orationibus sentiamus. Vos speculatores Christiano populo præfideatis, uos patris nomine uniuersa diligitis. Securitas ergo plebis, ad uestram respicit famam, cui diuinitus commissa est custodia. Quapropter nos decet cogitare aliqua, sed uos omnia. Sedes ista mirabilis, proprios regat affectione cultores. Quæ licet generalis mundo sit præstita, nobis tamen cognoscitur & localiter attributa. Tenemus aliquid sanctorum Apostolorum proprium, si peccatis diuidentibus non reddatur alienum. Quantum confessiones illas, quas uidere uniuersitas appetit, Roma fœlicior in suis finibus habere promeruit, Nihil ergo timemus talibus Patronis, si oratio non desistat Antisitis. Hæc religiosissimus ille Cassiodorus Monachus, dum esset in sæculo Prætorij Præfectus.

Cassi. lib. xi.
epistolarum
epist. 3.

Cass. li. no:
no Episto:
larum epist:
15.

Cass. lib. 9.
Epistola 16.

Culus Princeps, Rex Gothorum Athalaricus, similiter ad eundem Papam de electione Ro. Pontificis, post multa, ita subiunxit. Cum de Apostolici consecratione Pontificis intentio fortasse prouenerit, & ad Palatium nostrum perducta fuerit altercatio populorum, suggerentes nobis, intra tria Milia Solidorum, cum collectione Chartarum, censemus accipere. A quibus tamen omnes Idoneos, rei ipsius consideratione remonemus, Quia de Ecclesiastico munere, pauperibus est potius consulendum. Alios uero Patriarchas, quando in Comitatu nostro de eorum ordinatione tractatur, In supradictis conditionibus atq; personis, intra duo Milia solidorum iubemus expendere. In ciuitatibus autem suis, tenuissime plebi non amplius, quam Quingentos Solidos se distributuros esse cognoscant, Scripsit Idem Rex Saluentio Praefecto urbis, statim sequenti Epistola, inter alia, in hac item uerba. Dudum, inquit, Senatus amplissimus, a splendore suo cupiens maculam foedissimae suspicionis abradere, prouida deliberatione constituit, ut in Beatissimi Papae consecratione, nullus se abominabili cupiditate pollueret, poena etiam constituta, qui talia praesumere tentauisset, Non iniuria, Quia tunc Electi uere meritum queritur, cum pecunia non amatur. Quod nos laudantes, & augentes inuentum, ad Beatissimum Papam direximus constituta, que his antelata praesulgent, Ut ab honestate sanctae Ro. Ecclesiae, prophane ambitus auferatur. Verum ut Principale beneficium, & praesentibus haereat saeculis & futuris, tam definita nostra, quae Senatus Consulta, tabulis Marmoris praecipimus decenter, incidi, & ante atrium Beati Petri Apostoli in testimonium publicum collocari.

Hac

Hæc Athalaricus Rex Gothorum, totius Italiæ, Si Collatio Re
 ciliæ, Dalmatiæ & adiacentium Insularum olim Prin- gis Gothorū
 ceps; Aetate adhuc puer IX. aut X. annorum, Reli- cum Luth
 gione Arrianus, I nunc Luthere, cum sis conditione ho- ro.
 mo priuatus, ætate uir, habitu religiosus, professione li-
 terarum Theologus, frater mendicus, nomine Catholi-
 cus, Quin etiam & tua iactantia, & multorum opinio-
 ne propheta, Et disputa S. Petrum nunquam fuisse Ro-
 mæ, Nega eum si hodie uiueret, fore Papam. Dic Pa-
 patum esse, nunc robustam uenationem, nunc merum
 figmentum, Imprecare sacrilego gutture sedi Apostoli-
 cæ, ut cælitus in infima Tartara deturbetur. Nos tamen
 nihilo secius tot Principum sanctorumque exemplis edo-
 cti, eam fidem & religionem seruabimus, atque ad mor-
 tem usque propugnabimus, quam B. Petrus tradidisse
 scribitur sacrosanctæ Ecclesiæ Ro.

En binos tibi gladios obiecimus, unum scripturæ, al- Duo gladij
 terum Imperij, Qui proculdubio, cuilibet Pio Christi- sufficiunt.
 no, ad tuitionem satis esse possunt, Quandoquidem Luc. 22.
 Christus ipse dixit, Satis est, dicentibus discipulis. Do-
 mine, Ecce gladij duo hic. Si sapias igitur, caue tibi à gla-
 dio B. Petri, & à gladio nostri Principis & Imp. Ca-
 roli V. semper Augusti. Nam & hi duo abunde possunt
 contra impietates tuas aliquando sufficere. Et tantum
 de gladijs.

Quas autem longiores in te Cuspides iaculemur, pro as- Longa Cus-
 ferenda S. Petri Sede Romana, quam M. CCCC. & eo spis 1400. an-
 amplius, annorum, cōmunissimum simul atq; certissimum norum.
 uniuersi

uniuersi per Orbem terrarum populi Christiani sermonē.
Si tribus & semis annis acquiescis de prædicatione Christi,
propter communem sermonem, Cur hic tot sæculorum cele
bratissimo sermoni minus acquiescis, atq; adeo etiam contra
dicis? Quis. n. præter unum te in dubium uocauit impia
disputatione hunc sermonem? Certenon Martion, non
Montanus, non Manichæus, non aliorum, quotquot huc
usq; fuerunt, Hæreticorum quispiam, de hoc disputare præ
sumpsit, Nec sceleratidei nostræ impugnatores & Apo
statae id attentauerunt, Non Celsus, Non Apuleius, Non
Porphyrius, Nec ullus item Historicorum siue Gentilium
siue Iudæorum, quos ego uiderim.

Co. Tacitus
hist. lib. 15.

Quamuis Cornelius Tacitus alias malignissime de Chri
stiana religione senserit, De incendio Urbis, quod iussu Ne
ronis factum credebatur, ita scribens. Ergo abolendo rumo
ri Nero subdidit reos, & exquisitissimis pœnis affecit, quos
per flagicia inuisos, uulgius Christianos appellabat. Author
nominis eius Christus, qui Tiberio imperitante, per Procu
ratorem Pontium Pilatum, supplicio affectus erat. Repres
saq; in præsens excrucians superstitio, rursus erumpebat, nō
modo per Iudæam, originem eius mali, sed per urbē etiam,
quo cuncta undiq; atrocità aut pudēda confluūt, celebrantq;.

Plinius in e
pistolis ad
Traianum.

At impia ista huius Ethnici calumnia, facile refellitur per
unam modo Plinij Secundi Amici & Coætanei eius, ad
Traianum epistolam, in qua de ijs, qui Christum metu per
secutionis & supplicij negauerant, ita scribit, Adfirmabant
autem hanc fuisse summam uel culpæ suæ uel erroris, qd es
sent soliti, statō die ante lucem conuenire, Carmenq; Chri
sto quasi deo dicere secum inuicem, seq; sacramento, non in
scelus aliquod, obstringere, sed ne furta, ne latrocinia, ne a
dulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum ap
pellati

appellati abnegarent. Quibus peractis, morem sibi discedendi fuisse, rursusque ad capiendum cibum, promiscuum tamē & innoxium. Quo magis necessarium credidi, ex duabus ancillis, (quæ ministræ dicebantur) quid esset ueri, & per tormenta quærere, Nihil aliud inueni, quam superstitionem prauam immodicam, Ideo dilata cognitione ad consulendum te decurri.

Diaconissas
intelligo.

Quæ sunt igitur ô Corneli Tacite flagitia, de quibus impie nostros es calumniatus? Sed miserandus es magis quæ redarguendus, quoniā nō tam malicia quæ gentiliū deorū amore, Domitiani Traianiq; exemplo ac natūo errore in odiū ueri dei ueræque religionis cecus ac miser ita exarsisti, grauissimus alioq; Historicę ueritatis assertor, custos testisq; fideis, prauus hic Ethnicę religionis (immo superstitionis) affectus te à tramite uerę narrationis, in deuiū falsę criminationis deflexit & abduxit, trahēte sic Geniū tuū principe huius mundi. Nos igitur nihilominus accipimus ex hac Cornelij historia, fuisse utiq; sub Nerone Christianos Rome. Quis autem credat, eos ibi fuisse sine Episcopo? Aut ergo Petrū ibidem fuisse Luthere crede, aut aliū illis assigna per scripturas Episcopum. Negat Cornelius bonos fuisse Christianos, at non negat (sicut neq; affirmat) Petrū ibi fuisse. Cur tu igitur unus, cōculcato cōmunissimo cunctorū sermone, impia utexandi & sugillandi libidine, tam receptā tot seculorum fidem reuocas in dubium.

Excedis profecto hac immani tua scandalizandi uoluntate cunctos, quilibet prauos ac puerfos, Catholicę fidei hostes. Nemo, n. psequutor, nemo Poetarū aut Philosophorum, nemo Apostatarū aut Hereticorū ita contra cōmunē sensum, ut tu facis delirauit. Multos sane ac graues errores disseminauerūt Magistri tui, Vualdenses, pauperes de Lugduno

Pior Ethni
cis Lutne.

duno, Pighardi, barbarus Vuicleph, & uicinus (forsitan & cōsanguineus) tuus Hufs. Cæterum hanc uesanam. dubitationem nemo illorum proposuit.

Diverse pro
bationes, q̃
S. Petrus
Romę fuit.

Post gladios igitur, ut ad pugiones tandem deueniamus hastib; oppono lanceas Cuspidesue longas, primo quidem cōmunissimū (cui standū supra putasti) omnium sermonē. Deinde Antiquissima Petri & Pauli Romę templa, reliq̃as & monumēta. Item certissima Martyrij utriusq̃ loca & uestigia. Præterea paruum sacellū in uia Appia, ubi Petro persecutionem declinanti Christus apparens, dixit, Vado Romam iterum crucifigi. Vnde reuersus est B. Petrus in urbē, cū iam ad primū ab urbe lapidē exiisset. Id quod Platynares fert, ex graui. simul et antiquo authore, Egesippo, tēporibus Apostolorū uicino. Insuper uetustissimas atq̃ celebratissimas urbis stationes, tot sæculorū annuo usu obseruatas, ac maxima populi Ro. frequentia statis diebus repetitas. Item probatū per oēs Christianorū Bibliothecas seriē successionēq̃ Ro. Pontificū, ubi semper B. Petro dat̃ primus locus. Idq̃ nō solū uerbis & libris, uerū etiā picturis & imaginib; . Quales profecto inter multa alia decora, Senense templū admirabundis aduenis pulcherrime ostendit. Deniq̃ religionem ipsam, cultūq̃ diuinū ab illo hucusq̃ cōtinuatū Romę per oīa sæcula nostræ salutis, Quinetiā iugem illā B. Petri uenerationē, hætenus indefinenter ibi obseruatā. Postremo Celeberrimas & ab antiq̃ probatissimas Christianorū peregrinationes ad limina B. Apostolorū Petri et Pauli, Quas pleriq̃ etiā sanctorū suscepērūt ex remotissimis q̃q̃ regionib; . siue ex uoto, siue ex iniuncta pœnitētia, aut q̃cūq̃ alia ex causa.

Nunc tandē si forte lōgiora hæc tela coneris uel deludere uel excutere, ad breues pugiones, quibus omnis tibi armatura dissoluat̃, accedo. Sic. n. tua me coegit improba irrisio his
tribus

tribus armorū generibus pugnare, Cum intelligi uelit Emser, per gladios scripturā, per Cuspides longū usum, Per pugiones uero dicta patrū. Opposui tibi equidē supra, ex temporū rerumq; ac Cæsarū atq; Pontificū scriptoribus multos ualidos ac nobiles pugiones, quos citra summā improbitatē atq; impudentiā, reijcere nō potes. Vt tñ apertior fiat huius disputationis tuæ amentia, ex antiquioribus thecis graues & fortes quosdā pugiones, pro B. Petri defensione contra te proferam. Omitto tñ B. Clementis itinerariū, ne uelut Apocryphum (quīs admirabiles sint ij libri) ac rubiginosum irrideas, Omitto & B. Dionysiu, qui Petri & Pauli Martyriū descripsisse fertur in urbe. Vnde postea fuit à Clemente in Gallias, Parisiorū Apostolo destinatus. Quē tū antea in Babylone tua improbe sugillasti, Egesippū iam audisti, Quid dicis ad uerba Ignatiū Martyris Antiocheni Episcopi, tertij à Petro, Auditoris Iohannis Apostoli: Is in sua ad Romanos epistola sic ait. Non sicut Petrus & Paulus p̄cipio uobis. Illi em̄ Apostoli sunt Iesu Christi, ego autē minimus. Ac si non fuisset B. Petrus Romę, nihil eis p̄cepisset. Ex quo nulla extant eius ad Romanos scripta.

Quid uero de Papia, qui similiter auditor Iohannis fuit et Episcopus Hieropolitanus, tibi uideat: Is certe ait (ut Eusebius recitat) quod Marcus Euangelista interpret fuerit Petri, & quęcunq; meminerit ab eo dicta cōscripserit. Non tñ per ordinē ea, quę à domino dicta sunt uel facta, digesserit. Quia nō ipse auditor domini fuerit uel sectator, sed nouissime Petro adhæserit, ad usum ac ministeriū prędicandī, *In hist. Eccl. lib. 3. c. 31.* non ad conscribendos domini sermones. Hęc ex Papia, Quæro igitur Luthere, ubi nouissime Marcus adhæserit Petro: si non Romę, dic tu alium nobis ex scripturis locum. Certe scriptura Petri (ut supra allegauimus) dicit

Io. Coch. De XXV. annis S. Petri

Salutat uos Ecclesia, quæ est in Babylone (Hoc est Roma)
collecta, & Marcus filius meus.

In histo. Ec- Qua deinde impudentia contemnes Hireneum audis
cle. lib. 5. c. 6. torem Polycarpi Apostolorum discipuli, Episcopum Lug
dunensem in Gallia: Hic successores Apostolorum in Ro.
Ecclesia (ut recitat Eusebius) commemorat usque ad Sotherem
sub quo scripuit, Dicit autem Sotherem XII. Pontificem
ab Apostolis, Quia Cletum & Anacletum pro uno posuit.

Caius Histo En tibi rursus aliud pugionem, senem quidem & illud, sed ua
ricus, lidum, Caium inquit ueterem Historicum, Qui contra proculum Ca
taphrygum (ut Eusebius, Hieronymus et Platyna referunt)
disputans ait. Ego trophæa Apostolorum habeo, quæ ostens
dam. Siue enim uia regali pergas, quæ ad uaticanum ducit,
siue Ostiensi, Trophæa eorum inuenies, qui hanc stabiliue
re Ecclesiam, Scripsit autem hæc Roma sub Zepherino XVI.
In histo. Ec- ab Apostolis, Sub quo & Origenes (uti ex quodam ipsius lo
cle. li. 6. c. 21. co refert Eusebius) Romam uenit, dicens, uoti sibi fuisse, ut an
tiquissimam Romanorum uideret ecclesiam. Cur autem dixit
antiquissimam, si eam Princeps Apostolorum Petrus non
fundauit.

Cypria. li. 1.
epist. 9.

Quod si hos probatissimos & ipsa antiquitate ueneran
dos Pugiones, pterue repellis & reijcis, Ecce tibi Cyprianum,
quæ tu unum contra omnes Romanistas alibi satis ualidum di
xisti. Is pfecto ad B. Cornelium Ro. Pont. xxij. à B. Petro,
inter cetera sic scribit. Post ista, nauigare audent, et ad Petri
cathedram atque ecclesiam principalem. Vnde unitas sacerdo
tis exorta est, à schismaticis & prophanis literas ferre, nec cog
itare eos esse Romanos, quorum fides, Apostolo predican
telaudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum.
Excute hunc quoque fortissimum, teipso teste Luthere, pug
nionem, ut ne uestigium quidem ullius in te frontis reman
eat.

Nam

Nam & Eusebium, quo ipse in nos abusus es aliquando negare hac uersania cogeris, Cuius hæc sunt uerba. Contine Eusebius
 nuo namq; in ipsis Claudij temporibus, Clementia diuinæ In Hist. eccle
 prouidentia, probatissimum omnium Apostolorum, et ma lib. 2. c. 14.
 ximum, fidei magnificentia, & uirtutis merito, Primorum
 Principem, Petrum, ad urbem Romam deducit, ducem
 quendam & magistrum militiæ suæ, scientem diuina præ
 lia gerere, & uirtutum castra ducere. Iste adueniens ex O
 rientis partibus, ut cælestis quidam negociator, mercimonia
 diuini luminis, si quis uelit comparare, paratus aduexit, Et
 salutaris predicationis uerbo, primus in urbe Roma, Euang
 gelij sui clauibus, Ianuam regni cælestis aperuit. Hi sunt nos
 stri Pugiones, absq; rubigine uetusti, quorum profectio ui
 bratam aciem, erroris tui caligo minime poterit sustinere.

Quomodo autem sustinebitis, uim eorum, quos peculias Quatuor
 riter dicimus Quatuor Ecclesiæ Doctores: Hi certe in plez Doctores
 risq; locis locupletissimo testimonio Romanam B. Petri se ecclesiæ.
 dem & asserunt & propugnant, Sed breuitatis gratia pau
 cissima nunc proponemus. Ambrosius itaq; de pedum post
 Baptismum lotionem, qua utebatur in Ecclesia sua, ita dicit. Ambros. de
 sacra. lib. 3.
 Utq; ipse author est nobis huius assertionis Petrus Apосто
 lus, qui sacerdos fuit Ecclesiæ Romanæ. Hieronymus eui
 dentissimo supra citatus est testimonio. Cuius & alia sunt,
 plurima sane & illustria, sed maxime accommodatum illud,
 quod ad Damasum Papam dicit, Hæc est fides Papa beatif
 sime quam in ecclesia Catholica didicimus, quamq; semper
 tenuimus, in qua si minus perite aut parum caute aliquid for
 te positum est, emendari cupimus à te, Qui Petri & fidem
 & sedem tenes, Gregorium omitto, ne eum improbe, uelut
 in propria causa testem, reſcias, Augustinum tibi oppono,
 cum alibi, tum ualidissime in Epistolis, 91. 92. 93. & in eo,

quem de Hæresibus inscripsit, libello. Quod si omnes, quos habere possumus, pugiones proferre uelim, multis nobis libris constaret hæc in uæsanam disputationem tuâ responsio.

Ex his autem, utcumq; prolatis, quisquis mentis & rationis compos est, facile uidebit, quàm cæco rapiaris in hanc dementiam furore, ut neges impie aut dubites improbe, S. Petrum unq; Romæ fuisse, Contra scripturam sacram, contra Canones Patrum, Contra leges Imperatorû, Contra cõmunem sermonẽ omnium, Contra sensum tot hodie adhuc Romæ extantium B. Petri monumentorum, Contra tot uetustissimos Ecclesiæ Doctores, Contra Probatissimos item Historicos, Cæsarumq; ac Pontificum scriptores. Breuiter contra omnem rationem & equitatem. Cum tu interim nihil omnino habeas pro impia tua disputatione, nisi unicum ex Paulo locum, cui stulte secundum Heteroclitum caput tuum sinistro intellectu, contra tot assertores ueritatis, inniteris, Quod scilicet Paulus 18. anno post Ascensionẽ Christi uiderit Hierosolymis Petrum, hinc uane contendis, Petrum antea Romæ non fuisse, Quomodo uero id sequitur? En ego nuper te Vuormaciæ uidi anno XXI. Nunquid ob id Vuittenbergæ anno XX. nõ fuisti? Et me Romæ anno 18. uiderunt multi, non tamen idcirco cuiq; admiserim, nuganti, me antea Colonie aut Norinbergæ non fuisse. Nunquid recte dicas, Anno 18. Petrus Paulum Hierosolymis uidit, Ergo Paulus antea nõ fuit Antiochiæ, non in Cypro, non in Pamphiliâ atq; Ciliciâ? Non sederunt Apostoli desides & ociosi in uno loco, sed perambulauerunt diuersas regiones, fidem Christi dilatantes, Conuenerunt autem sæpe nonnulli eorum, præsertim ptiores, in Hierusalem, uel prisco Iudæorû ritu tempore Paschali, uel in arduis Ecclesiæ teneræ adhuc & nouellæ negocijs.

Non

Non igitur continue fuit B. Petrus Hierosolymis 18. annis, Sed adhuc & abijt pro usu & commoditate nascentis Ecclesiæ, Perambulauit interim regiones plurimas, non solum propinquas, Iudæam, Gallileam, & Samariam, Verum etiam Remotiores, Antiochiam, Cappadociam, Pontum, Galatiam, Bithyniam, & Asiam. Quid mirum igitur, si & Romam interea uenit? Nunquid uero causam ueniendi Romam non habuit? Habuit certe uel maximam, Nempe Symonem Magum, qui antea confusus ab eo in Samaria (uti Lucas refert in Actibus) Romam uenerat, ubi tantum consequutus fuit nomen, ut pro deo haberetur. Ad hunc igitur expugnandum Petrus quoque Romam se contulit, uti post Clementem retulerunt Caius, Eusebius, Hieronymus & alij complures illustres & graues Authores.

Quid ergo? Nunquid ideo tecum negabimus, Petrum Romam fuisse, Quia id Lucas non refert? Absit, Non. n. oia retulit Lucas. Vbi. n. refert, Petrum fuisse in Ponto aut Bythinia? fuit tñ, Vt testatur ipse in priori sua Epistola, mox à principio in ipso titulo, Quod et Eusebius atque Hieronymus alijque referunt Historici. Sic non oportet, protinus negare, quicquid Lucas aut scriptura non dicit. Non. n. oia scripta sunt. Quamquam nos supra ex scripturis quoque ostendimus B. Petrum Romam fuisse. Nam et tu ipse in libello de potestate Papæ sic dicis.

Act. s.

Non omnia
retulit. Luc.
cas.

Ita uidemus et Ro. Pontifices semper fuisse honoratos ut successores Petri, & primo loco habitos, Et in hoc recte et laudabiliter actum est et agitur, agendumque est sine querela.

Si igitur recte et laudabiliter honorantur Ro. Pontifices, ut Luth. contra B. Petri successores, Cur tutissimum esse dicis, sub dubio & tra scipsum, opinione relinquere, an S. Petrus Romam uenerit unquam? Dubium ne pijs esse debet Christianis, quod Ecclesia Catholica

Catholica, tot munita scripturis, legibus, Canonibus, Monumentis, Doctoribus atq; Historicis, per tot sæcula, absque omni contradictione tenuit, & hodie firmissime adhuc tenet.

Falsum fundamentum
Luch.

At non tenemur, inquis, plus credere, nisi quæ Deus nobis in scriptura credere præcepit. Ergo non tenemur credere Ecclesiam Catholicam: nec patrem ingenitum: nec filium consubstantialem: nec spiritum sanctum ab utroque procedentem: nec matrem Christi (Proh scelus) Dei genitricem: Absit, Absit, Hæc omnia & adhuc multo plura tenemur firmissime credere, quamvis ea Deus nobis in scriptura credere non præcepit expresse, Hereticus igitur est, quisquis non credit S. Petrum Romæ fuisse, Quare ita? Quia non credit scripturæ, neque audit Ecclesiam. Ideo iuxta Domini doctrinam, erit nobis sicut Ethnicus & publicanus.

Math. 19.

XIII.

Ad uerbum
Dei nihil addere,
nihil auferre.

Neque enim, Moses neque Paulus hunc reprobum, quem ex eis fraudulenter colligis, sensum intenderunt, Nihil uolunt mutari, hic in nouo, ille in ueteri, testamento, Quis, autem nostrum in his quicquid mutat aut mutauit unquam? Nihil item uolunt addi nihil subtrahi, Rectissime profecto, Quis nostrum, ad sacras literas uel minimum addidit Iota, Nihil addimus, nihil auferimus, nihil mutamus in sacrosanctis utriusque testamenti textibus scripturarum, Multa tamen credimus, quæ in ijs expresse non habentur, Si enim omnia essent in scripturis expresse posita, frustra fuissent ædita Symbola fidei, Nicenum, & Athanasij, frustra suscepti & exantlati tot contra Arrium labores, frustra item factæ Conciliorum circa fidem determinationes. Ad sacros igitur textus nihil addit Papa, nihil Ecclesia, Addit autem ac determinat multa, quæ in illis expresse non habentur, siue de moribus siue de fide

fide quæstio inciderit, Recte addit Ecclesia Conciliorum decreta, recte Pontifex Decretales, recte glossas & expositiones sacri Doctores, recte ad civilem uitam instituendam leges Imperator, & quælibet ciuitas propria statuta, per hæc tamen sacræ literæ non mutantur. Nam & Iudæi præter textum antiquum multa alia susceperunt scripta tum in Talmud, tum in diuersis expositionibus scripturarum.

Quod autem Papatū in luto & harena, atq; (ut scēdissimè me in culum etiam, non modo in cœlum os ponas) in stercore constructum asseris, pro solita loqueris impietate tua, Nos autem sufficienter (ut spero) et hic & alibi ostendimus Papatum firmissimè ædificatum esse in gemina Petra, quarum prior Christus, posterior Petrus recte dicis, apud Classicos & irrefragibiles Ecclesiæ doctores.

Nec tamen statim iaceret in luto Papatus, etiamsi non posset per scripturas ostendi. Multa enim uel sublimissima per scripturas non sunt expressa, neq; tamen ob id mox iacent in luto, Quis namq; ausit Trinitatem unius deitatis, aut Essentiam unam trium personarum projicere sacrilego uel ore uel cogitatu in lutum, propterea, quia per scripturas expresse non queat ostendi. Quis tam impius esse possit, ut duas in uno supposito naturas Christi, Diuinitatem inquam & humanitatem, ineffabiliter unitas, ponat in lutum, quia nulla scriptura expresse sic loquitur: Tunc B. Mariæ perpetuam uirginitatē cum Heluidio constitues barbarico furore in luto, quia nō possit per apertas scripturas ostendi.

Si omnia essent scripta, quid opus fuisset reuelationibus, Concilijs, Decretis, Traditionibus, legibus, & innumeris alijs institutionibus, quibus humanum genus recte gubernatur. Non enim approbamus sceleratam (quam sediciose astruis & uindicas) libertatem, qua præter scripturam cun-

XV.

Nō iacet in luto Papatus.

Non omnia sunt scripta.

h cta

Et hominum præcepta, leges Cerimonias, iura cōsuetudinesq; ac ordines abijcis damnas & explodis, Nunquid mox in luto iacet Saxoniae Ducatus, quia per scripturas ostendi non potest? Quasi uero hominum iura nihil ualeant, aut quasi totius Ecclesiae Authoritas & unanimitas omnium Christianorum consensus pro nihilo habeatur.

Firma de Papatu fides. Certe non iaceret in luto Papatus, & si ne unum quidē loto in literis sacris de illo haberetur, Abunde enim à luto vindicaret dignitatem eius sublimissimam unus omnium Christianorum consensus in illum, sacrosancta totius Ecclesiae Catholica Authoritas, atq; intemerata tot saeculorum Consuetudo, Nunc pro eo non ista modo stant & militant, Verum etiam illibata scripturae Evangelicae Apostolicaeque S. Petri epistolae (ut supra ostendimus) confessio, fides & assertio, Præterea gloriosum Petri Romae peractum Martyrium, atq; innumera sedis Apostolicae tam scripta quam non scripta summæ certitudinis monumēta, quæ à luto tuæ barbaricae fecis atq; extreme, penitusq; comploratae impietatis Papatum inuictissime defendunt.

XVI. Falsa sunt igitur ac impia, quæ ad finem usque ex falso fundamento deinceps deblatteras omnia, uti nos supra reprobauimus, Ad quæ longiori responsione nunc opus non est. Multis enim modis à nobis destructum est fundamentum, super quod omnia ista stultissime in Hæreticorum harena construxisti. Proinde friuolam, quam subiungis de annorum numeris emendationem, non magis approbamus, quam fatuam tuam à principio supputationem, quam sane tot rusticis erroribus, foedisq; ac plusquā puerilibus lapsibus scatentem, risimus magis, quam ut dignam exacta reprobatione iudicarem, Et tantum de hoc disputationis tuæ tam stultae quam impiae excursu.

Quam

Quam iuste autem tu nostris armis, illudendo ac prouocando insultaueris, aut noua defensione comprobato, aut si tanta tibi uisa fuerit nostræ uis ueritatis, hæc impia tua corrigito & scandalis flagitiose datis, salubri reuocatione quam primum occurrito.

FINIS.

Francfordiæ, Die VI. Iunij Anno

1521.

MISCELLANEO

RVM LIBRI PRIMI TRA.

Statu Tertius.

EXHORTATIO IOAN. COCHLAEI
ad Principes sacri Ro. Imperij Contra nelarios
conatus Lutheri.

Quantū ma
li timendum
nobis à Lu
thero.

Math. 24.

Ogit me & rerum indignitas & religionis
Patriæq; periculum, Reuer. Patres atq; Il
lustrissimi Principes, uel inuitū ac alijs stu
dijs mancipatū, ad Imperialē hunc coetū
uestrū, uerba tandem facere, non sane, ut
uos mea uerba, sed ut rem ipsam cōsydere
tis, Quapropter simplicissime ac breuissime, absq; omni uer
borū pompa, pponā id quod res est, ne occupationibus ue
stris, multo maximis atq; grauissimis, obstrepam intēpesti
uius. Summa igit huius inconditi ad gloriosum hūc Ro.
Imperij Senatū, sermonis mei est Lutherus, uir ingeniosus
quidē & eruditus, sed ijs bonis suis non utens nisi ad malū,
Est em̄ usq; adeo temeritate audax, impetuq; animi p̄ceps,
ut nisi furor eius cohibeatur auctoritate publica, in p̄cipi
tium daturus sit propediemsecum uniuersam (quod Deus
auertat) Germaniam. Quid em̄ aliud ab homine penitus de
sperato expectetis? Quoties nobis imprecat̄ extremū diem
ultimūq; Christi iudiciū? Quid aut̄ unq; fuit aut grauius aut
horribilius mūdo q̄ dies illa est futura? Erit em̄ tunc (inquit
ipse Saluator noster) tribulatio magna, qualis non fuit ab
initio mundi usq; modo, neq; fiet. Quid igitur boni aut p̄
sumi aut sperari potest de illo, qui tempus tantæ tribulatio
nis

nis tam sedulo nobis exoptat? Videt miser, se ad extrema per furiosa & impia scripta sua redactum, At ne pereat solus, uellet omnia rapi secum, uellet adesse Turcas, uellet illucescere magnum diem domini. Gaudium. n. est miseris, multos habere socios in poenis. Quapropter, abiecto iam omni pudore, plenius uelut uehitur præceptis & amens ad omnem impietatem, atq; adeo ad interitum totius generis humani. Scit. n. homo callidus, et in sacris literis maligno studio exercitatus, nihil esse mortalibus magis noxium & exitialē, q̃ neglectum religionis, Vt igitur maxime nobis Deū reddat iratum, totis uiribus nunc publice suadet, ut omnem penitus Maiorum nostrorum religionem aboleamus.

Sic. n. loquitur in nouissimo nuper ædito contra Missam libro. Apparet (inquit) super quod fundamentum, Episcopatus, Collegia, Monasteria, Tempia, Sacella, Altaria, & uniuersum regnum hoc sacerdotale Papisticæ Ecclesiæ sit ædificatū. Nonne omnia super Missarum sacrificia sunt ædificata? Hoc est, super Idolatriam pessimam omnium, super mendacia impurissima, super abusum Eucharistiæ peruersissimum, super infedilitatem plusq; gentilem. Heccine scripta, Christiani Principes & Episcopi, in terris uestris populis uestris libere uendantur? Utinam uerba ista protulisset Arrius aut Nestorius, Pelagiusue, aut Donatus, pro paucis & subtilibus, illis dogmatibus suis, quibus Orthodoxæ fidei multis annis, immo & sæculis aliquot, molestiæ plurimum intulerunt pestilentes illi Hæretici, Nemo profecto Principum Christianorum illis temporibus fuisset, qui tam absurda contra omnem religionem dogmata (qualia nunc omnibus in angulis, per omnem prope Germaniam, impio & plausu & cachinno, uendantur, leguntur, recitantur) impune uel ædi uel circumferri permisisset, uel ad unum diem.

Verba Lutheri contra totam religionem nostram.

Calumnia
in Sponsam
Christi.

Can. 5. & 6.
Psal. 44.

Immanior
contra reli-
gionem no-
stram Luthe-
rus q̄ Tur-
ca.

Luth. abro-
gat omnes
Leges ho-
minum.

Quid obsecro crudelius contra nos proferre posset imma-
nissimus hostis noster Turca? Si. n. super idolatriā (ut uult
Lutherus) edificata sunt, Tempia, Sacella, Altaria, Mo-
nasteria, Collegia, & reliqua id genus religionis nostræ or-
namenta, expiationes, ministeria, studia, cultus, professio-
nes, & ritus, Cur non omnia ista semel reiicimus & damna-
mus, ut in Boëmicas cryptas atq; in Chaos Hussiticū, om-
nem sponsę Christi ornatum, amictusq; uarietatem (de qua
& in Canticis & in Psalmis magnificis laudibus Regina Ec-
clesia predicatur) impie ac barbarice conuertamus. Si. n. di-
ruamus omnia templa, Sacella, & altaria, Si rursum laicos
fieri cogamus (sicut ante susceptos ordines fuerunt) Epi-
scopos, presbyteros, Diacones & reliquum Clerum, Si Mo-
nasticum habitum abijcere compellamus Monachos &
Moniales, dirutis omnibus Monasterijs, Quid obsecro reli-
quum nobis erit, in quo uel umbra alicuius religionis cul-
tusq; diuini appareat?

Non uult Lutherus amplius celebrari Missas, non decan-
tari horas Canonicas, Non uigilias, aut Matutinas, non fe-
sta Sanctorum, non exequias mortuorum, non anniuersa-
ria, non ieiunia quadragesimæ, non opera pœnitentiæ,
non peregrinationes fieri, Quid per Deum immortalem
grauius in religionem nostram statuere posset uictor (quod
Deus auertat) barbarissimus Turca? Quis unquàm Pa-
ganorum sic alienus fuit, ut est Lutherus, ab omni laude
& cultu diuino? Aut quæ unquàm aut usquàm natio
fuit tam barbaræ, que nulla penitus sacella, nullosque sa-
cerdotes haberet? At uobis, ne habeatis, legem scribit (si
Dijs placet) Lutherus.

Consyderate quæso quàm egregia sint huius noui pro-
phetæ instituta, cum pro Republica, tum pro religione, Pri-
mum

mum abrogat omnes leges tam sæculares quàm Ecclesiasticas. Hæc. n. sunt uerba eius in Captiuitate Babylonica: Hoc (inquit) scio, nullam rempublicam legibus foelicius administrari. Si. n. prudens fuerit magistratus, ductu naturæ omnia foelicius administrabit q̃ legibus. Si prudens non fuerit, legibus nihil promouebit nisi malum. Et post pauca. Vt nulla (inquit) remedijs spes sit, nisi reuocato libertatis Euangelio, secundum ipsum, extinctis semel omnibus omnium hominum legibus, omnia iudicemus & regamus, Amen. His haud dissimilia scripsit & in alijs opusculis atq; ut plebem commodius in rebellionem seditionemq; concitaret, q̃uis nūc, simulata modestia, plebi, uim clero per se, absq; principum iussu, inferre, dissuadeat, Teuthonice quoque in eandem sententiam pleraq; scripsit, cum alias, tum uero apertissime in eo sermōe, quem de nouo Testamento, idest, de missa inscripsit. Deinde uilipendit sacrum Imperiū Romanum, cum alias plerumq; tū uero manifestissime in paruulo illo libello, quem adiecit, uelut appendicem, ad eum librum, quem Teuthonice scripserat ad Nobilitatem Germaniæ. Sed & latine nuper in Ambrosium Catharinum scribens, ita dicit, Papæ tyrannis mox cœpit inclinante imperio Ro. Sed & de Ro. imperio, & in Ro. imperio nata est, eiq; in suo loco successit, Translatum est autem ad Germanos (inquit) Ro. Imperij uocabulum, cum res iam nulla Imperij amplius esset. Et rursus. Nonne hac (inquit) Hidoth suarum efficatia, Imperium nouum Romanum erexit, transferens illud à Græcis (ut dicit) ad Germanos. Quod inter cætera opera Antichristi uel principale & maximum portentum est. Tertio, dum singulos defectus ad Nobilitatem scribens, commemorat, sola uidetur contra Merlatrociniâ tacite commendare, Egregius nimirum legisla-

Calumniæ
 Luth. cōtra
 Ro. Imperiū

Verba Lut.
 contra Mer-
 latrocinia.

tor,

Exhortatio Ioh. Coc.

Contumeliæ
Luth. In
Ro. Imperiū

tor, qui Mercatores repræhendit, raptores tacite commen-
dat. Ait. n. Existimo, etiam si Papa intolerabilibus exactio-
nibus suis nos non spoliaret, tamen nimis ac nimis adhuc
pateremur ab occultis raptoribus, serici scilicet & holoserici
institutoribus, Repræhendit sane negociationes maximas
quasq; quibus utiq; creuit ad magnas opes Germania, quod
mihi facile credet, quisquis præsentem patriæ nostræ statum
illi antiquo confert, quem Iulius Cæsar, Strabo, Mela, So-
linus, Plinius, præfertim uero Cor. Tacitus descripsit. Quā
præclaram igitur instituet nobis Cucullatus (immo excu-
cullatus iam) legislator iste Rempubicam, Qui scit (si ei
creditur) nullam Rempub. legibus foeliciter administrari,
qui ridet imperium uestrum, contemptum uocans nouum
Romanum, immo Imperij translationem à Græcis ad Ger-
manos factam, inter Antichristi opera, uel principale ac ma-
ximum ait esse portentum, Certe quisquis Principum ista
æquis auribus accipit, is parum mihi uidetur studiosus esse
aut Reipublicæ aut sacri Ro. Imperij, Quod à Carolo Ma-
gno ultra DCC. annos Germaniæ Principes summa cum
gloria tenuerunt, Quod et uos Principes Electores ante
biennium foelici auspicio, ambientibus in cassum multis ac
magnis Orbis terrarum Principibus ac Regibus, Impera-
tori nostro CAROLO V. fausta electione tradidistis.
At si merum esset (ut ait Lutherus) uocabulum, immo in-
ter Antichristi opera principale ac maximum portentum,
nonne ridicula nimis & inanis esset Imperij huius sacratis-
sima, cunctisq; Regibus ueneranda, Quin etiā Turcis Tarta-
risq; suspicienda, Maiestas? Quocirca prospiciendum uos
bis est, Illustrissimi Principes, ne nimia uestra patientia ma-
gnum tandem detrimentum patiatur Resp. & Imperium
uestrum, si diutius conniueatis ad tot contumelias excucul-
lati

lati huius Apostatae. Certe si nos soli Germani, eiusmodi iniurias, opprobria & insultationes legeremus audiremus minus mirarer uestra de patientia, Nunc uero, cum uir iste furiosus & desperatus, maxima & inaudita licentia, omnes & religionis & Imperij status suggillet, uellicet, cōturbet, labefaciet, irrideat, ac publice, non modo Teuthonice ad populos uestros, sed & latine ad exteras Nationes, & (quod dedecorissimū est) ad Iudæos quoq; & reliquos infideles traducat.

Quid obsecro existimetis, cæteras Nationes de uestra tā diuturna patientia iudicare? Vereor equidem plurimos esse per omnē Italiam, Galliā, Hispaniā, Angliam, inferioremq; Germaniā, qui, ut legerint tot horrendas cōtumelias, impietates, blasphemiasq; uiri huius, credant, omnes Germaniæ Episcopos esse sal infatuatū & euandū, oēs Principes à fide Catholica defecisse, ac nihil prorsus religionis Christianæ in Saxonia superiori, Germania superesse. Quis em̄ nō putet, facillimū uobis fore (uti est) & fuisse iam pridem, modo uelit, unum hunc hominē, pauperem & Monachū, uel tollere de medio, uel saltem uinculis & carcere cohibere, atq; ad palinodiā adigere, ne contra Papā, omnēq; religionē nostrā tot abominabilia scandala egeret ad omnes populos & gentes terræ.

An uero sine ignominia totius Imperij combussit audacissimus iste fraterculus Vuittenbergæ in publico, circūstantiæ te ceterua suorū, uniuersum Ius Canonicū: Quo em̄ iure alio, probabit luculentius Ro. Imperiū ad Germanos translatus esse? An uero Petrus & Paulus, Clemens, Anacletus Sixtus, Alexāder, Syluester, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, & reliqui id genus plurimi sancti Martyres doctores & Pontifices, Orthodoxa & Catholica dicta sua (quæ

Nimīa Principum patientia.

Audax Lutheri facinus contra Ius Canonicū.

Exhortatio Io. Coch. ad Principes

in Decretis habentur quam plurima) ab hoc impuro et uersa
no Hæretico, nefarijs flammis intra fines Ro. Imperij tradi-
ta, patienter perpetuo ferent: Vercor equidē, Optimi Prin-
cipes, ubi uiderint uos diutius ad eiusmodi iniurias uel con-
niuere uel torpescere, ne ipsi per extraneam gentem scelus
hoc ultum eant prope diem.

Luth. Vuor
maciam euo
catuo.

Quis enim non miretur, sceleratum hunc uirum, post fa-
cinus istud, adhuc recens & calidum, sub publica fide, celsis
oculis erectaq; ceruice, per multas urbes & populos, uectum
esse à Vuittenberga Vuormaciam usq; in conspectum tot
Principum, Episcoporum, Cardinalium, atq; adeo Cæsaris
quoq; ipsius: quo uultu, quibus moribus, qua pteruia, suā
ibi pertinaciam asseruit, sacrifq; Cōcilijs errorē, blasphemis
faucibus ogganniendo, exprobrauit: Scimus profecto quā
seuera, & plane Christianissimo maximeq; Catholico Princi-
pe digna, fuerit in eum Cæsaris nostri sententia, scimus quā
grauia sint in eum & latine & Teuthonice scripta Edicta
magniq; Cæsaris nostri sigillo cōmunita, scimus item quan-
ta Clementia diligentiaq; multorum Principum Episcopos-
rumq; & Doctorū ibidem sit monitus, Neq; defuit qui cum
eo uelit uel ad extremū uitæ periculum, sub iudicibus à Cæ-
sare Principibusq; designandis, sup erroribus eius disputare.

Acta Luth.

Sed quid obsecro profecimus: Erat nequissimus uir cer-
tus & de fide publica & de fauore plurimorū, sciebat uim si-
bi nullā ibi illatū iri, nec ignorabat quo sibi redeūdum foret,
Quid mirum igit, si nec disputare nec reuocare quicquā uo-
luerit ibi hono superbissimus: Quid quod pteruissimere-
iecerit & futuri Concilij iudicium: Nonne ad summam to-
tius Imperij iniuriam de ista & Clementia uestra & protero-
uia sua, sese pteruissimere iactauit, atq; libellos & Latine & Teutho-
nice super his ædidi: Legimus profecto eas literas, quas re-
uertens

uertens, ex itinere ad uos Frydburgi scriptas Teuthonice, re
tro Vuormaciam transmisit, legimus inquam, non quidem
manu eius scriptas, sed per Impressores continuo diuulgatas,
legimus autem non sine dolore & pudore, tam uersuti homi
nis & simulata & dissimulata uerba, quibus, & callidos irri
det, & simplicibus imponit, Primū, occulte gloriatur de sal
uo Cæsaris cōductu, Deinde audet se homo impudens eius
iactare Capellanium, à quo condemnatum se, ut hæreticum
non ignorabat. Tertiū quam gloriose prædicat ibi suas im
pijissimas doctrinas, tanquam Euangelicas: Quarto, quam
simulata modestia fingit se paratū ad reuocationem, si quis
Euangelicis aut propheticis scriptis dogmata ipsius conuin
cat, adeo, ut primus esse uelit, qui libros suos in ignem proij
ceret: Quod si uere non ficit, hoc dixit, Cur mox postea re
cusauit sub ludicibus disputare: Cur Cæsaris aliorūq; Prin
cipū cognitionē reuuit: Cur futuri Concilij determinatio
nem declinauit: Quisquis profecto uel istam eius Epistola
lam, uel latine ædita ipsius acta legerit, facile nimirum intel
liget hominis improbitatem, qua & triumphat uestra de
Clementia, & sua ad populum dogmata exinde cōmendat.

Nunquid uero postea modestiorem se præstitit: minime
sane, Nam tanta fuit proteruia, ut Cæsaris fœciali mē
Frydburgo remiserit, priusquam domum rediret, Et contra
Cæsaris interdictum publice prædicauerit in itinere, Atq;
mox deinde ediderit librum contra Papam, de uisione Da
nielis, famosissimū sane, omnisq; religionis nostre reprehen
suum, Et tanquā parum adhuc fecerit, ædidi posthac Teu
thonicum libellum contra Parrhisienses Theologos, adeo
quidem scurrilem & maledicum, ut etiā mimum & scurrā
leuissimū uix pateremur, tanta scurrilitate, in quis ludicro,

Epistola Lu
the è Fryd
burgo mis
sa.

Proteruia
Luthe.

Exhortatio Io. Coch. ad Principes

bonis uiris obstrepere. Ad quantam uero barbariem impietatemq; & blasphemiam tendat omnis eius doctrina & intentio, in nouissimo nuper libro patefecit, quem hoc titulo (tam sane superbo q̃ impio) inscripsit. De abroganda Missa priuata, Martini Lutheri sententia. Ad eam enim iam mentis elationem processit, ut amplius non opinionem dici, sed sententiam protinus esse uelit, quicquid ipse pronunciet.

Quanta cōtra religionē barbaries.

Sed nolite quæso, sapientissimi atq; generosissimi Principes, existimare, ista à me dici, ex tetro in Lutherū liuore, potius quam ex sincero in patriā amore, Deum profecto, qui solus intuetur corda, testem inuoco, hæc à me candide dici omnia, nō ad suggillandum Lutherum, sed ad auertendam à patriā nostra & iram diuinā & labem hæreticæ prauitatis eam præsertim, quæ usq; adeo & barbara est & irreligiosa. Quid enim barbarius aut irreligiosius dici aut pponi queat, quam in ciuitatibus prouincijsq; Christianorū nullas pmittere leges, neq; sæculares, neq; Canonicas: nullos ordinari Episcopos, nullos presbyteros, nullos omnino gradus Ecclesiasticos: nulla habere templa, nulla sacella, nulla altaria: nulla offerre sacrificia Deo immortalis: nullas celebrare missas, nullas decantare horas Canonicas, non Matutinas, non primas, non uesperas: Nullas dedicare Ecclesias, nulla habere sacra, nullas uenerari sanctorum reliquias, nullas admittere sanctorum uenerationes, nulla festa, nullas imagines: nō pulsare campanas, non cantare missas, nō uti sacro uestitu. Non agere dies festos, non solennes memorias B. uirginis aliorūq; sanctorū, non ullā exhibere speciē cultus diuini, nullam habere mortuorū curā, non exequias, nō anniuersaria, non preces Missarum: sed omnia miscere, oīa confundere, omnia perturbare, nullū habere discriminē ordinū, equalitatem omni

omnibus inducere, hodie sacerdotem agere, cras iterum laicum fieri, Hodie esse Magistratum, cras priuatum: hodie Principem, cras rusticum, scilicet ita exigente libertate Lutheriana, quam uere Christianam uocat ipse. Heu cæcos & miseros nos omnes, si adhuc non uidemus & prospiciamus, quorsum tendat Lutherus.

Pensate, prudentissimi Principes, quod periculosum simul & dedecorosum sit uniuersæ Patriæ nostræ, huic uiro diutius permittere scribendi libertatem, immo licentiam, tantique furoris ac desperationis habenas laxare, Nisi. n. primo quoque tempore, aut hominem conieceritis in uincula, aut omnibus saltem impressoribus scripta eius seuerissima executione interceperitis, audietis mox longe absurdiora, Nuper. n. cōplices eius Vuittenbergæ disputauerunt (uti scripsit mihi uir grauis & eruditus) Matrem Christi nihilo præstare reliquis mulieribus, eamque plures habuisse filios, Post hanc impietatem non uideo, quid blasphemius dicere queant, nisi si forte Christum tandem ipsum in hanc impietatem suarum scænam producant, negantes simul cum Arrio, eum esse patri consubstantialem, Id quod iam pridem auguror, Nam annus iam ferme est, ut unus eorum ad me dixerit, bonus ille Arrius quid fecit? Et certe iuxta nudam scripturæ literam, multo facilius hanc impietatem sustinebunt, quam innumeras alias, quas contra baptismum, Eucharistiam & alia sacramenta, impurissimis buccis detonauerunt. Parum igitur uobis, Principes, aut pium aut honestum fuerit, ad huius hominis impietates diutius desidere, Ait. n. Dominus Deus, Qui superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, ex decreto Iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israël, cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia.

Blasphemiæ
contra Dei
genitricem.

Deut. 17.

Exhortatio Io. Coc. ad Principes

Comminac
tiones Dei
Ezech. 34.
Math. 18.

Insultatio
nes Luth.

Art. 19.

Art. 44

A quor &
quantis dā
natus est
Luth.

Cauete quæso, ne quando dicat idem dominus. Ecce ego ipse super pastores, requiram gregem meum de manu eorum, & cessare faciam, ut ultra non pascant gregem meum, nec pascant amplius pastores semetipsos. Sed & contra Euangelium agitis, nisi quæ primum uiro huic obfistatis, Ait. n. Christus dominus noster, Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. Audite autem quibus nunc uerbis nobis Lutherus insultet, Patres (inquit) patres patres, Ecclesia ecclesia ecclesia, Concilia concilia concilia, Decreta decreta decreta, Vniuersitates uniuersitates uniuersitates. Quis rogo Ethnicus, quis publicanus, quis Iudæus, quis Philosophus, Hæreticus, persecutor, Apostata, aut saltem quis Leno, aut Histrio unquam per annos M.D. nobis ita scurriliter insultauit? Quod si leuiuscule forsitan hic insultasse uideatur, audite, quæ imperiose insultet Papæ & omnibus presbyteris. Agite (inquit) uos inclyti sacerdotes Baal, inuocate deum uestrum, forte est in itinere, aut certe dormit, Deus est. n. & au diet, Dicite, ubi scriptum sit, Missas esse sacrificia: Vbi docuit Christus, panem & uinum consecratum offerre deo? Item. Adeste (inquit) uos abominabilia Monstra terræ, & rationem reddite, Vnde & qua autoritate uos estis & uocamini Episcopi? Spiritus sanctus uni ciuitati plures constituit Episcopos, Vos singuli pluribus, & unus Papa omnibus Orbis ciuitatibus Episcopus esse nititur. Qua autoritate? Nonne ipsiusmet Satanæ, aduersantis per uos spiritus sancti authoritati? Quid habetis (inquit) quod hic mutatis impiæ & sacrilegæ laruæ?

Hæc & id genus innumera opprobrat nobis Lutherus, posteaquæ est à summis Mundi Verticibus, à Pontifice, & Imperatore, ab omnibus Cardinalibus, & Episcopis Romæ, à uestro confessu, consilioque Vuormaciæ, ab omnibus Theologis Pa-

gis Pa

gis Parisijs, Louanijs et Coloniae, ab omnibus exteris Nationibus Christianorum, uno animo consensu et ore, pro haeretico iudicatus, declaratus, condemnatus. Quae obsecro posteritas ista credat: Heu dedecus Germaniae sempiternum, Ut unus Apostata, furiosus & temerarius, atque ab uniuersis Ordinibus condemnatus, usque adeo licenter et petulanter, omnibus Episcopis, Concilijs, & Vniuersitatibus, Quinetiam sacrosanctae Ecclesiae Catholicae & Apostolicae, tam diu insultet impune, inter Germanos, intra Ro. Imperij limites.

Prior omnibus haereticis Lutherus

Non talia exprobrauit nobis Nouatus, Non Donatus, Non Arrius, Non Nestorius, Non Pelagius, non alij Haeretici, quibus plerique eorum in heresim suam multos traxerunt non modo homines seculares, sed & Episcopos complurimos, quin etiam aliqui Confessores, non ite priuatos modo & plebeios, sed etiam plerumque Reges et Imperatores, Eo n. pduxerat Arrius heresim suam, ut uniuersus prope in odum Mundus iret post eum, fide Catholica in eas angustias redacta, ut uix tres homines (si Hieronymo credimus) in ea persistere, Liberius, Athanasius, et Hilarius intrepidi contra tot Episcopos Reges et Principes Orthodoxe fidei assertores, Quantas. n. Episcoporum synodos, p Arrij factione congregauit Impator Constantius, Mediolani, Ariminum, Antiochie, Constantinopoli, Laodice, & alibi, ubi plures Episcopi supra CCC. conuenerunt, itaque omnes Arriani, Et tamen omnia illa Concilia, omnesque Reges et Principes Ro. Pontifici, ut uere et Catholice sentienti, tandem cesserunt.

Hier. contra Luciferia.

Luthero autem ne unus quidem Episcoporum aut Regum Principumque Christianorum adheret, et tamen audet uir impissimus nunc ita ferocire, seseque iactare Germanice ad plebem, quod omnes Episcopos et Clericos redegerit ad Eli Eli, moxque sit eos redactus ad Expirauit, Obsecro, Principes & Episcopi Germani, si horum uos non pudet, quarum queso indignitatum

Iactantia Luth.

Exhortatio Io. Coc. ad Principes

tatum uos pudeat: Sub quibus. n. Principibus ista fiunt: Nonne sub his ipsis, qui Casarem de huius hominis condemnatione collaudauerunt: Quo igitur omnium torpore ita triumphat conuictus & condemnatus Hæreticus: An uero nondum conuictus est, qui sese toties hæreticum, non modo confitetur, sed iactitat etiam, indeq; nobis opprobrat et insultat: Quis autem unq; retro Principum aut Populorum, post Ro. Pontificis sententiam, aliam quesitum condemnationem:

III.
Concilia pre
cipua.

Cum igitur Lutherus apertissime contra Quatuor illa Concilia, Nicenum, Ephesinum primum, Constantinopolitanum & Chalcedonense, scribat dicat & sentiat, Quid est, quod eum tamdiu uerbo solum, non re etiam & exequutione, pro hæretico habetis & persequimini: An uero nescitis illa Quatuor Concilia, & legum & Canonum Constitutionibus antiquis, Euangeliorum instar tenenda esse: Non potestis igitur diutius, sine summo & uestro & Patrie dedecore, post geminam Ro. Pontificis (cui summum prorsus & ultimum de rebus fidei Iudicium semper fuit, à Petro usque ad hunc nuper electum Pontificem, & eum quidem Germanum reservatum) Bullam & sententiam, hunc hominem eiusq; sacrilegas assertiones, acta, libros, & blasphemias, uestris in prouincijs tolerare.

Non protra
hendâ esse ex
ecutionem
Edicti

Quid expectatis Clementissimi Principes: An Concilij noui determinationem: At Lutherus populo iam pridem persuasit et errasse & errare posse Concilia, Vobisq; ipsis & dixit & scripsit, nolle se causam suam aut uestre cognitioni aut Concilij determinationi submittere. Quod si uetustissima Niceni aliorumq; Conciliorum Decreta, Optimorumq; Imperatorum Constantini Valentiniani, Gratiani, Theodosij, Martianiq; & id genus aliorum leges, magis habetis (ut decet)

deceat præ oculis, quā uanissimi huius nugatoris contradic-
tiones, hæreses & blasphemias. Non debetis ullo pacto aut
noxia dilatione, post Ro. Pont. sententiā, aliā de rebus fidei
uel querere uel expectare determinationem, De solo em̄ Pe-
tro legimus Christum dixisse, Ego pro te rogavi, ne deficiat
fides tua. An forte timetis turbam aut seditionem in popu-
lo? At minime oportet, Nam & Lutherus multitudinis iu-
diciū contemnit, uanumq; & falsum iudicat, Et honestissi-
mi quiq; è populo, Quin etiam è Nobilitate Maiorū suorū
religionē cupiūt manere saluā et illibatā, mirumq; in modū
abhorrent & detestant̄ has Vuittenbergenſium nouitates sa-
cilegosq; Hussitarū ritus, ac summā putant esse (ut est) le-
uitatem, ad fucos & prestigia unius uerbosi ac desperati Mo-
nachi, tam cito uacillare in fide Patrum, in traditionibus A-
postolorū, in Conciliorū decretis, in Constitutionibus Pon-
tificum, in ritibus & obseruationibus Catholicę per Orbem
Ecclesię, atq; in scripturis, & tot Martyrū aliorumq; sancto-
rum confessione. Quid em̄ intactū & integrum in his omni-
bus nobis relinquit sacrilegus & blasphemus iste Apostata?

Cui uero uiro graui placeat tanta hominis inconstantia?
Quid enim dicit hodie, quod non retractet cras, quālibet le-
ui aut ire aut somnii noui motu agitatus? Nihil scio equidē,
affirmasse illū antetrieniiū, qđ interim nō negauerit, dem-
ptis conuictis & hæresibus. Cœpit sane de indulgentiis pri-
mum agere, sed mox pro sua leuitate uariavit, aliter loquens
in Resolutionibus, aliter in sermone, aliter in actis Auguste-
sibus, aliter in disputatione Lipsica, Tandem in captiuitate
Babylonica ita scripsit sub initium. Atq; utinā à Bibliopolis
(inquit) queam impetrare, & omnibus qui legerint persua-
dere, ut uniuersos libellos meos de indulgentiis exurant, &
pro omnibus, quæ de eis scripsi, hanc propositionē apphen-
dant

Luc. 22.

Non timen-
dam esse tur-
bam.Inconstātia
Luth. de In-
dulgentiis.

k

dant

Exhortatio Io. Coch. ad Principes

De Roman.
Pont.

daht. Indulgentiæ sunt adulatorū Romanorū nequicię. De Ro. aut Pont. quis unq̃ sensit inconstantius? Nolo, mihi credatis, Ipsius confyderate uerba, Ait itaq; in præliminari ad Leonē X. epistola. Quare beatissime pater, p̃stratum me pedibus tuæ B. offero, cum omnibus quę sum et habeo, Viuisifica, occide, uoca, reuoca, Approba, reproba, ut placuerit. Vocē tuā, uocē Christi, in te p̃sidentis & loquentis agnoscam. Varie tñ iam adulando iam p̃stringendo scripsit de eodem, tñ in Resolutionibus, tum in Syluestri & in diuersis sermonibus, Varie item in Actis Augustensibus, in disputatione lypfica & in eo quē de primatu eius inscripsit libro, Varie deinde in una eadēq; ad eundē epistola, quā adiūxit libro de libertate Christiana. Ait em̃. Et facta est Ro. Ecclesia, q̃ndā omniū sanctissima, spelunca latronū licentiosissima, lupanar omniū impudentissimū, regnū peccati mortis et inferni, Mox uero subiungit. Interim tu Leo, sicut agnus in medio luporū, sicut Daniel in medio Leonū, et cū Ezechiele inter scorpiones habitas. At nō multo post in Teuthonica sua appellatione in hanc loquit̃ sententiā. Appello igit̃ ab hoc Leone Papa ad futurū Cōciliū, primū, tanq̃ à iudice temerario, uiolēto et iniquo, Deinde, tanq̃ ab obstinato erroneo et in omni scriptura damnato Heretico et Apostata, Tertio tanq̃ ab hoste, aduersario et opp̃ssore totius scripture. Quarto tanq̃ à contēptore, uituperatore et criminatore totius Ecclesię Christi, Superfluū est autē, de inaudito eius in subleuētibus libris furore, adducere quicq̃. Adeo em̃ furiose in eundē postea inuectus est iam latine iam Teuthonice, ut satius fuerit eiusmodi blasphemias mutis (ut uocant̃) iungere peccatis, q̃ earū recitatione uel aerē ipsum inficere uel pias offendere aures, Et tñ audet infrunitus nebulo, nūc ad plebē scribere Germanice, uerba sua nō esse sua sed Christi.

Quid

Quid uero senserit à principio de Bohemis, operapre- De Bohem
 cium est audire. Etenim, cum ipsum Eccius Lipsiæ notat- mis.
 set, uelut patronum Bohemorum, ita diluit eam (ut ipse ait)
 contumeliā. Nunquam (inquit) mihi placuit, nec in eternū
 placebit, quodcunq; schisma inique faciunt Bohemi, quod
 se autoritate propria separant à nostra unitate, etiamsi ius
 diuinū p̄ eis stare, Cum supremum ius diuinū sit charitas
 & unitas spiritus. Similiter & in Galatis suis. Cōsequens est
 (inquit) qd Bohemorū discidiū à Ro. Ecclesia, nulla possit
 excusatiōe defendi, qn sit impiū, et Christi oīb; legibus con-
 trariū, qā contra charitatē (in q̄ oēs leges sumant̄) pstat. Sed
 et Teuthonice ad Nobilitatē scribēs, plurimis uerbis suadet,
 ut ad nostrā unitatē reducant̄ Bohemi, atq; ut Papa de pote-
 state sua ibi nōnihil remittat, ppter salutē animarū. Sed au-
 dite obsecro, qd mox eodē aŋo scripserit eadē de re in Capti-
 uitate Babylonica. Surgite (inquit) hic uniuersi adulatōres
 Papę in unū, satagite, defendite uos ab impietate, tyrāide,
 læsa Maiestate Euāgelij, iniuria fraterni opprobrij, q̄ Hæretis
 cos iactatis eos, q̄ nō secundū merū capitis uestri somnium
 contra tam patētes et potentes scripturas sapiūt. Si utri sunt
 Hæretici et schismatici nominādī, nō Bohemi, nō Gręci (qā
 Euangelij nitunt̄) sed uos Romani estis hæretici, & impij
 schismatici, qui solo uestro figmento p̄sumitis, contra cui-
 dentes Dei scripturas, Hæc ibi. His haud dissimillima, im-
 mo & grauiora delatrat rabido rictu, in articulorū suorum
 assertionibus tam Latinis quam Alemanicis.

Similiter fecit & de Missa, de sacramentis, de defun- In omnibus
 ctis, breuiter, de omni statu negocioque Ecclesiastico, aliter dictis incon-
 hodie, aliter cras scribens & docens, pro ut alio & alio per- stans Luthē
 citus est, iræ atq; furoris oestro, Huic igitur uos uiro tam
 lubrico & instabili, uentisque & undis mobiliori, diutius
 k 2 popu-

Exhortatio Io. Coch. ad Principes

Tit. 7.

Periculosus
homo Luth-
therus.

Arist. 1. Poli.

populum dei fucatis nugis allegationumque prestigijs inescare, trahere, atque in Bohemicas tandem cryptas abducere permittetis. Certe non frustra aut temere dicit Paulus, Hæreticum hominem, post unam & secundam correptionem de uita, sciēs, quia subuersus est, qui eiusmodi est. Et delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. Nolo hic dicere Illustrissimi Principes, quam pueriliter lapsus sit sæpissime in suis argumētationibus allegationibusque scripturarū. Ostendimus enim hoc luce meridiana clarius, nostris in Respon- sionibus, partim Latinis, partim Alemanicis.

Quid igitur uidetis Principes, hoc in homine, quod tanta & tam diuturna dignum sit & Clementia & patientia uestra? Doctus est & facundus, quis negat? Sed tanto periculiosior est uobis & Reip. religionique hæc uestra patiētia, quanto seuior est eius impietas & desperatio, doctrinæ & facundia habens arma. Id quod Aristotelēs, homo prudens et eruditus in Politicis optime consyderauit. Nemo profecto Luthæus, Nemo Philosophus, nemo cuiuscunque sectæ uir infidelis, tot posset populo Christiano scādala ponere, quot posuit serpens iste, in gremio sanctæ Matris Ecclesiæ nutritus & educatus, Reperiunt quidē plerique cum inter Iudeos tum inter Gentilis, docti & facundi, hic in prophanis literis, ille in sacris, At tñ Iudeus nostram, hoc est, Euangelicā & Paulinam, Gentilis etiā Mosaicā et propheticā Theologiā ignorat. At homo iste perfidus, & gloriæ studio & rugientis Leonis instigatu accensus, atque in sacris literis per totā Bibliam, literaliter saltem, egregie instructus, studiisque in super humanioribus, ad concinnandos dolos præparandosque fucos, tam Latine quam Germanice, pollens & ferociens, omnibus Luthæis, Philosophis, persecutoribus, Sarracenis, Turcis, Paganis, Tartaris, Hussitis, breuiter, cunctis infidelibus præstat

stat ac præualet in dandis ad populum Christianum scans
dalis.

Instructus est, n. doctrinis, ritibus & moribus nostris, At ^{Plus pericu}
minime ignoratis, plus semper periculi esse in bello à deser ^{li ab hoste}
toribus & domesticis hostibus, ab ijs præsertim, qui fuerant ^{Domestico}
in consiliorum secreta admissi, quàm ab extraneis, qui secre ^{q̃ ab alijs.}
torum nostrorum sunt ignari. Hæc dico, Principes, non
quod putem hominem uinci non posse, Scio, n. & Deum
& omnes sanctos, quibus cor meum cognitum est, testes es
se meæ contra illum fiducia, quod nihil foret in hac uita op
tatiùs mihi, quàm ut liceret mihi (omnium licet minimo)
per quodcunq; periculum cum semini uerbis hoc de rebus
& ritibus religionis nostræ, sub Iudicibus à Cæsare uobisq;
Principibus deputandis, absq; omni appellatione, uel
ad ignem uel ad gladium disputare. Sed ideo hæc
omnia dixi, ut quàmprimum cogitetis de
remedio, tam sane & patriæ nostræ
& animarum salutis necessario,
quàm uobis honesto, glori
oso & salutari.

Scripta Francfordiæ. V. die Martij.

Anno. 1522.

k

3

Miscel

MISCELLANEO RVM LIBRI PRIMI TR. A.

status Quartus.

CONSILIVM IO. COCHLAEI SVPR
per negotio Lutherano ad Reuerendiss. & Illu-
striss. Card. & Archiepiscopum
Moguntinum.

REVERENDISSIME DOMI-
ne, Illustrissime ac Clementissime Prin-
ceps, ut super negotio Lutherano paucis
respondam, Quatuor praecipue mihi con-
sideranda uidentur, Primum ne patian-
tur Germani, Cultum dei ac sanctorum,
antiquitus traditum, ac obseruatum à maioribus nostris,
ulla nouitate minui, Ne grauiore in nos prouocemus iram
& uindictam dei, Secundum, ut diligentissime custodia-
tur unitas Ecclesiae, ne ullo schismate deficiamus à Sede A-
postolica, Extra eam, n. unitatem saluari non possumus, Ter-
cium, ut omnem doctrinam seditiosam seuerissime prohibe-
ant, Id quod tempus necessitasque uehementer expostulat.
Quartum, ut non patiantur friuole contemni Conciliorum
statuta, Ecclesiaeque consuetudines, Ex eo enim contemptu
omnis sequitur discordia contumaxque rebellio. Quam gra-
uiter uero à Lutheranis in his quatuor peccetur, paucis cō-
memorabo.

DE CVLTV DEI ET
Sanctorum. Cap. I.

Nihil

Nihil fere in tota religione Christiana pie institutum est, quod non improbetur ac detestentur Lutherani, Nempe domus dei, Basilicas sanctorum, Monasteria, sacella, altaria, simul cum omnibus dei ministris, cum omnibus ornamentis & uasis sacris, cunctisque diuinis officiis, Missis, horis Canoniciis, festis, Vigiliis, ieiuniis, decimis oblationibusque & id genus alijs, quae ad Laudem dei, ad honorem Dei genitricis omniumque sanctorum, atque ad salutem animarum, pie ac sancte sunt a Maioribus nostris instituta, Haec inquam omnia non solum reijciunt & contemnunt Lutherani, sed etiam inter xij. facies Antichristi scelerato figmento commemorant. Siquis mihi non credit, is legat Lutherum in Catharinum, in eo libro quem Teuthonice inscribunt Gar aus. Sunt quidem eiusmodi libri alij quoque satis multi, quibus ab omnibus illis pijs institutis auocetur populus, sed uerum indicasse satis est, Ex eo. n. clare intelligi potest, qualis sit Lutheranorum intentio atque religio. Aeditus est autem liber ille Anno domini 1521. non diu postquam, e Vuormacia dimissus est Lutherus.

Et iam antea adiderat librum de Captiuitate Babylonica, in qua, non solum Indulgentias & Papatum, uerum etiam septem sacramenta aut omnino sustulit, aut impie in haereticos ritus demutauit. Vnde uidemus nunc turpissimos ac maxime diuersos atque uarios ritus Lutheranorum in baptismo & Eucharistia, Quidam. n. baptizant Teuthonice, quidam sine antiquis Ceremonijs, quidam sine fonte baptismali in aqua putei, quidam etiam rebaptizant. In Missa uero adhuc maior diuersitas est et abominatio. Quidam. n. totam, quidam dimidiam celebrant Missam Teuthonice, quidam laicos sub utraque specie absque praeparatione confessionis communicant, quidam uenerabile sacramentum in Ciborijs, monstrantiisque reseruari non patiuntur.

Quidam

Varietas rituum circa sacramenta.

Consilium Io. Coc.

Quidam in domibus apud infirmos, immo & inter epulas panem & uinum uerbis consecrationis porrigunt, Quidā deniq; negant panem in corpus Christi conueri & uinum in sanguinem, & quidem sub multiplici differentia, Lutherus n. ait corpus Christi adesse cum substantia panis, Zwinglius & Oecolampadius negant ibi esse corpus Christi. Ecce quanta diuersitas, contentio et impietas intra tam paucos annos circa duo sacramenta. At reliqua quinque reſciunt poenitus, adeo, ut Vualdenses quoque reprobet Lutherus, & septem ponunt sacramenta ac bonis operibus non nihil tribuunt, sicut Papistica (ut uocat) Ecclesia facit.

Non esse
Cōcilio pro
ponenda tā
absurda &
impia dog-
mata.

Quis iam non uidet, quā impij aut Væcordes cæteris Nationibus uideri possimus nos Germani, si hæc & id genus alia Lutheranorum dogmata uelimus, uelut dubia & discutienda, in proximum referre Concilium. Ergo si nos non moneat amor & honor dei, non cultus & ueneratio Dei genitricis omniumque sanctorum, non pietas maiorum, non ira & uindicta dei, quam anno superiore uidimus, non timor grauioris plagæ, quæ procul dubio futura est, nisi desistamus nostra sponte ab his nouitatibus, permoueat nos saltem uerecundia & pudor humanus, quem passuri sumus coram cæteris Nationibus in futuro concilio, si non totis uiribus antea his impietatibus resistamus. Quis .n. Principum, Episcoporum aut Doctorum Germaniæ, sine rubore audiat, impropere in nobis uel ioco, An dubitemus tam horrenda Lutheranorum dicta, scripta atque etiam facta, damna re per nos ipsos, uelut impia, ut opus sit noua Concilij determinatione. Poterunt .n. Cæteri Reges Episcopi ac Doctores obijcere nobis, & quidem uerissime, quod Lutherani apud nos manifestissima impietate & uerbis & factis grauissimas iniurias & blasphemias commiserunt in Deum, in Christū,
in Dei

In Dei genitricem, in B. Petrum, in omnes sanctos, in septē sacramenta, in omnes animas fidelium defunctorum, in Missas, breuiter in omnes ritus & Cerimonias totius Ecclesiæ. Quid ergo faciant in Concilio? An non foret maxima nobis omnibus uerecundia, super talibus coram generali Concilio consultare aut determinationem petere?

In quo enim Concilio unquam interrogatum est, an demolenda sint templa & altaria Dei; an diruenda Monasteria; an nuptui tradendæ sint uirgines uelatæ ac Deo cōsecratæ; an Monachis uxores ducere liceat; an Christus in cruce desperauerit; an fuerit uere Deus & consubstantialis patri; an Maria sit inuocanda & Laudanda; an Salueregina sit cantandum; An S. Petrus unquam fuerit Romæ? An sancti sint in coelis; an sint septem sacramenta; an pro fidelibus defunctis orandum sit; an Missa sit sacrificium; An Canon Missæ non sit impius; an septem horæ Canonice sint in laudem dei dicendæ aut cantandæ; an sint in Ecclesia uincti ac cōsecrati præter laicos Episcopi, presbyteri & Diaconi; an ullum sacrosacerdotium uisibile in nouo testamento; Quis in Christianorum, hæc & id genus alia permulta Lutheranos dogmata, sine rubore possit Generali Concilio, uelut dubia, proponere.

An ullus est apud Gallos aut Anglos tam simplex Russicus, qui de ijs definire secundum cōmunem Ecclesiæ fidem dubitet aut ignoret? An ullus est bubulcus aut subulcus in tota Vngaria aut Polonia, qui nesciat ad hæc secundum Catholicam fidem respondere? Qua ergo fronte Principes aut Episcopi Doctoresq; Germaniæ talia uniuersali Concilio determinanda proponant? Num Primas Germaniæ super ijs dubitet; num reliqui Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, tot Prælati atq; Doctores, quorum multi Italiæ Galliæq; Gymna

Iniqua patientia in Executione.

Consilium Io. Coch.

Hæreses dā-
nandæ anteq-
uā fiat Cō-
cilium.

si frequentarūt, ista ut per se impia ac semp̄ pro dānatīs habita, nō condemnent. Num Principes Laici ad tam horrenda cōnueant, qui, si à Iudeo q̄piā nobis talia dicerent, mox flammis ultatricibus uindictaret. Non igit̄ solū pietati animarumq; saluti, uerū etiā honorī ac famæ suę recte cōsulēt Principes Germanię, si eiusmodi Lutheranorū dogmata, per se se, mox in hac diēta, unanimi cōsensu, uno ore, simplici secū dum fidē Catholicā determinatione, absq; omni disputatio- ne uerbosa, cōdēnent, abrogent, execrent, anathematizent, ac seuerissime phibeant, omnesq; eiusmodi libros diligētiss- me cōquiri ac cōcremari iubeāt, anteq; generale Concilium cōgreget. Sic em̄ cum laude ac fauore aliarū Nationū in cō- cilium uenturi sunt, atq; sua grauamina, et quicq; abusionū est, cum fructu et gratia pponere ac emēdare poterūt. Si aut̄ distulerint hæc oīa usq; ad Cōcilij determinationē, uereor p- fecto, ne forte uelut Ethnici uideant ceteris Nationibus, ac indigni, tanq; ij qui foris sunt, ut super ijs iudicet, quæ adeo manifeste sunt impia, ut etiā barbari Moscouitę audientes talia mox damnarent, exploderent, execrarentur.

Nullū in cō-
demnatione
articulorum
periculum.

Nec ullū iminebit eis inde piculū, si ista mox in hac Diē- ta Spirensi cōdemnent, Vident em̄ iam subditi eorū, q̄ uar- rie dissideant Lutherani inter sese, nec ignorāt q̄ dure ac cru- deliter scripserit in miseros rusticos Luherus iam interfectos quos antea uarijs libellis, sub p̄textu Euangelij ac libertatis, ad tā horrenda facinora cōcitauit. Magis itaq; dubitant nūc populi, p̄sertim Principū atq; Episcoporū subditi, de do- ct̄rina Lutheri, q̄ dubitauerūt forsitan in prioribus Diētis, magisq; sunt postremis eius libellis offensi, magis itē timidi post rem male gestā, minus feroces, minus rebelles. Parebūt igit̄ nunc facilius, ac p̄uius sequentur authoritatē ac deter- minationē Principū in hac diēta, q̄ in priorib. facturi erāt, quando maxime fauebatur Luthero, & nulla erat adhuc in-

ter Lutheranos dissensio.

Quod si Ciuitates Imperiales in eiusmodi condemnationem consentire noluerint, saluent nihilominus Principes et Episcopi animas et suas & suorum, famamque et honorē suū, ut possint eo honestius in Cōcilio cōparere. Credo equidē paucas fore Ciuitates Impiales, quę p̄tinaciter sint reluctaturę, si uiderint impia illa dogmata unanimi omnium Principū atq; Prælatorū cōsensu cōdemnata, Certissimū est em̄ ea oīa in Cōcilio cōdēnatū iri. Quod si qui Principū de quibuscūq; dubitent, poterint ea modicis expensis transmittere ad Theologos Parisienses aliosq; sum̄e eruditionis ac integritatis uiros, ut cū illorū consilio certius agant omnia. Necessario em̄ stabitur tandē sententię talium, quantūcūq; differat causa.

Nec timendū est, q̄ calumniabunt Lutherani, absq; scripturis sua dogmata cōdēnari. Extant enim plurimi libri doctissimorum uiroꝝ ex Angliā, Gallia, Hispania, Italia, Germaniā, itē & Polonia, atq; etiā Bohemia, qui plurimis et scripturis et rationibus ueterūq; autoritatibus dogmata illa ap̄tissime cōfutauerūt. Ego, oīm infimus, Quingentos Lutheri articulos uno in libello iam dudū edito partim ex scripturis, partim ex cōtrarijs dictis Lutheri breuissime ac satis (ni fallor) planere p̄baui. Quā iuste autē cōdēnauerit ante annos sex Leo Papa X. Luth. articulos 41. solidissimis p̄fecto scripturis & rationibus, cōtra Lutheri assertionē ostēdit Reue. Episcopus Rossensis, Cui nemo Lutheranorū hactenus respondit. Ego q̄q; contra tres primos à Leone dānatos articulos, tres bñ lōgos scripsi libros, q̄b; nemo illorū r̄ndit, Nisi qd Luth. primo multis r̄ndit conuicijs. Ausim uero, p̄ honore et trāquillitate Germaniæ, sub uite piculo cū Lutheo super ijs tribus articulis cōcertare, non uoce quidem corā indoctis laicis sed scriptis corā iudicib. q̄s Principes nobis in

Non timens
dū à Luthe-
ranis pro
pter cōdem-
nationē arti-
culorum.

Consilium Io. Coch.

id deputaturi essent, ita scilicet, ut alter nostrum, quem condemnaturi sint Iudices, inexorabiliter morti destinet. Quid amplius possint à nobis exigere omnes Lutherani? Certe Vuormacię quoque sic me obtuli Luthero in faciē, cum scripsissem tres libros contra Captiuitatem Babylonicam de uenerabili sacramento Eucharistia: sed renuit tunc ille omnes Iudices, & maior erat multorum fauor erga eum, quam ut grata possit uideri oblatio mea, qua semper iam per Quinquennium paratus fui pro fide Catholica & patrię salute, mortis quodcunque subire discrimen, longum interea exiliū ac multa opprobria perpeffus.

Mala apud
Exteros fa-
ma Germa-
nię per Lu-
the.

Opto igitur supplici uoto ac intimo corde, ut uos Principes atque Prælati, diligenti consultatione hanc rem expendatis atque definiatis, tam absurda dogmata condemnantes, & quidem uniuersaliter quicquid contra quācunque Ecclesię determinationē à Lutheranis docetur: nō expectato generali Cōcilio, quia non absque graui pudore, ac nota oīum nostrum poterūt talia, tanque dubia, Cōcilio pponi. Nunquā .n. definiet Conciliū sup fide contrariū eius, qd semel ab Ecclesia definitum est. Et liberabitur hac ultronea uestra determinatione Nationē nostrā à grauissima infamia, quę à Lutheranis contraximus apud externos, dum audiunt, apud nos uastari templa, suffodi altaria, in terrā pñci uenerabile sacramentum, Diripi Monasteria, sacras uestes uerti in prophanas, cōflari sacros calices, exuri sacras imagines, cōculcari sanctorū reliquias, sanctā prophanari crucē, eiusque imagines alicubi in flumen proñci, rebaptizari, quosdam adultos atque etiam senes, concurrere nudos alicubi uiros & mulieres absque pudore ac sanguinis discretionē, Excucullatis omnia esse plena, nubere atque etiam prostare Moniales, coniugia inire, presbyteros & Monachos, uetari confessionem secretā, prohiberi horas

horas Canonicas, aboleri missas latinas, abrogari & festa æ uenerationes sanctorum & memorias atq; exequias defunctorum. Hæc & id genus barbarissima facinora complura, apud nos perpetrari audiunt reliquæ Nationes, Ad quæ nimirum stupent, ac signo se crucis muniunt, atq; etiam Hussitis nos deteriores iudicant, nimirumq; mirantur tam inelytam ac religiosam Nationem potuisse tã cito ac facile ab uno Apostata fratrum mendicantium in omnem leuitatem, ad omne nefas impelli.

Ab hac igitur infamia egregie liberabitis Patriam nostram o Principes, si uestra sponte nunc tandem condemneritis tam absurda Lutheranorum dogmata, sicut faciunt Heluetij, et plurimi uestrum semper hactenus fecerunt, faxit Deus, ut omnes uno sensu unoq; ore nunc simul ita faciatis. Id. n. honestius atq; salubrius est, quàm expectare sententiã Concilij, per quam, non ultro, sed uicti cum rubore, resipiscere uideremini.

Vt autem super hac re Consultatio uestra certior sit, faciliusq; procedat, expedire sane uidetur mihi, uos aut solos inter uosmetipfos consultare, aut in consiliũ adhibere Doctos ac graues bonæ famæ uitæq; Theologos, qui toto uitæ cursu in rebus fidei sunt uersati, ij certe melius ac securius uos informabunt & de mente ac consuetudine futuri Concilij, & de fidei Catholicæ regulis, q̃ Apostatici aut Poetici Theologi, qui lingua solum & stilo pollent, non solida eruditione. Neq; adeo tutum uidetur, hac in re multum confidere aut acquiescere sententiæ secularium Consiliariorum, qui solidam in scripturis eruditionem non habent, Vides mus. n. q̃ aperte Lutherizent pleriq; etiam in maximis Germaniæ Consistorijs, ijs ergo in temporalibus & mundanis negocijs securius creditur, In Theologicis autem potius cre-

Quales adhibendi sint
Cōsultores.

Consilium Io. Coc.

dendum est Theologis, Vnicuique statim in arte & professione sua, Apostatque uero periculosissime super hac re consulentur, quantumlibet sint docti, quia non quæ Christi & Ecclesiæ, sed quæ sua sunt, quærent ac suadebunt, Sciunt autem, in pace et unitate fidei omnem honoris aditum sibi occludi. Idcirco nunquam consulent fideliter pro pace, sed cupient potius per dissidium regnare.

Gal. 6.
Timendum
ab ultione
diuina propter
hæreses.

Ro. 11.

Esa. 19.

Summopere igitur cauendum est uobis, ne ex hac Dieta discedatis re infecta. Deus. n. non irridetur, nec sic patiens erit semper usque in finem, ad tot contra ipsum & sanctos eius, in terris uestris, blasphemias omnisque generis iniurias Lutheranorum, Quam periculosa fuerit eius admonitio, quæ iuxta suæ signum ultionisque initium in rusticorum furore ostendit, nemo uestrum ignorat. Ego certe multo maiora Vobis timeo, si diutius ad tot contra eum impietates conniueatis. Non. n. soli facientes, sed etiam qui facientibus consensunt (inquit Apostolus) digni sunt morte. Nulla profecto Natio usque aut unquam in orbe terrarum sceleratè aut impune à fide Catholica aut à sede Apostolica defecit, non Asphrica, non Aegyptus, non Syria, non Græcia, non alia opulentissima atque amplissima regna, quæ misere nunc foeda seruitute præmuntur à Turcis, Ergo nec Germania impune deficiet, faciet enim Deus Germanos contra Germanos (sicut olim Aegyptijs minatus est per prophetam) concurrere, & quidem longe periculosius, quam anno superiore, quanto maior uidebitur uestra erga Deum eiusque cultum (quem sic minuunt atque uolentque ac prohibent Lutherani) negligentia, contemptus atque ingratitude, si ad omnia hæreticorum dogmata diutius dissimuletis, cum sitis etiam iure iurando, & quidem multiplici ad ea extirpanda, Deo, Imperatori Ro. ac summo Pontifici atque adeo toti Ecclesiæ dei obstricti.

De

DE SERVANDA VNITATE

tecum sede Apostolica. Cap. II.

HActenus profecto per annos fere M.D. ita obseruatū est in Ecclesia Catholica, ut nemo uere Christianus cēferetur, nemo firmam haberet spem salutis, nisi qui B. Petrū & legitimos eius in Ro. Ecclesia successores, ut uerum Vicarium Christi ac summū Pontificem, ouiumq; Christi pastorem agnosceret, sic etenim docent nos sacrae literæ, sic leges definiunt & Canones, sic perhibent historiæ, sic rerum probat euentus, sic Cyprianus, sic Augustinus, sic Hieronymus, sic omnes sancti patres senserunt, Quin etiam Ioannes Huls, & hic ipse Apostata noster Lutherus id ipsum haud semel confessi sunt. Quisquis ergo Ro. Pontificem ut Pastorem suum, eunque summum, non agnoscit, is ne utiquā habet locum inter oues Christi. Idcirco si nullus est etiam error in fide apud nos esset, ipsum tamen schisma odiumque in Ro. Pontificem damnet omnes Lutheranos, nisi resipiscant.

Nulla spes salutis in schismate.

Ioh. 21

Qualiscunque sit igitur in fide Germania, quādiu patitur istud Lutheranorum schisma contra sedem Apostolicam, non potest non subiacere aeternę damnationis periculo, Cui non solum misere seducta plebs, quæ Turcam minus quā Papā nunc odit, uerum etiam Principes ipsi procul dubio sunt obnoxij, quamdiu schisma istud pro uiribus tollere non curant, Quin immo grauior erit eorum (ut mereor) damnatio, etiam si corde consentiant Papæ, eo quot permittunt, populum sic à Lutheranis per tot calumnias & cōuicia in Papam concitari, dum prohibere facile possent, si serio resisterent. Quod quæso nomen nunc in Germania uidetur uel odiosius uel detestabilius quā nomē Papæ?

Quantum animarum periculum ex odio in Papam.

Quomodo

Consilium Io. Coc.

Quomodo sumus ergo Catholici, si summum Ecclesie Catho-
licae Pontificem atq; Pastorem, tam odiosum ac detestabi-
lem populo Christiano à Lutheranis impune fieri permits-
timus? O latissimam animarum perditionem.

Graue scelus
dicere Papā
Antichristū.

Eo .n. seducta est maximo (ut uereor) pars Germano-
rum à sceleratis Apostatis, ut pro uero & præcipuo Anti-
christo habeant Papam, ac pro Antichristi discipulis, qui-
cunq; in fide ac unitate communicant Papæ, Quid obsecro ad
hæc dicat futurum Concilium? O grauem Nationis nos-
træ pudorem, multoq; grauiorem animarum interitū. Hæc
.n. sunt uerba B. Hieronymi ad Damasum Papam. Ego
nullum primum nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, id
est Cathedræ Petri, communionem confocior, super illam pe-
tram ædificatam Ecclesiam scio, Quicumq; extra hanc dor-
mum, agnum comedent, prophanus est, Quicumq; tecum
non colligit, spargit, Hoc est, qui Christi non est, Anti-
christi est. Et alibi Ecclesie (inquit) salus in summi
sacerdotis dignitate pendet, Siquis adhuc dubitet, is quæso
legat Cyprianum in epistolis, & de simplicitate Prælatorū,
legat antiqua Conciliorum decreta, legat quoscunq; patres
sanctos, Nusq; profecto aliter habere inueniet, Neq; alia est
expectanda sententia à quocunq; Catholicorum Concilio.

1. Cor. 13.
Grauamina
maligne
uulgata.

At dicat aliquis, Iniqua sunt Germanis imposita à Se-
de Apostolica grauamina, multæ abusiones, grauia scanda-
la, Esto, sed omnia suffert Charitas, Et hæc sunt ipsius Lu-
theri uerba in articulorum suorum declaratione, anno 1519.
facta, Quod si nunc, proli dolor, Romæ ita res habet, ut be-
ne melius esset. Non est tamen neq; hæc neq; ulla causa tam
grandis, nec fieri potest, ut ab illa Ecclesia se quispiam diuel-
lere ac separare debeat. Quin, immo, quāto peius, ibi agitur,
tanto magis accurrendum & adhærendum est. Hæc & id
genus

genus multa dixit & scripsit ipse Lutherus intra paucos annos, licet postea, in reprobum sensum datus, longe diuersissima scripserit. Et tamen benignissime interim obtulerunt se Germanis tres Pontifices Leo X. Adrianus VI. & nunc praesidens Ecclesiae Clemens VII. ad moderanda quaecumque grauamina. At nescio qua malignitate actum est, ut ea, quae in Senatu Imperiali intra clausos parietes Nurenbergae acta atque tractata sunt, super grauaminibus centum, ea mox tam latine quam Teuthonice per Chalcographos in populum diuulgata sunt, antequam essent in sede Apostolica Cardinalibus proposita, Neque satis erat malignitati, sola Germanorum euulgasse grauamina, eaque uerbis haud ita modestis, Quinetiam totius Orbis Christiani Annatas Episcoporum atque Abbatum adiungere libuit, & quidem odiosissime, immo nec satis Catholice. Ait enim scriptor ille, haud dubie Lutheranus, Romana Ecclesia omnium Ecclesiarum (si credere fas est) Caput et mater. In fine autem sic habet. Quapropter potius admiratione dignum esset, quemadmodum tot annis tantus thesaurus a Pontificibus dilapidari potuit, quam quo pacto Christiani tot tantasque fraudes & exactiones tolerare ualuerint, Sed ut in proverbio est, Male parta male dilabuntur. Hæc ibi.

Laudet hanc practicam, qui uelit, Mihi profecto neque laudabilis neque utilis uidetur, Ad quid enim diuulgantur talia in plebem, nisi ut maiori odio concitetur ad rebellionem? fructum itaque huius additionis gustauimus anno superiore, tanto cum damno rerum ac sanguinis effusione. Nunquam certe probabo quodcumque iniquum Nationis nostrae grauamen, non puto tamen, hoc agendi modo nos commode reuocari aut liberari posse. Quid enim attinet eiusmodi diuulgare in populum, nisi ut maius inde sequatur odium in Papam ac omnes

m

Eccle

Consilium Io. Coch.

Vtilius pro
Germania
consilium,

Ecclesiasticos, maior dissensio, grauius detractationis peccatum.
Magis itaque communi utilitati expedire uidetur, ut certi
Oratores communi Principum Statuumque sacri Ro. Imperij
noie ac Decreto atque etiam plena auctoritate, mittantur Romam
qui super omnibus tum grauaminibus tum abusionibus et scan-
dalis, cum ipso summo Pontifice, totoque coetu Cardinalium, se-
rio tractent in Consistorio Papali, ac plenam reportent, uel iux-
ta Concordata Principum uel iuxta alium modum, concordiam, ne
sic perpetuo contendant frustra inanibus uerbis, absque effectu,
graui cum peccato detractationis, summoque animarum periculo.
Id quod maxime commodum uidetur, ut hoc tempore fiat, quo in-
uictissimus Imperator noster Romam affuturus esse creditur, qui
certe iustis Principum Statuumque Imperij petitionibus fauore,
assensum, ac opem praebere ac procurare non desistet. Nec des-
erit (credo) desiderijs eorum Reue. Dominus Card. Campe-
gius, qui singulari fauore Nationem nostram semper prosequutus
est, & apud summum Pont. non uulgaris pollet tum gratia tum au-
thoritate, Ad haec, uir est ut iustissimus, ita & doctissimus,
quem aequitas causae latere non poterit, Cui etiam ante Biennium
Ratisponae, dum sedis Apostolicae Legatum de latere age-
ret, satis commode uiam praeparauit sua Constitutione.

Pessimum
schisma Lu-
theranorum;

Num. 16.
3. Reg. 16.
4. Reg. 9.
2. Paral. 26.

Vereor equidem, ne grauiissima superueniat in nos ultio di-
uina, si diutius ita permixtum fuerit Lutheranae ac plebi, totius
iurijs odiisque ac maledictis in uicarium Christi, Cathedraque Pe-
tri publice peccare ac debachari. Non est obscurum, quam
grauiter, uultus sit Deus schisma Chore Dathan & Abyron,
Item schisma Hieroboam, impietatem Iezabel, temeritatem
Osae Regis. At multo grauius peccant hodie in summum
Pontificem, omnemque ordinem Ecclesiasticum Lutherani
nostri, quam unquam aut uicquam antea peccatum est. Qui enim Tur-
cae, aut qui Tartari, tam horrenda scribunt, dicunt, pingunt
ludunt,

Iudunt, blasphemāt, in Papā omnēq; Clerū dñi, q̄līa toto sep-
tennio faciūt nostri Luherani: Vbi talia dixerunt aut fecerunt
q̄ erant cum Chore: At eos absorpsit terra uiuos, ac res-
ligs dictū est, ut separarent se ab eis, ne simul inuoluerentur
in peccatis eorū. Non est aut minus, imo multo maius, Chri-
sti quā ludæorū sacerdotiū, Tanto maior igitur timenda est
ultio diuina nobis, ne superueniat propediem, Quanto et san-
ctius est sacerdotium Christi, & grauius schisma atq; pecca-
tum Lutheranorum.

Quod si externa nos minus moueant exēpla, reminiscamur
saltem, quid acciderit omniū fortissimo Impatori olim
nostro, Henrico quarto, schismate Vuigbertino Rom. Pon-
tificates uexanti. Nemo (inquit Egnatius Venetus) bellacior
hoc uno fuit, nemo collatis signis ad hanc diem pluries cum
hoste conflixit, Quippe qui M. Marcellum & Cæsarem dis-
tactorem supergressus, bis & sexagies pugnarit. Sed quam
bello clarus, tam infestatione Pontificū infamis, à quibus
diris etiam Pontificijs primus Imperatorum post Arcadiū
petitus est. Quo factum est, ut tandē à filio proprio priua-
tus regno, miserabilis uel hostibus obierit, anno Imperij sui
xlvij. Id quod ex pprijs ipsius epistolis plane intelligitur.
Hæc enim sunt uerba eius ad Archiepiscopos & cæteros
Principes Saxoniz, cūm Leodijs obsidionem à filio immi-
nere sibi timeret.

Rogamus uos & obnixè precamur, quatenus pro deo &
honore regni & uestro, instācer moneatis filiū nostrū, amo-
do desistat nos et fideles nostros persequi, et pacifice et quies-
te uiuere permittat. Quod si noluerit, rogamus uos per au-
thoritatem Rom. Ecclesiæ, cui nos commitimus, & honorē
regni, ne super nos & fideles nostros ueniat. Quia mani-
festum est, illum non cum diuinæ legis zelo uel Romanæ

m 2 Ecclesie

Historia de
Imp. Henric
co IIII.

Egna. lib. 9.
de Cæsarib.

Verba ipsi
Henrici ad
Principes.

Consilium Io. Coch.

Ecclesiæ dilectione, sed concupiscentia regni, patre iniuste
eo priuato, hoc incepisse. Apud quem, si interpellatio uestra
nullaq; alia interuentio ad præsens prodesse poterit, appella-
mus Rom. Pontificem, & sanctam uniuersalem Roma. ses-
dem & Ecclesiam.

Item in alia Epistola ad Regni Principes, Coloniã tunc
propter ipsu[m] obsidentes. Rogamus (inquit) filiũ nostrũ et
uos multum precati sumus, ut dimisso exercitu ordinare
tur, quomodo possimus conuenire. Et infra. Quod si nullas
tenus cessare uoluerit, Proclamationẽ inde fecimus, et sem-
per facimus Deo & sanctæ Mariæ, & beato Petro patrono
nostro, & omnibus sanctis, & omnibus Christianis, & uos
bis maxime, omni deuotione precantes, ut dignemini cessa-
re eum persequi, ad persecutionem tantæ iniurię & uos eum
imitari. Appellauimus, & tertio appellamus dominum Ro-
manum Pontificem Pascalem, & sanctam & uniuersalem
Sedem & Roma. Ecclesiam. O exemplum diuinæ ultionis
admirabile pariter ac terribile, hoc tempore maxime præ o-
culis habendũ. Ecce quantus Imperator è solio, post annos
Impij sui xlvij, deiectus est, & hoc (quod maxime tragicũ
est) à filio proprio, Atq; ita coactus Ro. Pontificem, quem
acerbissime fuerat antea persequutus, miserabiliter implora-
re, & quidem frustra. Non enim exaudivit, nemo ei succu-
rrit nisi mors ipsa, scilicet ultima linea rerum.

Extat sane alia eius Epistola ad regem Celticæ, qui Fran-
corũ dici, miseriarũ eius tragediã cõtinentes, quę uel saxeas
mentes (ut ait Otto Frisingensis Episcopus) ad mutabilium
rerũ ærumnas cõtemplandas ac deplorandas emollire possiet.
Quis ergo nõ detestet impiã hanc Lutheranorũ Giganto-
machiã, qua Ro. Ecclesiã tam stulte presumunt expugnare,
quã tãtus Impator debellare nõ potuit. Cũ uideamus hodie
pro

Miserabilis
fortissimi
Imperatoris
protestatio.

Is tertius fuit
it post Gre-
goriũ VII.

Lib. 7. c. 12.

pro Ro. Ecclesia stare ipsum Cæsarem, tot regnorum potentissimum Principem ac dominum, Reges itē maximos Franciæ, Angliæ, Portugaliæ, Scotiæ, Vngariæ, Poloniæ &c. aliosq; totius Christianitatis potentatus. Si ergo nō propter deum ac salutem animarum, saltem propter infamiam Nationis nostræ depellendam, hoc Lutheranarum schisma primo quoq; tempore extirpare deberemus, etiam si nulli prorsus hæresi obnoxium esset.

DE SEDITIOSA DOCTRINA
Lutheranorum. Cap. III.

Seditiosam esse Lutheri cōplicumq; eius doctrinam, ipsi Principes simul cum Inuictiss. Cæsare ante Quinquenium testati sunt Edicto publico Vuormaciæ, Req; ipsa nūc id clarius est quā omne quod dici potest. Vbi. n. pacifice recepta aut disseminata est ea doctrina? Vbi fuit aut est hodie cum pace? Nimis profecto certo id constat nobis, tanto miserrime seductorum Agricolarum sanguine tot prælijs anno superiore fuso.

Scribat nunc, quicquid uelit, Lutherus, ego certe palam ostendi, illas Rusticorum seditiones ex ipsius Lutheri doctrina prouenisse, adeo quidem manifeste, ut uerear plurimum, ne & Principes aliqui sint tam multi sanguinis alij quo modo rei, ex eo saltem, q; permiserunt seditionum semina in subditos suos impune dispergi. Vescor tamen magis, ne longe grauior maneat eos diuinæ ultionis plaga, calamitas, clades, si nondum uoluerint, tam grauius admoniti, mox resipiscere, suosq; subditos in omnibus Vniuersali Ecclesiæ conformes ac consentientes reddere, Id quod fas

Seditio Rusticorum ex doctrina Lutheri.

Concilium Io. Coc.

Et haud difficile fuerit nunc, si modo Lutheranos Concios
natores librosq; ubiq; e terris suis exulare serio faciant, Inci-
piunt enim iam plebei quoq; intelligere, non constare sibi
ubiq; Lutherum & complices eius, proinde facilius nunc
quam antebiennum, cladibus modo edocti, in uiam Ecce-
liae antiquam reduci poterunt, si serio agant Principes, pro-
curantes, nihil Luthericum à subditis suis uel legi uel audiri.

**Iniuriosa uer-
ba Lutheri
contra Ro.
Imperium.**

Nimis profecto diuturna ac male dissimulans fuit Prin-
cipum patientia ad tot Lutheri, tum contra Cæsarem et Ro.
Imperium, tum contra Principes etiam sæculares, iniurias,
publice iactatas, quibus ad rebellionem atque in Princi-
pū contemptum, subditi uehementer sunt incitati. Minime
enim decuit, ad hæc Lutheri uerba tamdiu uel tacere uel dis-
simulare, quando ante triennium, immo iam Quinquennium
publice scripsit in Catharinum. Papæ tyrannus (inquit) mox

**Luth. in Ca-
tharinum.**

cœpit inclinante Imperio Ro. sed & de Imperio & in Ro.
Imperio nata est, eiq; in suo loco successit. Translatum est
autem ad Germanos Ro. Imperij uocabulum, Cum res iam
nulla Imperij amplius esset. Et tanquam parua sit hæc iniu-
ria, ex sacro Ro. Imperio facere, partim Tyrannidem (ut uo-
cat) Papæ, partim merum & inane uocabulum, Addit lon-
ge grauiorem Contumeliam, Germaniæ profecto Princi-
pibus minime ferendam. Nonum (inquit) Imperium Ro-
manum crexit Papa, transferens illud à Græcis, ut dicit, ad
Germanos, quod inter cætera opera Antichristi uel princi-
pale & maximum portentum est.

**Male dissi-
mulatur in
tactis**

Ecce Lutherus Germanorum Imperium Ro. uocat An-
tichristi portentum, & quidem principale ac maximum, Id-
que facit sub umbra & protectione, non hostis aut alienige-
næ, sed iurati Principis ac Electoris, Quis hæc lenis tam at-
rocem iniuriam uindicare studuit? quis ad animum res
uocat

uocauit: Certe si Papa aut Catholicorum quispiā sic scrip-
fisset, iam pridem de ultione seuerissime cogitatum atque
etiam definitum fuisset.

Quid dicam de insidioso illo comento, quo Cæsari Prin-
cipibusq; periculū intendebatur, quando Lutherus, è Vuor-
macia dimissus, fingebat uiolato saluo conductu intercept⁹,
cur remisit Caduceatorem, priusq; domum regierit: cur sub
ornabantur Equites, qui Lutherum amice, non hostiliter,
interciperet: cur tot mittebantur nunciij Vuormaciam, fal-
sa nunciātes: Siccine decet agere cum Cæsare?

Sceleratum
figmentum
de capto Lu-
thero.

Neq; tamē contentus fuit hac malignitate Lutherus, uerū
etiam publice traduxit grauissima calumnia Cēsare, sic scri-
bens in prefatione contra Regem Anglię. Apparui ego (in-
quit) iam tertio coram eis, Deniq; Vuormaciam ingressus
sum, etiam cum scirem, mihi uiolatam esse à Cæsare fidem
publicā. Nam didicerunt Principes Germaniæ, olim de fi-
delaudatissime gentis, nunc in obsequiū Idoli Romani, ni-
hil magis q̃ fidem contemnere, in perpetuam Nationis igr-
nominiā. Hęc ibi. Quid obsecro uel sceleratius uel atrocius
in Cēsarem ac Principes Germanię dici queat: Cur ergo tot
ac tam atroces iniuriæ à uilissimo mendicantium fratrum
Apostata sic tolerant, ac tamdiu perferunt, quas nemo Res-
gum aut Principum impune dicturus fuisset: O graue a-
nimarum periculum, Deus certe non fallitur, nouit .n. cor-
dium abscondita, etiam si homines interim fallunt & fallun-
tur. Ipse ergo causam, cur sic dissimuletur, plane nouit, atq;
etiam suo tempore iudicabit, si non resipuerimus.

Calumnia in
Cēsarem.

1. Reg. 16.
Hiere. 17.

Quantis uero calumnijs Teuthonice inceserit Principes
ad comunem populū Luth. nimis pfecto longum esset hic uerba Luth.
referre, Retuli autē bonā partē in responsione mea in libellū
eius cōtra rusticos. Hic ex duobus tantū locis pauca referā.

Sic

Seditiosa
contra Prin-
cipes.

Sic ergo ait in libro de mundana superioritate. Mundani sunt Principes, Mundus autem odit deum, Idcirco oportet eos facere, quod Deo contrarium, Mundo consentaneum est, ne fiant infames, sed maneant Principes Mundani. Ne mireris igitur (inquit) quod contra Euangelium fuerunt ac infantiunt, Oportet eos Titulo nominique suo satisfacere. Scias itaque, ab initio Mundi usque, admodum raram autem esse Principem prudentem, multo adhuc rariorem Principem probum, fere enim sunt uel maximi fatui uel nequissimi Nebulones super terram, Idcirco ab ipsis semper pessima, ac parum boni expectare oportet, praesertim in rebus diuinis, quae ad salutem spectant animarum. Item. Non fiet, non possunt, non uolunt uestram Tyrannidem petulantiamque diu ferre, boni Principes ac domini, secundum hoc sciatis uos dirigere, Deus non uult diutius ferre. Non est nunc amplius Mundus talis ut olim, quando uos, homines ut feras uenabamini ac uexabatis, Idcirco omittite uestram temeritatem ac uim, & cogitate, ut iure agatis Haec ibi.

Deinde, in altero loco contra duo Caesaris mandata, sic subiungit. In fine (inquit) rogo omnes pios Christianos, uelint simul orare deum pro tam miseris ac excæcatis Principibus, quibus nos Deus magna, proculdubio, ira tribulat ne ullo pacto consentiamus contra Turcas uel proficisci uel contribuere. Quandoquidem Turca decies prudentior ac probior est quam sint Principes nostri. Quid enim talibus fatuis contra Turcam prospere succedat, qui Deum tam grauius tentant ac blasphemant. Hic enim uides, quomodo miser, mortalis uermis saccus, Imperator, qui suae uitae non ad oculi ictum certus est, impudenter se iactat, quod sit uerus ac supremus Defensor fidei Catholicae. Et Paulo post. Eiusmodi conqueror (inquit) omnibus bonis Christianis, ut ipsi

Verba Lut.
pro Turcis,
contra Prin-
cipes nostros

ipsum cum super huiusmodi stolidos, fatuos, insanos, rabiosos, deliros, stultos, habeant commiserationem. Deberet sane quis decies potius mori, quam tales blasphemias & contumelias diuinæ Maiestatis audire. Sed est demeritum premium, quod persequuntur uerbum Dei. Idcirco debent tam palpabili cæcitate puniri atque incurrere. Deus liberet nos ab eis, & det nobis ex gratia alios Regentes, Amen. Hæc & id genus multa Teuthonice ad populum Lutherus, Quæ si iusto perpendenter iudicio, non dubito, quin Millies plus culpæ criminisq; ad seditionem excitandam iudicaretur in uno Luthero esse, quam fuerit in mille ac mille Rusticis superioris anno propter seditionem occisis. Id quod ex responsione mea facilius intelligi potest.

Circumfertur & alius libellus Teuthonicus cum rota fortunæ, absque nomine Authoris & impressoris, usque adeo seditiosus ac sanguinarius, ut nihil possit in Principes crudelius aut periculosius excogitari. Nam & scripturas plerasque in Principum torquet exitium. Habet XI. Capitula, ex quorum septimo pauca, exempli gratia, referam. Breuiter (inquit) Omnes domini, qui pro beneplacito suo ac proprio cerebello leges statuunt, taceo qui tributum, exactionem, Theloneum, Gabellam accipiunt, & quicquid eiusmodi est quod communi bursæ ac manutenendæ Reipublicæ deseruit, ij sunt proprie ac uere raptores ac hostes publici priorum subditorum. Hunc ergo Moab, Agag, Achab, Phalarim ac Neronem ex sedibus deturbare, summum est beneplacitum Deo. Scriptura eos nominat, non ministros Dei, sed serpentes, Dracones ac lupos. Forsitan ergo uenit ad aures Domini Sabaoth serius ac miserandus clamor messorum ac uox operariorum, ut eos tam clementer exaudierit, quod

Seditiosissimus liber, cum picta fortunæ rota.

Iac. 5.

n dies

Consilium Io. Coch.

dies occisionis incipiat super saginatas pecudes, quæ corda sua pauerunt omnibus delicijs ex pauperie communis populi. Quod autem prouincia aut communitas aliqua potestatem habeat, perniciosum dominum suum deponere, ex diuino iure XIII. dictis ostendam. Et infra.

Deposuit potentes de se de.

Nonne clara ac diuina sunt hæc omnia dicta contra impiam superioritatem, quæ toleranda non est, sed absq; omni reuerentia deponenda. Adhuc tamen audent aliqui Mulos christiani dicere, quod Euangeliū nō tangat gladiū sæculæ sed cor eorum falsum est & maledictū. Et infra. Atq; ut ora eis obturem ex iure ipsorū sæculari, Papa & Cæsar nō nati sed electi sunt Principes, qui possunt deponi, Id quod propter eorum malefacta sæpe factū est. Et tamē hi sunt summi Principatus, Et eorum delegati, ut sunt Principes & alij domini, non deberent deponi de mala potestate suar. Quod si dicant eiusmodi depositionem potentium spectare ad Cæsarem, nō ad eorum subditos, Friuolū est. Quid enim si Cæsar quoq; & Reges ipsi sint inutiles? An non sunt in memoria hominum Reges & Cæsares etiā hoc modo à suis subditis expulsis? In summa, non debet constitui Iudex partialis, alioqui nihil efficietur, nisi iuuaua me, supportabo te.

Periculosa scripta.

Hæc & id genus multa circumferuntur adhuc in populo. Neq; desinunt occulte res nouas adhuc hodie quærere Lutherani, quorum omnis spes & salus atq; potestas in dissidio est Plebis Cleriq; & Optimatum ac Principum, Sed & publice adhuc concionari audent alicubi, ne plebs rusticorum clade territa desperet, quoniam filij Israel bis fuerint à Beniamitis fusi ac uicti, uicerunt autem & fuderunt illos tertio tandem prælio. Alibi assimulāt plebem paruo Dauid, Equite uero Principum magno & armato Goliath. An ergo tutum sit Principibus nostris, diutius ad tam sediciosos libros

tum

concionatoresq; & susurrone Luthericos, cōnuere aut dissimulare, ipsorum iam esto iudicium.

DE CONCILIORVM DE-

cretis ac Ecclesiæ Consuetudinibus.

Cap. III.

DVobis nituntur Lutherani fundamentis, sed falsis ac ruinosis, quibus omnia fere dogmata sua probant, Quorum primum est, quod sola fides iustificet, Hinc cuncta reijciunt opera bona ac merita sanctorum, cunctos ordines religionis, omnem satisfactionem pro peccatis, omnia promerenda uitæ æternæ studia, &c. Alterum est, quod nihil recipere teneamur, nisi quod in scripturis est expressum, Hinc tollunt septem sacramenta, prophanant festa, abrogant ieiunia, reijciunt Pontificum atque Conciliorum decreta, rident Ecclesiæ ritus & Cerimonias, &c. At falsum est utrunque eorum fundamentum.

Duo falsa
Lutheri fun-
damenta.

Primum clare confutat in Epistola sua S. Iacobus, S. Cyrillus in Tractatu de lapsis ac in epistolis, S. Augustinus de fide & operibus, Alij quoque sancti patres permulti. Et nostris temporibus reprobaturum est à plerisque doctissime, praesertim ab Episcopo Rossensi, à Chlichtouco, à Iohanne Fabricio, à Dietenbergio, &c.

Luth. in lib.
contra Coch.

Et Lutherus ipse falsus est mihi publice, à se, non à Paulo adiecta esse hanc uocem SOLA, Cum obieci sibi, quod neque Paulo neque ulla scriptura diceret, nos sola fide iustificari.

Alterum eorum fundamentum multipliciter confutatum est à Christo, à Paulo, ab Augustino &c. & nostris temporibus pulcherrime à dño Rossensi alijsque multis. Quod et ego uariis libellis falsum esse conuici, Traduxi ite in Teuthonicum Idiomam

Multa credi-
mus, quæ nō
sunt expres-
sa in scriptu-
ris.

Consilium Io. Coch.

quendam tractatum Vuidefort, contra Vuiclephum, Augustæ excusum, in quo plurimis ac planissimis rationibus et exemplis falsitas ista confutatur. Hic sufficiat dicere, quod firmissime credere tenemur, In Trinitate diuina esse tres personas & unam essentiam, Deum trinum & unum, Patrem ingenitum, filium consubstantialem patri, spiritum sanctum ab utroque procedentem, Mariam Dei genitricem, semper uirginem &c. Et tñ noia ista nō habent sic in scripturis exp̃ssa.

Quod si dicāt, Ad uerbū dei nihil addi debere, Hoc intelligit de eo quod sit uerbo Dei cōtrariū. Si dicant, à Christo reprobari mandata hominū. Et hoc quoque de ijs tantū mandatis intelligit, quę sunt mandatis dei contraria aut impeditiua, uti aperte insinuat Textus Esa. 29. Math. 15. Cum igitur Christus iubeat nos audire Ecclesiā Matth. 18. Paulus obedire nostris Prepositis, Heb. 13. obseruare precepta Apostolorū & seniorū Act. 16. Stare ac tenere traditiones, quas siue per sermonē siue per epistolam didicerimus. 2. Thess. 2. Non cōtendere contra consuetudinē Ecclesię dei 1. Cor. 11. Manifestū utiq; est ex ijs & id genus alijs scripturis, nos ad multa teneri, quę non in scripturis, sed uel in Concilijs aut à summis Pontificibus sunt instituta seu decreta, uel generali Ecclesię consuetudinē recepta & approbata.

Cōciliorum
decreta ne
quaquā con
temnenda.
Matth. 18.
Act. 15.

Non contemnenda sunt Conciliorū Decreta Ecclesięq; cōsuetudines, uelut mādata hominū et cōstitutiones humana. Nam in legitime cōgregatis Cōcilijs adest etiā Christus & Spiritus sanctus. Ait enim Christus. Vbi duo aut tres cōgregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Et in primo Concilio, dum sine scripturis daretur constitutio, dictum est. Visum est spiritui sancto & nobis. Nequaquam igitur credendum est, quod legitime congregatum Concilium possit in ijs quę ad fidem spectant errare, Cum in medio

dio eius sit Christus & spiritus sanctus. Hinc ergo Paulus uocat Ecclesiam columnā & firmamentū ueritatis, 1. Timo. 3.

Vnde merito debent nobis Lutherani esse uelut Ethnici, dum, contra Christum & Paulum, Ecclesiam dei contem-
nunt, in sacro Canone, in Concilijs, in bonis consuetudinibus, in antiquis denique ritibus et Ceremonijs, in imaginibus Crucifixi & sanctorum, in Ieiunijs, in abstinentia carniū certis diebus, in diebus festis, in processionibus & letanijs, in horis Canonicis, in celebratione Missarum, in exequijs & memorijs defunctorum, in benedictionibus aquæ, salis, cereorum, herbarum, palmarum &c. Hæc enim & id genus alia complura & sanctissime sunt instituta, & antiquissimo ritu per omnes Ecclesias ubique obseruata.

Quamquam uero non de omnibus ritibus & obseruationibus Ecclesiæ possit ratio ex scripturis clare reddi, Tamen contemni minimè debent, Multa enim nobis per Apostolos atque Apostolicos uiros tradita sunt sermone, quæ non sunt scripta, Disputare autem super eiusmodi, quæ tota obseruat per orbem Ecclesia, an tenenda sint, insolentissimæ est (ut ait Augustinus) insanix. Quanta ergo uel sine scripturarum testimonijs sit authoritas Ecclesiæ, ex præallegatis haud obscure cognoscitur, De qua multi multa doctè scripserunt, Ego quoque duobus libris latius hanc materiam tractaui, qui uel bis æditi sunt iam pridem.

Nihilofecius etiam ex scripturis rationem multarum Ecclesiæ Cerimoniarum reddiderunt multi Pontifices, & quidem antiquissimi, uti uidere licet in ipsorum epistolis decretalibus, quas ego, si opus fuerit, exhibere potero ex ordine à Clemente primo usque ad Gregorium primum. Sed & Canones Apostolorum atque antiqua Concilia, (quæ hîc anno superiore ædidimus) multorum quæ in Ecclesia

n 3 fiunt

Lutherani
Ecclesiæ cō-
temptores.
1. Cor. 11.

Aug. in epis-
tola 118.

fiunt rationem ex scripturis passim deducunt, Extat præterea Rationale diuinorum Duranti, in quo latissime ac planissime ratio rituum ac Cerimoniarum etiam ex scripturis ostenditur.

Rupertus
Tuiciensis de
diuinis officiis.

Et nos nuper ædidimus Colonia XII. libros Rupertus Abbatis Tuiciensis De diuinis officiis per circulum anni. Quem profecto authorem nemo Lutheranorum iure contempserit, Tum quod ante annos CCCC. scripsit in Germania & quidem exercitatissimus ac maxime illuminatus in scripturis, tum quod à Lutheranis primum est æditus in alijs quibusdam opusculis. In ijs ergo XII. libris uidere licet, quàm rationabiliter ac pie sint omnia Ecclesiæ instituta à sanctis patribus ordinata, Docte enim ac solide rationem eorum reddit ex scripturis, non solum de horis Canonicis, omnibusque per circulum anni festis & dominicis, uerum etiam de ornamentis, uasis & uestibus sacris, quid mysteriorum in ijs contineatur. Nequaquam igitur æquo animo ferenda sunt impia & scurrilia illa impropria Lutheranorum, quibus usque adeo Barbare inuehuntur in sacrum Canonem, in Concilia, in patres atque in uniuersam Ecclesiam Dei.

Luth. de abrog. missa.

Certe si omnes aliæ Nationes ad huiusmodi calumnias iniuriasque tacerent, conniuerent, riderent contemnerent, Germani tum minime ferre deberent, quibus maximam nititur irrogare infamiam atque impietatem Lutherus, ex ijs quæ Constantiæ contra Iohannem Hufs acta sunt, sic enim scripsit ante Quinquennium Teuthonice in Iohannem Eckium.

In disputatione (inquit) Lipsica non legeram Iohannem Hufs. Alioqui non aliquos, sed omnes eius articulos, Constantiæ damnatos tenuissem, Quemadmodum eos
nunc

nunc teneo, postq̃ illius Iohannis Hufs summe docti no^{is} Verba Lut
bilem ac Christianum libellum, Cui similis intra CCCC. contra Con
annos non est scriptus, legi. Qui & diuino consilio per ciliū Con
Chalcographiam æditus est, ad testificandam ueritatem, atq̃ stantien
que ad irrogandam publicam infamiam omnibus qui illum
condemnauerunt. Non sunt enim Iohannis Hufs, sed Chris
sti, Pauli, & Augustini articuli, ualidissime fundati atq̃ irref
ragabiliter probati, uti fateri oportet omnes qui legerint il
lum, Utinam dignus sim, propter tales quoque articulos
comburī, dilacerari, discerpi uel contumeliosissime, Et si
mille collis constaret mihi, omnia offerrem, Dico igitur,
ad saluandam conscientiam meam de sanguine in nocen
te contra omnes, qui huiusmodi articulos pro condem
natis habent, & sciant, quot Christum ipsum negant ac
condemnant. Verum quidem est, quot Iohannes Hufs
exultus est antequam fuerit ibi confirmatus Papa. Et hoc
ipsum est mea querela, q̃ nebulones ibi regnauerunt suis
opiniōibz, antequam recta Papatus ordinatio fuerit facta.
Sicut ergo dixi, q̃ Iohanni Hufs fides publica non est seru
uata, ita uerum est, Id quod clare exprimunt hæc uerba,
Quantum in nobis est & fides Orthodoxa exigit. Vicit
autem Ecclesia per annos iam 1400. complures hæres
ticos, sed nullum antequam exuisset, præterquam Papi
stæ Constantiæ. Lapides ergo adhuc clamabunt contra
Hussiticos homicidas, quod manifestum iam sit, Hussi
causam fuisse diuinam, Constantiensem uero Diaboli
licam. Hæc ibi Lutherus.

Nec mitiora scripsit postea tum latine tum Teuthonice Confusio
in assertione XXX. articuli sui, Que longum esset hic refer Germanorū
re, Extat docta ad ea responsio Episcopi Rossensis, ex qua propter Lus
therum,
facile

Consilium Io. Coc.

Tit. 4.

facile intelligit quisq; Catholicorum, qualis sit Lutherus & quid ei debeat. Consyderent ergo Principes nostri, an deceat, talem hominem in futurum referuare Conciliū, Quid enim diceretur eis: An non iuste dicat Concilium, Quid agitis cum homine, qui & omne Concilium contemnit, & se ipsum ore proprio iam pridem uelut Hæreticum condemnauit, iuxta uerbum Apostoli uobis maxime deuitandus, quia subuersus & proprio iudicio condemnatus: Creditis ne, posse aut debere nos damnare aut rescindere acta tā præclari ac legitimi Concilij in finibus uestris celebrati: Si homicidæ sunt, si Christum & Paulum negauerunt & condemnauerunt, qui Iohannem Huls Constantiæ exusserunt, Germanorum utiq; maxima est culpa & infamia. Non enim nisi Germani eum conbuserunt, Imperator Sigismundus & reliqui Germaniæ Principes. Quid ergo nouum expectatis cum homine isto Concilium: Nonne fatetur ipse, qd decies magis hæreticus sit quàm Iohannes Huls fuit.

Luth. in asser. 30. art.
Non expectandum est in causa Lutheri usq; ad Concilium.

Minime igitur decet aut expedit, Lutheranorum causam in futurum differre ac protrahere Concilium, quæ toties cōdemnata est, non solum à summo Pontifice, multisq; Episcopis & uniueritatibus, uerum etiam à Cæsare nostro, ipsiq; Principibus in Dieta Vuormaciensi, Quin immo propria quoq; confessione ipsius Lutheri. Nimis profecto simplices, indocti, stolidi aut parum fideles existimabimur, in Concilio, si dubitemus eam causam condemnare nunc, quæ toties cōdemnata est antea. Nonne Lutherus ipse ob hoc maximæ stoliditatis arguit Principes nostros, qd post cōdemnationem Vuormaciensem iusserint Norinberge, liberos ipsius rursus discutere in Dieta Spirenfi: Non potest igitur causa ista, nisi summo cum dedecore totius Nationis, graui cum periculo Principum, aeterno cum interitu animarum

marum in futurū reſeruari aut procrastinari Cōciliū. Nunc
nunc determinanda eſt ſemel, ſi tuti ac ſalui eſſe cupimus.

Et nequīs Lutheranorū dicat ſibi per hoc uim fieri, non
iuſtitiam, Ego certe pro honore patrię totq; animarū ſalute
ultro me offeram in extremū uitę omnīq; rerum mearum
discrimen, ſic nēpe, ut inſcribā ac obligem me ad pœnā debi-
tam, ſecundū formam iuris, ſi legitimo ſiſtat iudicio Luth-
er, niſi conuicero eum de grauiffimis criminibus, quę uel
ſingula ſecūdum omne ius tam diuinū quā humanū digna
ſunt morte. Agant ergo Principes cum Illuſtriſſ. Duce Sax-
onię Iohanne, ut ſiſtat Lutherū legitimo Iudicio, ubi me-
cum ſub æquali periculo experiatur de iure & iuſtitia. Nihil
ſane deprecor, quin pœnā talionis ipſe perferam, ſi illum nō
cōuicero. Non ob id ſane, quod priuatum ſit mihi ullū odiū
aut inimicitia cōtra illū, ſed quod uel ſanguine meo uelim re-
dimere hoc Nationis noſtrę dedecus totq; animarū interio-
rum. Tantū ſane abeſt, ut male optem Luthero priuatim,
qd̄ uix eſt aliū, cuius ſalutē magis deſyderem. At ſaluari nō
poterit, niſi abiuratis tot hæreſibus reuertatur in unitatē Ec-
cleſię cū pœnitentia. Si uero ſemper manſurus eſt in ſua per-
tinacia (uti permāſit haecenus) niſi magis decet aut expe-
dit, quam primo quoq; tempore ipſum de medio tolli. Iam
pridem enī minatus eſt nobis publice, nunquam habitu
ros nos pacem quam diu uixerit ipſe.

Ut ſiſtatur
iudicio Lus-
therus.

Luth. in lib.
contra ſtatū
Eccleſ.

CONCLUSIO.

HAec ſunt Reuerendiſſime Domine, Illuſtriſſ. ac Gra-
tioſiſſ. Princeps, quę ſuper negotio Lutherano hoc
tempore ex animo, ac bona conſcientia, haud ſecus quā in
conſpectu dei, dicere uolui, rogans humiliter, ut Reue. ac Il-
luſtriſſ. Clementia ueſtra equo accipiat animo, Si quid libe-
o rius

rius dictum est, certe non aliter nisi ad honorem & salutem Germaniæ dixi, si erravi aut peccaui, paratus sum uestra admonitione corrigere. Non enim meum honorem aut commodum hic quaero, sed communis patriæ decus, pacem, & salutem desidero, etiam si ob id mihi moriundum sit. Ante omnia ergo præcauendum existimo, ne Lutheri causa, tanquam in futurum referenda Concilium, cum tanta nationis nostræ infamia animarumque pernicië suspendatur.

Nullius unquam
quæ heretici
turpior fuit
causa quam
Lutheri est.

Satis enim constat, nullius unquam hæreseos causam fuisse turpiorem. Nemo enim hæreticorum per annos M. D. tam absurde sensit aut scripsit, quam scribunt sentiuntque Lutherani. Nemo tot conuictis inuectus est in sedem Apostolicam omnemque sacrum ordinem. Nemo tam proterue omnia Ecclesiæ instituta reiecit, Nemo sic omnium Conciliorum decreta contempsit, Nemo sic omnes sanctos patres repulit, Nam & Huls & Vuicleph agnouerunt ac uenerabiliter receperunt Doctores Ecclesiasticos, adeo, ut Vuicleph dictus fuerit à suis Iohannes Augustini. Nemo denique ausus fuit totum ius Canonicum seu Ecclesiasticum, in despectum Ro. Pontificis ac totius Ecclesiæ, concremare, quod ante sex annos Vuittenberge ausus fuit Lutherus. Non poterit igitur nisi graui cum dedecore Principum totiusque Nationis nostræ, causa ista futuro Concilio referuari.

Oculus nescit
quam ad sacrilegia respiciens.

His itaque aliisque non leuibus causis merito debent moueri Principes nostri contra hanc hæresim Lutheranam non solum ad placandam iram dei, uerum etiam ad abolendam Nationis nostræ infamiam, quam ex hac hæresi usque adeo tum absurda tum impia contrahimus, quam diu eam toleramus. Timeo autem uehementer, ne multorum Laicorum, etiam supremi ac medijs ordinis, sinister ac nequam sit oculus, quo

quo per auariciam (quæ Idolorum est seruitus) male cæcutes, ad bona temporalia Ecclesiarum ac Monasteriorum, sub huius Euangelij Lutherici prætextu occupanda, respiciant, ad quæ aliter nullo iuris titulo spem ullam habere possint. Quod si ita est, infructuosa erit (uereor) omnis admonitio, quantumcunque sit honesta, fidelis, iusta, pia. Ait enim Christus. Si oculus tuus fuerit nequã, totum corpus tuum tenebrosus erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt? Utinam uero taliter affecti, diligentius considerent, qualis fuerit antea eiusmodi raptorum ac sacrilegorum exitus. Plenæ namque sunt historiæ tum sacræ tum prophane de tragico eiusmodi tyrannorum exitu. Et nostro tempore haud leuia aut parua uidimus in tales diuinæ ultionis exempla etiam in Regibus & Principibus, quos nominare non expedit. Certe uel rusticorum clades possit eos iure ac merito abstergere, si non penitus sint abominabili auaricia excæcati, ne impie rapere querant ea quæ dei sunt. Ait enim Christus in Euangelio Matthæi, non Lutheri. Reddite ergo Cæsari quæ sunt Cæsaris, & quæ sunt Dei Deo.

Eph. 6.

Matth. 6.

Matth. 22.

Certum est igitur, nemini prospere celsisse aut cedere sacrilegia, quæ tam rigidæ sunt omnibus legibus tum diuinis tum humanis prohibitas. Caueat ergo nostri, si sapiunt, ne hunc impietatis hamum incaute per Lutheranos inescati deglutiant, Quos equidem gemina exhortatione ante triennium per uarias scripturas et historias fideliter admonui, ut considerent, quam pauper ac infelix fuerit Germania, quando nullos habebat presbyteros ac Monachos Christi. Creuit autem cum religione Christiana simul omnis nostra prosperitas. Quod si qui ministros Christi imminuere attemptauerint, imminuetur eis proculdubio cuncta salus & prosperitas, tum in hoc tum in futuro sæculo.

Cauendum ab hamo Lutherico.

Consilium Io. Coch.

Exemplum
petendum a
Carolo mag
no.

C. de epis.
aud. L. Sta
tuimus.

Quod si eos neq; timor ultionis diuinæ, neq; infamia sce
leris absterreat, moueat eos saltem pietas maiorum, Laus &
honor atq; prosperitas Principum piorum. Quis enim fuit
aut fama clarior aut bellis fortūatior Carolo magno? At eos
dem nemo fuit religiosior, nemo Ro. Pontificibus amicior,
nemo maiorum ac pluriū Ecclesiarum atq; Monasteriorum
fundator, Nec tamē fuit inde pauperior factus, Quis enim
Imperator post ipsum filijs suis plura quam illereliquit.

Quod si ne laus quidem ac pietas maiorum ad cultum
Dei, si non augendum, saltem cōseruandū, nostros extimu
lare queat, attendant saltē animos ad legem Imperialem Fri
derici primi, in Codice legum publice receptam & approba
tam. Quā Coronidis uice hic recitabo. Statuimus (inquit)
hoc Edicto, in perpetuum ualituro, ut Potestates, Consules
siue Rectores, quibuscunq; fungantur officijs, pro defensio
ne fidei præstent publice iuramentum, Quod de terris sue iu
risdictioni subiectis, uniuersos Hæreticos ab Ecclesia deno
tatos, bona fide pro uiribus suis exterminare studebunt. Ita
ut amodo quandocunq; quis fuerit in potestatem seu tem
poralem seu perpetuā assumptus, hoc teneatur Capitulum
firmare Iuramento. Hæc in Constitutione Imp. Frid I. mi
nime adhuc abrogata. Magna est igitur indicta tum Princi
pibus tum Rectoribus Ciuitatum & fidei defendendæ &
hæreseos exterminandæ necessitas, quam negligere
diutius non possunt, si nolunt Deo hominib;
busq; culpabiles uideri.

Minuitur Cultus dei	Varia & incerta fit Christiana religio.
Definit sacerdotum castitates,	Tot fidei novae formulae, quot sectarum duces.
Cessat obedientia Monachorum.	Missarum contemptus & abrogatio.
Nubunt Moniales aut prostant.	Horarum Canoniarum derisio.
Frigescit laicorum deuotio.	Processionum ac Letaniarum omissio.
Confunditur ordo statuum.	Bonorum operum uituperatio & neglectus.
Labitur omnis disciplina uitae.	Sacramentorum prophane- tio.
Cadit reuerentia Magistratum.	Corporis et sanguinis Christi abnegatio.
Crescit odium in superiores.	Stulta quorundam rebaptizatio.
Increbescunt Seditiones.	Dei genitricis blasphama detractio.
Exhauriuntur Cellaria et Granaria.	Sanctorum, Coeliciuium, in honoratio.
Euertuntur Arces & Monasteria.	Reliquiarum pro- iectio.
Trucidantur infatuati Agricola.	Imaginum sacrarum destruc- tio.
Depauperantur Principes & Nobiles.	Ministorum dei persecutio.

o 3 Eijciuntur

Consilium Io. Coc.

Eſciuntur boni Monachi et
Moniales.

Expilant Episcopi & Pres-
byteri.

Decrescunt literarum stu-
dia.

Pereunt Vniuersitates &
Gymnasia.

Negliguntur libri ac sermo-
nes ueterum.

Seditiosis & hæreticis libris
compleantur omnia.

Innumera fiunt & ui & fur-
to sacrilegia.

Populi uana de literis sacris
& fide contentio.

Dierum festorum malicio-
sa uiolatio.

Ieiuniorum crapulosa trans-
gressio.

Carnium esus in Quadra-
gesima.

Peregrinationū Confessio-
numq; abolitio.

Rituum ac Cerimoniarum
ueterum irrisio.

Christus uersatur in ore, Dia-
bolus in corde.

SCRIPTVM MOGVN.

tia, Anno 1526.

56

MISCELLANEO

RVM LIBRI PRIMI TRA.

status Quintus.

EX DEFENSIONE DVCIS GEOR-
gij Teuthonica per Io. Cochleum, Aduersus Lutheri
seditiosum & Calumniosum librum.

EX GERMANICO IN LATI-
num, De uerbo ad uerbum traducta
quædam particula.

AMPLIUS SCRIBIT LV-
therus, sic dicens, Ita oportet Mundū
Euangelio hoc Ignominæ pallium
induere, ut semper criminetur illud
haud aliter quàm seditiosum, in obe-
diens & repugnans.

Ad hoc dico, Id fecisse quidem Paganicum aut Iudaicum
mundū. Mundum uero Christianū didicisse à Christo aut
eius Apostolis, Euangelium in summo habere honore, uel
ut bonum nuncium Gratiae dei, quod pauperibus spiri-
tu annunciatur, uelut uirtutem dei quam non erubescit
Paulus: uelut uerbum uitæ, De quo per Esaiam ait do-
minus. Quomodo descendit Imber & nix de cœlo & il-
luc ultra non reuertitur, sed inebriat terram & infundit es-
am, & germinare eam facit, & dat semen ferenti, & pa-
nem comedenti: sic erit uerbum meum quod egre-
diatur

Quantus de-
betur Euang-
gelio honor,
Math. 11.
Ro. 1.
Esa. 55.

Defensio Ducis Georgij

dictur de ore meo. Non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quæcunq; uolui, & prosperabitur in his ad quæ misi illud. Honoramus præterea illud, uelut nouum & æternum Testamentum, uelut legem charitatis & pacis, uelut doctrinā omnis discipline & uirtutis. Quapropter et audimus & pronunciamus illud religiosa cum honorificentia in Ecclesia, nudato stantē capite, Atq; etiam in Iudicijs proponimus illud iuraturis hominibus, uelut scripturam & testimonium ueritatis, per quod sane admonitos eos uolumus, ut nihil aliud quàm puram dicant ueritatem.

Abusio E
uangelij.

Quod autem Lutherus Euangelium in doctrina deprauat, & in operibus eo ad inobedientiam omnemq; nequiciā abutitur, ac merum Latrocinij scriptum mendaciorumq; librum ex eo facit, hoc nobis merito dolet, Quia blasphemia est & crimen lese Maiestatis diuinæ diuiniq; nominis, per quod Euangelium nostrum & apud Iudæos ac Turcas male audit contemptuq; habetur, & apud carnales homines cunctis sceleribus, uelut nequiciæ uelamen & pallium, prætexit. Vnde fit, ut nos hic summa cū ueritate possimus Luthero eiusq; adiutoribus, complicibus, & Suermeris eum recitare textum, quem ipse ante annos Octo seditiosis recitandum præscripsit Agricolis, Per quem sane ipse rursus proprio condemnatur iudicio, et suo ipsius gladio iuguletur superbus & audax Goliath iste incircumcissus. In hæc scilicet uerba.

Tit. 3.

1. Reg. 17.

Luth. proprio gladio iugulatur.

Matth. 22.

Triplicia peccata perq; horrenda imponunt sibi homines isti, quibus mortem & corporis aut animæ merentur multiplicit̃, Primum, q̃ Superioribus suis fidelitatem iurauerunt, & iureiurando promiserunt subiectionem & obedientiam, Quemadmodum præcipit Deus, ubi ait, Date Cæsari quæ sunt Cæsaris. Et Ro. 13. Vnusquisq; superioribus obediens

obediens esto, &c. Deinde, quod seditiones excitant, de-
 prædantur ac diripiunt friuole Monasteria, quæ ad eos non
 pertinent. Per quod sane uelut publici uiarum prædones &
 latrones, uel dupliciter mortem tum corporis tum animæ
 demeruerunt. Tertio, quod terribilia & horrenda scelera
 ista obtegunt Euangelio, nominantes se Christianos fra-
 tres, recipientes iuramenta aut homagia, atque cogentes ui-
 lios, ut secum huiusmodi scelerum participes fiant. Per quod
 sane omnium maximi blasphematores & uiolatores Diui-
 ni nominis fiunt, honorem in hoc deferentes & seruientes
 Diabolo, sub prætextu Euangelij, Qua in re uel decies mor-
 tem & corporis & animæ merentur, ut horrendius pecca-
 tum ego nunquam uiderim &c.

Pro cunctis hisce sceleribus, quibus iam pridem dignus
 morte Lutherus factus est, uult sanguinarius iste furcifer &
 laudari & gratiarum actione dignus haberi, dicens.

Ergo, si qua gratia de maledicto & nefario mun-
 do promerenda esset, & ego Doctor Martinus alias
 nihil boni docuissem aut fecissem, nisi quod sæcula-
 re Regimen & dominium sic illustraui ac decorauī,
 propter hanc unā tamen rem deberent mihi & gra-
 tias agere & fauorem exhibere. Quandoquidem om-
 nes pariter, etiam pessimi inimici mei bene sciunt,
 quod talis intellectus de sæculari dominio, sub Papa-
 tu, non solum sub scamno delituit, uerum etiam sub
 omnium fœtidorum ac pediculosorum sacerdotum
 Monachorumque & mendicorum pedibus, ipsum
 oportuit opprimi ac conculcari.

Ad hæc ita responderim, Etiā si inflatus iactator istenihil

p aliud

Mendax iac-
 tantia.

Defensio Ducis Georgij

Verumq; Re-
gimen a Lus-
thero turba-
tum.

aliud mali aut docuisset aut fecisset, nisi quod seculare Regi-
men & Dominium, tam nequiter ac scelerate obscuravit
ac deturpavit, merito tamen iam pridem debebat in pulve-
rem redigi, Vsq; adeo longe abest, quod etiā pessimi inimici
ei eius bene sciant, quam egregie ipse illud illustraverit aut
decoraverit. Manifestum est enim, & negari non potest,
antequam cœperit scribere Lutherus, & seculare & Eccle-
siasticum Regimen atq; dominium, simul cum suis subditis
longe melius & habuerunt, & uixerunt ac gubernaverunt
quam postea in omnibus ciuitatibus & dominijs, ubicunq;
Lutheri doctrina admissa est, nullo penitus excepto. Quā
igitur ex fructibus cognoscatur arbor, & ex opere suo ipse
opifex, non opus est huic mendaci iactantiā multa reddere
uerba.

Coelius in
septicipite c.
13. & 14.

Non tamen per hæc negauerim, Lutherum aliquando
bonam quoq; doctrinam scripsisse, Totum uero permixtū
est atq; infectum fermento seditioso, adeo ut omnino cre-
diderim, quod si bona eius de seculari dominatu dogmas-
ta in altera contra mala expenderentur lance, mala longe ac
longe præponderatura esse bonis, quam longe molare saxū
præponderat sacco plumis pleno. Quemadmodum ego
duobus in Capitulis Septicipitis Lutheri, nempe de obediē-
tia erga potestates & de legibus Imperialibus clare ostendi.
Verum Lutherus impudens & abnegatus Cucullifer, ni-
hil curat, & semper ulterius iactitat, dicens.

Talem enim gloriam & honorem ego (per Dei
gratiam) inde habeo, siue placeat siue displiceat Dia-
bolo & omnibus squammis eius, quod à temporis
bus usq; Apostolorum, Nullus doctorum aut scrip-
torum, nullus Theologorum aut Iurisperitorum,
tam

tam præclare & egregie, sæcularium statuum consci-
entias confirmauerit, instruxerit consolatusq; fuerit,
atq; ego feci, per singularem Dei gratiam, hoc certis-
sime scio.

RESPONSIO. Sapiens ait. Laudet te alienus & Prouer. 27.
non os tuum. Extraneus, & non labia tua. Ego profecto ab
eruditis hominibus, qui Lutheri scripta legerunt, adhuc nū-
quam audiui, à quoquam hanc ei tribui gloriam. Ipse multo
adhuc plura iactitat, quæ fœdissima sunt mendacia. Quare
millies certius & securius foret, Balaami Asinæ fidem habere
quam iactabundo mugientis huius Minotauri rictui.

Sic quoq; iactitat, Euangelium suum lucidius atq; clarius
esse quam fuerit Euangelium tempore Apostolorum, Itē Ger-
manos ante ipsum nunq; uerum habuisse Euangelium &c. At
eiusmodi iactantia usq; adeo & stolidi & monstrosa, nusq;
reperitur apud antiquos & graues autores. Ego uero peni-
tus contrarium teneo, nō sane in despectum eius, sed ad Dei
& ueritatis honorem, quemadmodum in corde & coram deo
in consciētia mea teneo, Et dico, me omnino credere, quod
à tempore Iudæ Scariothis, nullus hominum peiorem ha-
buerit conscientiam quam Lutherus habet, nec ullū fuisse,
qui conscientias sæcularium potestatum aut fœdius implicas-
uerit, aut grauius onerauerit, aut nequius seduxerit. Breuita-
tis autem gratia refero me ad duo supra dicta Septicipitis
Lutheri Capitula.

Merito igitur indicasset nobis, quinā librorū suorū tā præ-
clara pro sæcularium Principum ac potestatum conscien-
tijs proferat. Certe optimi ex eis (si modo ullus est inter om-
nes libros eius uere bonus) sunt hi duo, Vnus de decē præce-
ptis, alter de bonis operibus. At si arbor ex fructib. cognosci

Luth. in Ser-
mo. de destru-
ctione Hiero-
salem.

Hi duo libri
scripti sunt
anteq; aper-
te rebellauit
Luth. Anno
1519.

Defensio Ducis Georgij

debet, sicut Christus docet, Lutherus usq; adeo nullum profectū bonitatis inter Principes & Potestates ex utroq; libro comperit, ut eos postea longe magis quā antea, criminatus fuerit, maledixeritq; & coram Deo atq; hominibus reproba uerit atq; in infernū uelut Tyrannos protruserit. Quod autē eos longe post in uisitacione Saxonica iterum honorare iubet, id Magistro Philippo acceptum referre habet, qui id ipsum prius in Latina præscripserat uisitacione.

Liber iste æd-
ditus fuit an-
no domini
1523.

Forſitan eum ſic iactitat librum ſuum, cuius Titulus eſt, De ſæculari poteſtate, uſq; adeo alte ſuper omnes Doctores & ſcriptores. Quiſquis autem illum perlegerit, inueniet nullum librum aut ſeditioſiorem aut conſcientiæ ſæcularis poteſtatis grauiorem eſſe poſſe. In eo enim continentur ſequentes iſti, & pleriq; alij (quos breuitatis gratia prætereo) teneri placidiq; articuli quos tam alte iactitat ipſe.

DICTA LVTHERI, EX LIBRO de Sæculari Potestate.

- I. **R**es supra modum stulta est, quando imperant, ut Ecclesiæ, Patribus, Concilijsq; credatur, etiam si nullum ibi sit uerbum Dei, Apostoli Satanæ talia imperant, non Ecclesia.
- II. At multo adhuc stultius est, quando dicunt, quod Reges & Principes ac multitudo sic credunt.
- III. Sic tamen pergunt nunc Imperator noster & prudentes Principes, & eo se perducunt sinunt à Papa, Episcopisq; & Sophistis, à cecis cecis, ut præcipiant subditis suis, credere absq; uerbo Dei, sicut ipsis placuerit, Et tamen Christiani (quod Deus auertat) Principes dici uolunt.

Cum

Cum igitur uniuscuiusq; conscientia incumbat, quomodo
do credat aut non credat, & in hoc nihil subtrahitur secula-
ri potestati, Debet ipsa quoq; pacifica esse, & suis intendere
rebus, & permittere, ut unusquisq; credat sic uel sic, sicut scit
& uult.

Verum si scire cupis, cur Deus permittat, saecularem po-
testatem tam horrendè impingere, Dicam tibi. Deus tradidit
eos in reprobum sensum, & uult cum ipsis facere finem,
perinde atq; cum Ecclesiasticis domicellis.

Seculares Domini deberent prouincias & homines gu-
bernare extrinsecus, hoc omittunt, Nihil amplius sciunt nisi
excoriare & deglubere, Teloneum unum super aliud,
Decimam unam super aliam constituere, hic ursum, ibi lu-
pum emittere.

Ad hæc, nullam fidelitatem nec ullam ueritatem apud ip-
sos locum habere sinunt, & agunt ea, quæ uel raptores & ne-
bulones agere non deceret. Et saeculare ipsorum regimen
tam profunde iacet, quàm iacet Ecclesiasticorum Tyranno-
rum regimen.

Quare & ipsorum sensus peruertit Deus, ut prepostere
gubernare incipiant, uolentes spiritualiter in animas sibi
uendicare imperium, Quemadmodum illi uolunt saecula-
riter gubernare, ut confidenter imponant humeris suis pec-
cata aliena, Dei & cunctorum hominum odium, donec in-
tereant simul cum Episcopis, presbyteris & Monachis, ne-
bulo unus cum altero.

Quando igitur Princeps aut saecularis Potestas præci-
pit tibi, ut cum Papa sentias, ut sic uel sic credas, Aut præci-
pit tibi, ut libros abijcias, sic dicite Non conuenit Lucifero,
iuxta Deum sedere.

Dimitte modo furere fatuum, bene inueniet iudicem suum.

Defensio Ducis Georgij

um, Dico, n. tibi, si non contradixeris ei, & cesseris ei, ut uel fidem uellibros tibi eripiat, profecto Deum negasti.

XI. Tales enim Tyranni agunt, sicut debent Principes sæculares. Sæculares Principes existunt, Sæculum autē Deo inimicum est, Quare & ipsos facere oportet, quod sit Deo contrarium, sæculo placitum, Vt non fiant absq; honore, sed maneant Principes sæculares.

XII. Quapropter mirari non debes, si contra Euangelium furūt & delirant. Oportet eos & titulo & nomini suo satisfacere,

XIII. Scire itaq; debes, q; ab initio Mundi admodum rara as uis fuerit Princeps prudens, & adhuc multo rarior Princeps probus.

XIIII. Sunt frequenter uel maximi fatui uel nequissimi nebulones super terram.

XV. Quapropter omni tempore pessima quæq; de ipsis præsumenda sunt, & parum boni de ipsis expectandum est.

XVI. Nam perpauci sunt Principes, qui non habeantur aut pro fatuis aut pro nebulonibus. In causa est, q; & exhibent se tales, & communis populus sit intelligens, ac Principum plaga (quam deus Contemptum uocat) potenter ingruit in plebe et communi populo.

XVII. Non ferent, neq; possunt nec uolunt Tyrannidem perculantiā uestrā diutius perferre, ô Principes & domini, Scūdū hoc sciatis uos dirigere, deus nō uult amplius habere.

XVIII. Non est nunc amplius talis mundus, qualis olim erat, quando uos homines uelut feras exagitabatis & uenabamini, Dimittite igitur uestram temeritatem & uim, & confydate, ut iure agatis.

XIX. Quod si multum gladij uibrationem exercueritis, uidete ne ueniat aliquis, qui uos gladium recondere iubeat non in Dei nomine.

At

At dixeris, si ergo Inter Christianos nullus sæcularis gladius esse debet, quomodo igitur extrinsecus gubernabuntur? Nam & inter Christianos Potestatem manere oportet. Responsio. Inter Christianos nec debet nec potest ulla esse potestas, sed unusquisque alteri pariter subiectus est, Sicut Paulus ait Ro. 12. Unusquisque teneat alterum pro suo superiore.

Hi & id genus complures articuli (quos hic referre longum foret) sunt præclara & alte iactata doctrina illa, supra omnes Doctores & scriptores, à tempore usque Apostolorum, Quam Lutherus ad huius Electoris Saxonie Patrem scripsit, de qua sic gloriatur. Ego profecto non reciperem X. Milia aureorum, ut hunc in modum ad Duce[m] Georgium seditiose contra omnes Principes sæculares scriberem. Is enim adeo probus & honestus est, ut istud nequaquam permetteret. Esset enim horrendissimum scelus & Crimen lesæ Maiestatis, Tot Christianos Imperatores, Reges & Principes, qui & fuerunt & adhuc futurisunt, ita criminari ac condemnare. Neque tam simplex foret dominus meus Gratosus, ut non notaret aut inteligeret, se quoque simul tangi, Cum & ipse sit sæcularis potestas, Qui proinde serio dicturus esset ad me. O seditiose Nebulo & nequissime proditor, existimasne esse me uel proditorem uel hostem Cæsaris, omniumque aliorum Regum Principumque & Dominorum, ut omnes illos ausis sub protectione mea criminari, calumniari, damnare, ac populo exosos reddere, ad perdendum & penitus extirpandum eos per seditiones? An non & ego sæcularis sum Princeps? Nunquid ob id mox fatuus aut prauus nebulosus & non Christianus existam?

Immo uero non Lipsiam, non Dresdam, ne totum quidem Mundum acciperem, ut sub hoc Principe tales in lucem ederem.

At Paulus non ita habet, etiam iuxta Lutheri ipsius translationem.

Dux saxonie Georgius non admisit seditiosam scriptam.

Defensio Ducis Georgij

ederem articulos, præsertim ipsius nomini nuncupatos, Quemadmodum Lutherus huius Electoris parenti fecit et inscripsit. Oporteret me profecto aut Albim epotare aut in puluerem exuri, etiam si doctior essem quàm uel Aristoteles uel Augustinus extitit.

Ro. 1.
Dist. 37. c. Er
ror.

Ne cæteri Principes possent ei exprobrare uulgare illud prouerbium, Consentiens est sicut faciens. Iuxta dictum Diui Pauli ad Romanos. Quoniam qui talia agunt, digni sūt morte, non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Quod et sanctus Papa Innocentius, i. ante Mille annos ita dixit. Negligere, cum possis perturbare, peruersum, nihil aliud est quàm fouere, Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Certe si Elector saxonix eo tempore seditiosa illa scripta Lutheri prohibuisset & suppressisset, possent adhuc hodie plerique seditiosorum rusticorum aut Suermorum, qui occisi sunt, uiuere.

Lutherus uero non desistit à falsa gloriatione, & ait.

Quoniam neque Augustinus neque Ambrosius (qui tamē hac in re optimi sunt) mihi hic pares sunt. De hoc glorior, & scio, huiusmodi gloriationem esse ueracem &c.

Ego uero multo certius scio, mendacem esse gloriationem istam, Quemadmodum Lutherus ex proprijs suis uerbis & scriptis, iam commemoratis, conuincitur. Si quis multa ipsius seditiosa scripta uidere cupit, is duo perleget Capitula nostri septicipitis, ubi comperiet, Lutherum non solum concitare plebem in Principes, uerum etiam carpere Iurisconsultos, & reprobare ius Ciuile, ac uelle, ut solū secundum Euangelium & diuinam scripturam debeat gubernari

bernari. Quinetiam ausus est scribere, nō esse pulchrius Regimen saeculare quam Turcarum, qui tamen neq; Canonico neq; Ciuili iure utantur. Item, Omnes eos, qui leges hominum ad legem Dei superaddunt, esse certissime inimicos Dei & Apostolos Leuiathan & quicumq; eas acceptauerint & seruauerint, eos esse discipulos Leuiathan &c. Ego autem longe potius teneo, Lutherum longe magis Leuiathan quā Christiaut Pauli Apostolū et discipulum esse. De Leuiathan enim ait scriptura. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Christus uero ait, Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Et Paulus. Non plus sapere quam oportet, sed sapere ad sobrietatem. Quanta uero sit humilitas, immo superexcellens superbia Lutheri, unusquisq; uir prudens facile considerat ex proprijs eius uerbis, dum proteruit, feroce, inuehitur, conuiciatur, criminatur, maledictis & iniurijs afficit quoslibet alios, Seipsum uero impudentissimis & inauditis gloriationibus laudat & extollit.

Quando igitur ulterius ait. Admodum ridiculum & iocosum esse si Doctor Martinus arguatur seditiosus, quoniam affint libri, testes ipsius, præ manibus,

Ad hac ego ita responderim, Fieri quidem potest, quod inter septem huius Monachi Capita, hæc tria, nempe Doctor Martinus & uisitor, non admodum seditionis arguenda sint, Cæterum alia quatuor Capita, nempe Lutherus, Ecclesiastes, Suermes & Barrabas, usq; adeo plena sunt et hereseos & seditionis, ut ebulliāt supra, De hoc refero me ad ipsorum libros & uerba propria, & in hoc exponam corpus & uitam, ad probandum id ipsum iudicialiter ex proprijs eius testibus. Quid uult amplius?

Quod si iam ualde ridiculū & iocosum est ipsi (Quem
q admodū

Luth. de Ca
priui. Baby.
& ad Nobis
litate Germ.
Luth. in lib.
de cōfess. ad
Fran.
Luth. discip
pulus Leuia
than.
Iob. 41.
Magh. 11.

Non fuit les admodum & in maxima seditione, posteaq̃ occisi fuerunt
ditiosis ioc9 Rustici, ridebat & cum excucullata Moniali sua nuptias ce
in praelio. lebrabat) nequaq̃ tamē ridiculum erat aut iocus suis Apo
stolis & discipulis, Suermeris & Rusticis, quando Principes & Liga Sueuica in eos sagittas emittebant, equitantes irruiebant, in fossas & flumina adigebant, punctim caesimq̃ ferientes, atq̃ Lutheri nouas indulgentias ibi pmerebatur.

Sitiens san3
guinis Lus
therus.

Quod si ei, tanq̃ sceleratissimo & sitiētissimo sanguinis Cani, ridiculum est, & titillat eum uoluptas, quam ex tanta calamitate ac damno (tanquam uerus Diaboli Apostolus & hostis totius generis humani) accepit, Bonis tamen Christianis neq̃ ridiculū neq̃ iocosum est, quod unico huic maligno, petulanti, sanguinarioq̃ Apostatae, tot seditiosilibri, permittuntur impune, tanquam Reuerendo deuoto fidei delecto, Cuius Parricidale cor nusquam adhuc satiatum est tantis calamitatibus & sanguinis effusionibus, quæ intra XIII. aut XIIII. annos per eius libros passim ubique contigerunt, donec & ipsos Principes excitet & contra se inuicem committat, unde uerum exurgat bellum prouinciale, & propter damnatum ac maledictum Euangelium ipsius tota Germania (uti iam pridem comminatus est) eat in ruinam.

Adhuc tamen nō desinit gloriari illotum os istud, donec propediem gloriando rumpatur, & ait.

Hic stat factum & opus, quod ego in proxima seditione unus eram, qui contra seditionem docebam & scribebam, antequam erumperet.

Primus pro
rusticis liber
Lutheri.

Responsio. Ego supra indicaui XX. articulos ex uno eius libello, qui clare conuincunt, mentiri hic Lutherum ac falso gloriari. Cuicunq̃ uero in his satisfactum nō est, is le
gat

gat primum eius libellum Rusticanum (ut seditiosa eius scri-
pta contra duo Mandata Imperialia & contra sacrum Cas-
nonem Missę taceam) et comperiet ibi, quod Lutherus non
solum plebem ad tumultuandum excitauit, uerum etiam tu-
multuantes Rusticos in proposita seditione contra Principes
pes & dominos cōfortauit. Quemadmodum ex subsequen-
tibus illius libelli articulis conijcere licet, ubi sic ait.

*DICTA LUTHERI SEDI-
tiosa pro Rusticis Contra Principes.*

Primum, nemini possum acceptum referre id tumultus
tus & seditionis quā uobis Principibus & dominis,
præsertim uobis cæcis Episcopis & stolidis presbyteris ac
Monachis.

I.
Luth. in eius
hortatione
ad pacem

Quod adhuc hodie obstinati non cessatis insanire ac fus-
rere contra sanctum Euangelium, tametsi sciatis, illud rectū
esse, neque reprobare possitis.

II.

Præterea in sæculari regimine nihil amplius facitis, nisi
quod excoriatis & exactionibus affligitis, ad sustinendam
pompa & petulantiam uestram, donec pauper & commu-
nis populus diutius perferre nec scit nec potest.

III.

Gladius incumbit iam ceruicibus uestris, adhuc tñ pu-
tatis, uos tā firmiter in Sella sedere, quod non possitis enīci,

IIII.

Talis securitas & obstinata præsumptio, frangit uobis col-
lum, id uidebitis.

V.

Ad hoc luctamini, & uultis in Caput feriri, hic nulla iu-
uat admonitio nec ulla exhortatio.

VI.

Quum igitur sitis Causa huiusmodi iræ Dei pro-
culdubio

VII.

Defensio Ducis Georgij.

cul dubio super uos quoque exhibet, si adhuc non emendaueris
tis uos cum tempore.

VIII. Ostenta in coelo et monstra super terram portendunt uo
bis, boni Domini, nihil boni significat uobis, neque boni quic
quam uobis continget.

IX. Hoc enim scire debetis, boni domini, Deus ita procurat,
quod neque possunt, neque uolunt neque debent Tyrannidem
uestram diutius tolerare.

X. Oportet uos alios fieri & irae dei cedere, Si non feceritis
per amicabilem & uoluntarium modum, Oportebit uos fa
cere per uiolentiam & exitiabilem deformitatem.

XI. Si non fecerint Rustici isti, alios facere oportebat, Et si
omnes profligaretis, adhuc tamen improfligati existunt,
Deus alios excitabat, Ipse enim uult profligare uos & profligabit uos.

XII. Non sunt Rustici, boni domini, qui sese uobis opponunt,
Deus ipse est qui se contra uos ponit, ad uisitandam uestram
Tyrannidem, &c.

Proditoria
practica Lu
theri.

An non sunt proditoria uerba haec uirulenti Principum
hostis? Quonam modo potuisset illo tempore magis pro
ditorie practicare? Existimo enim non esse perniciosiores
Regum ac Principum proditores ipsi Capitaneis, qui occulte
tecum hostibus consentiunt. Et quando iam conferendae
sunt manus, ipsi per mendacia Dominum suum reddunt pus
sillanimum, & exercitum meticulosum, ne uiriliter pugnet,
aut omnino in fugam uertunt. Lutheri autem archipro
ditio adhuc multo peior erat, & longe maiora damna fec
cisset, nisi Deus singulari gratia & misericordia a sanguis
narij Parricidae proditorie Principes conseruasset.

Lutherus enim eiusmodi uerba in Publicum aedebat ge
neraliter

neraliter ad amicos & ad hostes, ad terrendum Principes simul cum populis suis (si enim credidissent ei, cum diceret, Deus ita procurat, qui uult profligare uos & profligabit uos, Non sunt Rustici, qui sese uobis opponunt, Deus ipse est &c. cor nimirum & animus concidisset eis ad pugnandum contra Deum) & ad confortandum per hæc Rusticos animososq; reddendos, tanquam esset ibi Deus pro ipsis & contra Principes. Deus enim uel per unum Angelum aut hominem multa Milia interficere potest, uti scriptura testatur.

Rex Saul erat profecto fortis & animosus Princeps (de 4. Reg. 19. quo Samuel ad omnem populum dixerat, Videtis quem 1. Reg. 14. elegerit dominus q; nullus ei similis est in toto populo, Et 1. Reg. 10. erat enim tam procerę staturę, ut ab humeris sursum emitteret super omnem populum) erat item bellicosus & uictoriosus in expeditionibus & prælijs Imperator, Vbi uero Samuel (à morte suscitatus) dixit ei Quid interrogas me, cum dominus recesserit à te, & transierit ad æmulum 1. Reg. 28. tuum; faciet enim tibi dominus sicut locutus est in manu mea, quia non obedisti uoci domini, neq; fecisti iram furoris eius in Amelech. Idcirco quod pateris, fecit tibi dominus hodie, & dabit dominus etiam Israel tecum in manus Philistinum, Cras autem tu & filij tui mecum eritis, sed & Castra Israel tradet dominus in manus Philistinum, Statimque Saul cecidit porrectus in terram, Extimuerat enim uerba Samuelis, & robur non erat in eo. Ita & hic conijcere licet, q; iste scripturę peritus uoluerit Principes nostros simili modo terrere pusillanimesque ac imbecilles reddere, quando scribebat, Deum esse & contra ipsos & cum Rusticis &c.

Dicat de Thoma Muncero Lutherus, quicquid lubet,

q 3 Mortuus

Defensio Ducis Georgij

Lutherus se, Mortuus est ille, & de seditione doluit, confessus est iniquis
ditiosior & tatem suam & supplicium accepit. Ego uero decies malle
Muncerus. reperiri in altero seculo apud Muncerum quàm apud Luth-
 rum, si usq; ad mortem in scelere suo perseverauerit, Et ausim
 pro ueste aliqua inire certamen cum quopiam, quod ego ex
 Lutheri libris plura queam proferre dogmata seditiosa
 quàm ille queat ex libris Munceri. Sed & istud omnino tes-
 neo, quod non fuisset factus seditiosus Muncerus, si non
 prius scripsisset seditiose Lutherus, Vt merito timere de-
 beat Lutherus, ne Muncerus & fistulator simul cum uni-
 uersis turmis & complicibus suis, in extremo iudicio, cor-
 ram deo & omnibus Angelis eius, etiam coram toto Mun-
 do, uindictam aduersus eum clamaturi sint.

Et Lutherus (si non uult in pace & requie dimittere,
 mortuos) merito hic parcere deberet Electori Saxonie
 Domino suo, Cum satis constet, quod is Muncerum to-
 lerauerit in Alstet, & fistulatorem promouerit ac miserit in
 Milhusen. Quemadmodum audire ipsum oportuit Aus-
 gustæ, à Clementi Domino meo Duce Georgio, quan-
 do ægre ferebat, quod Doctor Eckius seditionis argue-
 bat Lutherum. Sed & hoc constat, quod Dux Georgius
 ante seditionem, fideliter admonuerit Electorem Saxonie,
 Patruelem suum, ut à Muncero cauere sibi, ac rogauerit,
 ut eum ab Alstet amoueret, Muncerus enim tunc similem
 ludebat ludum cum ciuibus Domini mei in Sangerhusen,
 qualem nunc cludit cum Lipsensibus Lutherus.

Mendaciss- Quod autem deploratus Nugo gloriatur Casarem, Re-
mus nugo gem, Principes, Episcopos, atq; adeo totum Imperium Ro-
Lutherus. manum Augustæ confessos fuisse & confiteri oportuisse, q
 Lutheri doctrina non sit seditiosa, sed maxime aduersus se-
 ditiones depugnet, hoc usq; adeo manifestum est mendaci-
 um,

um, ut nulla egeat redargutione, Cū Lutherus ipse tam uehementer & seditiose scripserit contra Comitā illa in Teutonica sua admonitione, & in Glosa sua, atq; etiam in hoc ipso suo libello famoso. Constat item, Magistrum Philippum non Lutherum, & composuisse, & in lucem edidisse tū Confessionem tum Apologiam Lutheranorum, In quibus sane multo modestius scripsit quā scit aut solet Lutherus. Probe & hoc constat, q̄ in Recessu Augustensi repetitum renouatumq; ac denuo confirmatū fuerit Edictum Vormaciense, In quo clare habet, q̄ Lutherus nihil ferme aliud scribat, quod nō tendat ac seruiat ad seditiones ad schismata, ad bella, ad homicidia, ad depopulationes, ad incēdia, & ad omnimodam defectionem à fide Christiana. Ex his bene potest Lutherus uidere & audire (si modo habeat oculos ad uisendum & aures ad audiendum) immo palpare & tangere, si oculos & aures perdidit, q̄ gloriatio sua falsa, & os atq; cor eius mendacijs plenum est, adeo, ut pene nihil aliud quā mendacium sit ipse totus.

In consimili ueritate, immo manifesto mendacio iactitat sese stolidus & Suermerica hæc Cynomia, nequam Lutherus, q̄ ipse per suam doctrinam quater aut quinquies melius contra seditiones pugnauerit, quā dux Georgius per gladium pugnare potuerit.

Quisquis autem supra recitatos eius articulos & libros recte inspexerit, is confestim intelliget, friuolum hunc Blateronem minus erubescere ad mentiendum quā ullus faciat mīmus aut histrio. Si enim Dux Georgius eo tempore non plus contra seditiosos Rusticos fecisset quā fecerunt Lutherus & Elector Saxonie, timendū certe fuisset, ne Rustici totā Saxoniam, Turigiamq; et Misniam deuastassent, prædisq; & incendijs grassaturi fuissent. Quare & hoc fœdū est

Omni histrio
ne impudē
tior Luth.

Defensio Ducis Georgij

est & putidum mendacium eius, dum scribit, quod Dux
Georgius imputet ipsi confictam seditionis culpam, ex in-
uidia & odio, contra propriam conscientiam suam. Nam
ex supra commemoratis articulis uel simplex Rusticus cer-
tissime cognoscere potest, quod Lutherus seditio-
nis culpa non uacet, & quod merito plecti
debeat, iuxta tenorem proprii sui iu-
dicij, uelut teterrimus tumultu-
ator & seditiosus
Nebulo.

SCRIPTA DRESDÆ

Menſe Maio. 1534.

65
MISCELLANEO

RV M LIBRI PRIMI TRA.

Statu Sextus.

DIALOGVS IOAN. COCHLÆI DE
tollenda in Fide & Religione discordia per Con-
cilium Generale.

Interlocuto-
res Tres. { Paceus qui uelut mediator pacē inter discor-
dantes componere quærit.
Petreius qui Petri fidem & Ecclesiam con-
tra hæreticos tuerur.
Arenius, qui Lutheri sectam, quæ super are-
nam fundata est, defendit.

DE TOLLENDÆ IN FIDE
& Religione inter Germanos discordia.

Caput I.

PACEVS, Bone Deus, quam sæuum & hostile malum est discordia mentium in religione, Heu nimis uerū est nobis Germanis illud Salustij, Concordia res parue crescunt, discordia magnæ dilabuntur. Ante annos DCCC. quando maiores nostri in paganismo Idolis seruiebant, nullas habebant urbes muratas, nullas literas, nullas leges ciuiles. Posteaquam uero à Sede Apostolica missi fuerūt in Germaniā, ad euangelizandū Christum gentibus, sancti ac eruditi uiri, Kili-
anus

Quanta bona inuexit Germaniæ Christiana religio.

Dialogus Io. Cochläi

Malach. 3.

Ro. Imperiū
ad Germanos
nos translatum.

Matth. 19.
Mar. 10.

Sap. 7.

lianus, Bonifacius, Burcardus, Ruptus, Vuilbaldus, Vuilbrordus, & id genus alij, tunc certe coeperūt in finibus nostris edificari urbes, muniri arces, extrui templa, fundari Clericorum Collegia, Monachorum Coenobia, uirginumq; sacrarum Monasteria, ut in ijs iugiter & laudaretur Deus unus & uerus, & supplicaretur pro populo fideli die ac nocte. Nemo fiebat pijs in cultum Dei donationibus pauperior, Quanto plus donabatur deuotis Deo ministris, tanto maiorem rependebat Deus omnium rerum abundantiam, Quē admodum per prophetam quendam promiserat, dicens, Inferte omnem decimam in horreum meum, ut sit cibus in domo mea, & probate me, si non aperuero uobis cataractas cœli, & effudero uobis benedictionem usq; ad abundantiam. Creuit igitur Germania in pacifica Christi religione usq; ad summum rerum humanarum fastigium, ut etiam sceptrum & gloria Romani Imperij (quo nullū fuit in terris neque maius neq; potentius neq; clarius) ad Germanos transferit. Et in supremo isto rerum & dignitatum culmine immutabiliter stetit D C. annis patria nostra, Vt non immerito, dum omnia ea bona Christi (qui in Euangelio suo promittit palam pro eiusmodi ad pias causas donationibus & in tempore hoc Centuplum, & in futuro sæculo uitam æternam) accepta referret, dicere potuerit de fidei Christianæ uera sapientia. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius. Nunc uero, posteaquam intra XV. annos turbata est per hæreses fides & religio patrum nostrorum, nonne protinus omnia illa bona nobis aut dilapsa perierunt omnino, aut sic diminuta sunt et obscurata, ut difficillimum sit, ea in pristinum floris et splendoris sui statum reduci? PETREIVS. Quid Paceus queritur secum ita tristis? quid ita suspirat, altoq; trahit

trahit gemitus: quid sic complicat manus, & oculos in cœ-
 lum attollit? Accedam ergo, & hominem, natura lætum a-
 lioqui & benignum, exhilarandi gratia compellabo. Salve
 Patee Dominus tecū, P A. Et cum spiritu tuo. P E. Quid
 solito tristior est nunc uultus tuus? Num omnia recte non
 habent? P A. Quid recte, in tanta & rerum turbatione & a-
 nimorum discordia? P E. Ita exigunt peccata nostra publi-
 cam hanc tribulationē nostram. Quoniam omne caput (ut
 ait propheta) languidum est, & ita uiuimus in delicijs et pec-
 catis, ut à planta pedis usq; ad uerticem, non sit sanitas in no-
 bis. Sed bono precor sis animo, Nam, ut ait Apostolus, O-
 portet hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in
 nobis. P A. Quis autem ex tanto numero altercantium in-
 ter sese, publice atq; priuatim, totq; in uulgus edentium tum
 sermones tum libros contentiosos, facile discernat, aut ma-
 nifestum faciat, ut sint probati? Qui tantarum tamq; sub-
 limium rerum, de quibus tam acriter disceptant, Idoneus in
 hoc mundo iudex erit: dum omnes quæ sua sunt quærunt,
 non quæ Iesu Christi, et mundi sequuntur illecebras. Quo-
 rus enim quisq; est, qui uere cum Paulo dicere queat, Per
 Christum mihi mūdus crucifixus est, & ego mūdus. Nun-
 quid animalis homo percipit ea quæ sunt spiritus Dei? Si
 mūdus odit Christum & eos qui Christum uere sequun-
 tur, quos ipse de mūdo elegit, Quomodo isti, queso, qui de-
 delicijs mundi non modo student sed penitus etiā immer-
 si sunt, recte iudicabunt, utri contententium sint uere in Chri-
 sto probati? P E. Habēt (ut ait Dominus) Moysen & Pro-
 phetas, audiant illos. P A. C E V S. Scio quidem ac firmi-
 ter credo, Quæcunq; scripta sunt, ad nostrā doctrinā scripta
 & à spiritu ueritatis (qui nec fallit nec fallitur) sanctis Dei
 hoīb; inspirata esse, Quandoq; dē et ipse dñs ait in Euāgelio

Esa. 1.

1. Cor. 11.

Iudex Con-
trouersiarū
in fide.

Phil. 2.

Gal. 6.

1. Cor. 2.

Ioh. 15.

Luc. 16.

Roma. 15.

2. Pet. 1.

Matth. 5.

Amen

r 2

Dialogus Ioan. Coch.

2. Pet. 3.

Diuerſi ſenſus ſcripturę

Luth. lib. 1. contra Zuin-
glium.

Iudiciũ ſum
mi ſacerdo-
tis.

Deut. 17.

Autoritas
Petri.
Matth. 16.

Amen dico uobis, donec tranſeat cœlum et terra, iota unum aut apex unus non præteribit à lege, donec omnia fiant. Verum tamen ſicut in Epistolis Pauli, ita & in alijs ſcripturis ſanctis, multa ſunt intellectu difficilia, quæ indocti & inſtabiles deprauant ad ſuam ipſorum perditionem. Etenim nõ ignoras Petrei, in quam multos & diuerſos ſenſus & ſectas tempore hoc noſtro, diſtracta ſint uarijs opinantium interpretationibus, hæc clariffima alioqui uerba Chriſti. HOC EST CORPVS MEVM, Certe Lutherus ipſe, harũ in fide & religione diſcordiarum fons & origo, ante annos VIII. falſus & conqueſtus eſt, Ea uerba à diuerſis ſectis in decẽ diuerſos ſenſus & expoſitiones reprobas diſtorta fuiſſe, Quibus & ipſe nouam adiicit, dum ait, Hoc, id eſt, Hic panis eſt corpus meum. Quantis uero interim contentionibus & uerbo et ſcripto, ſuper his uerbis fruſtra, imò pernicioſe, inter ſeſe decertarũt; & nullus adhuc diſputationũ finis eſt. Quis igitur hic mihi dicat aut indicet, quę nam ſectarũ rectius iſta Chriſti uerba interpretetur? P. E. Huic difficultati ſatis proſpectũ eſt, bone Patee, autoritate utriuſq; Teſtamenti. In ueteri enim ſic habetur cautum diuinitus, Si difficile & ambiguũ apud te iudiciũ eſſe, proſpexeris, & iudicium intra portas tuas uideris uerba uariari, Surge & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, uenieſq; ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæreſq; ab eis, qui indicabunt tibi iudiciũ ueritatem. In nouo autem Teſtamento ait ipſe Chriſtus dominus noſter, ad Beatũ Perrum, primum Sedis Apoſtolicę An tiſtitem et Ro. Eccleſię Episcopũ, Tu es Petrus, et ſup hanc petram ædificabo Eccleſiã meã. Et portę inferi nõ præualebunt aduerſus eam, Tibi dabo claues regni cœlorum. Ego rogaui pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuerſus

conuersus confirma fratres tuos, Tu qui me plus his diligis Ioh. 21.
pascue oues meas, pascue agnos meos.

Ex his itaq; diuinæ scripturæ locis facile intelligis, q; in
huiusmodi contentionibus, ubi eadem scripturæ uerba a di-
uersis diuersimode interpretantur, si debeat esse ullus con-
tentio finis, necessario recurrendum sit ad Sedis Apo-
stolicæ iudiciū. Quemadmodum tota Ecclesia per annos
iam M. D. hætenus obseruauit. Petro enim & successoris
bus eius in sede Apostolica, datæ sunt clauesscientiæ & po-
testatis ac supremum in Ecclesia iudicandi tribunal, uti om-
nia confitentur Concilia sacra & Generalia, P. A. At apud
nouas nostri temporis sectas, nihil est uel odiosius uel con-
temptius nomine Papæ aut Ro. Pont. Quomodo igitur
ad eum recurrent, eiusue acquiescent iudicio? P. E. Quam
uis in hoc grauiter peccent & inique agant, uelut oues erran-
tes, quæ non audiunt dicto sui pastoris, incurrentes per
hanc inobedientiam, & scelus Idolatriæ, ut ait Samuel, &
crimen lese Maiestatis, Euangelij legumq; Imperialium &
sacrorum Canonū, Attamen adhuc alia restat eis uia perqui-
rendæ ueritatis iudicij ac determinandæ quæstionis, circa
quam digladiantur & dubitant. P. A. Quæ est uia alia, præ-
ter scripturam & supream scripturæ Interpretem, cui cla-
ues dedit Christus? P. E. Quamquam indigni sunt, ut au-
diantur, qui supremum Ecclesiæ tribunal audire contem-
nunt, Netamen infinitam plebis multitudinem per obsti-
natam contumaciam suam in æternam damnationis uora-
ginem secum rapiant, aliam eis monstrabo & aperiam ex E-
uangelio uiam, per quam contentionibus suis finem statue-
re queant, P. A. Si ex Euangelio uiam aliam ostenderis, nō
arbitror eos illam declinatueros esse, Quandoquidem præ-
alijs de Euangelio sese iactitant, & Euangelici dici uolunt,

Clauesscientiæ & potes-
tatis.

Ioh. 10.

1. Reg. 15.

C. de sum-
matrini. L.

1. & L. Nos
reddentes.

Dialogus Io. Coc.

Sed ecce oportune uenit huc Arenius, qui Lutheri sectę impendio fauet. Hunc igitur accersamus, priusquā de uia illa differas. P E. non grauabor cum illo quoque amice, ut tecum, super his rebus colloqui, modo pacifice id fieri queat. P A. fiet, spero, Nō enim raro de ijsce dissensionibus amice mecum fabulatur. Ades huc Areni, commode profecto aduenis, salue. ARENIVS. Saluete & uos, amici, Quid rei est, aut quid noui habetis? P A. Scio, Areni, tibi quoque displicere diuturnas istas in fide & religione contentiones, ex quibus misere Germania tot clades & calamitates accepit, Nunc antequā aduenires, aliquandiu confabulatus sum cum Petreio nostro, ad inquirendam uiam aliquam cōmodam, per quam possint dissidia illa componi, scandalaque tolli, Scio quidem tibi mecū communem esse querelam de uariis scripturę interpretatione, dum diuersę partes eandem scripturam in diuersas trahunt sententias, Neque ignoro, tibi tuisque non placere ut super ijs determinandis Rō. Pontificis antiquo more iudicium requiratur, At aliam mihi ex Euangelio uiam promittit Petreius, quam te non inuitum auditurū esse opinor, qui tantopere in Euangelio confidis. AR. libenter profecto audiam, quicumque ex Euangelio me docere uoluerit, Tantum abest, ut Petreium, ueterem familiarem & amicum nostrum, audire de Euāgelio recusem. P A. Tuum est igitur Petrei, iam dicere, ut promisisti. P E. Quando quidem ita uultis, obsequar amicis, Deumque precor, ut ad uerba ueritatis habeatis aures audiendi.

Etenim ipsa ueritas in Euāgelio sic ait. Vbi sunt duo uel tres cōgregati in nomine meo, ibi sum in medio eorū, Quis autem dubitet, in legitimo Concilio congregari Christi fideles in nomine Christi? Si ergo in medio eorum ueritas ipsa est, nulla profecto falsitas ibi locum habere poterit. Merito

Autoritas
Concilij.
Mat. 18.

rito igitur in dissensionibus magnis acquiescendum est sen-
 tentiæ Generalis Concilij, in cuius medio Christus est, q̄ est uia
 ueritas & uita. AR. Admitto quidem, q̄ Christus sit in me- Ioh. 14.
 dio suorū fidelium, qui ueri Christiani sunt, sed minime con-
 cedo tibi, q̄ sit in medio hypocritarum, Papæ, Cardinaliū, et
 Episcoporum, ac Sophistarū, qui solent in Concilijs primas
 sibi arrogare partes. De illis, n. fideliter admonet nos ipse do-
 minus in Euangelio, ut ab eis caueamus, dicens, Attendite a
 falsis prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium
 &c. Per hoc, n. Euangelium subuertit dominus funditus ac
 radicitus Papatū & omnia Concilia (ut ait Luther, noster)
 Quia non tenemur seruare q̄d Papa præcipit & hoies con- Luth. In po-
 stituunt. PE. Bona uerba q̄ so, Areni, Si dominus per istud stilla. Attens-
 à te productum Euangelium funditus ac radicitus subuer- dite a falsis.
 tit (ut ais) Papatū et omnia Concilia, Quō igitur tot res
 tro seculis per aīos M. D. cū Euangelio ista steterunt: PA.
 Non uidet mihi uel æquū uel oportunū Areni, ut istud Lu- Lutheri in
 dictum huc afferas, Si, n. uerum esset, quod ille dixit, ridicu- doctrina in-
 lum fuisset Illustrissimo Principi Electori Saxonie suis cum constantia.
 confœderatis, toties futurū appellare Conciliū, in oībus
 fere Cōuentibus & Comicijs Imperialibus, AR. Certe Lu-
 therus constanter ibi affirmat, q̄ mentiri oporteat uel Euan-
 gelium istud, uel Papam simul cum Concilijs. PA. Parum
 constanter affirmat hoc dictum Lutherus, qui contrarium
 sepius asseruit. Meminisse, n. potes, Ipsummet longe aliter Vide Septis-
 tum de Papa, tum de Concilijs & sensisse & scripsisse, in ple- cipitem c. 33.
 risq̄ libris suis, maxime uero in suis Resolutionibus, p̄ quas it. 34.
 Orbi primū innotuit. Proinde Cum cœperimus amice col-
 loqui de inuenienda uia, qua tolli queant istæ in fide & re-
 ligione apud nos Germanos obortæ controuersæ, non
 decet, Areni, neque expedit, ut turbulenta Lutheri
 scripta

Dialogus Io. Coc.

Lutheri scripta in medium producas. Nosti sane, quàm male audiat ab aduersarijs, propter suam in sententijs uariationem & inconstantiam.

Verba Lutheri contra sectas. Noli igitur ea proponere, quæ ad turbandam pacem & unitatem Ecclesiæ ab eo scripta simpliciter, Sed ea potius

(si omnino eius meminisse iuuat & de eo mentionem facere relibeat) quæ contra Barbaras Suermoronum & Anabaptistarum insanias edidit, quæcumque ad redintegrandam Ecclesiæ pacem conducere uidebuntur A R. Quamuis in illos multa scripserit Lutherus, per ea tamen non iustificauit Papam & Concilia, P A. Propiora tamen ad pacem ibi proposuit. In Suermeros enim scribens, fatetur, eiusmodi controuersias, In quibus scriptura sacra à diuersis sectis in diuersos trahitur sensus, tolli non posse nisi autoritate ac determinatione Concilij, In Anabaptistas uero inuehens, multa ultro

Verba Lutheri contra Anabaptistas. tribuit Papatui, quæ si tu quoque tribueris, spes est, nos colloquio isto ad uitam pacis & concordie peruenturos esse. A R. Quæ sunt illa? P A. Tametsi te legisse non ambigo, recitare tamen non piget. Nos autem fatemur (inquit) sub Papatu plurimum esse boni Christiani, immo omne bonum Christianum, atque etiã illinc ad nos peruenisse. Quippe fatemur in Papatu ueram esse scripturam sacram, uerum baptismum, uerum sacramentum altaris, ueras clauas ad remissionem peccatorum, uerum predicandi officium, uerum Catechismum, ut sunt Oratio dominica, X. præcepta. Articuli fidei. Dico insuper (inquit) esse sub Papa ueram Christianitatem, immo uerum nucleum Christianitatis. Qualia uero bona in Lutherismo sint, Lutherus ipse multis quereliset in uisitatione saxonica, & in plerisque libris & sermonibus suis palam facit, Ego tibi pauca hic referam, quæ ante paucos menses, uir quidam haud indoctus, ad Lutheri propugnatores

gnatorem præcipuū, Philippum Melanchthonem, priuā
tim scripsisse fertur.

Exterior (inquit) indices mi Philippe, sicut in magno corpore semper aliquid est, quod querelam afferat, & mendicantis manum requirat, ita esse in Ecclesia, magna domo & regno. Ante natum Christum, teste Augustino, hæreses fuerunt 28. Aetas Augustini habuit longe plures, hoc est, 128. Siquis huius nostri fermentati sæculi errores numeret de fide Trinitatis, Baptismo, Pœnitentia, homine Christo, Christo Deo, sacramētis &c. fere totidem inueniat. Vt ego pro mea tenuitate soleam perpetuo in ore habere Polycarpi illud dictum. O Deus, in quæ tempora nos posuisti. Olim, q̄s timor Dei nō cohercebat, cohercebant Synodi. Multis, annis nullam salutarem Synodum habuit Ecclesia. Et tamen morbi hōrum temporum uere exposcerent medelam, Quemadmodum multum est passim querelæ & mali. Excutitur à plerisq; iugum hominum, paucissimi se submittūt iugo Christi. Sathan callidus fuit, huc multos agitat, ut dū summa inconstantia iam hoc iam illud credunt, posthac nihil prorsus credant, & euadant in populum Asotorum. Et infra. Certe omnia plena periculi sunt, & neglectus religionis ueræ, honestarum disciplinarū, cum primis Theologiæ. Ex studiosis rarissimus inuenitur, qui se parabilem præbeat, ut διδασκτικός euadat. Adeo omnes horrent hanc professionem, & causantur hoc dissidium, Vt nesciam, quales posteritas sit habitura uerbi præcones. Papatus reiicitur, Christo non dantur nomina. Iuuentus fere nihil Dei habet. Ablata aut contempta confessione, Catechismus non exercetur. Istis malis omnibus, si nos iungereamus dextras, & in domino cōspiraremus, posset præsentissimum aliquod Pharmakum exhiberi, mutuis auxilijs firmarētur omnia redigerentur

Ex Epistola
Hedionis.

Mala huius
temporis.

Dialogus Ioan. Cochläi

tur in ordinem confusa. Hæc & id genus plura, uir ille disertus, qui cum aliquot annis fuisset Lutheranus, ad Zuingliū postea defecit. In qua secta adhuc misere computrescit. Ex uerbis tamen eius facile intelligis, ipsum quoque concordiaæ auidum esse, Quem & huic interesse colloquio peruelim. P E. Ex his cōsideres rogo, Areni, quanto periculosius sit, stare à parte uel Zuinglii uel Lutheri uel cuiuslibet alterius sectæ, quam remanere sub Papatu, sicut permanserunt sub eo Maiores nostri. Maxima nimirum peccatorum moles ceruices & conscientiam Lutheri (cuius defectio prima fuit radix & scaturigo omnium eiusmodi malorum) grauius premit, Ex cuius manibus Deus in nouissimis, tot animarum per hoc dissidium perditarum milia seuerissime requireret, quarum sanguis incessabilem in illum uindictā de abyso clamat. A R. De anima sua uiderit ipse Lutherus. Ego puram Euangelij doctrinam, quam ipse primus Orbis aperuit ac dedit, relinquere non possum. P E. Ita ne aperuit ac dedit? A R. Ita sane, ut nunquam clarius ab ullo prædicatum aut interpretatum fuerit, Euangelium Christi, ne Apostolorum quidem temporibus, uti Lutherus ipse in Domino gloriatur. P E. Non in domino, sed in patre mendacij sic gloriatur. Omnis enim arbor ex fructibus suis cognoscitur, Quales uero sint Lutherici Euangelij fructus, iam audisti, Quales autem fuerint fructus ueri Euangelij, tempore Apostolorum & Martyrum Christi, ex actibus Apostolorum, & ex Epistolis Pauli, atque ex historia Ecclesiastica liquido cognoscimus. P A. Comparationes sunt (ut uulgo dicitur) odiosæ, Omisissis igitur illis, ad propositum potius de inueniēda concordia uia, utili & amica confabulatione reuertamur.

Quam periculosum est,
à Papa defecere.

Luth. in sermo. de destructione Hierusalem.
Matth. 7.
& 12.

De

DE CELEBRANDO CON-

cilio Generali. Cap. II.

PE. Dico igitur tibi Areni, & per te omnibus Lutheranis, Zuinglianis, Anabaptistis, & cuiuslibet sectę nouę uel autoribus uel sequacibus, Quoniam ex eisdem scripturę sacrae uerbis, diuersos elicitis & affingitis sensus. Et sedis Apostolicę iudicium & cognitionem non solū renūctis, uerum etiam cōtemnitis et blasphematis, Necessariū profectio est, si litium uestrarū ullus debet esse finis, totius Ecclesię (quam uniuersale Concilium repręsentat) iudicium requiratis, eiq; reuerenter ac tranquille acquiescatis. **ARENIVS.** Non abnuo, Petrei, Synodi Oecumenicę cognitionem et iudicium uobiscum petere ac quærere, eiq; iusticiam causę nostrę submittere diiudicandā, si modo sic fieri queat, ut in tali examine, non hominū traditiones et cōmenta, sed diuinę scripturę oracula (quę nunq̃ fallunt) iudiciū uice habeant. Si em̃ in causa fidei hominū iudicia, uelut articulos fidei receperimus, semper timorē ac dubitationē instillabit mentibus nostris breue illud Psalmistę uerbū, Omnis homo mendax. **P E.** Iam supra dixi ex Euāgelio certissimā Christi p̃missionē, qua pollicet, se in medio eorū fore, q̃ cōgregant in nomine eius. Si ergo Euangelicus es, uti gloriant sectę tuę homines, Cur de Euangelio hoc dubitas? Cur ei non firmiter credis? **AR.** Non dubito de uerbis Christi, sed de ijs hominibus, qui Cōcilio uel pręesse uel interesse uolūt, quos non arbitror in nomine Christi congregari. **P E.** Quinam sunt istiusmodi? **AR.** si pace tua dicere queam, dicam tibi candidē ac ingenue, sicut in corde sentio. **P E T.** audiam æquo animo, modo id facias absq; contumelijs & blasphemijs. **ARE.** absint à familiari colloquio hæc uicia. In quo

Concilij iudicio acquiescere oportet.

Psalm. 119.
Matth. 18.

Díalogus Ioan. Coch.

ueritas nuda & concordia salutaris, atq; pax Ecclesiæ ab omnibus desyderata quæritur.

Lux, Cleri.

Primum igitur attende & expende mecum, Petrei, Num Christus uelit aut possit in medio esse illorum, qui cum sint statu & ordine homines Ecclesiastici, luxu deliciarum, uesti umq; splendore et reliquo externæ pompæ apparatu, quosuis seculares Principes ac regulos, si non superât, certe exequât, non simplicitatē & humilitatē ac mansuetudinē Christi imitantes, sed astutiā superciliūq; & fastum Pharisaicū præ se ferentes. At scriptū est, Deus supbis resistit, humilib; autē dat gratiā. PE. Non appbo Areni, quoslibet Prælatorū aut quorumcunq; Clericorum excessus, siue in uita & moribus, siue in externo cultu peccēt, aliosq; quibus odor uitæ in uitam esse deberent, offendant ac scādalizent. Scio scriptum esse, sancti estote, quoniam & ego sanctus sum, Dominus deus uester. Item, Mundamini, qui fertis uasa domini. Item, Vos estis sal terre. Quod si sal euanuerit, in quo salietur? Item, Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.

Iac. 4.
1. Pet. 5.

2. Corin. 2.
Leui. 19.
Esa. 52.
Matth. 5.
Ibid. 11.

Vita præla-
torum.

At credendū non est, q; Christus propter uitia sacerdotū, irrita faciat sua promissa. Sicut, n. in sacramētis ministrādis nō attendit uita aut exterior cultus sacerdotis qui ea ministrat, sed magis uirtus diuina, institutio Christi & forma uerborū. Quandoquidē & per malū sacerdotē administrata sacramenta gratiā afferunt digne sumentibus. Ita & in Ecclesiæ gubernatione & regimine, magis attendi debet potestas & status Prælatorū, quā eorū uita & cōuersatio. Ne uideamur magis cōfidere in hominis uita, quā in institutione Dei, Nam & malis, secundū statū potestas diuinitus promissa ac data, suum reperitur habere effectum. Etenim Caiaphas, cum esset Pontifex anni illius, prophetauit, Et Iudas Scarioth miracula fecit, ut cæteri Apostoli, Et scriptura uocat

Exo. 22.
Psalm. 81.

cat Ecclesiæ Prælatos Deos, ut ibi. *Dij non detrahes.* Item, *Psalm. 91.*
 Deus stetit in synagoga Deorum, in medio autem Deos diiudicat. *Ioh. 10.*
 Sic Christus ipse ait, Nonne scriptum est in lege uestra, quia
 ego dixi, *Dij estis*, si illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est &c.

Pie igitur credendum est, ac promissioni Christi firmiter
 adhærendum, quod in Generali Concilio, legitime in nomine
 Christi congregato, assit Christus in medio Prælatorum,
 qui secundum statum & uocationem suam interesse debent,
 si non secundum gratiam gratum facientem (ut loquuntur
 Theologi) quam peccata mortalia præpediunt, si mali &
 mortaliter peccantes sint Prælati, saltem secundum gratiam
 gratis datam, Cuius multiplicia sunt dona, Quemadmodum
 Paulus ad Romanos atque ad Corinthios Ephesiosque com-
 memorat.

Grauer itaque peccatis & inique agitis, omnes, quotquot
 nouarum sectarum studiosi estis, dum Ecclesiæ Prælatos
 tam atrociter ad plebem traducitis & iudicatis, eisque proter-
 ue resistitis. Scriptum est enim. *Nolite tangere Christos meos.*
 Item. *Tu quis es qui iudicas alienum seruum?* Domino
 suo stat aut cadit, Item *Obedite Prepositis uestris, & subia-*
cete eis. Item. *Vtinam & abscindantur, qui uos conturbant.*
 Est enim quod mali sint, & omnino tales, quales à uobis dicun-
 tur ac depinguntur, Propter statum tamen & uocationis
 suæ dignitatem, quam in Ecclesia Dei obtinent, honoran-
 di sunt.

Dauid enim uir sanctus, nolebat tangere aut ledere Saul
 regem, licet malum ac reprobum & à Deo iam reiectum,
 Quem cum Abisai uellet interficere, dixit ei Dauid. *Ne in-*
terficias eum, Quis enim extendet manum suam in Christum
domini, & innocens erit? Et Paulus, quàmuis inique per-

Christus in
 medio Con-
 ciliij.

Ro. 14.
1. Cor. 12.
Ephes. 4.
 Non debent
 Laici iudica-
 re Prælatos.
Psalm. 104.
Ro. 14.
Heb. 13.
Gal. 5.

Exemplum
 Dauid.
1. Reg. 26.

Act. 23.

Defensio Ducis Georgij

eussus cum dixisset Principi sacerdotū, Ananiæ, Percutiet te deus paries dealbate, & abstantibus ob hoc argueretur, dixit. Nesciebam fratres quia princeps est sacerdotum, Scriptum est. n. Principem populi tui non maledices.

Exo. 22.
Maledicta
Sectarum in
Ro. Pont.

Ro. 2.
Ioh. 8.
Math. 23.

Non licet
Sectis quod
licuit Chris
to.

Ro. 17.

Math. 23.
Iob. 5.
Ib. 6.

Quis igitur uir bonus & pius possit probare tot maledicta tamq̃ atroces blasphemias, quas secte noue, ad exemplū Lutheri, in suū Pontificem & in omnes Ecclesię Prælatos effutiūt & euulgant tota die, cū plenīs cōuictorū plaustriſ? Quis uos constituit iudices eorū? Aut in quo meliores estis illis? ut possitis effugere illud Apostoli, Propter quod inexcusabilis es o homo, omnis qui iudicas. In quo. n. alterū iudicas, te ipsum condemnas. Et illud Christi, Qui sine peccato est uestrum, primus in illos lapidem mittat. AR. Non ausim dicere, nos sine peccato esse, Christi tamen exemplo, illorum uitia reprehendimus, Quandoquidē Christus in Euangelio Phariseos (qui cæteris Iudeis sanctiores uidebantur) uocat Hypocritas, Duces cæcos & stultos, Serpentes, genimina uiperarum &c. PE. Non est uobis ea in illos potestas, quæ Christo in Phariseos fuit, Nequaquā igitur parius re illis maledicere potestis. Vobis. n. dicitur. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, Nō est. n. potestas nisi à deo, fuistis autem omnes sub potestate & Iurisdictione Papę, Quis ergo uos inde exemitt? aut quo iure ei maledicitis ac resistitis? Quis uos in eum iudices constituit? De Christo autem longe alia res est, Ipse enim ait. Mihi data est omnis potestas in cœlo et in terra. Item. Pater non iudicat quēquā, sed omne iudicium dedit filio. Item. Quis uestrum arguet me de peccato. Talia uero uerba nemo uestrum de se ipso uere dicere potest. Non est igitur uobis cum Christo æquata potestas, AR. Neque ego sane id dixerim. Non uideo autem, quomodo illorum acquiescam iudicio aut decreto,

creto, super tam multis & arduis in fide & doctrina contro-
uersijs, Cū sint ipsi & in uita reprobi, & in doctrina erronei,
scriptum est enim, Quoniā in malivolā animā non introi-
bit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis, Spi-
ritus enim sanctus discipline effugiet fictum, & auferet se
à cogitationibus quæ sunt sine intellectu, PE. Non omnes
sunt uel in uita reprobi uel in doctrina erronei, qui Ecclesijs
presunt. Absit. Si enim temporibus Helie, sub regibus Israel
Idololatris, reliquit sibi Dominus septem Milia uirorū, quo-
rum genua non erant curuata ante Baal, Quanto magis nūc
tempore salutis & gratiæ credendū est, plusq; Septem Milia
uirorum, Inter Ecclesiæ Prelatos, non in una duntaxat pro-
uincia parua, qualis Iudæa fuit, sed in multis ac magnis per
Orbem terræ prouincijs & regnis, reperiri posse, qui & uer-
bo & exemplo bene presunt, atq; de die in diem meritis &
uirtutibus proficiunt & clarescunt & apud deum & apud
homines? Quot rogo & quantos posset numerare unus
Erasmus Roterodamus, Doctiss. Episcopos, aliosq; pro-
batæ uitæ atque doctrinæ ueros Ecclesiasticos, literarum
commercio sibi cognitos? Quot Sadoletus? Quot Budæ-
us? Quot Viues? Quot alij Clarissimi atq; doctissimi uiri
innumeri? Absit igitur, ut sancta Mater Ecclesia, Cui da-
tus est Spiritus ueritatis ut cum ipsa maneat in æternum,
sit temporibus nostris usque adeo sterilis & effœta, ut fal-
sum de ea fiat illud Psalmistę Oraculum, Pro patribus tuis
nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem
terram.

Quid dicam de hoc summo Pontifice nostro, PAVLO
III. Qui uitæ probitate, omniq; uirtute ac eruditione, atq; es-
tiā linguarū peritiā, cū Opt. & Doctiss. Antecessoribus suis
haud iniuste cōparari queat, plurimis etiā preferri, Qui et in
uiuentes

Extant ad
huc multi
boni & Do-
cti Episcopi
3. Reg. 19.

Vide 24. li-
bros episto-
larum Erasa-
mi.

Ioh. 14.
Psalm. 44.

Paulus Pa-
pa III.

uisuantes hodie (licet hoc sæculum Typographiæ benefi-
cio, cūctis retro sæculis, In orbe Christiano plures linguarū
peritia, uariaque doctrina præcellentes uiros habeat) nulli
pietate aut eruditione secundus habetur. Iniqua est igitur
hæc tua causatio, qua pijs Laicis suspecta reddere conaris
futuri Concilij aduersus errores uestros decreta. Ausim enim

Copia libro
rum.

affirmare, nullum fuisse retro in Mille annis Concilium,
quod plures habuerit doctos uiros, quàm habiturū est sus-
turum Concilium, si bella & Regum dissidia rem non im-
pedierint. PA. Hæc omnino uerisimilia mihi uidentur, fa-
cillimum est enim nunc optime per Typographos excusos
libros & ingentia uolumina paruo comparare præcio, Ita ut
Episcopus aliquis hodie Centum aureis plures ac meliores
lectuq; faciliores queat comparare libros in omni tū lingua
regulata tum facultate aut arte, quàm potuisset ante C. aut
CC. años, per scribas & notaries, seruosq; librarios & exces-
ptores, Mille, immo bis aut ter Mille aureis conquirere. AR.
Hoc negare non possum, At uideo non tam probos esse
nunc Ecclesiarum prælatos, quàm olim fuerunt quàm plu-
rimi, PA. Semper fuere bonis mali permixti. Queruntur de

Semper ma-
li bonis per-
mixti.

malis in Epistolis suis Apostoli, queruntur sancti Martyres
Dionysius, Ignatius, Cyprianus, Querunt sancti Cōfesso-
res, Gregorij multi, Chrysostomus, Ambrosius, Hierony-
mus, & Augustinus, Et in sacratissima Synodo Nicena nō

Vide hist.
Eccle. lib. 10.
c. 2.

omnes fuere boni & irreprehensibiles, Quandoquidē mul-
ti ex ijs offerebant Imperatori. Constantino Magno, libel-
los accusatorios, contra fratres suos, Quos sane libellos religio-
sus Princeps, pro conseruādo sacerdotibus honore, mox

Et tripertita
lib. 2. c. 2.

in ignem proiecit priusq; legeret, hæc addens pietatis ple-
nissima uerba.

Verba Con-
stantini ma-
gni.

Deus (inquit) uos constituit sacerdotes, & potestatem
uobis

uobis dedit de nobis quoque iudicandi. Et ideo nos à uobis re
 a iudicamur. Vos autem non potestis ab hominibus iudi
 cari. Propter quod Dei solius inter uos expectate iudicium,
 & uestra iurgia quaecumque sunt, ad illud diuinum referuen
 tur examer. Vos etenim nobis à Deo dati estis Dñi, & con
 ueniens nō est, ut homo iudicet Deos, sed ille solus, De quo
 scriptum est, Deus stetit in synagoga Deorū, in medio autē
 Deos discernit. P E. Quam longe degenerant hoc tempore
 à generosa hac Constantini religiositate, plerique Nobiles atque
 etiam Principes Germaniæ, qui in Clerum Christi omnia
 sibi licere autumant. P A. Male profecto decipiunt in hoc
 à quibusdā Apostatis, qui docēt Reges & Principes in pro
 uinciarum suarū Episcopos & Clericos potestatem à deo ha
 bere, nō solum iudicandi, uerū etiā gladii exercendi, atque idē
 ipsum etiā in summū Pont. permittunt Ro. Imperatori (si
 dijs placet) belli isti rerū omnium tum diuinarū tum humana
 rum iudices et arbitri surrepticii, qui ultro se ingerūt, quos nemo
 ad hoc uocauit aut elegit, Qui contra omnem rationē & equita
 tem subiiciunt patres filiis, ouibusque pastores. Sed missos fa
 ciamus istos publicę pacis tranquillitatisque et omnium statuū
 perturbatores, Quos nec Arenius in omnibus pbat aut sequi
 tur. A R. Fateor Paceę, nō oīa mihi placere, quę nostrī, affe
 ctibus aliquā immoderatis petiti, temere in uulgus ædiderūt.
 De iudicio tñ prælatorū in futuro Cōcilio, adhuc semper hæ
 sito, eo quod plures erūt ibi malī quā boni, Iuxta illud Salomo
 nis. Peruersi difficile corrigunt, & stultorū infinitus est nu
 merus. P A. Nō deserit deus bonos propter malos, sed potius
 parcat malis propter bonos. Quod si ad preces Abrahę, homi
 nis unius, uoluit Dñs parcere quinquę Regū populis, si rep
 ti in ijs fuissent uel decē homines iusti, Quanto magis spes
 randū est nobis, quod ad preces totius per Orbem Ecclesię (quę

Psalm. 81.

Luth. ad no
bilitatē Ger
maniæ.

Eccle. 1.

Deus parcat
malis pro
pter bonos.

Gen. 18.

t

tempor

Dialogus Ioan. Cochläi

tempore Concilij pro congregatis in Concilio quotidie orationes in publico ad deum faciet) Christus gratia et sapientiam futuro Concilio dabit et propter malos non subtrahet, ut possit recte inter bonum et malum discernere, fidemque Catholicam ab omni haeresi purgare, Cum non solum decem, sed plus quam Centies decem uiri boni & docti in eo reperientur: A R. Fiat, ut speras. P E. Sinobis ipsis non defuerimus peruitiosos carnis affectus, qui mentem hominum excacare & intransuersum agere solent, Non deerit nobis inuocantibus gratia Christi, Qui stat ad ostium & pulsat, qui ait, Petite et dabitur uobis, Qui dat omnibus affluenter, & non improperat, P A. Oremus igitur omnes unanimiter ad illum, ut salutare Concilium mature nobis praebeat. P E. Amen.

Apoc. 3.
Matth. 7.
Iac. 1.

DE REFORMATIONE CLERICI per Concilium instituenda. Cap. III.

Cur sero in
dicitur Con
cilium,

A R E. Omnes quidem bonae uoluntatis homines, tum propter errores extirpandos, tum propter reformationem faciendam, Conciliū fieri desiderant, Sed longa consuetudine ita comparatum est, proh dolor, ut ij, qui reformatione praeter omnibus maxime indigerent, Conuocandi ac celebrandi Concilij potestate sibi solis arrogent & adscribant. Vnde fit, quod tam uarijs technis dilationis moras neunt, uanisque promissis de anno in annum protelant. Vbi uero ab Imperatore aut à Regibus & Principibus urgere se pressius uident, tales proponunt celebrandi Concilij formulas conditionesque & articulos, ut propterea importabilem diffcultatē à perendo ulterius Concilio Reges & Principes distant ultro. P A. Hæc si ita se haberent, quis obsecro laudare posset? P E. Intellego cauillis istis Roma. pungi Pontifices, ad

ad quos solos omni iure spectat, conuocare Concilium, ubi
cunq; opus fuerat, A R. recte intelligis. Hi sunt enim quorū
Curia maxime indiget reformatione. P E. Abusus quosli-
bet Ro. Curiaē nunquā probauerim, quos & in ipsa Curia
Ro. multis bonis uiris displicere non ignoro. Et talem nunc
habemus per singularem Dei benignitatem summum Pon-
tificem, qui, cum per sese sit natura benignus & ad quāuis
honestatis studia ultro propensus, facile acquiescit quāuis
omnium Nationū petitionibus, earumq; de iniquis a Ro.
Curia impositis grauaminibus querelas, & benigne audiet,
& corde percipiet, curabitq; ut adhibito æquitatis modera-
mine, omnia mitigentur ac leuiora fiant. P A. Id ipsum & e-
go spero, Cum enim Papa sit generalis pater & pastor om-
niū nostrū, & uicarius Christi, ex æquo prospicere omni-
bus debet, ne propter paucos qui Ro. Curiam sequuntur,
aggrauet alios omnes aut certe quam plurimos.

Abusus Ro.
Curiaē.

Quot enim per Curtisanos intra XL. annos adinuentæ
sunt nouæ litium tricae & improba pecuniarum aucupia,
quibus graues ac molesti atq; etiam importabiles facti sunt
uniuerso mundo. Redundat quidem in ipsum Papam que-
rela & odium publicum, quod ex illorum nequicia con-
flatum est, sed uel parum uel omnino nihil utilitatis inde acci-
pit ipse. Tale enim ac tantum est S. Petri patrimonium, ut
Roma Pontifex minime indigeat inuidioso illo emolu-
mento, quod per technas & improbitates Curtisanorum,
ex Ecclesiasticorū beneficiorum litibus atq; uenationibus,
non sine graui Ecclesiarum per uniuersum orbem detrimen-
to ac desolatione, accedit. P E T. Non dubito eqdē sub hoc
Pontifice multa in melius reformatum iri in Concilio, ubi
omnium Nationum uota atq; suffragia piæ eius uolūtatī ac

Trice & au-
cupia Curia-
sanorum.

Dialogus Io. Cochläi

Cardinales.

1. Re. 16.
Hier. 17.

Humilitas
Cæsaris.

Matth. 11.
Lu. 14. & 18.

Ibid. 1.
Iac. 4.

cesserint, ut eo liberius atq; securius de omnibus disponere ac statuere possit. Romæ enim, non tam facile posset, unus contra multos, omnia corrigere. A R. Audio quidem, hunc Pontificē per sese, satis procliuū esse, ad cōuocandū Cōciliū generale, sed obfistere Cardinales, ac dissuadere ne faciat. P E. Nescio equidem, quid in secreto consulant aut consul- tent illi, scio tamen plerosq; ex ipsis esse doctrina & bonitate præclaros, qui utiq; commune bonū magis promouere quā impedire desyderant. A R. Aiunt eos magis timore Cæsaris quam desyderio boni publici, Pontifici ad indicendum Concilium consentire. P E. Non est nostrum, Areni, cor- da illorum iudicare. Scriptum est enim, Homo uidet ea quæ patent, Dominus autem intuetur cor. Item, Profundū est cor hominis & inscrutabile, Quis cognoscet illud? Ego do- minus, scrutans cor & probans renes. A R. Ferunt, Cæsa- rem tunc eius rei gratia, ex Hispanijs in Italiam nauigare, ut personali præsentia facilius quam per literas impetret à Pa- pa, mature indici Concilium.

Mihi uero rem indignam se facere uidetur, & quod ni- miū se humiliat erga Papam, & quod ab altero petit quod ad se spectat & in sua manu positum est. P E T. Si uere E- uangelicus esses, Areni, non posset tibi displicere humilitas, uirtus in Euāgelio magnopere laudata. Nam dominus ipse ait. Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Item, Qui se humiliat, exaltabit. Et mater Domini. Deposuit (inquit) potentes de sede, & exaltauit humiles. Item frater Domini ait, Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiā. Non est igitur Cæsari nostro, Opt. ac religiosiss. Principi, uel in- decorum uel indignum humiliare sese erga Papam. Ita em̃ decet filium erga patrē, ouem erga pastorem, & Christianū Principē erga supremū in terris uicarium Christi. Quam- uis

uis enim maximus ac potentissimus sit Princeps, idemq; foelicissimus Imperator, filius tamen Ecclesiæ, & ouis Christi permanet.

Proinde non audit Lutherum nec Bucerum, qui uolunt eū docere, ut superbiat aduersus Christū dñi, subiiciatq; eū gladio suo, & spoliet eū potestate conuocandi Conciliū generale, quā antiquissimo iure obtinet ille, tū ordinatiōe diuina, tum omnium Christi fidelium cōmuni per tot retro secula consensu. Non audit inquam hos filios superbiæ Cæsar noster, qui ex patre sunt superbo, De quo scriptum est, Ipse est rex super uniuersos filios superbiæ, sed audit potius sapientem illum filium Syrach, qui ait. Quanto magnus es, humilia te in omnibus & coram Deo inuenies gratiam. AR. Sit humilis in corde suo Cæsar quantum libet, Iura tamen Ro. Imperij per nimiam humilitatem suam nō minuat. Minuit autem, si per humilitatem à Papa petit, quod ipse præstare habet, hoc est, indicere Concilium generale. Imperator enim est mūdi dominus, cui, uelut sublimiori potestati, omnis anima subdita esse debet, autoritate Petri & Pauli Apostolorum, quorum successorem se Papa esse iactitat. PE. Imperatoris potestati in regimine sæculari nihil derogauerim, In quo haud iniuria supremum obtinet locum, Sed aliud est reginem Ecclesiæ, In quo Cæsar, ut ouis Christi & filius Ecclesiæ, superiorem merito agnoscit ac recognoscit, eum quem Christus pastorem omnibus suis constituit, eiq; longe altiore, quā Imperatori, potestatem dedit per clauis regni cœlorum. Cum igitur Concilium generale, non ad sæculare sed ad Ecclesiasticum regimen pertineat (longe enim alia res est sacra Synodus quā congregatio forensis, quā Comitia prophana, quā Conuentus Imperialis etc.) non Imperator, sed Papa illud indicere & ibi præsidere debet.

Superbia ses
tarum.

Iob. 41.
Eccle. 3.

1. Pet. 2.
Ro. 13.

Indicere Cō
ciliū, ad Pas
sam spectat

Díalogus Iohan. Cochlaei

Nō enī Cēsari sed Petro dixit dominus, Pasce oues meas, Confirma fratres tuos. Ideo non ad Imperatorē, sed ad Pastorem potius spectat, conuocare oues Christi in unū. PA. æqua mihi uidentur ista, sed quid, si Papa negligeret curam salutis animarum, & propter sua cōmoda aut metu reformationis Concilium conuocare nolleret? PE. De patre & pastore nostro meliora speramus & presumimus, Quod si pater in hostem, pastor in lupum uerteretur, non deessent Ecclesie oportuna aduersus eū remedia. De quibus hic differere longum foret.

III. Cōcilia Principalia.

In Autē Col la. 9. contia tu. 6. in principia.

Vide in decretis dist. 17 c. sexta Synodus.

Dist. 96. per totum.

Vide Tripartita hist. lib. 4. & 5.

AR. An non habemus ex historijs compertum, q̄ sepe per Imperatores indicta fuerūt Concilia? Quis rogo indicxit sacratissima illa Quatuor Cōcilia Nicenū, Constantinopolitanum, Ephesinum primū et Chalcedonense, Quorum decreta tum à Papa tum ab Imperatore maxime autentica habentur? Nonne per Imperatorum litteras sumptusque congregata fuerunt? PE. Non sua, sed Ro. Pontificū autoritate ea Cōcilia indixerunt Imperatores illi Optimi ac Potentissimi, qui publicis euectionibus ac ueredarijs suis Ro. Pontifices adiuuabāt. Audisti enim supra, quā modestus fuerit in Niceno Concilio Constantinus, ut nihil Iurisdictionis in Episcopos sibi usurpare uellet, Ceteri tres, Gratianus, Theodosius, et Martianus, illius sequuti sunt exemplū, Quē admodum paret tū ex Triptita historia tū ex publicis eorum scriptis & edictis, De quibus et in Decretis nōnihil reperit. Illi igitur Imperatores procurarūt ea Concilia, nō sane inuitis aut resistantibus Ro. Pont. sed illis petentibus suāq̄ autoritatē interponentibus, AR. Quot putas conuocasse Cōcilia, absq̄ Ro. Pontificis autoritatē, filiū Constantini Magni Constantinum, qui Arrianus erat, & Liberium Papam sanctūq̄ Athanasium in exilium abire coegit? PE. Multa cōuocauit, fateor, sed omnia in irritū ceciderūt, licet in plerisq̄ fuerint

fuerit plus minus CCC. Episcopi. (Quidā DC. Episcopos in Ariminēsi fuisse affirmāt) Nisi Sardicēse excipias, in quo Osius Cordubēsis Episcopus nomīe Apostolicę Sedis p̄fuit, sicut et ī Niceno eiusdē uice et noīe p̄fuisse legitur. AR. Quid uidet tibi de fortissimis et bellicosissimis Imperatoribus, Hēricis et Fridericis, Quos Germania Imp̄ dedit: Nō ne inuitis Ro. Episcopis sepe Concilia indixerūt: PE. Indixerunt q̄dem, sed parum foeliciter, et ex facto tantū, non ex iure, Proinde glorię suę, quā armis compauerant, maculam non leuem induxerūt p̄ irreligiosas cū Ro. Pontificibus cōtentiōes, q̄s ut patres audire ac uenerari debuissent. Quis autē tē fuisset gloriosior Hērico, III. si Ro. Pontifices per Antipapas suos (q̄s in Cōciliabulis suis creauerat) non fuisset infectatus: Nemo, n. bellatior (ut ait Baptista Egnatius) hoc uno fuit, nemo collatis signis ad hanc diē pluries cum hoste confligit. Quippe qui Marcum Marcellum et Cēsarem Dictatorem supergressus, Bis & sexagies pugnarit.

At miser ille, qui hostes p̄lio ubiq; uincebat, suos non potuit uincere affectus, donec uinceret tandē ab eo, qui ait. Mihi uindictam & ego retribuam. Scis ne Areni, quantū illi fortissimo P̄cipi profuerit, Ro. Pontificibus repugnasse: AR. Quid hoc nocuit ei: PE. Maxime profecto. Nam ā proprio filio suo tandem ab Imperio deturbatus, per fugas & arumnas plurimas, ad reperandum bellum hinc inde discurrens excommunicatus ā Ro. Pont. & exauctus ab Electoribus Principibus Imperij, despectus & inglorius, uitam miseram summo cum dolore cordisq; tristitia finit Leodij cum imperasset annis XLVIII. PA. Horrendum profecto diuinę ultionis exemplum est istud, quod non immerito cunctos Reges & Principes absterrere deberet, ne manus suas in Christos domini extenderent, ne ue

usurpas

Rebellio
quorundam
Imperatorū
contra Ro.
Pont.

Quidā hunc
uocant Hen
ricum. III.
Egnatius de
Cēsarib, lib.

Infelix cas
sus Henrici
Imp. III.

Rex Oſias. 2. Paral. 26. usurparent ſibi ea quę omni iure ad Eccleſiaſticos pertinent,
Nam & in ueteri lege terribile ponitur exemplum, huic
non admodum diſſimile, De Oſia rege Iuda, qui cum eſſet
bellator fortiſſimus, ac multis uictorijs inclytus et glorioſus,
omnem gloriam rerum geſtarum obſcurauit tandem uſur-
patione luſis ſacerdotalis, quando uoluit adolere incenſum,
contempnens ſummi ſacerdotis monita, qui dicebat ei. Non
eſt tui officiũ Oſia, ut adoleas incenſum domino, ſed ſacer-
dotum, qui conſecrati ſunt ad huiusmodi miniſterium.
Quid ergo accidit iſti Regi? Statim orta eſt lepra in fronte
eius, coram ſacerdotibus, & eiectus de templo, permanſit le-
proſus uſq; ad diem mortis, habitans in domo ſeperata, ple-
nus lepra. P. E. Longum eſſet, Patee, omnia diuinę ultio-
nis exempla, quę in noua lege Imperatoribus Regibusq; et
alijs Principibus, q; ſuperbe ſacerdotũ iura inuaſerant, acci-
derunt recensere. Nos de pietate & continentia Imperatoris
noſtri CAROLI V. ſecuri, hęc reliqs Regibus & Prin-
cipibus, qui ab Apoſtatis ſeduciti, in terris ſuis temere utriuſ-
que poteſtatis iura ſibi uſurpant, in exemplum commemo-
rata eſſe uolumus, Deumq; precamur, ut pios & Ro. Pao-
tificis & Ro. Imperatoris conatus, ad reformandam Eccle-
ſiam atq; ad extirpandas ſectas perditionis, foeliciter per Ge-
nerale Concilium ad effectum perducatur. Adeo enim corru-
pti ſunt mores hominũ omniſq; luxata eſt diſciplina. Ecc-
leſiaſtica, ut nullus ſit ſtatus in mundo, qui reformatione
nō indigeat, adeo ut dicere poſſimus illud ſcripturę. Omnis
caro corrumpit uiam ſuam ſuper terram.

Necceſſaria
Reformatio

Gen. 6.

DE CONCILIO CHRISTIA-
no & Libero. Cap. IIII.

AR.

AR. E. Si reformatio fieri debeat, necessarium erit pro-
fecto, ut libere atque impune possit unusquisque iudicare
detectus, enormitates et abusiones, quæ (super seminante zi-
zaniæ diabolo) in agrum & vineam domini, per Prælatos
tum incuriam & negligentiam, tum prauam uitam mo-
resque corruptos irrepserunt. P. E. Assentior, modo id fiat cum
debita honestate & reuerentia, non per procaces impropere-
rationes & insultationes, quas Laici nouis sectis addicti, in
presbyteros & Monachos apud nos petulenter & inuerecun-
de inclamare solent. P. A. Longe absit talis impudentia &
barbaries à sacro Concilio. Ait enim Apostolus, Omnia au-
tem honeste, & secundum ordinem fiant in uobis. A. R. Petie-
runt Principes nostri multis iam annis, in omnibus sacri Imperij
conuentibus, ut Christianum ac liberum celebretur Concilium
in Germania, & annuit petitioni eorum Cæsar, at non uult
annuere Papa, qui probe scit, quam inique grauetur à Ro.
Curiæ per grauamina Centum una Germania. P. E. Non
recusat Papa iste, Paulus III. celebrare Concilium, neque etiam
recusarunt Antecessores eius Leo X. Adrianus VI. & Cle-
mens VII. Extant paterna & humanitatis atque humilitatis
plena ad Germanos responsa Adriani VI. patris Germani.
Extant item octo Articuli, quos Clemens VII. per nunciū
suum, adiuncto etiam Cæsare Maiesta. Oratore, Germaniæ
Principibus proposuit, de celebrando Concilio, Quos tamen ple-
rique Imperij Principes ac status, quantumuis æqui & honesti
uiderent, acceptare noluerunt. Vnde fit ut nonnulli suspicen-
tur, Lutheranos uerbo tantum, non corde, Conciliū petere.
A. R. Extat & nostrorum Principum ac statuum ad eos arti-
culos data responsio, quæ indicat, quā iustis rationibus mo-
ti sint, ne illos acceptent articulos. P. E. Vidi et ego responsio-
nem illam, An uero satis iustæ sint causæ, propter quas in

1. Cor. 14.

Concilium
Christianū
ac liberum.VIII. artis
culi de habē-
do Concilio.

u

eos

Dialogus Io. Cochläi

eos articulos consentire noluerunt, aliae nationes in Concilio iudicabunt. Mihi certe (ut ingenue fatear) non satis uidentur iustae. A R. Quid ita? P E. Primum, quod causantur per eos articulos non fore Synodum liberam et Christianam, Cum tamen Papa mox in primo articulo, contra hanc causationem, diserte posuerit, ut Conciliū sit liberum, atque iuxta morem Ecclesiae consuetum, atque multis ante saeculis ab initio usque uniuersalium Conciliorum obseruatum. Quid hic desyderas Areni? Liberum et Christianum Concilium: utrunque tibi in primo statim articulo promittitur, Liberum inquam, expressis uerbis, Christianum uero in hoc, quod celebrari debeat iuxta morem Ecclesiae consuetum, antiquum & ab initio usque seruatum. Quis potest obsecro esse uel tam impudens uel tam impius, ut dicere audeat, ab initio usque, nullum retro tot saeculis celebratum fuisse Concilium Christianum? A R. Liberum nos & dicimus & uolumus, ne praerudicio autoritatis cuiusquam praegravemur, Christianum uero, in quo non ex constitutionibus Pontificum, aut opinionibus scholasticis, sed ex ipsis sacris literis iudicet. P E. Vultis ergo esse liberi, sicut Onager in deserto, sine omni autoritatis capistro? Quid ergo desyderatis Concilium, cuius autoritati & cognitioni deferre non uultis? A R. Deferemus si ex sacris literis iudicet. P E. At supra dictum est (nemine nostrum contradicente) sacras literas diuersis modis intelligi atque interpretari à diuersis secundum diuersos sensus, Quid ergo, si Concilium sacras literas exponat intelligatque aliter quam uos uultis? Acquiescetis ne tunc eius cognitioni & decreto? ARENIVS. Non opinor, Lutherus enim falso dictum affirmat se ita certum esse de sua doctrina, ut ne Angelum statum Ecclē quidem de coelo super ea aliter iudicantem ferre uelit. P A. ecclesiasticum.

Iniqua reiectio illorum articulorum

Lutherani uolunt esse liberi sicut Onagri.

Luthe. contra falso dictum statum Ecclē ecclesiasticum.

Talia

Talia Lutheri dicta, nimis (ut uidentur) superba ac turbulenta, neque æquitate neque paci deferuiunt, Quemadmodum igitur supra & antea te rogaui, ita & nunc rogo, Areni, ut talia omittas. ARE. At non modo Lutherus, sed etiam Principes et status Imperij, quicunque eius doctrinam receperunt, in eadem sunt cum Luthero sententia, Dicunt enim in responsione sua, quod non possint Christi ueram & claram Euangelij doctrinam (hoc est quam docet Lutherus) abijcere, etiam si damnarent eam Pontifex & ij qui ei addicti sunt. P A. Quis autem uos certos reddidit, Lutheri doctrinam esse ueram Christi & claram Euangelij doctrinam? Cui hoc reuelatum est? quo comprobata est ea doctrina miraculo? Quemadmodum de Apostolis legitur, quod prædicauerunt ubique, Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis. Cum igitur Lutherus in doctrina sua persæpe contradicat sibi ipsi, & signum nullum faciat, Quid est obsecro, quod uni isti homini, tam superbo omnium contemptori, totque carnis affectibus obnoxio, plus uultis perpetuo credere, quam tot retro Concilijs sanctisque doctoribus (quibus in plerisque articulis contradicit) & quam tot grauissimis atque doctissimis uiris, qui in futuro Concilio congregati erunt? AR. Nos ei credimus, quia purum Euangelium Christi docet. P A. Euangelium docent omnes, quotque Christum confitentur, sed alij aliter intelligunt eadem Euangelij uerba, uti dictum est antea. Quis ergo erit iudex inter dissentientes? ARE. NIVS. Ipsa scriptura. P A. At partes inter se dissentientes eandem præferunt scripturam, sub diuerso tamen sensu, et querunt, utra parti teneat genuinum et germanum adductæ scripture sensum. Quis pronuntiabit aut discernet? Nunquid ipsa scriptura? At cum sit res inanimata, per sese loqui non potest, multo

Lutheri doctrina cuius est?

Mar. ult.

An iudex
queat esse
scriptura.

Ioh¹⁴.

Certissimus
iudex in con-
trouersijs
scripturę sa-
crę Concilii.

multo minus dictare sententiā. A R. Quis potest esse certior Iudex quam scriptura diuina, In qua falsi nihil reperit: P A. Nihil quidē falsi est in scriptura, si sane intelligatur, secundū eum scilicet sensum, in quo est à spiritu ueritatis dictata, Si uero intelligat sinistre, secundū reprobū & alienū sensum, quem spiritus sanctus nunquam intendit, fit utiq; falsa, & in falso sensu fallit omnes, qui falso expositori consentiunt. Verbi gratia, Hęc Christi uerba. Quia pater maior me est, In sensu Catholicorum utiq; uera sunt, Quia pater est maior Christo, secundum naturam humanam accepto. In sensu uero Arrianorum, qui etiam secundum diuinam naturā Christum patre minorem dicunt, utiq; falsa sunt. Sic & illa Christi uerba. Hoc est corpus meum, in sensu Catholicorū, (sicut intellexerūt sancti patres) uerissima sunt. In sensu uero Zuinglianorum, Vualdensium aliorūq; hæreticorum, maxime sunt falsa, & innumeram plebem in falso sensu sine fine fallunt. A R E. Dicis ergo scripturę diuinę uerba esse falsa: P A. Non dico simpliciter falsa, sed falsa secundum quid, nempe secundum falsum intellectum hæreticorum. A R E N I V S. Quis igit̃ certos nos reddet de eisdem uerbis scripturę, si ab alijs & alijs aliter atq; aliter intelligantur, In quo nam sensu sint uera: P A. Arbitror equidem non minē rectius nos certos reddere posse quā sacrum Cōciliū, In cuius medio est Christus et spiritus ueritatis, uti supra ex scripturę testimonijs manifeste probauimus. P E. Omnino tibi assentior Paceę, Quia nulla potest alia uia uel diiudicandi dubia uel pacandi ambigentes conscientias (ut Lutherani loquunt̃) certior quam ista reperiri, ne excogitari quidem. A R E N I V S. Nunquid homines in Concilio congregati, certiores sunt minusq; fallibiles & mendaces quam est scriptura diuina: P E. Nihil derogamus scripturę sacrę secundū

secundum se considerata, Quoniam uero ab indoctis & in
stabilibus (ut ait Petrus Apostolus) sepe deprauatur ad
ipsorum perditionem, Tutius est & securius, In sensu du-
bio scripturæ, ad Ecclesiam confugere, quæ est columna &
basis (ut ait Apostolus Paulus) ueritatis.

2. Pet. 3.

1. Timo. 3.

Omnis quidem homo mendax est secundum se, ut ait
Psalmista. At non est mendax Ecclesia, cum qua est Chris-
tus ipsa ueritas, usque ad consummationem sæculi, Qui &
spiritum ueritatis dedit ei, ut cum ea sit usque in æternum, Quis
quis igitur Concilio Generali pertinaciter contradicit, aut
eius cognitioni doctrinam suam submittere diiudicandam re-
cusat, is quantumuis de Euangelio se factit, uere tamē & re-
ipsa Euangelicus non est, sed uoce tantum, Cui Euangelium
supernatat in salua, in cor uero non descendit. Quandoqui-
dem spernit tot Euangelij locos, qui affirmant in Concilio
legitime congregato, esse Christum, esse spiritum ueritatis,
esse Ecclesiam, quam si quis non audierit, pro Ethnico &
publicano habeatur, Quoniam ipsa est columna & basis
ueritatis.

Non est mē
dax Ecclesia

Psalm. 115.

Math. ult.

Ioh. 14.

Talis igitur sua contumacia reus fit lesæ Maiestatis Chris-
sti, quæ utique reijcit & contemnit, dum reijcit & contemnit
Concilium, in cuius medio ipse est, uti testatur in Euange-
lio secundum Mathæum, Qui et ait in Euangelio secundum
Lucam, Qui uos audit, me audit. Qui uos spernit, me spe-
runt, atque etiam eum qui me misit, Spernit et spiritum sanctum,
qui in Ecclesia manet in æternum, Vides itaque Areni, quam
grauē sit peccatum uestrum, dum Ecclesiam contemnitis
basim ueritatis, & spem uestram ponitis in homine uno, qui
& sibi ipsi persepe contradicens, mendax est, & ex menda-
cijs totus conflatus & confusus, Qui superbissime sibi ipsi
confidit, suæ innitus prudentiæ, in oculis suis sapientior u-

Quantū pec-
catū est. sper-
nare Conci-
lium.
Math. 18.
Luc. 10.
Ioh. 14.

Dialogus Io. Coc:

Prouer. 3.
Esa. 5.

An in Ger-
mania tan-
tum debeat
celebrari Cō-
cilium.

Ioh. 17.
Liberū Con-
cilium.

niuersis, contra manifestas Dei scripturas, quæ talia prohibent. AR. Quantumlibet & Papā excusetis & Lutherum reprehendatis, negare tñ non potestis, Papā non in Germania (uti Cæsar Principesq; Imperij petierunt) sed in Italia destinasse locū p Cōcilio. PE. Si soli Germani in Christū crederent, merito in Germania duntaxat celebrari deberet Cōcilium. Quoniā uero multæ alię quoq; Nationes in Christū credunt, & ad Conciliū pertinent, non debet Papa Germanorum duntaxat cōmoditatem attendere, sed ex æquo cunctis prospicere, uelut communis omnium pater ac pastor. Neque tamen multū querelæ de loco habent Germani, Quandoquidem in ijs finibus constitutus est locus, qui sunt Germaniæ proximi, atq; adeo contermini. PA. Nō uidetur mihi æqua uel petitio uel querela uestra de loco, Areni, Quomodo enim in Germania ubi tot sunt modo Sectæ nouæ, quæ Papæ Cardinalibusq; & omni Clero pessime uolunt, tuto aut secure pronunciare possit Concilium, quid credendum, quid uetendum sit? Si minꝰ audiebantur Vnormaciæ & Augustę, quando de Lutheri negotio à Cæsare Principibusq; & statibus Imperij tractabatur, Quid fieret obsecro, si à Papa Cardinalibusq; & Episcopis atq; Doctoribus in Concilio pronunciaretur sententia, et in uniuersum damnarentur omnes sectæ nouæ? Damnari enim eas necesse est, si unitas Ecclesię persistere debet. Vbi. n. sunt sectę, ibi nō est unitas, Nec ibi potest Christus ad patrem orare illam salutarem petitionem dicens, Vt sint unum, sicut & nos, Item, Vt omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint. AR. Etiam si de loco taceamus & acquiescamus uobis, de libertate tamē Concilij (quam Principes & Status Imperij in quā plurimis Conuētiis publicis à Cæsare & à Pontifice petierunt) minime satisfacit nobis

nobis in articulis suis Papa. PE. Quomodo non satisfacit, qui mox in primo articulo liberum fore promittit, immo ut liberum sit petit; A R. Liberum quidem uocat, sed aliud agit re ipsa (uti declarant in responsione sua Principes nostri). Tum q̄ mox in eodem articulo addit libertatis restrictionē in eo, q̄ uult Synodum haberi more hactenus seruato, Tum q̄ deinde statim in secundo articulo uult obligatos sibi habere omnes Potentatus, qui Concilio intererunt, ut Concilij decretis stare & inuiolabiliter parere profiteantur & promittant, Iam non ignoras, Petrei, quam contraria sit libertati obligatio. P E. Non uideo, Areni, quomodo libertati officiat, si celebretur Concilium more consueto, qui seruatus fuit usq̄ ab initio, Alioqui captiua diceres fuisse omnia hactenus celebrata Concilia, faceres & Christum ac spiritum sanctum in eis captiuum, qui in medio eorum fuerunt uti ex Euangelio dictum est supra, & ex Actibus Apostolorum in primo Concilio ab Apostolis et senioribus dictum fuit, Visum est Spiritui sancto & nobis. Quantum uero ad obligationem attinet, fateor equidem, contrarium esse obligatum libero, si ad idem referantur, Hic autem non referuntur ad idem, Liberum enim erit Concilio, & omnibus in eo consistentibus, sic uel sic deliberare, consultare, decernere, Sed posteaquā deliberatum decretumque ac definitum & conclusum semel fuerit, iam omnes erunt obligati, ut seruent, quod libere decreuerunt. Ad quid enim ualeret decretum, si cuique liberum foret, illud seruare uel non seruare; Nam & in legibus Ciuitatum, statutisque collegiorum, iam fieri solet, ut liberum sit, super ijs deliberare atque consultare, antequā promulgantur. Vbi uero promulgata fuerint, iam obligantur omnes ea seruare quæ libere statuerunt.

Matth. 18.
Act. 15.

Libertas &
obligatio circa idem, sed non eodem tempore.

Et

Dialogus Io. Coc.

Et in uotis quoq; ac in matrimonio similis est ratio, liberum tibi est utiq; uel uouere uel non uouere, Item Inire matrimonium uel non inire, Vbi autem semel uouisti aut matrimonium contraxisti, non est tibi amplius liberum resilire, P A. Optime dicis Petrei, si enim liberum foret, Concilij decreta uel sercare uel non seruare, nihilo certiores essemus post Concilij determinationem quam fuissetus antea, atq; ita omnino frustra tot laboribus & impensis conuocarentur Episcopi & Regum Principumq; & omnium Potentatuum Oratores ex omni Natione in Concilium.

DE FIDE ECCLESIAE
Christi. Cap. V.

PE. Si quando igitur congregati in unum fuerint uiri docti ac religiosi ex omni natione quae sub coelo est, ut & mores deprauatos reformat, atq; abusus & scandala tollant & à sectis atq; erroribus Ecclesiam liberent, Tunc certe summus Pontifex, ad sectarum professores, quos paterno zelans amore, pro pastoralis suo officio, in Ecclesiae unitatem reducere conabitur, ut iuxta Euangelium Christi, fiat unum ouile & unus pastor, Dicit.

Videtur fratres, quot milia sunt in Christianis ex omni natione, qui credunt in Christum unanimiter, sicut crediderunt patres & maiores nostri, & omnes aemulatores sunt Ecclesiae unitatis, Audierunt autem de uobis, quia discessionem docetis à Sede Apostolica & à ritibus Ecclesiae antiquis, quos obseruauerunt patres uestri, quos & uos ipsi diu obseruastis, eosq; à parentibus uelut per manus accepistis et cum lacte suxistis, è matrum uestrarum uberibus. Quid ergo est

Ioh. 10.
Vide Aft.
21. simile qd
dam.
Oratio Ro.
Pont. ad se
ctas.

go est fratres: Vtiq; oportet conuenire multitudinem, ut omnes simus unū in Christo, & nō sint in nobis schismata, Si mus autem perfecti in eodem sensu & in eadem scientia, ut id ipsum dicamus omnes, idemq; sapiamus, & in eadem per maneamus regula. Merito debuerat uos à nouis doctrinis deterrire illud Apostoli ad Galatas. Et nunc iterum dico uobis, si quis uobis Euangelizauerit præter id quod accepistis, Anathema sit. Et illud eiusdem ad Thessalonicenses. Rogamus autem uos fratres, ut non cito moueamini à uestro sensu, neq; terreamini neq; per spiritum, neq; per sermonem neq; per epistolam tanquā per nos missam, Sed state & tenete traditiones quas didicistis.

1. Cor. 1.
Phil. 5.

Gal. 1.
2. Thessa. 2.

Non ignoratis fratres, quā necessaria sit ad salutem Charitas, quæ disuncta unit, ac dispersa in unum congregat. Si enim linguis hominum loquar & angelorum, & si habuero prophetiam, & nouerim mysteria omnia & omnem scientiam, & si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, Nihil sum. Vt igitur reuertamini nobiscum in unum, & qui à nobis exiistis, ad nos redeatis, dabitur uobis placida ac plena audientia, super omnibus punctis & articulis, propter quos discessionem à nobis fecistis, ac schismata contra Ecclesiæ unitatem excitastis, Si hæc aut similia uobis placide dixerit Ro. Pontifex, Areni, publice in Concilio, quid habes quæso, quod uel excipias contra hæc, aut illi opponas? A R. Cum hæc pacis & unitatis uerba sint, neq; excipere neq; opponere contra ea quicquā libet. Nam & ego unitatis auidus existo, ac discessionem ab Ecclesia probare non possum. Quam & Lutherus ualdere præhendit olim in plarisp; libris suis.

Charitas dis
iuncta unit.
1. Cor. 13.

Luth. in epla
stola ad Gal
la. c. 6.

Traditiones
Ro. Pont. &
Doctrinæ
scholasticorum
Theos

Veruntamen à pura Euangelij doctrina & fide Christi, propter traditiones Pontificum & scholasticorum impuras, nugæ, logorum.

z

Dialogus Io. Cochläei

Non omnes
Laici Ger-
maniae Lus-
therani sunt

Heb. 11.

Hæresis fidei
dei contra-
ria.

nugas desciscere nō possum. P A. Aequa dicis Areni, si mo-
do probare possis, Pontificum traditiones & scholasticorū
Theologorum subtilitates, quas tu nugas uocas, esse con-
tra doctrinā Euangelij fidemue Christi. A R. Hæc nostri
multis probauere libris, P E. ad Laicos scilicet indoctos ut-
cunq; probauerunt. Experieris aut propediem in Concilio,
quā difficile sit illa probare ad uiros doctos, et ex omni natio-
ne in unum congregatos. Tamen nequaquā adhuc omnibus
Germaniæ Laicis ista persuasistis, ut interim de laicis aliarū
nationum taceam, qui dogmata uestra maxime abhorret ac
detestant. Quem obsecro non mouistis lapidē, quē non su-
biistis laborē, quo non estis usi dolo aut subdolo uerbi Dei
pretextur. Quos non subornastis persuasores, ut in sectā ue-
stram traheretis Nobilissimū Regē nostrū ac magnos quos-
dam Principes, tum Electores Impij, ut Albertū Cardinālē
& Archiepiscopū Mogontinū & Magdeburgensem, ut fra-
trem eius Germanū, Marchionē Brandenburgensem, ut Lu-
douicū Comitē Palatinū Rheni Ducemq; Bauarię, Tum al-
ios haud obscuros Roma. Imperij Principes, ut GEOR-
GIUM Ducem Saxonie, ut Henricū, Ducem Brunsvici,
ut Vuilhelmū et Ludouicū fratres, Duces superioris Infe-
riorisq; Bauarię omnesq; Principes & Potentatus inferioris
Germanię, &c. Neq; tñ quenq; eorū per tot iam annos atq;
etiā annorū lustra persuadere ac lucrari, hoc est, seducere ac
perdere potuistis. P A. Hæc missa faciamus Petrei, & ad re-
rum, de quibus disceptamus, capita intendētes, primum de
fide confabulemur, Quæ in rebus diuinis, uelut fundamen-
tum primū, maxime necessaria est, Sine fide enim impossi-
bile est placere Deo, ut ait Apostolus. Nisi enim fides recte
habeat, quæcunq; superstruxeris, corruent. P E. Recte mor-
nes Pæce, A deo enim nobile ac necessariū donum est fides,
ut sit

ut sit uita animæ, & sine ea iustus uiuere non possit. Iustus enim ex fide uiuit, ut ait quidam propheta & Paulus Apostolus. Quapropter grauissimū malum est heresis, quæ tam nobile donum Dei corrumpit, & animam omnibus despoliat uirtutum bonis. Ideo hæreticum hominē iubet idem Apostolus post primā et secūdā correptionem deuitare, uelut subuersum ac delinquentem, proprioq; iudicio condemnatum. P A. Hoc est ergo, quod mihi hoc tempore maxime dolet, tot esse apud nos hæreses & sectas intra XV. annos exortas, & ab inferis in lucem reuocatas. A R E N I V S. An & Lutheri partem sectam aut hæresim dicitis? P E T. Quis dubitat? Omnis enim pars multitudinis à toto seu uisuiuerso suo separata, secta latine, à secando, & hæresis Græce dicitur. A R E. Quis uero frequentius aut copiosius acriusue fidem his nostris temporibus, docet, astruit ac defendit quā tot libris sermonibusq; & epistolis fecit Lutherus? P E T. Utinam uerbum omnino nullum de fide scripsisset. A R. Quid ita? P E. Rogas? Cui enim unquam profuit no-
uis suis de fide Paradoxis? Quot uero strages corporum? Quot interitus animarum? Quot Ecclesiarū perturbatio-
nes atq; ruinas? Quot uitæ pestes, morum corruptelas, reli-
gionis priscæ & timoris Domini exufflationes, pestiferis
suis de fide disputationibus procurauit ac dedit. A R E. Quando nobis hæc unquam probabis? P E T R E I V S. Nunc statim, si uis. A R E. Quāuis hæc tua dicta mihi ma-
xime & Paradoxa & incredibilia uideantur, laudiam tamen te patienter, ne dicat Paceus, me, qui postremus adueni ue-
strum perturbare colloquiū. Dic ergo, ubi tot malis causam fide sua dedit Lutherus? P E. Dicam Areni, nō illius odio, sed ueritatis amore incitatus, in ædificationē sane & utilita-
tem proximorū, non ad destructionē aut iniuriā ullius mor-
talium

Abac. 2.
Rom. 1.

Ad Tit. 9.

Paradoxa
Lutheri de
fide.

Dialoꝝus Iohan. Cochlaei

Mala non **Incapti. Ba** **Fides Luth.** **Exod. 15.** **Pſalm. 61.**
paucā ex no **by. c. de Eu** **tollit laudem** **Luc. 10.** **Ro. 2.**
ua fide Luth **char.** **Dei gratia** **rum actionē** **Prophanat**
theri. **& dilectionē** **Sacramen**
Dei. **Math. 22.** **ta.** **Luth. In a**
ser. art. 1.

talium. Primum igitur dico illum ſuis de fide paradoxis ne
mini profuiſſe, obtuiſſe autem innumeris. A R. id oſtende
P E. oſtendo id hac ratione. Nam per ſuam de fide doctrinā
minuit cultum Dei, induxit contemptum ſacramentorum,
attulit neglectum & omiſſionem bonorum operum, & falſam
perſuaſit hominibus de ſalute ſecuritatem. A R. hæc ne
gabit Lutherus. P E. Ego breuiſſime ex proprijs eius dictis
oſtēdam. Primum namq. q. minuit cultum dei, hinc patet,
q. ſcripſit in ſua Babylonia, Nos cum Deo nunq. aliter ages
re poſſe quā ſide in uerbum promiſſionis eius, quia opera
Deus nihil curet, nec eis indigeat. A R. Quid hic mali eſt?
P E. pluſq. expedit, Nam per hoc dictum tollitur laus dei et
gratiarū actio de præteritis bonis, quæ Deus hominibus cō
tulit, cum uerbum promiſſionis non ſit niſi de futuris. Dein
de tollitur primū & maximum mandatū legis & Euange
lij, quod eſt, Diligas deum ex toto corde tuo &c. Quia Lu
therus docet nos nō niſi fide cū deo agere poſſe. Ait itaq. nos
debere Deo fidem, proximo dilectionē. Quid ampliꝝ tolli
lit præterea omnem cultū & honorem dei, quē homines deo
in templis exhibere ſolent, dum aſſerit, q. Deus opera nihil
curet. Hos tres errores breuiſſime tribus ſcripturæ dictis cō
futabo. Primum per illud Moyſi canticum, Cantemus do
mino, glorioſe. n. magnificatus eſt &c. Secundum per illud
Chriſti uerbum ad Legis peritum. In lege quid ſcriptum eſt
&c. Hoc fac, et uiues. Tertium per illud Pſalmiſtæ & Apo
ſtoli, Tu reddes unicuiq. iuxta opera ſua. Vides ne iam Ares
ni, quā contumelioſus & iniquus Deo ſit per ſuam de ſide
doctrinam Lutherus? A R. Noſtri non ita declarant.
P A. ſatis ſuperque & breuiter & aperte declarata ſunt.
P E. Audite igitur nunc alterum malum, idque grauifſi
mum, quo ſacramenta Eccleſiæ hominibus contemptibilia

lia fecit. Ait enim in assertione sua. Non saluat baptis-
mus, sed fides baptismi, Non sacramentum, sed fides
sacramenti iustificat. Item. Nos autem dicimus, nec noui
nec ueteris Testamenti sacramenta, sed solam fidem iustifi-
ficasse. Docet itaq; sacramenta Ecclesiæ tantummodo esse
signa externa, quæ non dent gratiam recipienti illa. Hinc or-
ta sunt maxima sane & quàm plurima in populo Dei mala.
Quinq; enim sacramenta blasphemæ ac contemptibiliter re-
iecta sunt ab omnibus nouis sectis, quæ ex Luthero nata
sunt. Duo residua multis erroribus iniurijsq; prophanata.

Inde negatur baptismus paruulis apud Anabaptistas, et Anabaptis-
rebaptizantur adulti, tãquàm baptismus paruulis, quoniam starum origo.
dum credunt neq; fidem per ætatem habere possunt, nihil
profit. Aduersus hunc errorem Lutheri multa scripserunt
Episcopus Rossensis & Iohannes Cochlaus, quæ referre
longum esset, Hic sufficiat eam tribus confundere scripturæ
locis. Quorum primus est in Euangelio Iohannis, Hic est
q; baptizat in spiritu sancto. Alter Pauli ad Galatas. Quis Ioh. 1.
cumq; enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Gal. 3.
Tertius Petri in priori Canonica, Quod & uos nunc similis 1. Pet. 3.
formæ saluos facit Baptisma. AR. Istam Lutheri sententiã
clarius et copiosius asseruit in locis communibus Philippus
noster. PA. At ubi uiderunt tanta inde exoriri mala, poenitendo
aliter scripserunt ambo, tum contra Rebaptizatores,
tum in uisitacione Saxonica & in Apologia sua Philippus
PE. Neq; tamen ibi sincere & absq; errore scripserunt. Et si
nihil erroris ibi esset, apud Anabaptistas tamen nihil ampli-
proficerent, qui semel haustum ac deuoratum errorem mor-
dicus per omnia supplicia tenent. Rei sunt igit (ut uereor)
ambo coram deo uniuersi sanguinis, quem Anabaptistæ tã
atrociter fundunt, quia falsum istud dogma de fide, contra
x 3 baptis-

Dialogus Io. Coc.

Neglectus baptismum, illis suggererunt. P A. Perge ad tertij mali de
bonorū o^r clarationem. P E. Tertiū dixi malum, q^u attulit neglectū &
perum. omissionem bonorū operum. Bone deus quantum hic mali

Luth. cōtra Io. Cochleū innumeris sacerdotes & Monachi omiserunt horas Canonis
cas & multa alia deuotionis & pietatis exercicia. Hinc Qua
dragesima cum alijs Ieiunijs in crapulam transierunt, Hinc
pauperibus subtrahunt elemosynas, adeo, ut in plariss
que oppidis Misniae, Lusatiae, Slesiae &c. ubi prius nutries
bantur CC. aut CCC. scholares pauperes, nunc per an
nos aliquot, post hanc Lutheri aduersus opera de fide do
ctrinam, uix alantur XX. aut XXX.

Luth. In ser
mo. Ita deus
dilexit mun
dum.

Dixit enim alicubi Lutherus. Angusta est uia, oportet te
fieri tenuem, si uis peream transire, ac per petram penetrare.
Qui autem operibus onerati sunt, sicut conchilibus circum
septi sunt peregrini S. Iacobi, ij penetrare nō poterunt. Ideo
oportet te tenuem & gracilem fieri. Si ueneris cum magnis
saccis, operum plenis, deponere oportebit, alioqui penetrare
non poteris.

Matth. 10.

At contra has falsissimas insanias eius, manifeste dicit do
minus in Euangelio. Quicumq^{ue} potum dederit uni ex minis
mis istis, calicem aquae frigidae, tantum in nomine discipu
li, amen dico uobis, non perdet mercedem suam. Item. Et tūc
reddet unicuiq^{ue} secundum opera eius. Item Thezaurizate
uobis thezauros in celo. Et Iohannes in Apocalypsi. Ope
ra enim illorum sequuntur illos. Et Paulus ad Timotheum.
Scio enim cui credidi, & certus sum, quia potens est depo
situm meum seruare in aeternum diem. P A. O quam durum
erit Luthero, de tot bonorum operum omissionibus persus
am doctrinam procuratis, Deo rationem reddere, Cum ex
Euanges

Ib. 16.

Ib. 6.

Apoc. 14.

2. Timo. 11

Euangelio manifestum sit, quid Christus in nouissima die *Matth. 23.*
ad operum misericordiae omissores dicturus sit, Esuriui &
non dedistis mihi manducare &c.

Sed perge ad declarandum nobis Quartum (quod com-
memorasti) malum, quod Luthero impingis. PE. Utinam *Falsa securi-
tas de salute.*
falso impingerem illi, sed uerba eius nimium sunt manifesta
Ait enim in sua Babylone. Ita uides, quam diues sit homo *De Capti-
Babylo, c. de
baptismo.*
Christianus siue baptizatus, qui etiam uolens non potest per-
dere salutem suam quantiscumque peccatis, nisi nolit credere.
Nulla enim peccata eum damnare possunt, nisi sola incredu-
litas, Caetera omnia, si redeat uel stet fides in promissionem
diuinam, baptizato facta, in momento absorbentur per ean-
dem fidem. Hec & similia dicta eius ita reddunt plerisque
lide securos, ut credant se nullis peccatis salutem perdere pos-
se, dum credunt sibi in baptismo semel & peccata remissa
& uitam aeternam promissam ita fuisse, ut nulla peccata,
que post baptismum fiunt, promissionem illam irritam reddere queant.

At haec falsissima esse, quis dubitet? Nam ipse dominus *Reprobatio
Luc. 12.
Ro. 11.*
ait, seruus sciens uoluntatem domini sui, & non faciens, uapula-
bit multis. Et Paulus. Vide (inquit) bonitatem & seueri-
tatem Dei in eos quidem qui ceciderunt, seueritatem, In te
autem bonitatem dei, si permanseris in bonitate, Alioquin
& tu excideris. Item. Qui stat uideat ne cadat. Et Petrus, fa-
cta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat *1. Cor. 10.
2. Pet. 2.*
illis, non cognoscere uiam iustitiae, quam post agnitio-
nem retrorsum conuerti &c. At Lutherus ita excutit om-
nem Dei timorem e mentibus hominum per nouam de
fide doctrinam suam, ut in alio quodam loco dicat, quod fides
nullo modo esse potest, nisi sit uisus quaedam & indubitata *In commen-
ta super
Psalm. 13.*
opinio, qua homo certus est super omnem certitudinem,
se se placere Deo, se habere propitium & ignoscentem
Deum.

Dialogus Io. Coc.

Deum in omnibus quæ fecerit aut gesserit, propitium in bonis, ignoscentem in malis. Quid enim est fides (inquit) quæ non est talis opinio?

Ad hæc & id genus innumera Lutheri falsa de fide Paradoxa, quid putas, Areni, in Concilio dicturos esse Doctos viros ex omni Natione in unum congregatos? An non obijcient hic protinus illud Salomonis. Sûnt iusti atq; sapientes, & opera eorum in manu Dei, Et tamen nescit homo, utrum amore an odio dignus sit, sed omnia in futurum seruantur incerta. AR. Huic obiectioni iam pridem responderunt Lutherus & Philippus. PE, facile quidem respondent ad plebem indoctam, cui tam plausibilia placent, sed uiderint, qd Deo aliquando responsuri sint, & doctis in Concilio uiris. P A. Mihi sane ista excusatu difficillima uidentur, utpote absurda, scandalosa, & scripturis atq; etiam rationi naturali contraria. PE. Sed adhuc magis absurda infinitis amarulè-
tissimisq; contentiõibus docuit Lutherus de fide, dum cõ-
tendit, qd sola fides iustificet, Quod & Philippus eius affir-
mat, sed extat contra hoc eorum paradoxum bene longa
confutatio per Cochleum in Tertia Philippica, Nusquam enim probare aut ostendere possunt, qd hæc uox, Sola, sit in scripturis fidei adiuncta, dum ei tribuitur iustificatio. Et haud obscure ipsimet hoc ipsum redarguunt, dum affirmât, ueram fidem sine operibus non esse, quemadmodum nec ignis sine calore est, nec aqua sine humore. Et ramẽ, cum dicunt, Sola fides, maxime opera excludere & à fide separare uolunt. P A. Nimis intricata docent, dum sic docent, implicant enim contradictionem. PE. Ita est, sed ipsi importuna uerbositate omnes obtundere satagunt. AR. At nihil docent contra XII, articulos fidei, qui ponuntur in Symbolo Apostolorum. P E. Si docti uiri in Concilio examinauerint

runt eorū Catechismos, multos apponēt (haud dubito) obediē-
tiosos. Nos paucula quēdā indicasse sufficiat, ne uerū esse pu-
tes, quod supra dicebas, neminē defendisse fidem acrius aut
copiosius quā fecerit Lutherus. Manifestū est em̄, qd nunc
multo debilior sit fides in mentibus hominum quā fuit ante
annos xx. anteq̄ Lutherus de fide scribere cōpisset. Si ergo
ex fructibus arbor recte cognoscit̄, quid dubitas, malā istā
dānare ac maledicere arborē, ex q̄ tā mali nati sunt fructus?

DE ECCLESIA ET EIVS membris. Caput VI.

PACE. Multas audio passim contentiones de Ecclesia
mēbrisq̄ eius, quas expediret p̄ Cōcilij determinatio-
nē tolli. **AR.** Si hic appbaret̄ regula, quā docet Lutherus,
mox omnis cessaret cōtētiō. **PA.** Quē est illa regula? **AR.**
Signum (inquit) quo cognoscit̄ certissimū, ubi Ecclesia sit,
est uerbū Dei, Ecclesia em̄ sit uerbo Dei, non ipsa facit uer-
bum. Non enim ideo uerbum dei est quia Ecclesia dicit, sed
quia uerbum dicit̄, ideo ecclesia est. Hec Lutherus. Male igi-
tur iactitant se Papistæ, qui traditionibus hominum nitun-
tur, quod apud ipsos sit Ecclesia, cum non habeant uerbum
Dei, p̄ quod Ecclesia sit et cōsistit. **PA.** Quid tibi uidet̄ Pe-
trei? admittis istā Lutheri regulā, et hanc illationē Arenij?
PE. Quamuis pacis gratia libenter admittā, quicquid bona
conscientia et salua fide admittere possum. Attamen hæc
tum Lutheri, tum Arenij uerba simpliciter admittere non
possum. **PA.** Quam habes aduersus ea causam? **PE.** Dicā, **Reprobatio**
Si enim uerbum dei signū certissimū est ad cognoscendū,
ubi nam sit Ecclesia Christi, Iudæi quoq̄ & heretici haberēt
apud se Ecclesiā Christi. Nam & ipsi habent uerbum Dei.

y ARE.

Regula Lu-
theri de Ec-
clesia.

Luth. de abo-
roganda Mis-
sa.

Reprobatio

Dialogus Iohan. Cochläi

A R. Iudæi & hæretici solum habent uerbū scriptum & literam mortuā. Ecclesiā autē habet uerbum Dei uiuum & spiritum uiuificantem. Illos litera occidit, Ecclesiam spiritus uiuificat. **P E.** Recte dicis Areni, At Iudæi quoq; et heretici affirmant se habere uerū & uiuū uerbū dei, non mortuā literam, sed spiritum uiuificantem. Quid ergo, si de Ecclesia nobiscum cōtendant? Quis inter ipsos & nos discernet? **A R.** Spiritus ueritatis, qui iuxta promissum Christi, docebit nos omnia. **P E.** At illi non minus quam uos illum spiritū ueritatis sibi arrogant. **A R.** Quis eis credat? **P E.** Quid si ē conuerso dicant, Quis credat tibi? **A R.** Nos habemus testimonia scripturæ sacræ, ubi Christus dicit, Dic Ecclesiæ, & Paulus, An Ecclesiam Dei cōtemnitis. **P E.** Eadem uerba professi adducunt et hæretici, Iudæi autē ea quidem non recipiunt, sed alia pro sese longe antiquiora producent, ex lege, ex psalmis & ex prophetis. In lege enim scriptum est. Non intrabit Eunuchus ecclesiam Domini. Et in Psalmis, In medio ecclesiæ laudabo te. Item, Laus eius in Ecclesia sanctorū. Deniq; in prophetis ait Hieremias in Threnis. De quibus præceperas, ne intrarent in Ecclesiam tuam. Et Iohel, Sanctificate ecclesiam.

Obiectio Iudæorum. Quid ergo, si dicant nobis Iudæi, se antiquiora ex scripturis habere iura ad ecclesiæ nomen quā nos habemus? **A R.** Quid hic dicam aut respondeam, non satis scio, Non enim recordor, ubi nodum istum dissoluerit Lutherus aut Philippus. **P E.** Ita ne totus pendes ex Luthero et Philippo? **A R.** Hi mihi præcipui uidentur, & præ cæteris placent. Forsitan autē & ipsos cum Virgilio dicere oportet. Non omnia possumus omnes. Si tu autem habes in promptu, quid hic Iudæis hæreticisq; respondeas, rogo, ne graueris dicere, & rem istam

istam explicare, ne nos altercando rem totam perdamus, alij
 lijs eam sibi uendicantibus. P E. Si dicendū mihi sit qd sen-
 tio, sub correctione, saluo semper meliori iudicio, dictū no-
 lo. P A. Nullus adest hic Cenfor seuerus, rigidusue haretis-
 cæ prauitatis inquisitor, qui uerba tua duriter captet, aut ad
 rigorem norme suæ examinanda contorqueat. Dic ex bo-
 no & æquo, iuxta animi tui sententiam, secundum dicta
 men scripturæ & sanctorum patrum. P E. Primum igitur
 Iudeis ita responderim. Etsi Maiores nostri ante Christi sal-
 uatoris nostri natiuitatem, qui Christum expectabant & in
 eum credebant, ueram habuerunt Ecclesiam ac uerum uer-
 bum Dei & spiritum uiuificatē atq; adeo ipsimet uera do-
 mini Ecclesia fuerant, De qua iam adductæ à me supra, in-
 telligi debent scripturæ. Aduentu tamen domini nostri Iesu
 Christi uetula facta est & sterilis atq; effœta Iudæorum Ec-
 clesia, De qua scriptum est in cantico Annæ. Et quæ multos
 habebat filios infirmata est. Et in Esaia, Multi filij desertæ
 magis quam eius quæ habebat uirum.

Morte autem domini non solum sterilis uetula sed etiam
 crudelis & blasphema meretrix facta est, sine lege, sine rege,
 sine unctione. Cui impropert Dominus per Esaia dicit
 cens. Quomodo facta es meretrix ciuitas fidelis. Et per Hie-
 remiam. Frons mulieris meretricis facta est tibi. Item per
 Ezechielem. Propterea meretrix audi uerbum Domini.
 Hæc dicit Dominus Deus, Iudicabo te iudicijs adultera-
 rum effundentiū sanguinem. Item per Danielelem, Et post
 hebdomadas L XII. occidetur Christus, & non erit eius
 populus qui eum negaturus est.

Scelere igitur crudelitatis & infidelitatis suæ facta est gens
 Iudæorum Ecclesia malignantiū & synagoga Satane, ac ue-

Responsio:

1 Reg. 2.
Esa. 54.

Meretrix:

Esa. 1.
Hier. 3.

Ezech. 16.

Dan. 9.

Synagoga
Satane.

Y 2 ræcc

Dialogus Ioan. Cochläi

**Psalm. 71.
Gen. 22.**

ra Ecclesie tum nomine tum dignitate et gratia iuste despo-
liata. Christus enim in cruce aliam sibi sponsam ex gentibus
uelut secundus Adam, de latere suo produxit, De qua di-
cit Psalmista. Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ,
omnes gentes magnificabunt eum. Et longe ante eum dixe-
rat Deus ipse ad Abraham. Benedicetur in semine tuo om-
nes gentes terræ. Hæc breuiter Iudæis responderim, quibus
uerbum Dei factum est panis luctus & mensa scandali, lites
ra occidens & poculum fletus, Sicut ait prophetice Psalmis-
ta, fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributio-
nes & in scandalum, obscurentur oculi eorum, ne uideant,
& dorsum eorum semper incurua. P A. Pulchre profecto
retudis Iudæorum superbiam, mutuatis ex propria eorum pharetra
sagittis, dum ex ueteri testamento probas cuncta quæ dicis,

**Heretici La-
picæ sunt et
Centauri.**

Nunc si ex nouo testamēto hæreticorum superbiam identit-
dem retuderis, & sponsam Christi sanctam Ecclesiam ab eorum
impuro complexu uindicaueris, non minori laude mihi di-
gnus uideberis, quam Poetis est Theseus, qui sponsam Pir-
thoi ab iniurijs Lapitharum et Cetaurorum armis & graui pre-
lio asseruisse fert. Quid enim aliud sunt heretici quam monstra bi-
formia, trucesque Centauri, qui sub pelle ouina rapaces sunt
lupi, ac uere Hippocetauri, qui sponsam Christi rapere, et in
perfidia castra abstrahere moluntur. P E. Vereor, Pæce, ne
forte Arenius existimet in se dictum, si liberius quæ sentio in
hereticos dicturus sim. A R. Tume igitur pro hæretico ha-
bes? P E. Ego te ut ueterem amicum libenter, pro bono uiro acci-
pio atque habeo, modo non sis nimium addictus Luthero,
quem necessario pro hæretico me habere intelligis A R E.
N I V S. Quid necessarius? P E. Cogente me publicorum
iudiciorum autoritate. Quomodo enim pro hæretico non habe-
eum, quem & summus Pontifex Romæ cum omnibus Car-
dinalibus & Theologis suis in Bulla Apostolica, quem Ro-

**Luthe. neces-
sario pro he-
retico habend-
us est.**

Imperator Vuormaciæ cum omnibus Principibus & statibus Imperij in publico Edicto, Quē tot Vniuersitates præclaræ per suos Doctores, Iurisiurandi religione constrictos & in examen adductos, solenni more in suis determinationibus, pro heretico declarauerunt ac damnauerunt publice: Nonne reus essem & Idololatriæ per peccatum inobedientie, & læsæ Maiestatis per contemptum, si illum non pro heretico, sed pro Doctore Catholico & approbato tenerem, maxime si & Doctrinam eius acceptarem & sequer, Quē à summis potestatibus, uelut hereticum tot iam annis præiudicatum atq; damnatum non ignorem? An non incidere rem atq; per inobedientiam impingerem & in Canonem, illū Apostoli. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Qui enim potestati resistit, Dei ordinationi resistit? 1. Reg. 15.
 A R. Dura sunt hæc Petrei, sed de persona sua uiderit ipse Lutherus, Ego Euangelio potius quàm illius persone sum addictus. P E. Contra Euangelium nihil unquàm dicere sciens prudēs uolo. A R. facile igitur te audiam, dic, ut petit Paceus. P E. Audistis iam supra, Iesum Christum, Dominum & saluatorem nostrum, dato synagogæ libello repudiij, aliam sibi in cruce sponsam, ex latere suo produxisse atq; copulasse, & quidem indiuiduæ coniunctionis uinculo, De quo Apostolus ait, Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico, in Christo & Ecclesia. De quo & ipsemet dominus prædixerat in Euangelio. Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Et præcesserat mox ab initio creaturæ pulcherrima huius sacramenti & sacratissimæ desponsationis & copulæ figura, in primo Adam dormiente, ex cuius latere formata fuit Eua, uirgo, sponsa & uxor eius, Ro. 12.
 De qua ipse, à somno excitatus, prophetice dicebat, Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Hæc sublimis Sponsa Christi.
Eph. 5.
Ioh. 12.
Gen. 2.

Dialogus Io. Coc.

Mediuinorum perscrutator mysteriorum Paulus, in terciū celum raptus, clare cognoscens, in epistolis suis passim innuat nobis, pro modulo captus nostri. Ait enim ad Corinthios. Vós autem estis corpus Christi, & membra de membro. Item. Factus est primus Adam in animam uiuentem, nouissimus Adam in spiritū uiuificantem. Item. Desponsi di uos uni uiro uirginem castam exhibere Christo. Et ad Ephesios. Et ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius & plenitudo eius, qui omnia in oībus adimplet. Item. Viri diligite uxores uestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiā, & se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lauacro aque, in uerbo uitæ &c.

1. Cor. 12.
Ib. 15.
2. Cor. 11.
Eph. 1.
Ib. 5.

Ecclesia Christi Petro commendata.
Ioh. 21.

Hanc igitur Ecclesiam, dominus, ex hoc mundo discessurus, Petro regendam commisit, quando dixit ei, Simon Iohannis, diligis me plus his? Pasce agnos meos, pasce oues meas. Hunc Christi Vicarium, & præcipuum ouium Christi pastorem, cui traditæ sunt clauēs regni cœlorum, uelut supremum uerticem in Ecclesia Dei, uenerabiliter agnouerunt omnes alij Apostoli cum toto credentium in Christū numero, Quemadmodum & ex Actibus Apostolorum & ex traditionibus sanctorum patrum manifeste constat.

Primatus Petri.
Act. 1.
Ib. 28.

In omnibus enim Ecclesie negocijs ipse primatū tenuit, Nam mox post ascensionem Dñi, anteq̃ completi essent dies Pontecostes, cum alius eligendus esset in locum Iudæ proditoris, Exurgens Petrus in medio fratrum, causam proposuit, Et accepto in linguis igneis spiritu sancto, Petrus stans cum Undecim, eleuauit uocem suam, & locutus est Iudeis admirantibus, Cūq̃ multi corde compuncti dicerent Quid faciemus ultri fratres, non alij responderunt Apostoli, præsentem Petro, sed ei tanq̃ supremo cesserunt loquendi ac præliniendi auctoritatem, Ita & Iohannes, quem maxime diligebat

diligebat Iesus, cessit Petro in sanatione claudī, Cumq; capti
iam essent, rursus Petro cessit loquendi auctoritatem, Ita et in
præuaricatione Ananiæ & Saphyræ Petrus præ alijs corripiendi auctoritatem habuit, Cumq; Iudæi sacerdotes præcipiendo præcepissent Apostolis ne docerēt in nomine Iesu, Respondens Petrus et Apostoli dixerunt, Obedire oportet. Deo magis quàm hominibus. Si iam nihil prærogatiue præ alijs Apostolis habebat Petrus, Cur ubiq; nominatim & specialiter præ alijs commemoratur? Cur ait Lucas, Respondens Petrus & Apostoli dixerunt, Cum breuius dicere potuisset, Respondentes Apostoli dixerunt: Longum foret omnia ex Actibus Apostolorum loca commemorare.

Ea est igitur uera & Vniuersalis Ecclesia Christi, quæ Petrum & successores eius, uelut supremum pastorem & Vicarium Christi agnoscit, eique obedit, & pro eo orat, Quæ admodum in publicis precibus dicere solemus. Oremus pro pastore nostro, hoc est, pro Papa, seu Ro. Pontifice. Quisquis ergo hunc Ecclesiæ pastorem & Principem summumq; sacerdotem non audit, sed contemnit, hic non est de Ecclesia Dei, nec de ouibus Christi. Vocem enim pastoris audiunt oues Christi, uocem alieni nō audiunt, ut affirmat ipse Dominus in Euangelio. Quicumq; igitur separant se à Ro. Ecclesia, quæ caput est omnium Ecclesiarum, de uera Christi Ecclesia esse non possunt, Quia non tenent caput (ut ait Apostolus) ex quo totum corpus per nexus et coniunctiones subministratum et constructum, crescit in augmentum Dei. AR. Si Papa temporibus nostris talis esset, qualis Petrus & successores eius permulti fuerunt, nemo quereretur ab eo seperari, Cum aut Ro. Curia sit quauis Babylone corruptior, qd mirum, si uiri boni ab ea exire festinent, ut saluent animas suas: Clarum enim habemus eius rei exemplum & auctoritatem in factis

Quæ est ergo uera & Catholica Ecclesia.

Ioh. 10.

Coloss. 2.

Obiectio contra Ro. Ecclesiam Gen. 19.

Dialogus Ioan. Coch.

- Gen. 19.** sacris litteris, Nam cum Loth de Sodoma exire tardaret, Angeli iubebant, immo cogeabant, et apprehensa manu eduxerunt eum, dicentes, Salua animam tuam, noli respicere post tergum. Et propheta clamat, Recedite Recedite, Exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio eius. Et Apostolus.
- 1. Cor. 5. Solutio.** Scripsi uobis in epistola, ne commisceamini fornicarijs. Item. Non commisceamini cum illo, ut confundatur. P E. Hac sunt ficulnea illa perizomata, quibus pudenda hæreticis tegit Diabolus, ut retineat eos extra Ecclesiæ unitatem, in certo æternæ damnationis statu. Quemadmodum enim nemo extra arcam Noë in generali diluuiio saluari poterat, Ita nemo potest extra Ecclesiam (quæ teste Aug. per Arcam figurata fuit) saluari unquam poterit. AR. Tu sacrę scripturæ loca, Diaboli perizomata dicis? P E. dico, si male intelligantur, aut in reprobis sensu plebi proponantur. Nosti enim quot scripturæ sacrę allegationibus ipsum dominum, qui omnia nouit, in præcipitiū dare uoluerit Tentator. AR. Ego nullum hic locum scripturę in reprobis sensum retorfi. P E. Aliter tamen intelligis, aut intelligi uis, quàm oportet. Loquuntur enim adductæ scripturæ, de externa & corporali cohabitatione seu conuersatione, Tu intelligis aut intelligi uis de interno spiritus uinculo, quo Christi membra & sibi inuicem per charitatem & fidei unitatem, & capiti per obedienciæ officium, connexa sunt, & inseparabiliter coniuncta permanere debent, ut sint unū in Christo, Quæ admodum Christus ipse petiit, & Apostolus docuit. Obsecro (inquit) uos ego uinctus in domino, ut digne ambuletis uocatione, qua uocati estis, Cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, supportantes inuicem in charitate, solliciti, seruare unitatem spiritus, in uinculo pacis. Et alibi ait. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.
- Utinam**

Vtinam uero Areni hic diligenter legeres atq; relegeres Lutheri commentarium super hunc locum Pauli ad Galatas, ut inde intelligeres, quam scelestum & impium sit Ro. Ecclesiam, propter prauos mores eorū qui Romæ sunt, deferere, & per separationē schismaticam ab ea discedere. A R. Legi profecto, sed nihil tale ibi inueni, quod tu dicis. P E. Forsitan incidisti in exemplar posterioris editionis. Posteaquā enim ipse met à Ro. ecclesia manifeste desciuit, ne uideretur seipsum damnare, omisit ibi multa, quæ prius ediderat anno Domini M. D. XIX. A R. Vnde id nostis? P E. Certa experientia, Nam anno domini M. D. XXIII. Cum obijcerem Lutheranis quibusdam locum illum Lutheri, ipsi negantes talia ibi haberi, offerebant mihi exemplar posterioris editionis. Quod cum perlegerem in eo loco, & nihil tale reperirem, ipsi subridendo fatebantur, data opera omissum fuisse quod ego querebam. P A. Si ad pacem & unitatem (quam desyderamus & colloquio isto quærimus) seruiunt aut conducunt, quæ perperam ibi omissa sunt, ne graueris quæso, ex priori eius editione paucula ex ijs recitare. P E T. Prolixiora sunt quam ut hic commode recitari omnia possint, sed ut mones, paucula recitabo.

Hæc em sunt eius uerba. Alioquin (inquit) Cur nō Moses quoq; reliquit duræ ceruicis populū? Cur nō Heliseus & prophetæ reges Israel Idolatras? Cōsequens est, quod Boemorum discidiū à Ro. Ecclesia, nulla possit excusatiōe defendi, quin sit impium, & Christi omnibus legibus contrariū. Quia contra charitatem, in qua oēs leges summant, perstat. Nam hoc, quod unice allegant, sese timore Dei & conscientie defecisse, ne inter malos sacerdotes & pontifices uiuerēt, hoc eos maxime omnium accusat. Si em sunt mali pontifices, sacerdotes, aut quicunq;, & tu uera charitate ferueres, nō

Luthe. pro
prio iudicio
condēnatus

Verba Lut.
contra seip
sum, & con
tra Bohemo
rum discidiū

Dialogus Io. Cochläi

diffugeres, sed etiam si in extremis maris esses, accurreres, fleres, moneres, argueres, prorsus omnia faceres. Et hanc Apostoli doctrinam secutus, non commoda, sed onera ferenda tibi esse scires. Itaque claret, totam Boemicæ istius charitatis gloriam, esse meram speciem & lucem, in quam se angelus Satanæ transfigurat.

Attende o lector.

Nunquid & nos, qui ferimus onera, & uere importabilia monstra Rom. Curia, ideo fugimus & discedimus? Absit, absit, Reprehendimus quidem, detestamur, oramus, monemus, Sed non scindimus ob hoc unitatem spiritus. Non inflamur aduersus eam, scientes, quod charitas super omnia erumpet, non tantum super rerum corporalium damna, sed etiam super omnia monstra peccatorum, ficta charitas est, quæ non nisi commoda alterius ferre potest. Hæc ibi Lutherus in forma, quod auit. Ex quibus facile intelligitis, quale maneat iudicium uniuersos Lutheranos, qui in finem usque pertinaciter in dissidio isto suo perdurauerint. P. A. Pulchra sunt hæc & scitu necessaria.

Ad Areni tamen locos nondum satis clare uidetur absterponsum esse. Si enim exeundum & recedendum est à malis corporaliter, quomodo seruiatur cum illis unitas spiritus in uinculo pacis? Quæ enim unitas spiritus, quæ pax est impijs? P. E. Causæ recedendi à malis corporaliter sunt multe, Vna, ne boni simul cum malis pereant, ingruente Dei uindicta, siue de cælo ut in Sodomis, siue per bella ut in Hierosolymis. Altera, ne scandalis exemplisque et contagione scelerum deprauentur etiam boni, iuxta illud Apostoli, Nolite seduci, Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Tertia, ut mali inde confundantur, & per confusionem uerecundię ad meliorem frugem reducantur. Hæc ad tria per Arenium adducta scripturæ loca breuiter dicta sint. Ceterum quomodo seruiant boni cum malis

Esa. 57.

Causæ recedendi à malis corporaliter.

2. Cor. 15.

malis, p̄i cum impijs, in Ecclesia Christi, unitatē spiritus & uinculū pacis, Vtinā hoc uobis tam bene explicare possem, quā libenter uellem. Si em̄ hoc Hussitę & Lutherani recte intelligerent, à multis p̄fecto erroribus per hoc liberarentur. P A. Dic ut potes superuenient alij, qui sumpta hinc occasione, melius explicabunt postea, Facile est enim inuentis addere. P E. Ne igitur in æqui uocis absq; distinctione confuseloquamur, præmittam generales quasdam distinctiones, uulgo receptas.

Quarum prima hæc est, Ecclesia Christi in patria aliter *Duplex Ecclesia, militans & triumphans.* considerat̄ quam in uia, In patria triumphans, in uia militans dicitur, una quidē secundum substantiā, diuersa secundum considerationē & statum. Triumphans etenim per omnia sancta est & immaculata, non habens maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, ut ait Apostolus. Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationē faciens & mendaciū, ut dicit in Apocalypsi Iohannes Apostolus. Militans uero est magna & ampla domus dei, In qua non solum sunt uasa aurea & argētea, sed etiā lignea et fictilia ut ait Apostolus. Et quedā qdē in honorē, qdā aut in cōtumeliā. *Apoc. 21. 2. Tim. 2.*

In militante igitur Ecclesia non omnes sunt sancti & immaculati, sicut in Triumphante, sed sunt in ea simul boni & mali, Quemadmodum in arca Noë erant simul munda & immunda animalia, pardi & hædi, lupi & agni. Et de hac militante Ecclesia ait Dominus in Euangelio, Simile est regnum cœlorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines, uenit inimicus eius, & superseminauit zizania in medio tritici, &c. *Boni et mali simul in Ecclesia militant. Gen. 7. Matth. 13.* Item simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere pisciū congregatī. Item simile est regnū cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Itē simile est

Dialoꝝ Ioan. Cochlaei

Decem uirginibus, quarum quinque erant prudentes & quinque fatue. P A. Quid negant ista Hussitæ aut Lutherani? P E T. Negare non possunt tam clara Euangelij uerba, sed adulterino sensu corrumpunt, ut malos prælatos à membris Ecclesiæ separent, sed de ijs postea.

Duplex fides, formata & informis. Gal. 5.

Matth. 7.

1. Cor. 13.

Duplex gratia. 1. Cor. 15.

2. Cor. 12.

Tit. 3.

1. Cor. 12.

Rom. 12.

Matth. 10.

Nunc aliam audite distinctionem, fides in Christum, formata dicitur, cui formam dat charitas, De qua dicit Apostolus, fides quæ per dilectionem operatur. Informis uero dicitur quæ etsi omnia credenda credit, amissa tamen per peccatum mortale charitate, nihil prodest ad salutem. De qua dominus in Euangelio ait. Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit uoluntatem patris mei. Et Paulus ad Corinthios, Etsi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. P A. Quid hic desiderant Lutherani, P E. Nolunt agnoscere fidem informem.

Sed ut perueniam quo tendo, aliam rursus distinctionem præmitto. Est gratia Dei gratum faciens, quæ peccata remittit & Deo gratum facit, De qua ait Apostolus. Gratia Dei sum id quod sum. Et Dominus ad eum, Sufficit tibi gratia mea. Et ipse ad Titum, Iustificati gratia ipsius. Est item gratia Dei, gratis data, quæ dona dei in nobis multiplicat. De qua pulcherrime differit Paulus Apostolus in plerisque locis, quos commemorare longum fuerit. Et hæc secundum multiplicia dei dona, multiplex est, Ait enim Apostolus. Diuisiones uero gratiarum sunt, idem autem spiritus. Item habentes donationes secundum gratiam, quæ data est nobis differentes. Et Christus in Euangelio. Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos munda, demones eijcite. Gratis accepistis, gratis date.

Differt autem talis gratia, quæ gratis data dicitur, ab ea quæ

quæ gratum faciens appellatur, Quia hæc sine charitate nō est, nec stat cum peccato mortali, Illa uero sæpe etiam malis contingit, quia datur in utilitatem Ecclesiæ, possunt autem & mali homines alijs secundum dona Dei prodesse Quales Math. 7. sunt, de quibus Dominus ait. Multi dicent mihi in illa die, Domine domine, Noñe in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo uirtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, Quia nunq̃ no uiuos, discedite à me omnes qui operamini iniquitatē. P. A. Necessaria sane mihi uidetur ista distinctio, Quid Lutherani, negant eam? P. E. Negant & explodunt, uelut scholasticā adinventionē, Quā tamen tot scripturis fundatam uides & hinc in multos decidunt errores, ut audies paulo post.

Nunc Quartam super addam distinctionem, quæ & ipsa contra illorū errores necessaria uidetur, De membris Ecclesiæ. Etenim Ecclesia corpus Christi dicitur, ut patet supra ex Apostolo. Corpus autem aliud Homogeneum, quod eiusdem naturæ partes habet cū suo toto, Verbi gratia, omnis pars uini uinum est, omnis pars aquæ, aqua est, omnis pars ligni lignum est, omnis pars terre terra est, Aliud Heterogeneum, quod diuersæ naturæ partes habet, differentes scilicet & inter sese & à suo toto. Verbi gratia, partes corporis humani sunt, caput, pectus, uenter, crura, pedes, brachia, manus. Partes arboris radix, stipes, rami, Partes domus, fundamentum, parietes, tectum.

Secundum hanc duplicem corporis consyderationem Duplicia sunt membra Ecclesiæ, Quædam secundum gratiam gratum facientem, quæ quum soli Deo cognita sit (Ne scit enim homo utrum amore dignus sit an odio) non facit manifestam nobis inter Ecclesiæ membra distinctionem, Non enim nostrum est iudicare, an homo in gratia Dei sit

z 3 nec ne.

Duplex corpus, Homogeneum & Hæterogeneum.

Duplicia Ecclesiæ membra. Eccle. 9.

Ro. 14.

Dialogus Io. Coc.

Ro. 12.
1. Cor. 12.
Eph. 4.

1. Cor. 12.

Ecclesia Ro.

Matth. 16.
Luc. 22.
Ioh. 21.

nec ne. Ait enim Apostolus. Tu quies qui iudicas alienum
seruum? Domino suo stat aut cadit. Quædam uero sunt Ec-
clesiæ membra, secundum gratiam gratis datam, De quibus
loquitur Paulus ad Ro. ad Corin. & ad Ephesios. Quod si
cut in corpore humano non eundem actum habent omnia
membra, Ita & in Ecclesia, quæ corpus Christi est, non om-
nia membra eundem actum habent, sed alia alium habent
actum, secundum diuersa dona spiritus, seu gratiæ gratis da-
tæ. Et secundum diuersa membrorum officia & ordinum
distinctiones Aliud est enim officium Prophetæ, aliud Do-
ctoris, aliud Pastoris, aliud interpretis etc. Neque dicenda sunt
hæc adinuationes hominum, cum sint ordinationes Chris-
ti & sancti spiritus, sicut manifestissime docet Apostolus,
In epistolis supra allegatis. Diuisiones (inquit) gratiarum
sunt, idem autem spiritus. Et diuisiones ministratorum
sunt, idem autem dominus. Et diuisiones operationum sunt,
idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus, Vni
cuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. His
igitur recte intellectis, facile est Catholicis, omnes de Eccle-
sia & membris eius Lutheranorum captiones & errores ef-
fugere. P. A. Id nobis declara. P. E. Primum. Inique, fal-
se, impie & blaspheme dicunt Ecclesiam Papæ esse Eccle-
siam Antichristi & Synagogam satanæ. Quia nulla Eccle-
sia in mundo potest ita continuam & certam successionem
in prelatibus suis ostendere per annos M. D. sicut potest Eccle-
sia Papæ (quæ utique Romana est, à Petro fundata & suc-
cessoribus suis ab eo relicta), cui Christus Petrum & suc-
cessores eius, ipsemet præfecit, His & id genus alijs uerbis,
Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam
meam, Tibi dabo cl. reg. cæ. Tu aliquando conuersus con-
firma fratres tuos, Rogauit pro te ne deficiat fides tua, Tu si
diligis

diligis me plus his, pascere oues meas. Nonne igitur ualde impium & blasphemum est, contra tot sacratissima uerba Christi, Papam dicere Antichristum, & Ecclesiam eius (quæ utiq; alia non est quàm Ecclesia Christi, quam ipse Petro regendam & pascendam commisit) Synagogam satanæ? AR. Possunt ne tot mali homines Romæ, qui nulla Christi mandata seruant, sed omnibus uitijs maculati, etiam paganis peiorem uitam ducunt, esse Ecclesia Christi, sponsa illa sancta & immaculata, ut ait Apostolus. Cuius Cantico Canticorum dicit sponsus, Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te? PE. Iam supra dixi, quod alia est ratio Ecclesiæ militantis quàm triumphantis.

Mali igitur non triumphantis, sed militantis Ecclesiæ per fidem & sacramentorum communionem officijq; ministerium pars & membra esse possunt. AR. At qui sic uiuunt in omni turpitudine & nequicia, ueram in Christum fidem non habent, fides enim iustificat à peccatis, Iuxta illud Prophetæ, Iustus ex fide uiuit, PE. Audisti supra tales habere fidem, non formatam, sed informem. AR. Quomodo igitur seruant in Ecclesia unitatem spiritus, qui spiritum non habent? secundum carnem enim ambulant. PE. Dictum est supra, qd tales etsi non habent spiritum Dei secundum gratiam gratum facientem, Qualem habuit Apostolus, ubi ait, Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis, Habent tamen aliquo modo spiritum dei, secundum gratiam gratis datam, Ordinationes enim minorum in Ecclesia Christi à spiritu Dei sunt, Ait enim Apostolus. Alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alij gratia sanisatum in uno spiritu, alij operatio uirtutum, alij prophetia, alij

Eph. 3.
Can. 4.

Quomodo
mali sunt
membra Ec-
clesiæ.

Abacuc. 2

Quomodo
mali habent
spiritum Dei.

1. Cor. 12.

Dialogus Ioan. Coch.

alijs discretio spiritum, alijs generalium linguarum, alijs interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur unus atq; idem spiritus, diuidens singulis pro ut uult. Audisti iam supra, Areni, hæc dona spiritus etiam malis in Ecclesia Prælati dari posse, in ædificationem & utilitatem aliorum in Ecclesia.

Quemadmodum igitur sacramenta possunt secundum gratiam gratum facientem utiliter etiam à malis prælati pio populo administrari, ita & Dona spiritus secundum gratiam gratis datam dari possunt uel pessimis hominibus, ut

1. Cor. 12. Caiphæ donum prophetiæ, Iudæ proditori operatio uirtutum & gratia sanitarum, ad utilitatem aliorum. Nam unicuique datur (inquit Apostolus) manifestatio spiritus ad utilitatem, Si ergo Iudas Scarioth, mortalium omnium pessimus, potuit esse Apostolus Christi, demonia eicere, infirmos curare, & alia gratiæ & spiritus dei dona in se habere, & ad utilitatem aliorum in opus perducere, Cur non possent id ipsum minus mali, quam ille fuit, in Ecclesia Prælati, Papa, Cardinales, Episcopi, Abbates, Pastores & alij quicunque uelam habent in Ecclesia administrationem aut officium? A R.

Opinio Lutherani de malis prælati. Facile admitto, qd tales possunt esse in Ecclesia Dei, sed non sunt Ecclesia Dei nec membra Ecclesiæ dei, quia Ecclesia est corpus Christi, Illi autem in peccatis mortui non possunt esse uiua membra Christi aut Ecclesiæ eius. De quibus Iohannes ait in sua Canonica. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum, P E. Hic est nodus Gordius, Areni, ad quem bene secundum opus nobis est gladio spiritus, quod est uerbum Dei. Hic triumphat, & acutus sibi uidetur in Dialogo suo Bucerus Apostata, per hanc quam proposuisti distinctionem, qua uult, malos prælatos esse quidem in Ecclesia, sed non de Ecclesia nec membra Ecclesiæ. Et intelligere oportet hæc

Ioh. 11.

1. Ioh. 2.

Ephes. 6.

hæc eius uerba de Ecclesia militante. In triumphante enim nulli possunt esse mali.

Sed dic mihi Areni, si boni tantum, qui fidem formatam habent, hoc est, q̄ in peccato mortali non sunt, Ecclesia Christi sunt, in terris hic militans, Quis me de ecclesia Christi certiorē reddet, quæ nam sit aut ubi sit? Cum ego scire nō possim, qui nā homines uere boni & sine peccato mortali sint. Et si quos scire tales esse, incertus tamē adhuc essem, an semper boni & sine peccato essent permanfuri. Scriptū est enim Septies in die cadet iustus & resurget. A R. Nos Ecclesiam Christi non scimus ubi sit aut quæ sit, sed credimus, Ita enim ait Lutherus, Quis Ecclesiā illam nobis monstrabit, cum sit occulta in spiritu, & solum credat̄, sicut dicimus, Credo Ecclesiā sanctam. P E. Quomodo ergo Christus dicit, Dic Ecclesiæ, & si Ecclesiā non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus? Item Apostolus, An Ecclesiam Dei contemnitis? Et quomodo Lucæ laus erat in Euangelio per omnes Ecclesias, si Ecclesia nobis occulta & incerta est.

Iam uides, opinor, quo tendat ista Apostatarum doctrina, Nempe ut tollant nobis omnē auctoritatē ordinationeq; & institutum Ecclesiæ, omniaq; nobis reddant dubia & incerta, ut nesciat homo Christianus, ad quam fugiat Ecclesiam, cui credat, cui obediat, à quo nam prælato sacramenta & absolutionem petat & accipiat. A R E. Vnde hoc nostis? P E. Tu nondum uides? Si enim nemo est de Ecclesia aut membrum Ecclesiæ, nisi qui sine peccato mortali est & fidē formatam habet, Tu uero scire non possis, quisnam talis sit, aut quam diu sine mortali peccato permanfurus sit in fide formata. Iam dubitare poteris, an ullum sit uerum in uniuersa terra Ecclesiæ membrum, Quia de nullo certus es, an fidem formatam charitate habeat, aut quam diu habiturus

A a sit,

Reprobatio

Prouer. 24.
Luth. de ab-
rogan. missa

Matth. 18.
1. Cor. 11.
2. Cor. 5.

Lutheranis
incerta et du-
bia est Eccle-
sia.

Dialogus Ioan. Cochlei

Heb. 13.

Nemo est in
Ecclesia Ca-
tholica, nisi
qui Papæ ut
pastori obe-
dit.

Ioh. 10.
1. Cor. 1.
Can. 6.

fit, si habet, Nam & Apostolus ait, Itaque qui existimat se stare, uideat ne cadat. Et in uitis patrum reperiuntur, qui sanctissime uixerunt usque ad diem mortis. In mortis autem articulo defecerunt, temptationibus Satanæ uicti. Quem igitur audias in Ecclesia ut dicit Christus: aut cui obedias præposito seu Prælo Ecclesiæ, ut præcipit Apostolus, si Ecclesia occulta est & res quædam Mathematica, quæ sine certo subiecto & materia sit, uti docent Lutherus, Philippus et Bucerus? A R. Audiam eos qui Euangelium docent, eisq; obediam. P E. Quis te certum faciet, eos habere fidem formatam & Ecclesiæ membra esse? Nonne & Iudas Scarioth Euangelium docuit & signa fecit, & quidem longe plura quam omnes fecerunt & faciunt hodie Lutherani? A R. Quomodo igitur tu nos de Ecclesia membrisque eius certos reddes? P E. Per uerbum Dei, quod omnium est certissimum. A R. Dic age. P E. Ausculta itaque diligenter, res non levis momenti est. A R. Fateor. P E. Primum, audisti supra, Christum Ecclesiam suam Petro tanquam supremo pastori regendam commisisse, hinc intelligis, nullam Ecclesiam uere Catholicam esse nisi quæ Petrum et successores eius, pueris agnoscit omniū Christi pastoribus, Excluduntur itaque per hoc à uera Ecclesia omnes hæreses & sectæ, quantumuis de uerbo Dei gloriantur, quæcumque Romanæ Ecclesiæ subesse nolunt. P A. Hoc ualde durum uidetur, Quam multæ enim sunt in Orbe terrarum nationes & prouinciæ maxime, quæ in Christum credunt, & tamen Papæ non obediunt, neque pro supremo pastore suo agnoscunt, ut Græci, Rutheni, Moschi, Armeni, Indi, Aethiopes, &c. P E. Siue molle sit siue durum, Ego aliter dicere non possum. Oportet enim sub uno uniuersali pastore unam esse uniuersalem Ecclesiam, ut sit unum ouile & unus pastor, Et non sint in Ecclesia Dei schismata: Quia una est columba & perfecta sponsa Christi.

sti. Videant igitur quicumque populi, tribus & linguæ, ut si nondum agnoscunt Ecclesiā Ro. & supremū Ecclesiæ in tertis pastorem, agnoscere quā primum satagāt. Est enim hoc de necessitate salutis, Quemadmodum doctē & copiose probauerunt contra Græcos & Armenos San. Thomas de Aquina, & Richardus Armecanus. P A. Tū igitur tot Myriades hominum per tot latissima regna in Christū per tot sæcula credentium, propter autoritatem unius hominis, Rom. Pontificis asserendam, damnare & externis supplicijs adiudicare non uereberis: P E. Non est meum, iudicare uel damnare ullas Nationes, Est qui iudicet, Cui pater omne iudicium dedit, & cuius uentilabrū in manu sua est. Hic clara uoce dixit Petro, Pasce oues meas. Qui igitur hunc pastorem agnoscere nolunt, oues Christi non sunt nec ad ouile Christi pertinent. *

Sed aliud est, nolle agnoscere, quam non agnoscere. Hoc excusabile est in longinquis nationibus, ut Indiæ & Aethiopie populis. Illud rebellionis & inobedientiæ damnabile crimen secum affert, Quemadmodum faciunt nunc (proh dolor) Lutherani & omnes aliæ sectæ nouæ, ex Lutheri doctrina hæc annis recens enatæ, quæ olim agnouerunt, nunc uero per impiā defectionem agnoscere amplius nolūt, Nationes autem supra dictæ non ita resistunt Ro. Pontifici. Agnouerūt illum uenerabiliter tū in multis Cōcilijs generalibus, ut est hodie cernere in eorum appensis sigillis & titulis, circa antiquas Bullas Constantiensis & Florentini Concilij, Tū in publicis Legationibus suis, quas Romam aliquando miserunt. Agnoscunt igitur Romanum Pontificem, si nō actu, saltem aptitudine. Et excusabiles mihi uidentur, propter locorum distantiam, si modo sanam & integrā habeāt fidē, nulla heresi maculatā, Et tantū de Ro. Pont. qui uicariū sub

S. Tho: contra errores
Græcorum
Et de regimine Principū
li. 3. c. 10.

Ioh 5.
Matth. 28.

Excusabiles
Indi, nō Lutherani.

Dialogus Iohan. Cochlaei

Vicariū caput Ecclesię Ro. Pont. Christo Ecclesię Catholicę Caput est. Ideo nemo iam incertus de Ecclesiā esse potest, qui Papā nō ignorat. Ad quę omnes maiores Ecclesię causę, uelut ad Caput, referendę sunt, uti docent, nō solū antiquissima Concilia, Sed etiā antiquę historię & sanctorum Patrum ac Martyrum libri & Epistolę.

Irenęus li. 3. cap. 3. Hic breuitatis causa sufficiat unius Irenęi breue dictum in tertio aduersus hęreses libro. Maxime (inquit) & antiquissimę & omnib. cognitę, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro et Paulo, Ro. fundatę et cōstitutę ecclesię, eā quā habet ab Apostolis traditionē, & annunciatā hominibus fidē p̄suaciones Episcoporum puenientē usq̄ ad uos, indicātes, Confundimus omnes, qui quoquo modo uel per sui placentiā malam, uel uanam gloriā, uel per cęcitatem & malam sententiā, pręterquam oportet cōligunt. Ad hanc enim Ecclesiā, ppter principaltatē, necesse est omnē cōuenire Ecclesiā, hoc est, eos qui sunt undiq̄ fideles. Hęc ille

**Ad Papam
semper in
dubijs recur
rendum est.**

Semper igitur certum habemus refugiū ad hanc Ro. Ecclesię petram, siquid Ecclesię dicendū occurrat. AR. Euangelium longe certius est quā Papa, qui Euangelium parum curat, & nunquam docet aut prędicat. PE. Euangelium quidem secundū se certissimum est utiq̄, sed ubi uarię exponit à diuersis, ex cōtentione disceptantium fit sensus eius apud nos homines incertus, Ad Papā igitur recurrentū est, ut Euangelium, certū quidem in se, nobis quoq̄ in uero sensu certum faciat. Non potest igitur ulla certior uia aut regula demonstrari, ubi nam uera et Catholica sit Ecclesiā, quam ista, Vbi Papa, ibi Roma, ubi Roma, ibi Ecclesiā Catholica.

**Aug. contra
episto. Manich.
c. 4.**

Quemadmodum p̄scherrime docet S. Augustinus in libro contra Epistolam Manichęi quam uocabant fundamenti, sic dicens. In Catholica enim Ecclesiā, ut omittam

synce

syncerissimam sapientiā (ad cuius cognitionem pauci spiri-
ritales in hac uita perueniunt) multa sunt alia, quæ in eius
gremio me iustissime teneant. Tenet consensus populorum
atq; gentium, Tenet autoritas, miraculis inchoata, spen-
trita, charitate aucta, uetustate firmata. Tenet ab ipsa sede
Petri Apostoli (cui pascendas oues suas post resurrectionem
dominus commendauit) usq; ad præsentem Episcopos
parum successio sacerdotum. Tenet postremo ipsum Cas-
tholicæ nomen, Quod non sine causa inter tam multas
hæreses sic ista Ecclesia sola obtinuit, Vt cum omnes hæres-
tici se Catholicos dici uelint, quærenti tamen peregrino as-
lieui, ubi ad Catholicam conueniatur, nullus hæreticos
rum uel basilicam suam uel domum audeat ostendere. Hec
Aug.

Vis ergo iam tandem audire, quàm longe à uero absint
Lutherani, dum stulte & impie arrogant Catholicæ Ec-
clesiæ nomen sectæ suæ. A R. Veritatem audire non pi-
get, modo sine contumelia dicas. P E. Dicam breuiter ac
modeste. Errant primo, dum partem suam schismaticam
pro Catholica Ecclesia haberi uolunt, Quoniam constat
Catholicam durasse M. D. annis, Lutherana autem secta
nondum X X. compleuit annos. Errant secundo, dum ue-
rum Euangelij sensum arrogant sibi, adimunt sedi Apo-
stolicæ, Contra Christum, qui dixit Petro, Rogauit pro
te, ne deficiat fides tua. Errant tertio. Dum ecclesiam putant
occultam in spiritu & solum credendam, Quod reproba-
tum est supra, & ipsimet reprobant hoc ipsum, dum Ec-
clesiæ traditiones confiteantur, quasdam etiam tenendas
cesant. Errant Quarto, dum non distinguunt inter Tri-
umphantem & militantem Ecclesiam, neq; inter fidem in-
formem & formatam, neq; inter gratiam, gratum facientē

Errores Luth-
theri de Ec-
clesia.

I.

II.

III.

Luc. 22.

III.

Aa 3 & gras

Dialogus Io. Coe.

& gratis datam, Cum sint hæc omnia superius ex literis
V. sacris comprobata. Errant Quinto, Dum eos tantum pro
 Ecclesiæ membris habent, qui fidem formatam tenent.
 Quia per hoc totam Ecclesiam cum omnibus membris
 suis incertam nobis reddunt. Quandoquidem nemo nos-
 trum uere sciat, quinam homines sint absque peccato mor-
VI. tali, atque charitate formatam fidem teneant. Errant Sex-
 to, Dum Prælatos Ecclesiæ malos, pro Ecclesiæ mem-
 bris non agnoscunt, & per hoc tollunt ab eis potestatem clas-
 sium & administrationem sacramentorum, quæ Ecclesiæ,
 sponse & corpori Christi data sunt. Iam si mali prælati, Ec-
 clesiæ membra non essent, non reciperent influxum à ca-
 pite, quia essent membra præcisa & mortua, quæ gratiæ in-
 fusionem accipere non possent.

Peccata Lu-
 cheranorum

- I. Qua propter grauissime peccant. Primo contra Deum,
 q̄ potestati Papæ resistent, per hoc enim Dei ordinationi
 resistunt. Ro. 13. Secundo contra Christum, q̄ nolunt res-
 cognoscere eius Vicarium pastorem. Tertio contra spiritum
III. sanctum, q̄ ordinationes eius in Ecclesia perturbant, con-
 fundunt atq̄ etiam reiiciunt. Et hic certe multiplex eorum
 peccatum est. Nam eos quos spiritus Christi posuit in Ec-
 clesia Episcopos, Doctores & pastores, ipsi contemnunt,
 atq̄ etiam reiiciunt, ac seipsos inordinate in locum eorum
 ingerunt, aut alios Apostatas & rebelles intrudunt.

Act. 20.

Rei læsæ Ma-
 iestatis diui-
 næ.

1. Cor. 12.

Et per hoc rei fiunt læsæ Maiestatis diuinæ. Ait enim Ap-
 postolus ad Corinthios (qui utiq̄ non omnes erunt sancti
 nec omnes habebant fidem formatam, quia in multis ab Ap-
 postolo reprehenduntur) Vos autem estis corpus Christi,
 et mēbra de membro, Et quosdam quidem posuit Deus in
 ecclesia, primum Apostolos, secundo prophetas, tertio do-
 ctōres, Deinde uirtutes, exinde gratias curationum, opitula-
 tiones,

tion es, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Nunquid omnes Apostoli? Nunquid omnes Prophetæ? &c. Item. Omnia autem honeste & secundum ordinem fiant in uobis. Et in alio loco. Nec quisquàm sibi sumit honorē, sed qui uocatur à Deo tanquàm Aaron. At Lutherani sibi ipsis sumunt honorem, quos per sacram ordinationem legitime nemo uocauit. P. A. Qualē igitur putas esse illorum Ecclesiam? P. E. Turpissimam profecto, ac magis inordinatam ac barbarice confusam, quàm ulla unquē priorū hereticorum fuisse legitur. Quē, n. unquē fuit heresis a deo contumax & superba, quē sic oīa sacramenta uel impie reijceret uel male inuerteret; quē sic cōtemneret ac blasphemaret omnes sacros ordines & gradus Ecclesię; quē sic prophanaret templa, aboleret missas calcaret uota, nuptui daret Moniales; Breuiter, quę sic omnem ordinationem bonam Ecclesię uel tolleret uel pessime immutaret; Sed desino, ne uidear uobis, criminādī potius studio quàm explicandę ueritatis amore haecenus de Ecclesia differuisse.

Ib. 14.
Heb. 5.

Turpissima
Ecclesia Lu.

Vt autē hec nostra disceptatio, grauissio aliq̃ testimonio corroboretur, addā ea, quę S. Hieronymus in Dialoگو aduersus Luciferianos sub finem proposuit. Verum (inquit) quia iam multū sermocinati sumus, & prolixitas concertationis audientiū studia lassauit, Breuē tibi aprāq̃ animi mei sententiam proferam. In illa esse ecclesia permanendum, quę ab Apostolis fundata, usq̃ ad diem hunc durat. Sicubi audieris eos, qui dicuntur * Christi, non à domino Iesu forte * Christo, sed à quoq̃ alio nuncupari, ut puta Martionitas, Valentinianos, Montenses siue Campates, scito, non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse Synagogā. Ex hoc. n. ipso q̃ postea instituti sunt, eos se esse indicant, quos futuros Apostolus pręhunciauit. Nec sibi blandiantur, si de scriptur

Hiero. contra
Luciferi.

Chri
stiani.

rarum

Dialogus Io. Coc.

rarum capitulis uidentur sibi affirmare quod dicunt, Cum
& Diabolus de scripturis aliqua sit locutus, & scriptura,
non in legendo consistant, sed in intelligendo. PA.

Grauis certe ac notatu digna est hæc Diui

Hieronymi sententia, atq; omni

hæreticorum uerbositati

longe præferenda.

FINIS *DI A*LOGI, DRES.

dæ scripti. Anno 1535.

MISCEL.

MISCELLANEO

RV M IO. COCHLAEI, LI.

bri Secundi Tractatus Primus.

ADRIANVS DIVINA

clementia Papa & seruus seruorum Dei, Illustrissimo Prin-
cipi & Electori Friderico, Salutem & Aposto-
licam benedictionem.

Dilecte fili, satis & plusquam satis sustinui-
mus, dilecte in Christo, si forte Dei pietas
tuam animam dignaretur inuisere ac dare
pœnitentiam ad cognoscendam uerita-
tē, ut resipisceres à diaboli laqueis, à quo
captiuus detineris, Nouimus te paterne
monitū, à fœ. Re. prædecessore nostro, ut à te separares
illam perniciem Christianæ religionis, Martinū Lutherū, Pernicies
Christianæ
religionis.
Cum iam orbi manifestæ sint scelestissimæ machinationes
eius, sperabamus & te ad cor pœnitens reuersurum, Sed us-
uam expectauimus, & ecce labruscas, quia frustra cōflauit
conflator, Maliciæ enim tuæ non sunt consumptæ, Coe. Esa. 5.
Hier. 6.
Commisera-
tio.
git nos misratio, uos paternis monitis adhuc cōmonere, ut
uel tandem resipiscatis, anteq̃ plane in uos conueniat quod
mox subdit Propheta, Argentum reprobū uocate eos,
quia dominus proiecit illos, Et quid dicemus uobis, quam Iere. 6.
Galla. 3.
Deut. 32.
ut Galatis fuit dictum, O insensati Saxones, quis fascinauit
uos ueritati non obedire, currebatis bene.

Interrogate patres uestros & dicent uobis, maiores ue- Saxones à
Carolo mas-
pore gno cōuersi.
stros & annuntiabūt uobis, Quod ab ea etate, qua unā tem-

Bb

Epistola Adriani Papæ VI.

Adrianus
Papa. I.

pore eodem uixere Adrianus Romanus Pontifex. Et Carolus ille magnus Imperator Saxonice fidei plantatores, ad nostram usque Clarissimi in Christo filij nostri Caroli tempora, Aui ac Proauuestri, atque adeo Saxones omnes semper habiti estis, ueluti pacis & fidei propugnatores, & per omnia obedientie pacifici filij, Talesque, ut non immerito Gregorius quintus nationis Saxonice olim Romanus Pontifex Saxonie ducem in Romani Imperatoris constituerit Electorem.

Increpatio
paterna.
Thren. 4.

Quomodo ergo tam cito mutatus est color optimus? Cur tam facile transferimini, ab eo qui uos uocauit in gratiam Christi in aliud Euangelium? quod non est aliud nisi sum quidam qui uos perturbant, & uolunt conuertere Euangelium Christi, Quis uineam domini tam pulchre plantatam est demolitus? certe exterminauit eam aper de sylua & singularis ferus depastus est eam, Sed uae illud a uobis domesticis & amicis & cruciatu precordialiter, Obsecramus te fili dilecte in Christo, leua oculos tuos in directum, & uide ubi sis prostratus, considera quantam Ecclesiam Christi tot malis undique circumuallatae ac penitus oppressae, per opem quam illi subuenire debueras, cladem insuper intulisti.

Varie oppu-
gnatur Ec-
clesia.

Oppugnatur foris ab infestissimo illo ac potentissimo Christiani nominis hoste, dissident intus Principes Reipublicae, & in mutuam armati perniciem cruentissimis odijs inter se conflictantur, & in fraterna uiscera ferrum stridunt, ut uix Ethnici inter se crudelius.

Maximum
malum, foue-
re haereticum.

At haec tibi ita uisa sunt non satis grauiam, nisi contritionem induceres super contritionem, Nutriens ac fouens serpentem Lutherum illum in sinu tuo, qui ueneno linguae suae Ecclesiam & terras infecit, adeo ut iam peruenerit gladius usque

usq; ad animam. Quanto autem pluris est anima quam corpus, tanto grauius est prædictis omnibus horrendum illud ac plusquam tartareum uenenum, quo per hæresum & schismatum contagionem tot myriades animarum interierunt, intereuntq; adhuc omnes, quotquot nunc passim ab unitate matris ecclesiæ recedunt. Quo subuertitur indoctum uulgus, ac mille præstigijs ac fascinationibus retrahitur à fide quam suxit ab ubere matris, Quo basilicæ sunt sine plebibus, plebes sine sacerdotibus, Sacerdotes sine debita reuerentia, & sine Christo denique Christiani, quod sacramenta fidei nō sacra censentur, Quod sacramentū Dei sanctum esse negatur, quod dies festi festiuis frustrentur solennijs, quod homines moriuntur in peccatis suis, rapiuntur animæ ad tribunal terrificum, nec pœnitentia reconciliati, nec sacra communione muniti. Quod pulcherrimus ille ordo tabernaculi confusus sit. Et pro Christiana pace ac tranquillitate ad rebellionem rapinas & cedes et incendia cum magno & manifesto Reipublicæ discrimine, ueluti classico passim excitati, pro quibus egregijs tuis in Ecclesia Christi meritis, quo premio, quo non supplicio dignum censeamus?

At dicis forte, serpens me decepit, dignam certe mercedem, qui illum enutristi in sinu tuo, Sed ita ne stultus es & sine corde, ut in eis maximis rebus, in quibus errare damnari est, uni homuncioni cooperto peccatis quam tot sanctissimis ab initio patribus, qui in lege dei meditati sunt die ac nocte, Et quam tot uniuersalibus concilijs, aduersus quæ impudens os illud, ueluti sepulchrum patens se aperire non erubescit, Sanctæ denique & Catholicæ ECCLESIAE (cuius ritus & consuetudines ac decreta à

Bb 2 tempo

Catalogus
malorum à
Luthero.
Verba S.
Bernardi epi
stola. 240.

Accerbior
increpatio.

Epistola Adriani Papæ VI.

temporibus Apostolorum ad nos usque rationabiliter obseruant, quæ unus iste sacrilega temeritate deprauare præsumit, plus credere potuisti. O cæcam dementiam ac potius Iudaicam cæcitatem.

Omnes hæretici ex scripturis suas præbare conantur.

At fortassis hoc tibi imposuit, quod ueterator ille Martinus & eius sequaces de Capitulis scripturarum uisi sunt sua confirmare. Et quis tandem hæreticorum ita non fecit: an non sunt ueteris serpentis astutiæ, qui hac ueluti esca adducto hamo miseris animabus mille technis & uersutis semper est infidiatus, Quique quo angularem infringeret ueræ fidei lapidem, ac Christianam scinderet unitatem, in scripturarum agrum, suum seminare semen, & peruersam scripturarum intelligentiam, non iam pridem est aggressus.

Difficilis intelligentia scripturarum.

Apoc. 5.

Quanta Ex cæcatio contra sanctos patres.

Hiere. 4.

Cum itaque maxima semper pars Ecclesiarum imperita turba sit, Et uix unus reperiatur aut alter qui spiritualibus oculis de scripturarum intelligentia digne ualeat iudicare, Siquidem librum signatum legimus, quem solus homo detribu Iuda dignatus est aperire, aut soluere signacula eius, Quæ tandem est illa diabolica excæcatio, uni carnali hominioni, semper eructanti crapulam & potum quæ orbi uniuerso, quæ tot spiritualibus patribus, quorum uoluntas semper fuit in lege domini quæ uitæ sanctimoniam & ostensione spiritus & uirtute, glorioso denique martyrio suam doctrinam comprobarunt, in scripturarum intelligentia plus fidei habuisse & habere potuisse? O cæcitatem nouam et inauditam, unus apostata tibi potuit persuadere, fefellisse priores uniuersos, errare posteros, & in solum se & quos decepit peruenisse regnum Dei, peruenisse totas miserationum diuitias ac gratiam & uniuersitates. Et quid nondum dicimus cum Propheta, heu domine ergo ne decepisti populum tuum, quin potius, cui

cur non deuitatis secundum apostolicum praeceptum quæ-
 stionibus ac pugnis uerborum, ex quibus oriuntur inuidie,
 contentiones & blasphemiae suspiciones malæ, conflictiones
 hominum mente corruptorum & subuertūt corda audien-
 tium, ex operibus suis iuxta dominicam designationem stu-
 disti cognoscere pseudo prophetam istum, quæ ad uos uenit
 primo in uestimentis ouium, lupus intrinsecus rapaci-
 ssimus.

1. Timo. 6.

Matth. 7.

Siquidem non ex folijs, non ex floribus, sed ex fructibus
 arbor cognoscenda erat, An non manifesti sunt nequissi-
 mi fructus istius? Siquidem sacrilegus hic aduersus
 deum, Imagines sacras, atq; adeo ipsam crucem Christi sce-
 leratis manibus confringere et pollutis pedibus conculcare,
 non formidat, Contra sacerdotes dei furore impio, temera-
 rius non desinit laicos ad lauandas sibi in eorum sanguine
 manus sedulo concitare, Ecclesiam Christi parricidalibus
 armis oppugnans, hoc agit assidue ut suffocentur homines
 in peccatis suis, hoc unum elaborat, ne Diuina misericordia
 suis sacramentis (quæ peccatorum remedia efficaciter esse
 uoluit) uulneratos in ecclesia sua curet, Ita enim ea aut sus-
 tulit uniuersa, aut hæreseos suæ pestifero infecit ueneno, ut
 toxicum magis requirat quam animarum medicinas, præ-
 cepit suis, ne indignanti deo quis satisfaciat, ne Ieiunijs, ora-
 tionibus, Lamentationibus peccata redimat, Ne hostia illa
 placens deo corpus & sanguis domini nostri Ihesu Christi à
 sacerdotibus offeratur quottidie pro peccatis nostris, uota
 docet non reddere deo suo, Et cum sit ipse apostata ac pro-
 fessionis suæ desertor, ut plurimos sui faciat similes, Sancta
 illa uasa pollueri non ueretur, Consecratas deo uirgines &
 uitam monasticam professas, extrahere à monasterijs suis et
 inimico, imo Diabolo reddere quem semel abiurauerunt,

Ex fructibus
cognoscitur
Lutherus.

Epistola Adriani PP. VI.

Quod in ueteri lege umbraticis sacerdotibus dominus non tulit, quod ethnicis idolorum suorum flaminibus homines sunt abhominati, Christi sacerdotes uilissimis copulat metreticibus, doctos illos patres, quorum uita & doctrina illustrauit uniuersum orbem, non solum debito honore non persequitur, sed multo quam Cayn scelestius despicit, deridet, contemnit, & insectatur, Sacris seculis omnibus uniuersalibus concilijs impudenti ore palam contradicit, ac sacrilega lingua detrahit, libertatis spem licentiosam quandam uitam nullis constricta legibus, ac fere ferinam inducere conatur.

Vnde & exlex homo contemptor & uiolator legum omnium, in tantam erupit mentis uesaniam, ut sanctissimorum patrum decreta & ecclesiasticos canones igne publico concremare non formidauerit Et breuiter christianam ueritatem, omnium rerum ordinem, pulcherrimam denique faciem ecclesiae, à Christo ab Apostolis Apostolicisque uiris ac sanctissimis patribus ab initio constitutam, unus hic post tot centenos annos discindere inuertere, ac deformare molitur.

Quod si nondum satis etiam internoscis, de Christiano magisterio, an de Antichristi spiritu ista profisciscantur, Si ita te fascinauit praestigiator ille, ut credere possis, unum perfidissimum apostatam uelut alterum Heliseum habere duplicem spiritum Heliae, aut alterum esse (quem se iactat) Danielem, in quo sit spiritus amplior & intelligentia scripturarum maior, quam in omnibus olim sanctissimis illis doctissimisque uiris, quam in sacrosancta Catholica ecclesia, Quid te uno caecius? Aut si iam ex fructibus arborem cognoscens, in errore persistis tamen, quid te miserius? Sed esto transfiguratus sit contra te sathanas ille in Angelum Lucis, & quae manifesta sunt carnis ac Diabolica,

Lutheri contra
natus contra
tra omnes leges.

Non credendum Lutheri
ro de spiritu
quem iactat.

2. Corin. 11.

lica, spiritus esse & Christi opera uenenata, sua facundia
persuadere potuerit, nunquid non ubique uel hoc ipse pro-
didit cuius nam spiritus sit? Vt omnis sermo eius ama-
rus est, uirulentus, arrogans, ac maledicentissimus, nus-
quam non scatere conuicijs, blasphemijs ac scomatibus
plusquam uenenatis aduersus omnem pietatis, modestiæ,
mansuetudinis, ac benignitatis officium, Nunquam ita
docuit Paulus cuius iactat se spiritum habere, cum nule-
la eius extet epistola, quæ non pacem unitatem & alia id
uirtutis genus redoleat, An non Romanos suos hortatur
in domino, ut in charitate fraternitatis se diligant in-
uicem, Sectentur quæ sunt pacis, & quæ ædificatio-
nis custodiant? Corinthijs, an non testatur se docere in
ecclesiis deum, non dissensionis sed pacis deum esse, Et
breuiter nonne ubique clamat, ubique docet Euangeli-
ca illa tuba, Vt digne ambulemus in omni humilitate ac
mansuetudine cum patientia supportandi se inuicem in
charitate, solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pa-
cis, utque deponamus omnem iram indignationem
blasphemiam, maliciam, turpem sermonem? Quo
igitur pacto maledicentiam, amaritudinem, Iram, indis-
gnationem, blasphemiam, inflationem, iactationem (quæ
ita huic peculiaria sunt, ut Paulo ac illius discipulis uni-
uersis, mitis & humilis corde) non Paulini, non Chris-
tiani, Sed Diabolici spiritus esse, certissimo indicio uel
cæco non clarissime apparet ex uerbis illius.

Quomodo intellexisti eū Christum in corde suo an ue-
ro Antichristū habere, secundū q̄ ipsa ueritas in Euangelio
ait, progenies uiperarum, quomodo potestis bona loqui cū
estis mali, de habundantia enim cordis os loquitur, ut cum
scriptum sit, quod maledicti regnum Dei nō possidebunt,

Iterum

Qualis ser-
mo & stilus
Lutheri.

Rom. 16.

1. Cor. 14.
Qualis spī-
ritus & doc-
trina Pauli
Gal. 6.
Eph. 4.
Colos. 3.

Maledicen-
tia Lutheri.

Matth. 12.

Epistola Adriani PP. VI.

1. Cor. 3.
Matth. 5.

Iterum in Euangelio dicit Iesus, Quicumque dixerit fratri Racha, reus erit consilio, qui autem dixerit fatue, reus gehennæ incendio, Illum autem Antichristi apostolum esse, cuius quàm obscurum esse poterit?

Blasphemie
Luth. in Se-
dem Apo-
stolicam.

Cypri. lib. 1.
epistola 3.

Qui non modo sacerdotes dei, Sed et principem sacerdotum, Petri Successorem, Iesu Christi in terris uicarium, tam nephandis, insanis nominibus, tam inauditis contumelijs conuicijs & blasphemijs nusquam non lacerat discerpit, sectatur, ut ea commemorare pudica refugiat lingua, & audire horreant aures castæ, Qui Apostolicam Cathedram, in qua præsedet caput Apostolorum Petrus, cui præfuerunt tot sancti Pontifices (Quam ecclesiam unde sit orta principaliter unitas Sacerdotalis, Sanctus Cyprianus ac gloriosus martyr non dubitat & affirmat) Impio ac pestilenti ore cathedram pestilenticam antichristianam, diabolicam, & si quæ potuit excogitare nefandiora, toties appellare non cessat, Qui scholas christianas, quæ tam multos doctissimos sacratissimosque uiros, tam egregias in ecclesia dei columnas nobis protulerunt, impudica lingua sua, Lupanaria, Sodomas, & Gomorras ubique uocare non uerecundatur.

Seditiosa uer-
ba Luth. in
sacerdotes.

Deut. 17.

Qui non satis omnipotentis dei habet sacerdotes probris omnibus, conuicijs, contumelijs, ac blasphemijs horrendis ac inauditis nusquam non publice & palam insectari & quibusuis casibus uiliores facere, nisi etiã laicos concitet ad lauandas manus in sanguine ipsorum, Cum tamen quanto amore haberi uelit suos sacerdotes, maxime principem sacerdotum, Idem ipse dominus in Deu. testatus est dicens, Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium intra portas tuas uideris uerba uariare, Surge

Surge & ascende ad locū quem elegerit dominus deus tuus
ueniensq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad Iudicem qui
fuerit illo tempore, quæresq; ab eis qui iudicabunt tibi iudi-
cij ueritatem, & facies quæcunq; dixerint qui præsumt loco
quem elegerit dominus & docuerint te iuxta legem eius se-
querisq; sententiā eorum, nec declinabis neq; ad extrā neq;
sinistram, Qui autem superbiert nolens obedire sacerdotis
imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, ex de-
creto iudicis morietur homo ille, et auferes malum de domo
Israel, cunctusq; populus audiens timebit, ut nullus dein-
ceps tumescat superbia.

Et Samuel cum sperneretur à filijs Israel, an nō dicit do-
minus, Non enim te spreuerunt, sed me, neregnum super
eos, manifeste ostendens, inuisibilem se contemni, Cum ui-
sibilem quis spernit sacerdotem, Quare & Moyse mur-
murante aduersus se populo respondit, Non aduersum me
mururastis, sed aduersum dominum Deum uestrum.

Quod si Leuiticos illos sacerdotes tanta honoris præro-
gatiua præcellere uoluerit dominus qui exemplari & um-
bræ tantum deseruierunt, coelestium in umbratico illo taber-
naculo sacrificiorum officia cōsumantes, Quo tandem ho-
noris loco eos habere uoluerit, quibus tradidit clauēs regni
coelorum, tantamq; tribuit potestatem, ut quæ ligauerint
super terram ligata sint & in coelis, & quæcunq; soluerint
super terram, soluta sint & in coelis, utq; quorum ipsi dimit-
terent peccata, dimissa forent, quorum retinerent, forent res
tenta, Qui non sanguinem hircorum & Thaurorum & ui-
tulorum, Sed hostiam uiuam, sanctam, immaculatam, cor-
pus & sanguinem Domini nostri Ihesu Christi offerunt
quottidie pro peccatis nostris, conficiunt uerbo suo, tractāt
manibus, & breuiter sacramenta omnia, quibus homi-

1. Reg. 8.
Qui sacerdo-
tes spernit,
deū spernit.
Exo. 16.

Maior debe-
tur honor
sacerdotib;
nouī quam
uet. Testa.

Cc. nibus

Epistola Adriani Papæ VI.

nibus uita salusq; tribuitur animarum, suis perficiunt orationibus.

Honorandi
sacerdotes.
Luc. 10.

Exo. 20.
Deut. 5.

Honorandi
& mali sacerdotes.

Matth. 10.

Heb. 13.
1. Ioh. 1.

Quanto, inquam, honore hos præcellere uoluerit dominus, quis tandem dubitabit, quod nec idem ipse tacuit in Euangelio, cum dicit ad eos, Qui uos audit me audit, & qui uos spernit me spernit, qui autem spernit me, spernit eum qui misit me. Et quid consequitur quam inaudientium exemplum blasphemia & maledictum qui sacerdoti Christi aut blasphemat aut maledicit, An non hoc exemplum mandatum in retributione, honora patrem & matrem ut sis longæuius super terram, qui autem maledicit patri & matri morte moriatur, nunquid ad carnales parentes tantum illud est referendum & non intelligendum ad eos, qui nos Christo regenerauerunt, per quos Christiani sumus, qui nobis peccata dimittunt, qui nos cœlestibus pascunt sacramentis?

Quid si peccatores sunt & mali sacerdotes? quid si & parentes? nunquid propterea eos non honorare, aut eis maledicere licebit? Nunquid & Iudas erat inter eos quos dominus misit ante faciem suam & ad quos dicebat, quicumque non recipit uos neq; audierit sermones uestros, exeuntes de domo foras à ciuitate, excutite puluerem de pedibus uestris, Amen dico uobis tollerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorreorum in die iudicii quam illi ciuitati. An non præcepit ista Apostolus, Obedite præpositis uestris & subiaceate eis. Quod si malis & peccatoribus non sit obediendum, quibus tandem? quoniam si dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus & ueritas in nobis non est.

Odises, noli discutere pastorem, nolite iudicem Dei

coro

constituere & Christi, an non ita præcepit Dominus in Euangelio dicens, Supra Kathedram Moyſi ſedebant ſcribæ & Pharifæi, omnia quæ dixerint uobis, facite, Secundum uero opera eorum facere nolite, manifeſte ſignificans habere eos dignitatem, tametſi uitæ exiſtant perditæ. Nunquid idem Dominus cum poſtea tempore paſſionis alapam accepisset à ſeruo ſacerdotis, dicētis ſibi, Sic reſpondeſ Pontifici, aduerſus Pontificem quicquam dixerit cōtumelioſe, Quin magis innocentiam ſuam aſſerens & oſtendens, Si male inquit, &c. An non & Paulus cum cederet in Concilio iuſſu Ananiæ, diceretq; ad eum, percutiet te deus paries dealbate, & tu ſedens iudicas me ſecundum legem, & contra legem iubes me percuti, audiens ab aſtantibus, Hic inſimulas ſacerdotes dei, maledicendo ipſum tantum inane nomen, Et umbram quandam ſacerdotis cogitans expauit, Neſciebam inquit fratres quia Princeps eſt Sacerdotum, Scriptum eſt enim, Exodi uigeſimo ſecundo, Principi populi tuum non maledices.

Quo magis miramur, quod ex iſtis diabolici ſpiritus operibus, ueluti fructibus nequiſſimis, arborem peſſimam nondum cognouiſti. Et quis eſt tandem ita hebes, ut non uideat, quo nunc prorumpant furioſiſſimi conatus iſtius? Cū ut quiſq; eſt facinoroſiſſimus, deſperatiſſimus, aut perdituſſimus latro aut homicida, ſub iſtis uexillis & ſignis conueniunt, Eccleſiā tam parricidalibus armis et ſacrilegis manibus nō clam ſed palā oppugnantes, Conſecrata deo loca tēpla & monaſteria exurūt et pphanāt, Chriſto dicatas uirgines, Sacerdotes Chriſti et monachos crudeliſſime pſequuntur, Eccleſiarum bona diripiunt, & breuiter rapinis latrocinijs, cædibus ac incendijs confundunt uniuerſa, Excecante

Cc 2 nimirum

Ne Laici ſuſ
dicent preſ
byteros.

Matt. 23.

Ioh. 18.

Furioſi cō
natus Luth.

Epistola Adriani Papæ VI.

nimirum eos iusto dei iudicio, & insaniam tam manifestam erumpere permittente, ut neminem iam latere possint scelestissime machinationes istius, At hi qui pestifera contagione ipsius infectos se nunc tandem cognouerunt, scismatico errore deposito, ac hæretico furore deserto, unitatis ac ueritatis domicilium fidei sanitate appetunt.

Inrepatio
in Frid. Ele.

Inter quos dilecte nobis in Christo Iesu cum te non ex postremis recursum ad sinum matris speramus, quæ reuerentem libenter ut obuijs manibus excepissemus, bona spe tandem frustrati, uidemus supra firmam petram induruisse te faciem tuam, Videmus perniciem illam animarum Lutherum sub tuo patricinio latitantem, suum adhuc uirus

Matth. 3.

Admonitio
paterna.

longe lateque spargere. Sed quoniam adhuc potens est Deus etiam de lapidibus istis suscitare filios Abrahamæ, antequam egrediatur ut ignis indignatio eius, & succendatur, nec sit qui extinguat. Ideo fili dilecte in Christo, obsecramus per uiscera nunc redemptoris nostri Iesu Christi, per Christianam unitatem, per charitatem patriæ, per tuam denique ipsius tuorumque salutem, miserere Ecclesiæ Christi, tot malorum incursionibus iam undique exagitatae ac pene oppressæ tua maxima culpa, aliquando ser opem, miserere patriæ nostræ, quæ sincerae olim fidei, eximiae religionis sanctæ, sub iugo domini ac religiosæ obedientiæ insigni præcellens gloria, perniciem istam religionis Christianæ, fidei, ac pietatis publicum hostem Martinum in suis se peperisse ac fouisse uisceribus, nunc erubescit, Miserere denique tui ipsius, tuorumque misere seductorum Saxonum.

Cōminatio
de ultione di
uina.
Hiere. 5.

Quos, nisi resipiscatis, & quidem cito, manet præsens ac certa ultio diuina, quam neque in hoc sæculo effugietis neque in futuro, hæc dicit Dominus, Audi popule stulte audi Princeps

principes, qui non habes cor, qui habetis oculos & non uis
 detis, aures & non auditis, me ergo non timebitis, & à facie
 mea non dolebitis, nunquid non auditis quæ fecerim à diebus
 antiquis: legite scripturas in quibus putatis uos habere uitam æ-
 ternam, & inuenietis quam grauis semper fuit & terribilis di-
 uina uindicta in illos, qui in populo dei schismata concita-
 uerunt, nunquid non legistis horribilem diuinam ultionem
 aduersus Darã & Abyron, qd multitudinẽ aduersus Moy-
 sen concitassent, quos dehiscens sub pedibus terra & aperis-
 ens os suum deglutiuit & omnia quæ ad eos pertinuerunt,
 ita ut descenderent uiuentes in infernũ, Et aduersus Chore,
 quem eandem ob causam cum ducentis & quinquaginta
 uiris celestis flamma deuorauit.

Ioh. 5.

Nu. 16.

Quod si ob durius fortassis in ipsum Imperiũ, aut quos
 rundam pastorum seu ignauiam seu maliciam schismata ex-
 citanda putatis, Nunquid non ex libro Regum audistis, in
 dignatum dominum fuisse aduersus decem tribus filiorũ
 Israhel, & in omne semen eorum ut dimoueat eos & tra-
 diderit in direptionẽ, donec proijceret eos à facie sua. Ob
 quam tandem culpam, nisi qd ob durius Imperiũ Salomo-
 nis, Et imprudentius arrogantiusq; responsum Roboam re-
 gis Iherusalem, scissæ fuerunt à tribu Iuda & Beniamin.

Ira Dei in
schismaticos
4. Reg. 17.

3. Reg. 12.

Quam præsens semper fuit dominus uniuerfis sacerdoti-
 bus suis: An non Saul ab regio abiectus honore, Et Olias
 rex Iudæ percussus lepra, propterea qd quæ sacerdotum erant
 contra sacerdotes domini sunt ausi usurpare, sufficien-
 ti potuerunt uobis esse argumento. Et breuiter, an non om-
 nestestantur historiæ, uniuerfos ultrici manu domini infeli-
 ci perisse exitu, qui in Christos domini sacrilegas manus
 injicere non formidarunt, Contra autem felicia omnia &
 longam illis contigisse uitam, qui Christum in sacerdoti-

1. Reg. 15.

Vltor sacer-
dotũ Deus.

2 Paral. 26.

Epistola Adriani PP. VI.

bus suis uenerati sunt: Moueant ergo uos exempla aliorum
& cogitate quid uobis sit expectandum, qui uenerabilem
dei choros in manus tentatis tradere prophanas.

Terribile ex
emplum uls
tionis diuis
nae.
Nu. 16.

Proinde quod dominus per Moysen praecepit uniuers
so populo Israel ut separaretur a tabernaculis Chore, Datan
& Abyron, nec tangerent quicquam quod ad eos pertineret, ne
inuoluerentur in peccatis eorum, haec & uobis praecipue &
tibi dilecte fili, eiusdem domini nostri auctoritate praecipis
mus & obsecramus in Christo Iesu, ut seperemini a Martia
no Luthe, auferatis a uobis petram illam scandali, neque tan
gatis quod illius est, ne & uos diuina ultio inuoluatur subito
in peccatis illius, Expurgate quamprimum fermentum il
lud quod reliquam fidei uestrae massam corrumpit, ut sitis
nova conspersio, nouaque creatura. Non dedigneris fili dilec

1. Cor. 5.

Imitari Pau
lum.

te Paulum imitari, quem sicut in ecclesiae dei persecutione,
tam grauem animarum perniciem sub tuo nutriendis patros
cinio, Ita reuersus ad cor, effice, ut intelligant omnes con
uersionem tuam. Utque qui per te sunt scandalizati, in te
rursus glorificent deum, Maxime autem hoc praesta quam
primum, ut impurum illud os obstruatur, ut capuletur blas
phemiae lingua, quae contra deum & sanctos eius loqui non
cessat, & uirus suum undique spargit.

Admonitio
pia.
Hier. 6.
Eph. 4:

Et ut Prophetæ uos uerbis ammoneamus. State super
uias & uidete ac interrogate de semitis antiquis, quæ sit uia
bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus
uestris, State inquam, & doctrinis uarijs & peregrinis nolite
abduci, Interrogate de semitis antiquis, quæ sit uia bona per
quam ambulauerunt patres uestri, quam demonstraues
runt tot myriades martyrum, docueruntque tot milia confes
sorum, & ambulate in ea, Quod si a uobis impetrauerimus,
sicut & synceriter speramus, erit quod gaudeamus cum an
gelis

gelis de peccatore poenitentiam agente, & perditam ac rur- Luc. 13
 lus inuentam ouem, humeris nostris ad ouile domini gau-
 dentes deportabimus, paternaq; pietate quantum in nobis
 fuerit, stolam uobis pristinam restituemus. Quod si dixeris-
 tis, non ambulabimus, & paterne salubriterq; moniti uos re-
 sponderitis, Non audiemus, Ideo audite gentes, Nunc domi- Hier. 6
 nus, Et cognoscite congregatio, quanta ego faciam eis. Ecce
 ego adducam mala super populum istum, fructum cogi-
 tationum eius, quia uerba mea non audierunt, & legem me-
 am proiecerunt.

Sed & hoc tibi denunciamus in uirtute omnipotentis Comminas-
tio de utroq;
gladio.
 dei & domini nostri Iesu Christi, cuius in terris uicarius su-
 mus, nec te in praesenti seculo hoc laturum impune, & in tu-
 turo aeterni te ignis expectare incendiū, Viuunt una Pon-
 Adrianus, & religiosissimus imperator Karolus, meus Cha-
 rissimus in Christo filius & alumnus, Cuius tu edictum
 uere Christianum aduersus Luteranam perfidiam, Et quod
 talem decebat imperatorem, non sine graui offensa ac uilis
 pensione Caesareae maiestatis uiolare non timuisti. Non
 commitemus, ut quos olim cum magno Carolo Adria-
 nus pontifex, in Christo genuerunt, Nunc Adrianus Pon-
 Et imperator Karolus sub schismatico & haeretico Tyranno,
 heresum ac schismaticum sinamus interire coragione, qua
 re reuertimini ad cor, ac respiscite tu tuq; populi misere les-
 ductorum Saxonum, nisi utrumq; gladium, A
 postolicum simul & Caesareum olim
 uelitis experiri.

SCRIPTA ROMAE

Anno Domini 1522.

MISCELA

MISCELLANEO.

RVM LIBRI SECUNDI

Tractatus Secundus.

ARTICVLI CONTRA QVENDAM

Pastorem Miltenbergensem nomine Ioan-
nem Draconem inquisitorij.

I.

Mprimis Iamdictus procurator fisci itaq;
ponit & dicit, Et si necesse fuerit probare,
intendit eundem dominū Iohannem pas-
sam & publice prædicasse, Quod tempore
quadragesimali ab escis carnū et lactici-
norum minime sit abstinentum, Neque
Christi fideles eodem tempore ad huiusmodi abstinentiam
fore obligatos aut cogendos, cum in sacro Euangelio desu-
per nihil reperiatur contineri.

II.

Item dixit, Quod omni die licitum sit Christi fidelibus
uesci Carnibus & lacticiis, neq; desuper eis iugum impos-
ni, neq; ad obseruantiam huiusmodi astringi quisq; debeat.

III.

Item, Quod idem dominus Iohannes tempore quadra-
gesimali proxime præterito lacticiis publice in hospicio
sue *Rron* nō uigore indulti Apostolici, sed ausu proprio
uesci non erubuit.

IIII.

Item, Quod idem dominus Iohannes prædicasse dici-
tur, Quod celebrare missas & psallere horas Canonicas, aut
uigilias nihil sit, neq; animabus defunctis huiusmodi opera
in aliquo sint suffragantia, aut cuiq; in aliquo meritoria.

Item

Item dicitur similiter prædicasse, Quod missa à Sacerdote V. malo celebrata, nemini sit meritoria utilis aut iusta, Neq; missam cuiquam fore meritoriam, nisi eam rite & legitime celebranti.

Item simili modo in concionibus suis dicitur prædicasse, VI. neminem fore obligatum ad celebrandū festa sanctorum, aut aliquem diem festum, præter diem dominicum festiuari & celebrari debere neq; Sextis ferijs Sabatinis diebus ab esu carnium fore abstinendum, scilicet omni die licitum sit uesci carnibus ad placitum.

Item idem Dominus Iohannes processionem in festo S. VII. Marci solitas et per Diuum Gregoriū Papā institutas, ac alias processionem diebus rogationū pagi solitas, publice fieri prohibuit, atq; desup dixisse fertur. *Ich bit dich vmb Christi Jesu blisc wille, du wöllest nit wailen oder mit den Creuzen ghen/dannes eytel nichts.*

Item dicitur procurator, Quod huiusmodi diabolica prædicti domini Iohannis suggestionū, populus more solito VIII. prædictis processionibus interesse neglexit, in diuini cultus diminutionē ac institutionis summorum Pont. derogationē.

Item idem dominus Iohannes publice docuisse et consu IX. luisse dicitur Laicos, sub utraq; specie cōmunicari debere contra inueteratā & approbatam ecclesiæ consuetudinem. Ac eundem sub utraq; specie communicare præsumpsisse.

Item, Quod dicitur prædicasse, quod licitum & permis X. sum sit sacerdotibus ducere uxores legitimas, Sacerdotibus ex hoc, luxus incontinentiæ, ac lasciuiæ frena laxando.

Item, Quod Sanctiones decreta & Statuta summorum XI. Pontificum & Conciliorum, contra prædictas ipsius dñi Iohannis Trach Conciones & persuasiones, ædite sint huiusmanæ constitutiones ad quarū obseruatiā nemo sit cogendus.

D d Item

Responsio Ioan. Cochläi

- XII. Item, Quod idem dominus Iohannes prædictis erroribus hæreticis & detestabilibus insolentibus minime contentus, sed ut pacis & tranquillitatis inimicus ac fraternitatis insidiator, nuper ab ingressu chori se tueri, ac præsentias nõdum deseruitas recipere nixus, huius prætextu seditionis inter consulum & plebeios contra dominos & confratres suos de choro Miltenbergen suscitasse dicitur.
- XIII. Item dicit Procurator prædictus, Quod licet prædictus dominus Iohannes sacris iniciatus sit ordinibus, Idem tamẽ officium suum exequi, Canonicas horas persolvere, ac primicias celebrare neglexisse dicitur, in animæ suæ salutis dispendium, & approbatæ consuetudinis uilipendium.
- XIIII. Item dicitur similiter publice prædicasse, quod ad ueram poenitentiam sufficiat poenitenti sola contritio, sine oris confessione, auferendo ut uerisimiliter præsumitur à poenitentibus & uerecundiam et pudorem, ac delinquendi audaciam præstando.

RESPONSIO IOAN. COCHLÆI, contra eosdem articulos.

CONTRA ARTICVLVM I. DE
esu carnium in Quadragesima

Esus carnium
in Quadragesima.

Argumentum ab Euangelio & Paulo negatiue nihil ualet, sciunt etiam hoc pueri, Dialecticæ rudimentis imbuti. Nequẽ præceptum est in Euangelio aut Paulo, quod dies Dominicus habeatur festus. Quem tamen uult festum haberi noster ille

ille Draco. Vbi autem scriptum est uel in Euangelio uel in Paulo quod in Quadragesima minime sit abstinendum ab esu carnium & lacticiniorum: Vbi legitur Christus aut carnes aut lacticinia comedisse, praesertim in Quadragesima: ubi Apostoli: ubi sanctorum quispiam: Qua igitur temeritate noui isti Theologi audent, contra obseruantiam totius Ecclesiae & omnium sanctorum, per M. D. annos custoditam, incipere nouam Gastrimargiam, Epicureumque esum carnium in Quadragesima: Quis ante eos hoc fecit: Qua id faciunt autoritate: qua lege: quo exemplo: At dixerint forsitan, Paulum arguere eos, qui abstinere 1. Tim. 4. iubent à cibis quos deus creauit,

Sed non recte intelligunt Paulum, Non enim prohibet, Paulus in arguitue abstinentiam Quadragesimalem, sed errorem Quadragesimale Pleudo apostolorum, qui fideles ad legis ueteris obseruantiam astringere uolebant, in qua à multis abstinebatur cibis, uelut immundis, At immundi per se non sunt cibi quos Deus creauit, Ab eis tamen abstinere bonum est gracia macerandi corporis, ut possit liberius uacare deo animus. Id quod diligentissime fecit Paulus. Ait enim, in labore & aerumna 2. Cor. 11. in uigijs multis, in fame & siti, in ieiunijs multis. Ostendunt ipsi nobis, ubi unquam Paulus leporem aut perdicem aut quascunque carnes in Quadragesima comederit. Quid autem respondebunt Paulo de grauissimo isto scandalo fratrum, quos per esum carnium scandalizant: Utinam diligentius legant xliij. Caput ad Ro. & Octauum caput 1. ad Rom. 14. Corint. Bonum est (inquit) non manducare carnem, neque bibere uinum, neque in quo frater tuus offenditur & scandalizatur aut infirmatur. Item si esca scandalizat fratrem meum 1. Cor. 8.

Dd 2 meum

Responsio Ioan. Cochlaei

1. Cor. 8.

meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem. Quomodo autem non scandalizentur Laici per nouum istum carnium in Quadragesima esum, contra Ecclesiae præceptum, contra exempla sanctorum, contra tam antiquam tot retro sæculorum obseruantiam? Nonne ipsi & omnes maiores eorum abstinuerunt? Sed & noui Apostoli isti abstinuerunt, antequam ad has declinauerunt insanias falsas. Nos Quadragesimalis abstinentiæ habemus sanctissima exempla. Moysen, Heliam, Danielem, Ioannem Baptistam, Christum, Apostolos et omnes sanctos. Quid habent ipsi pro carnali ista Gastrimargia & scandalosa uoracitate sua? Ostendat saltem unum e tot Millibus sanctorum, qui carnes in Quadragesima sano corpore comederit.

II. DE CARNIBVS OM.

ni die comedendis

Matth. 14.
& 15.

Nemo Christianorum
omni die carnes
comedit.

Luc. ult.

Iohan. ult.

Num. 11.

Acto. 15.

Acto. 16.

Matth. 18.

Vbi scriptum est, quod licitum sit Christi fidelibus, omni die carnibus uesci? Legimus Christum ex quinque panibus et duobus piscibus quinque Milia uirorum, Item ex septem panibus & paucis pisciculis Quatuor Milia saturasse, Atque etiam post resurrectionem manducasse partem piscis assi et faui mellis. Et iuxta stagnum discipulis dedisse panem & piscem prunis superpositum. Quid simile de carnibus legit Draco? An ignorat sepulchra concupiscentiae? Ibi enim sepelierunt populum qui desiderauerat carnes. Et in Actibus decreuit ab Apostolis & senioribus, ut fideles ex gentibus abstinerent ab immolatis & sanguine & suffocato. Et Paulus præcipiebat custodire præcepta, dogmata & decreta Apostolorum & seniorum. Cum igitur Ecclesia præcipiat quibusdam diebus à carnibus abstinere, pro Ethnico habendus est, iuxta uerbum Christi, quisquis contra Ecclesiae præceptum et consuetudinem, omni die uult carnibus uesci. Quis enim sanctorum hoc fecit? De

III. DE LACTICINIIS

cum scandalo comestis.

Non ita docet Euangelium aut Paulus, uelci lactici-
nijs ad scandalum laicorum in publico hospicio sacer-
dotem sanum in Quadragesima, eum praesertim, qui &
uerbo & exemplo uult alios docere, An uero is non timeat
collo suo de mola asinaria? Quasi uero malum non sit ho-
mini, qui per ostendiculum manducat, & percutit infir-
mam conscientiam fratrum. Videat igitur, ut huic scan-
dalo remedium clara reuocatione dignaque poenitentia &
fletu praebeat, si non uult subiacere molae asinariae & males-
dictio Christi.

Sententia
Christi de
scandalo.
Math. 18.
Ro. 14.
1. Cor. 8.

III. DE ABROGATIONE

missarum & horarum Canoniarum.

Grauiissimus profecto error est, pro nihilo habere sic
omnia religionis nostrae sacra, sine omni ratione et scrip-
tura, Vbi enim scriptum est, nihil esse Missas, nihil horas
Canonicas, nihil uigilias? Nihil ergo instituit Christus? ni-
hil Apostoli? nihil omnes sancti? Christus certe dixit Apo-
stolis, Hoc facite in meam commemorationem. Et sexta Sy-
nodus ait Iacobum fratrem domini atque Basilium magnū
addidisse nobis in scriptis Missae celebrationem. Sed & B.
Dionysius Missarum pulcherrime describit, Et De horis
Canonicis plena habemus testimonia in scripturis & sancto-
rum traditionibus atque exemplis. Quis enim sanctorum
sacerdotum per M. D. annos horas illas non obseruauit?
Nonne Christus ipse dixit. Quoniam oportet semper ora-

Luc. 22.
De consecra-
tione. 1. Iaco-
bus. Diony-
sius de ecc. hierar.
c. 3. per tot.

Dd 3 re &

Responsio Ioan. Cochlaei

Luc. 18.
Luc. 6.
Luc. 21.
Act. 3.
Act. 10.
1. Cor. 15.
Diony. sup.
pra c. 7.

te & non deficere : Nonne fuit ipse pernoctans in oratione dei : Quid aliud faciebat , quando noctibus morabatur in monte oliueti : Sed & Petrus & Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Et Petrus ascendebat in superiora , ut oraret circa horam sextam. Orare item pro defunctis semper fuit legitimum Christianis. Ait enim Paulus. Alioquin quid faciant , qui baptizantur pro mortuis : Si omnino mortui non resurgunt , ut quid & baptizantur pro illis : Et eius discipulus. Dionysius docet orare pro mortuis , sed & B. Augustinus de cura pro mortuis agenda scripsit. Denique Ecclesia tota pro mortuis orat , & in sacro Canone (qui utique antiquissimus est) eorum instituit memoriam.

V. DE MISSA A M A.
lo sacerdote celebrata.

Ambro. de
mysterijs ini-
ciandis.

LVtherus ipse aliter sentit in sua Babylone. Et Augustinus contra Donatistas per 7. libros de Baptismo ostendit , sacramentorum gratiam per ministrorum peccata non impediri. Et Ambro. pulcherrime docet , non fieri. Adde quod a Luthero citatur Gregorius in testem , quod Missa mali sacerdotis non minoris ducenda sit quam boni cuiuscumque. Nec verum est , quod nulli sit meritoria missa , nisi celebranti , quia offertur (ut est uidere in sacro Canone) pro multis , tum uiuis tum defunctis. Et Lutherus ipse publicam a priuata missa discerint.

VI. DE

VI. DE DIE DOMINICO ET de alijs festis.

Dicat nobis Draco, cur magis simus obligati ad celebrandum diem dominicum, quam alia ista ab Ecclesia instituta, Cum nusquam in scripturis sit praeceptum de die dominico celebrando. Adde quod neque Christus, neque Apostoli diem dominicum, sed Sabbatum obseruauerunt. Obligat igitur omnes praeceptum Ecclesiae iuxta uerbum Christi Math. 18. In omnibus festis legitime celebrandis, quemadmodum et in alijs constitutionibus suis, Imo non licet edere carnes in sextis ferijs, quia contrarium est Ecclesiasticis regulis & consuetudinibus. Id quod olim prudenter Augustino respondit Ambrosius.

Obligant
nos praecep-
ta Ecclesiae

Aug. In epis-
tolis ep. 118

VII. DE PROCESSIONI- bus & Peregrinationibus.

Cur obsecro prohibet Proceffiones Draco? An non dixit, Christus si duo ex uobis consenserint super terram de omni re quamcumque petierint, fiet illis à patre meo qui in coelis est. Sed neque uerum est, Gregorium primo instituisse proceffiones. Meminit enim proceffionum, quae circa templa fiunt, etiam Dionysius Pauli discipulus. In legibus quoque fit mentio Letaniarum (quae proceffiones sunt) longe ante Gregorium. Et quando unquam sine proceffionibus fuit Religio Christiana? An non superuenit spiritus sanctus ex alto, quando erant omnes pariter in eodem loco? Et quid aliud erat, quam Letania aut proceffio quaedam, quando pro Petro, qui seruabatur

Math. 18.

In autem. de
sanctiss. Es
piscopis. §1
Si uero &
hic.

Act. 2.
Act. 12.

in car.

Responsio Ioan. Cochläi

Math. 27.
2. Cor. 8.

Luc. ub.

Heb. 11.
1. Pet. 2.

in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum? Nonne uero & ex praeicio Redemptoris nostri emptus est ager Acheldemach in sepulturam peregrinorum? Sed & omnes sancti aliquando peregrinati sunt, Et Paulus ait Lucam ordinatum esse ab Ecclesijs comitem peregrinationis suae. Orte Christus quoque in specie peregrini apparuit duobus discipulis euntibus in Emaus. Et si nihil aliud boni fieret à peregrinantibus quam quod significat animas nostras in hac uita peregrinari, satis esset rationis, quod tolli aut improbari non debeant, Ait enim Apostolus. Cōfitemes, quia peregrini & hospites sunt super terram. Et S. Petrus. Charissimi (inquit) obsecro uos tanquam aduenas & peregrinos, abstinere uos à carnalibus desiderijs &c.

VIII. DE PROCESSIONIBUS
per scandalum neglectis,

Math. 18.
& Luc. 17.

Utinam recte consideret Draco Christi sententiam de eo, qui unum ex pusillis scandalizauerit, ut possit agnoscere culpam suam, qua non unum ex pusillis, sed totum gregem pusillorum grauissime scandalizauit falsa contra processiones Letanias & peregrinationes doctrina, & à deuotione cultusque diuino rudes laicorum animos, satis alios qui hoc tempore frigidos, abstraxit. Quid dicā de eius contumacia contra totā Ecclesiam? Ad quid ualet eiusmodi doctrina? nunquid ad pietatem? nunquid ad bonos mores? ad salutē corporis aut animae ad nihil omnino, nisi ad scandalū et seditionē. Nonne profecerūt Germani nostri in omnibus bonis, quāmdiu letanias & processiones peregrinationesque approbatas deuote peregerunt? Quid profuit Gracis & Bohemis contra Ecclesiam rebellio?

IX. De

IX. DE COMMUNIONE

sub utraq; specie.

DE Communicatione Laicorū sub utraq; specie egregie nuper cōfutauit Lutherū Episcopus Roffensis in Angliā circa X VI. articuli reprobationē Confirmauerunt et alij satis efficaciter, Sed & Lutherus ipse in sua Babylone fatetur, nō esse necessariū, Laicos sub utraq; specie cōmunicari, dicat autē nobis Draco ubi scriptū sit, quod Laici sub utraque specie debeant cōmunicari. Nam uerbū illud Christi, Bibite ex hoc omnes, ad Apostolos dictū est, qui sacerdotes iam erant, non ad Laicos. Sed & Laici sumunt sanguinem Christi sub specie panis, quia totū sumūt Christū cū carne simul & sanguinē, atq; etiam cum anima & deitate pariter. Et liberrimum est Ecclesiæ, usum sacramenti dare etiā alio mō quā Christus dedit. Nam & Apostoli aliter dederunt baptismum quam Christus præcepit, nempe baptizarunt in nomine Iesu, Cum Christus iusserit baptizare in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Et hoc sacramentum Christus uespere dedit & cœnatis. Nunc autem recte datur ante ante prandium & ieiunīs. Friuola est igitur ista attentatio & absq; necessitate.

Math. 26.

X. DE CONIUGIO SACER

dotum & Monachorum.

DE scelerato sacerdotū Monialiumq; coniugio doctissime olim Hieronymus Iouiniano & nuper Ioannes Fabri Lutherō responderunt. Ostendit certe Faber noster, non licere sacerdotibus uxores ducere ex Canonibus Apostolorū, ex plurimis & antiquissimis Concilijs, ex patribus,

Ioannes Fabri responsione. 36.

Et ex his

Responsio Ioan Cochlaei

Matth. 19.
1. Reg. 21.
1. Cor. 7.
1. Tim. 5.

ex historijs, ex Decretis antiquorū Pontificū & Martyrū, Insuper et ex Indorū, Moscouitarū, Græcorūq; & Iudæorū atq; etiā Saracenorū constitutionibus, Et non obscure conuincit, impuriore esse hac in parte Lutherum quā fuit Mahumetus. Tam copiose sane quæstionem istam discussit, ut omnino superfluum sit uel iota unum adijcere. Sufficit ergo hic, qd Christus castitatē suasit in castratis ppter regnū cœlorum, et qd Dauidi & pueris eius non dabant panes ppositionis, nisi mūdi fuissent à mulieribus heri & nudius tertius. Item, quod Paulus etiā coniuges ad tempus propter orationem abstinere iussit, & eas damnat, quæ primam fidem irritam fecerant. Dissoluāt ergo salaces presbyteri et Monachi Monialesq; priusquam ineant incestuosa & sacrilega coniugia, Hieronimi & Fabri Argumenta.

XI. DE SANCTIONIBVS
& decretis Pontificum & Conciliorum.

Matth. 16.
Luc. 22.
Ioh. ult.
Ioh. 10.
Hebre. ult.
1. Timo. 5.

VBi scriptū quæso est, quod summorū Pont. sanctionibus et Decretis nō sit obediendū? Quis sanctorū eis obedire noluit? Certe Christus dedit eis potestatem soluendi & ligandi, Et pro eis rogauit, ne fides eorum deficiat & ouium suarum pastores instituit, Atq; pastoris uocem uult ab ouibus audiri. Ostendat nobis Draco, ubi talia scripta sint de Luthero & cæteris à sede Apostolica deficientibus. Certe Paulus diligēter nos admonet obedire præpositis nostris, eosq; honorare uel duplici honore, & seniore ut patrem obsecrare, non increpare. Sed hac de re copiosissime tractatum est à Fabro, à Caietano, à Catharino &c. Et Rossensis in 25. articulo pulcherrime & ex fundamento materiam istam pertractat. Habent pro se summi Pont. scripturas, Euange

uangelium, Paulum, Concilia, Patres, Leges, Consuetudines & sanctorum omnium exempla longissimamq; præscriptionem. Quid habent Lutherani?

XII. DE SEDITIONE Cleri- uium contra Clerum suscitata.

Matth. 7.

Luc. 6.

Christus ait. Quod tibi non uis fieri alteri ne feceris. Et usq; adeo non uult propter uilem pecuniam suscitari litem (multo minus seditionem) inter fratres, ut dicat, Et ab eo qui aufert tibi uestimentum, etiam tunicam noli prohibere. Omni autem petenti te tribue. Et qui aufert quæ tua sunt, nerepetas. Minime igitur Euangelicum aut Christianum est, petere ab inuitis, quæ tibi nullo iure aut consuetudine debentur, præsertim si per seditionem petis. Non ita fecit aut docuit Paulus, Pacem (inquit) cum omnibus hominibus habete. Cum patientia supportantes inuicem in charitate, Solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis, Et ipse, ne quod offendiculum daret Euangelio Christi, nō est usus potestate sua, ut meteret carnalia eorum, quibus spiritalia seminabat. Argentum (inquit) & aurum aut uestem nullius concupiui, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant & his qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ. Quis laudet igitur, propter præsentias contra ius & consuetudinem participandas in absentia, suscitare litem & seditionem, contra tribusq; conflare odium & inuidiam?

Ro. 12.

Eph. 4.

1. Co. 9.

Act. 20.

XIII. DE OMISSIS OFFI- cijs Diuinis.

Ec 2

Si Pe

Responsio Ioan Cochläi

A& 7, et 10.
Psalm. 118.

Rom. 13.
Heb. ult.

1. Pet. 2.

SI Petrus ascendit iam in templum iam in superiora domus ad horam orationis sextam & Nonam, Et Dauid septies in die laudem domino dixit Et similiter fecerunt a temporibus Apostolorum in hanc usque horam omnes sancti & religiosi Episcopi & presbyteri. Non uideo, cur id non debeat & Draco noster facere, qui utique neque maior neque occupatior est Petro, Dauide, Ambrosio, & August. Vbi autem scriptum est, quod sacerdos ad horas Canonicas non teneatur? Vbi habetur in sacris literis, ut legibus superiorum suorum & laudabili consuetudini non obtemperetur? An non resistit dei ordinationi, qui potestatibus resistit? Omnis enim anima potestatibus sublimioribus subdita esse debet. Et praepositis nostris obedire oportet. Et S. Petrus etiam discipulis dominis uult obediri.

XIIII. DE SOLA CONTRITIONE absque oris confessione.

Matth. 18.
1. Timo. 3.

QUod non sufficiat sola contritio, sed requiratur etiam oris confessio & operum satisfactio, in ultimis conciliis, etiam in istis quae sunt maxime sacro sancta, determinauit pia mater Ecclesia, Cui quisque non obedierit, pro Ethnico haberi debet, iuxta uerbum Christi. Ipsa enim est (teste Paulo) columna & firmamentum ueritatis. Sed & B. Cyprianus (quem nunc Lutherus contra omnes Romanistas sibi sufficere ait) in plerisque locis, tum uero copiose in sermone de lapsis, probat. Ex homologesi .i. confessione, & satisfactionem poenitentibus necessariam esse, obseruauit hoc uniuersa ecclesia per annos M. D. Quis ergo nunc tam fatuus et praesumptuosus sit, qui confidat se nouo suo figmento totam Ecclesiam peruertere posse? Legat Hieronymum, Ambrosium, Augustinum

Aug. Hilarium, Athanasium, Chrysostonum &c. An non ubiq; inueniat poenitentiae opera. Sed & Christus ipse non raro dixit, Si in Sodomis factae fuissent eiusmodi uirtutes et signa, egissent iam olim poenitentiam in cinere & cilicio. Et surgent in iudicio contra Iudaeos (quibus praedicauit) uiri Niniuitae, qui poenitentiam egerunt in fletu & ieiunio, in cinere & sacco &c.

Matth. 11.

Luc. 10.

Ione. 2.

Scripta Franckfordiae ad Moenum. 1522.

Hic Draco forsitan adhuc uiuit, Vidi enim Anno Domini 1542. Libellum ab eo aeditum, super Psalmum illum omnium breuissimum, Laudate Dominum omnes gentes. Quem ille 117. Nos autem 116. Dicimus, ille eum senasui Ratisponensi dedicauit, in haec uerba. Hunc (inquit) Psalmum 117. ob nihil aliud sub nomine uestro a didi, nisi quod uehementer gaudeo, Deum procurasse uobis, quotidie audire Euangelium, Taceo, quod in hac urbe talis de iustificatione apparuit doctrinae consensus, ut sperem, Deum ea propter numquam ab hac urbe ablaturum esse uerbum suum, eo quod articulus iste nihil aliud est quam fundamentum, super quod omnia aedificari oportet, quaecumque in Christianitate de bonis operibus doceri possunt. Haec ibi Draco, Qui iam aliud sibi nomen usurpat, Dicens se Draconitem, homo perfidus & profugus, qui ubi populum Miltenbergensem in haesim et rebellionem contra Principem et Dominum suum, Archiepiscopum Moguntinum seditiose concitasset, neque uisitationem neque iudicium expectauit, sed nequiter aufugit, relicto in periculis populo, quem sceleratissime seduxerat.

Ec 3 MISCELA

Acta antiqui dissidij

MISCELLANEO

RVM LIBRI SECUNDI

Tractatus Tertius

ACTA ANTIQVA TEMPORE EBER-

hardi Episcopi Vuormacieñ, Ex codice quodam

scripto excerpta Moguntia.

Liga Ciuita-
tum,

Ira annos domini 1381. Ciuitates pot-
tentes Ratispona scilicet Nurenberga &
36. Oppida Sueviae Circa Rhenum Basile-
lea, Confluentia, Argentina, Spira, Vuor-
macia, Moguntia, Colonia &c. Item in
der Vuederau, Franckfurth, Friburg,
Vuetzslar, Gelnhausen, & alia Oppida & Ciuitates regas-
les, nec non aliqui Barones, nobiles, milites, & armigeri, et
praecipue duo Comites Iohannes & Rupertus de Nasa-
sau, & plures alij fecerunt ligam, nominatam, der Stett-
bunde, conducentes multos armigeros lanceatos, quos ma-
gnis stipendijs salariarunt, quibus uolebant resistere ras-
ptoribus qui circumquaque uagabantur, Quia Principes
terrae tales nequam raptores fouebant, Ita quod nullus
securus audebat pertransire terram de loco ad locum.

Persecutio
Cleri in Ci-
uitatibus.

Interea Basilea, Argentina, Spira, Moguntia,
Vuormacia, Colonia, Susara, maximam clero infere-
bant persecutionem. Itaut in quibusdam locis, uti Vuor-
maciae

maciæ, Moguntia, communioni Oppidanorum & Opifum emendo, uendendo, piscando &c. inhibuerint, In quibusdam, ut Basileæ, Argentina, Columbaria, ad omnia onera Laicorum supportanda clericos compulerunt, & sic ipsos Clericos magis quam Iudæos persecuti sunt.

Non curantes Principes terrarum sed proprias uoluntates exequentes, spretis iuribus Legalibus, Canonis calibus, nec curantes incidere poenas Canonum & legum contra tales promulgatas pro nihilo reputabant. Insuper hæ duæ ciuitates, Vuormacia & Moguntia statutum fecerunt abhominabile, quot nullus conciuuium suorum deberent ferre mensuram antiquam à Clericis dantibus. Sic quod Clerici uina sua non potuerunt uendere.

Contemptus
legum & Ca
nonum.

Tandem in Octobri & Nouembri ciuitates & opida & alij ad confederationem pertinentes obsederant Munitionem Burgkfolms & tribus hebdomadis obtinuerunt & funditus destruxerunt. Erat autem illa Municio firma habens possessorem loerum Simpertum, Laberi filium comitis in Solms.

Arx Burck
folms obses
sa & expug
nata.

Anno 1382. In fine Ianuarij exercitus ciuitatum Moguntinæ, Vuormaciæ, Spire, Hagenau, Argentinen, Franckfordien, circa CCCC. Lanceatos cum Sagittarijs profecti sunt contra Dñm Iohannem Rodenstein, oppidum, & castra dicta Schotten, & munitionem Ermerstheim destruxerunt, & sic hæ ciuitates cū alijs opidis Sueuiæ confederatæ, multas exercuerunt insolentias contra Clerum, ualde in elationem elatæ, quia aliquantulum prosperatæ sunt, quædam castra possidentes & dominos Arcium obsidentes. Et sic animum suum conuerterunt in clerum extirpandum, insurgentes in libertates Ecclesiæ, Quapropter in Moguntia cessatum est

Insolentia
Ciuitatū in
pseris suc
cessibus.

Acta antiqui dissidij

Hæretici Ar-
ticuli.

est à diuinis per multos annos, quod ciues minime curarūt,
imo deridebant, quia pullulabant in hæresi, præcipue hæ-
bentes, 18. Articulos. Multotiens conuenerant tractantes
de heresi eorum, præcipue illa quod nullus presbyter possit
conficere corpus Christi nisi soli presbyteri coniugati. Item
prohibuerunt dicere, Aue maria, & symbolum, & alia hu-
iusmodi menciens.

Clerus &
Vuormacia
recessit.

Anno autem 1385. Ciues Vuormaciē. clero maxi-
mam uiolentiam intulerunt, & inter cætera mala abseca-
runt eis in curijs & domibus eorū omnem structuram
præminentem super plateas & angulos platearum, hinc
clerus recessit à ciuitate, reliquētes bona & posselliōes suas,

Cōtumacia
Vuormas-
ciensium.

Anno 1386. Ciues Vuormaciē. sepius euocati &
citati ad tribunal regis Romanorum Vuentzeslai per clerū,
propter magnam uiolentiam quam ciues intulerant clero.
Ipsi aut ciues in sua rebellione persistentes, noluerunt cō-
parere nec se defendere, confidentes confœderationi scilicet
der Stette bundt, & sic regali sententia fuerunt condemnati
in nonnullas marcas auri.

Compositio
facta inter
Ciues et Cle-
ricos.

Tandem per Illustrissimū ducem Bauariæ Rupertum Iu-
niorem & Henricum Comitem de Spanheim uilis compos-
itio inter clerum & ciues Vuormatiē. facta est, uix durans
ad 10. annos, & pace facta Neuhausen recuperata est. Con-
tinet autem litera compositionis hæc in se. Quod Sacer-
dotes uinum uendere possunt in ciuitate antiquæ mensuræ
quod de suis habent beneficijs uel bonis paternis per septem
septimanas, incipiendo à festo Pasche, Sed postea in minor
scilicet eis uendere mensura, de quo tñ facerent sicut ciues
ipsi facere solent, inter se tamē propinare possunt, Sed non
uendere &c. Item quod Sacerdotes pro absolutione ciuium
Vuormaciē. & ciuitatis sollicitè laborarent.

Anno

Anno autem 1387. feria sexta ante Martini, Ciuitates con-
foederatę scilicet, Moguntinensis, Vuormaciensis, Spiren-
sis, sexcentos congregantes terram intrauerunt ducis Ruper-
ti Bauarię, comburentes & uastantes omnia. Idę uero dux
suos congregans satellites, Ipsi obuiam dans eos audacter
inuasit & in eos insiliens ducentos interfecit, trecentos & ui-
ginti captos tenuit, & ad Altheciam duxit, inter quos erant
Sexaginta satellites ministri quos comburi in Kalkofen
pręcepit, dicens, uos tempore nocturno terram meam com-
bussistis, sed ego uos clara die comburi faciam, alios autem
copiose exactionauit. Actũ feria tertia ante Martini anno
1388. Postea idę Dux etiã suis lanceatis ante ciuitatē Mo-
guntinē omnes uillas circũsitos combussit, Hepheim, Dre-
zēheim, Bodēheim, Laubēheim, Eadē faciēs Spireñ, Vuor-
maciēñ, & Franckfardieñ, Argentineñ & alijs ciuitatibus
existētibz in confœderatione, qui se nullatenus defendere
potuerunt, nec ullus ausus fuit exire oppidum ac ciuitates,
Et sic confœderati nihil fecerunt, sed uim & pudorem passi
sunt, prius magna arrogantia omnia super rura pręsumes-
bant. Illis autem diebus in Almanię partibus aut regione
Rheni publicę stratę itinerantiũ intrantium desertę sunt,
quod gramina in eis creuerunt qualiter in pratis.

Post hæc proposuerunt ciuitates prædictę amplius nolle
egredi ad terras principum inimicorum suorum nisi in locis
ualde propinquis, Ex quibus eadem nocte aut die ad suos
redire possint. Sic in istis prædictis guerris Principes & ciui-
tates multa damna inuicem fecerunt. Sed tũ ciuitates multa
maiora mala perpeßę sunt in abscatione uinearũ, sulcatio-
num, agrorũ, et pratorũ, & in concupcatione segetũ, et com-
bustione prediorũ. Postea circa Pentecostes, cum ciuitates
exeuntes in confœderationem, maximas exposuissent pe-

Ff cunias

Bellum inter
ciuitates &
Ducē Bauar-
ię Rupertũ,Dux uictor
Ciuitatum.Quanta per-
tulerint dam-
na Ciuitates

A& Anti, diffidij inter Prin. & Ciuita. Germa:

pecunias circa conductum exercitum (nam habuerunt
1200. lanceatos, exceptis innumerabili uulgo ciuium me-
chanicorum rusticorum armatorum) & alia maxima dama-
na intrassent, quia nihil utile egerunt, sed ubiq; succumbe-
bant. Tunc dominus Adolphus Archiepiscopus Mogun-
tensis & Episcopus Badenburgen. cum magistro militie
hospitatis sancte Mariæ teutonicorum qui dicebatur Ioan-
nes de Vemmingen, se interposuerunt, & pacem fecerunt, ut
ciuitates diuersæ magnas summas pecuniarum soluerent
principibus pro damnis uillanis illatis, & ruborē & pudorē
magnum in tanta expositione perpeßæ sunt. Et sic cōspiratio
cōfœderatiōis ciuitatū annihilata et soluta et lis sedata est.

Exscriptum Moguntia, Anno 1522.

MISCELLANEO RVM LIBRI SECVNDI *Tractatus Quartus.*

DVÆ VIÆ AGENDI
ad tollendum in religione diffidium Lutheranum.

VIA MITIOR CONTRA
Lutheranos.

Pristina Ger-
manorū fœ-
licitas.

Audare antiquam pietatem & obedi-
tiam Germanorum, per quam non solum
fœlicitatem in cœlis, sed & gloriam opesq;
ac dignitates cōsequuti sunt in terris. Itaq;
esse hodie Germaniā opibus, potentia, ho-
noribus ac optimis quibusq; uitæ institutis
longe

longe meliorem ac splendidiorē quā unquam antea fuerit, permanendum igitur in antiquorū fide & religione, Ne simul cum religione perdant omnia alia bona, sicut perdidērūt Aphri, Aegypti, Orientales, Græci, &c. Qua de re duas scripsi exhortationes sub hoc titulo Roma Germaniæ.

De allegatis grauaminibus tunc oportune tractari posse II. amice & fideliter, quando prius exterminetur hæresis, atq; *Grauamina.* in ecclesiæ unitatem populus reducatur. Obstat nunc animorum discordiam ac proteruiam, quia subditi putant se posse à superioribus suis extorquere quicquid uelint. Fore re mali exempli, si pax & unio sic redimatur, cum sponte redire debeant, qui friuole discesserunt.

Colligere articulos quā plurimos Lutheri, distincte secundum diuersam materiam, & breuem adijcere singulis reprobationem ex scripturis, aut euidentibus alijs rationibus. Ita enim & populo gratū erit, reagi scripturis & rationibus, nō solum autoritate aut mādato, & Luthero difficile foret, omnes articulos ita reprobatos asserere. Certe pulcherrime reprobauit XLI. articulos (quos Bulla Apostolica damnauerat) Iohannes Episcopus Rossensis in Angliā, Ita & prior apud Prædicatores Franckfordiæ CXXXIX. articulos eius reprobauit de uotis Monasticis, & ego Teuthonice 154. articulos eius de Missa & Eucharistia redargui. Sed & D. Iohannes Faber copiosissime illi per CXXXVI. responsiones obuiauit. Possent igitur facile conquiri CC. aut CCC. articuli erronei, paucis reprobandi, præter eos quos reprobauerunt Bulla, Rossensis Prior, & Faber. Vt merito cæcus & expes iudicaretur, quisquis tot articulorum reprobatione à Luth. hæresi non absterreatur.

Permittere Cæsari & septē Electorib. ut p euidentiori dogmatum Lutheri salitate depræhendenda, consti-

III.

Plurimi articuli Luthe. à Catholicis reprobati.

Doct. Ioan. Dietenbero

III L

Dux uia ad tollendum dissidium.

Iudices inter tuant certos iudices (absq; tamē pręiudicio Sedis Apostolis
Luth. et eius cę, ad quam unam pertinet de fide definitiue iudicare) qui
aduersarios. superintendant & iudicent inter Lutherum & eius aduersa-
rios. Esse nanq; aliquos, qui sub iudicibus eiusmodi, cum
ipso etiam usq; ad mortem cōtendere uelint, & hoc ad æqua-
le periculū, absq; saluo conductu, ut uictus mox luat pœ-
nam secundum quod decreuerint iudices. Hanc protectio-
conditionē pro fide Catholica & pro Ecclesię pace ac uni-
tate libenter subibunt, Prior, Cochläus, Mensingus & Em-
serus, sed neq; Faber detrectabit, & Eckius neq; de fide neq;
de ingenio suo diffidet. Certum est autem Lutherum minis
me ausum esse aut uelle, sub eiusmodi iudicibus designatis
disputare, uti sepe confessus est, etiam publicis scriptis. Inde
igitur non parua futura esset Ecclesiasticis ad populum cō-
tra illū fides & beneuolentia, si uiderent illum nusq; esse aus-
sum sine saluo cōductu comparere, nec ulli iudicio stare aut
causam suam committere. Scit enim sese ab omni Catholi-
co iudice damnatum iri.

V. **Confutatio** **dogmatū.** Emittere interea plerosq; libros benefundatos tum ratio-
nibus tum scripturis contra illius maxime barbara & pers-
uersa dogmata, quę etiam populo ipsi displicent uel nuda
& sine reprobatione.

VI. **Disciplina** **Cleri.** Pręcipere Episcopis, ut Clerū suum sub meliori, quam
hactenus, disciplina teneant, in uestitu, in conuersatione, in
sacro ministerio, & in sacrarū literarum studio. Ne habeant
Concubinas, ne tota diseludant, ne semper sint ociosi sine li-
bris, cum pauperum contemptu.

VII. **Pij Concio-** **natores.** Constituire doctos & bonę uitę Concionatores, qui
populo prędicent uerbū dei sincere in mansuetudine, secū-
dum expositionē approbatorum ab Ecclesia doctorū, admi-
scendo interim non affectatam, sed secundum materię pro-
positę exigentiā occurrentē & oportunā Lutheranorū do-

gmatum reprobationem, idq; modeste, sine conuicijs, fides
liter & ex quadam compassione.

Aedere libros, præsertim Teuthonicos, in commenda^{VIII.}
tionē Missæ, Sacramentorū, Castitatis, B. Mariæ uirginis, S. Laudes san
Laurentij & aliorum sanctorum, Taliū enim Laudes gra^{ctorum,}
taerunt populo, maxime si fiant modeste & sine cōuiciā
di amaritudine, Et non parum offensi sunt boni homines ex
dictis Lutheranorum contra superius enumerata, facile igit
tur per horum laudes reduci poterunt.

Exponere populo, tum in Contionibus, tum in libellis IX.
adendis, quid boni designent ritus & Cerimonie in cultu
diuino, præsertim in Missa, Nam ualet eiusmodi expositio
ad excitandam in populo deuotionem, & ad odium & des
testationem Lutheranorum dogmatum, quæ barbarice om
nem exteriorem cultum dei, non sine displicentia boni &
communis populi, contemnunt.

Commendare antiquam Maiorū nostrorum pietatem, X.
in Exequijs, Vigilijs & Annusuarijs Mortuorum, qui ex Pietas erga
acerbissimis Purgatorijs ignis (quem derident Lutherani) defunctos.
poenis ad nos clamant, sicut in Euangelio Diues ad Ab
raham & Lazarum. Magnam itaq; esse & impietatem
sic derelinquere maiores & propinquos nostros in tantis an
gustijs, & ingratitude, nihil boni conferre ijs qui nobis
omnem substantiam & hereditatem reliquerunt. Iniustitiā
deniq; non seruare fundationes, quas in salutem animarum
pie instituerunt & persoluerunt defuncti. Displicet enim &
ista Lutheranorum barbaries populo communi, qui pro fi
delibus defunctis hætenus libet orauit et eleemosynas fecit.

VIA CONTRA LV.

therum Austerior.

Ff 3

Cens

De viis ad tollendum diffidium.

I.
Liber C. Gra
waminura.

Conqueri apud Cæs. Maies. de tam uarijs ac diuturnis in Sedem Apostolicam iniurijs & contumelijs, quæ ab impijs publice & impune fiunt in terris Imperij, præsertim uero in ciuitatibus Imperialibus. contra eius Edictum. Et quod iniquissimum est, editum iam esse & latine & Teuthonice Liberum, in quo, sub nomine Principum & statuum Imperij, non solum Lutherana quædam dogmata continentur, sed etiam Annate totius Orbis inuidiose, ad maius excitandum in populo contra Ro. Ecclesiam odium, sunt enumerate, et quidam falso.

II.
Scandalosa
quædam in
eo libro.

Conqueri item apud Catholicos Principes, utpote apud Ferd. apud Duces Bavarie, apud Comitem Palatinum, apud Ducem Saxonie Georgium etc. quod sub nomine Principum & statuum Imperij talia sint, non solum dicta et scripta in consilio secreto intra parietes, sed etiam in populum sine omni fructu & necessitate, in odium S. Ro. Ecclesie, euulgata, Qualia certe à Catholicis Principibus, ab ijs præsertim quibus Lutherana hæresis sic displicet & molesta est, neque dici neque scribi ullo modo decet, Sunt. n. plerique ex ijs friuola, iniuriosa, scandalosa, atque etiam reprobata, quæ Lutheranam factionem (quæ ipsi persequi & opprimere dicuntur) in pluris commendant.

III.
Contra res
sponsu Nū
cio Aposto
lico datum.

Expostulare cum Archiepiscopis & Episcopis Germanie, cum & ipsi sint membra Imperij, quod in tale responsum (in quo sic commendatur fautor et receptator Lutheri) consenserunt, cum nemini grauius imminet periculum quam ipsis & eorum Clero atque etiam ouibus & subditis.

IIII.
Negligen
ria Episcopo
rum.

Arguere item Episcopos, quod tot lupis ululantibus ipsi sic dormiunt, ut neque scribant aut prædicent ipsi, neque scribentibus & prædicantibus auxiliares manus præbeant, Præcipere insuper eis districtissime, ut de cætero quilibet in omni Diocesi sua prohibeat realiter & cum effectu, ne libri Lutherani uendantur aut legantur, sed ubicunque reperiantur, collantur

tollantur de medio. Contra rebelles procedant uia Iuris, aut si censuræ spernantur, ui & carceribus coerceantur.

Vt quilibet Episcopus habeat aliquem uirū praeclitum, upote Officialem aut Vicarium, qui districte procedat contra Lutheranos praedicatores, At ne ui solū aut terrore agere uideatur, debeāt ei ab Episcopo adhiberi duo aut tres Theologi docti (quales facile reperiuntur in Monasterijs & in collegijs aut Vniuersitatibus) qui errantes per piam in scripturis informationem reducant, si autem obstinati sint, prohibeantur amplius praedicare, & procedatur contra eos prout de iure. Poterūt certe sic multi absterri uel authoritate Iudicis & Assessorū, uel saltē metu poenae & censurarū atq; scandali.

Mandare Episcopis, ut uiris doctis, qui contra Lutherana dogmata docte scribunt, assistant, quo possint habere impressores idoneos, qui opuscula eorum excudant & uendunt, utq; eos iuuent etiam mutuando non nihil pecuniae ad faciendas pro Impressione librorum expensas. Poterit enim talis pecunia uenditione librorum recuperari, si non tota, saltem sine graui damno.

Scribere Catholicis Principibus, ut sectā Luth. acrius persequantur, non solum iuxta Edictū Cēs. Maies. et ppter obedientiam, quā in talicasu maxime debēt Sedi Aplice, sed etiam ppter salutē animarū et ppiū periculū, Quoniā Lu. in plerisq; libris populum in Principes concitat sediciosus & calumniosus dictis. Nimiū esse dedecus, tot Principes tam diu tolerare unius Monachi Apostatę tam superbi, & incōstantis maledicta, contumelias & minas.

Agere cum Heluetijs, ut nō permittant amplius Luth. libros Basileae imprimi, nec sinant Vrichum Zuīgliū tantam deinceps infamiam per tot haresum iam olim damnatarum instaurationem, famigeratę eorū Nationi super inducere, et fortissimam gentem à patrum religione auertere.

V.
Processus contra Lutheranos praedicatores.

VI.
Inuare scriptores Catholicos.

VII.
Pericula animarum & Principum.

VIII.
Heluetij.

Dua viae ad tollendum dissidium.

IX. Agere item cum Argentinensibus, ne tot & tam uariis
Problemata Brunfelsij. & diuersos libros Lutheranos imprimi sinant, cum sit hoc
X. Anno Impressus ibi libellus quidam expresse contra Quatuor
Euangelia. Admonere insuper Franckfordienses, ne posthac illos libros Lutheranos in nundinis suis uendi sinant, quia inde cumulatim in omnem Germaniam exportantur bis per singulos annos. Scripta Romæ. Anno 1523.

MISCELLANEO RVM LIBRI SECUNDI Tractatus Quintus.

NECESSITAS RESISTENDI
Sectarum nouitatibus.

L

X lege diuina, Nam contra ius diuinum occupant bona Ecclesiastica, Leui. 27. Quicquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit domino. Secundo periculosum est illis cohabitare. Nume. 16. Recedite à tabernaculis impiorum hominum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne inuoluamini in peccatis eorum. Tertio, Tolerari non debent, Deut. 13. Si tibi uoluerit persuadere frater tuus, filius matris tuæ, aut filius tuus uel filia siue uxor quæ est in sinu tuo, aut amicus quem diligis ut animam tuam, clam dicens. Eamus & seruiamus dijs alienis, quos ignoras tu & patres tui, Non acquiescas ei nec audias, neque parcat ei oculus tuus ut miserearis &

ris & occultes eum, sed statim interficies. Sit primum manus tua super eum &c. Matth. 5. & 18. Si scandalizat te oculus tuus, erue eum, & proijce abs te. Quarto, Hostis Turca uinci non potest, hæresi durante, Ios. 7. ait dominus. Nec poterit Israel stare ante hostes suos, eosq; fugiet, quia pollutus est de anathemate. Non ero ultra uobiscum, donec conteratis eum qui huius sceleris reus est, Quinto, Metuendum est, si tolerantur, ne per eos Deus deponat Principes nostros, sicut deposuit Saul regem, quod non interfecerat omnem Amalech. 1. Reg. 15. Pro eo quod abiecasti sermonem domini abiecit te Dominus, ne sis rex. Sexto, Oppriment reliquos Catholicos si non oppressi fuerint prius. Gal. 6. Quicumq; uolunt placere in carne, hi cogunt uos circumcidi, tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur, ut glorientur in carne uestra. Septimo, Alias quoq; Nationes inficiet libris & occultis prædicatoribus quos mittunt 2. Timot. 2. Multum proficiunt ad impietatem, & sermo eorum ut cancer serpit. Hæc magnopere consideranda sunt. Deus enim non irridetur Gal. 6. Nec mentitur. Nume. 23.

Ex lege humana, Quia plurimæ sunt leges in Codice, II. multi Canones in Decretis, ubi præcipitur, ut exterminentur hæretici & puniantur, At nulli unquam fuisse hæretici uel schismatici istis pertinaciores, magis impij & blasphemij, magis sacrilegi, magis feroces, inquieti & seditiosi. Nisi igitur statim compescantur, præualebunt & oppriment Catholicos. Quid enim habent, quod antea damnatum non sit in Iouinião, Heluidio, in Leonistis, Vuiclephistis & Hussitis? Non oportet itaq; expectare Concilium futurum.

Ex historijs. Quis fuit foelicior & uictoriosior in bellis, III. quis liberis, honoribus, omnibusq; bonis fortunatior aut affluentior Theodosio Magno & Carolo magno? At isti acer

Gg

rime

Necessitas Resistendi Sectarum Nouitatibus.

rimē pro fide contra hæreticos & infideles pugnauerunt, &
inde meruerint de hostibus uictorias. Licet enim bellum ge-
rerent contra hostes barbaros, Hunnos, Gotthos, &c. Inte-
rim tñ & hæreticos legibus pœniscq; coercebant, Qui uero
id neglexerūt, ut Henricus III. & Vuenceslaus, regna pro-
pria perdidērūt, & cum perpetua infamia perierūt inglorij.

Scripta Nurenbergæ, Anno 1524.
per Ioan. Cochlaum.

MISCELLANEO-
RVM LIBRI SECVNDI
Tractatus Sextus.

EPISTOLA IOAN. CO.

chlai ad R. D. Vuilhelmum Episcopum Argen-
sinensem, & Locum tenentem Mo-
guntini Archiepiscopi.

S. P. D.

VM debita & reuerentia & obedientia,
Reuerendissime dñe, Princeps obseruan-
dis, mitto hic Reuerendis, D. V. libellos
tres, qui his diebus impressi sunt hic labo-
re meo, non sane, quod ulla in eis sit erudi-
tio, sed ut sint qualiscunq; occasio diligen-
tius, quam hactenus factū est, cogitandi de periculossima
ista factione Lutherana. Nimum enim experti iam sumus
quid Lutherani uelint, si possent, Poterunt aut, nisi religio-
se pro

se prospexerint Principes. Videmus enim quantum sit ubique
 dissidium per omnem fere Germaniam. Nunc certe oportu-
 nissimum est vobis ecclesiasticis Principibus tempus & asse-
 rende religionis & liberandae ab ultimo exitio patriae. Nisi
 enim stent in parte uestra saeculares Principes, non satis e-
 runt & ipsi tuti. Egent igitur & illi ope mutua, si à rebels
 lionibus salui esse uolunt. Certissimum est autem, cum Lu-
 therana doctrina neque pacem neque obedientiam stare posse. Id
 quod experti iam estis, & ex his meis libellis quilibet facile intelli-
 get. Necessarium est igitur vobis utrisque Principibus, in unum
 consentire, ac stare in parte Catholicorum, ut unanimiter
 concludatis semel, Imperialibus edictis, Apostolicisque man-
 datis praebere & consensum & executionem. At Lutheri-
 zant (dicetis forsitan) aliqui Principes. Esto, plures tamen
 non Lutherizant, & quidem potentiores, qui Caesarem quoque
 & omnes Ecclesiasticos in parte sua habent. Qui & ceteros
 in partem suam trahere poterunt, si gnauiter agent in
 proxime futura Dieta. A qua certe nequaquam abesse de-
 bet persona Reuerendiss. D. V. Quae non solum Principes,
 uerum etiam Comites & Barones totamque Nobilitatem,
 & consilio facundiaque informare, & auctoritate meritisque
 permouere, sanguinis item propinquitate in sententiam suam
 pertrahere salubriter poterit, duce & adiutore Deo.

Vidi sane literas ex Esslinga ad amicum & consanguineum
 Reuerendiss. D. V. reuerendum & illustrem dominum Deca-
 num Coloniensem &c. datas, quibus significatur, Generalem
 dietam à Caesare indictam esse, mox post festum Sancti
 Michaelis Augustae celebrandam. De qua profectio be-
 ne sperandum nobis est, si uos Ecclesiastici Principes uigili-
 solertia officium uestrum impleueritis, non sane, ut in uocalem di-

Experientia
 per seditio-
 nes Rustico-
 rum.

Vt saecula-
 res & Eccle-
 siastici Prin-
 cipes consen-
 tiant in unum

Ne disputes
 tur publice
 de fide.

Epistola Ioan. Cochläi

Tertullia. de
prescrip. C.
de summa
Trini. L. Ne
mo.

Multiplex
confutatio li
brorū Luth.

Ad quid se
offert Co
chlæus.

Disputationem coram Laicis, tot fidei causas & articulos (qui totam concernunt ecclesiam) deduci sinatis, quod ex literis supra dictis intendi uideretur. Ex tali em̄ disputatione, clamosa scilicet et cōtentiosa, maior sequutura esset cōfusio et scandalum, quandoquidē animi Laicorum magis fauent dictis Lutheri, quibus cōtra Clerū illis blandit̄. Nam et Tertullianus ante mille trecentos annos eiusmodi disputationes ad longum dissuasit. Quas & Valentinianus ac Martianus Imper. Aug. publica lege prohibuerunt. Quoniam omnes eius articuli prius multipliciter sunt in generalibus concilijs ab uniuersa ecclesia damnati. Et maxima pars eorum hoc quoq; tempore confutata est infinitis scripturis & rationibus, non solum à plerisq; Germaniæ doctoribus, Verum etiam ab Italis, Gallis & Anglis, ipsiq; doctissimis, quibus adhuc nihil, præter conuitia, responsum est à Luthero & complicibus eius. Quod si prolixas petant uidere cōfutationes, ostendatur eis libri Episcopi Roffensis, Iodoci Clichtouei, Ioan. Fabri, Ioan. Eccij, Ioan. Dietenbergij, Hiero. Emseri, Ambrosii Catharini &c. Si breues, ecce quingentos articulos in uno libello meo breuissime confutatos. Multos etiam ad longū in alijs libris tum Latinis tum Teuthonicis reprobauī, quibus adhuc nemo respondit. Nisi quod Lutherus ipse ad unum articulum semel mihi respōdit. Sed utinam liceret mihi sub certis, à Cæsare scilicet & à Principibus designandis, iudicibus, cunctillo, super responsione sua pro uita & morte certare, quam libenter uelim cutem meam in periculum uitæ pro patria & fide catholica tradere.

Si uidebitur igit̄, Reuerendissime dñe, in futura dicta uel necessarium uel opportunum, eade re quicq; dicere, poterit Reuerendissi. D. V. alacriter & secure, de me pusillo & minimo subditorum uestrorum, polliceri reliqs Principibus et obijce

obijcere Lutheranis quibuscumque, me paratum esse, sub uita & morte iudicium ferre, super uno illo & primo articulo, quem bulla apostolica reprobauit. In quem & ego scripsi. Degratia scilicet sacramentorum, & Lutherus scriptis mihi respondit, egoque alio libello contra responsionem eius repli-
caui. Nolo quidem uerbosa aut clamosa cum eo disputatio-
ne coram Laicis contendere. Sed paratus sum, cum illo sta-
re captiuus, ad certam mortis, uel meae uel ipsius, sententiam, sub
quibuscumque iudicibus à Caesare Principibusque, si non om-
nibus, saltē Electoribus, deputandis. Obtuli certe & Vuor-
maciae me similiter, & quidem in faciem ipsi Luthero, super
materia de sacramento Eucharistiae. Nunc autem non plus
peto, nisi ut super primo articulo (quem Leo X. Papa dā-
nauit) Lutheri meaque scripta sub certa mortis sententia iu-
dicentur. Non enim timeo, pro ueritate catholica mori, pre-
sertim in tantis patriae & animarum periculis.

Nec ullum erit ibi praedictum aut fidei aut ecclesiae.
Nam dato casu, quod ego morti à iudicibus illis adiudicarer,
nequaquam tamen adhuc saluus aut uictor esset Lutherus. Nam
in uno tantum articulo uinceret, non omnes sane, sed me us-
num. Possunt autem inueniri mille, imo ter mille Doctores
uiri doctissimi, qui cum illo super eodem articulo possent
concertare. Quod si super uno articulo non ausus sit mecum
capitale iudicium subire, quid faceret de quingentis? Quid
de multo pluribus qui assignari possunt?

Agite igitur uiriliter uos Principes ecclesiastici, obturate se-
mel ora Lutheranis. Nam si opus fuerit, spero me multos
habiturum esse socios, qui similia pericula pro patria & salu-
te animarum libenter subibunt. Non sane, ut uocali conten-
tione coram Laicis disputemus, coram confusa multitudine, sed ut
scripta nostra certis ac deputatis iudicibus, etiam sub uitae
periculo.

Qualiter cum
Luthero cer-
tandum sit.

Epistola Io. Coc.

periculo, libeter submittamus. Quid amplius petere à nobis possent omnes Lutherani? Nolo autem, cum Luthero iudicium sub saluo conductu inire. Hoc enim tenderet ad illius pompam & ad maius scandalum populorum, sicut & Vuormaciæ contigisse uidetur, & Lipsiæ, sed si uocemur sub æquali periculo, ut stemus captiui sub iudicibus, donec feratur sententia, qua alter nostrum destinetur morti, libentissime profecto comparebo. Firmissime autem credo, Lutherum non compariturum esse sub tali conditione, Et sicō pareret, nihil profecto timerem, Scio enim q̄ euadere non posset, nisi iudices essent ipso Luthero Lutheraniore. Hac tamen breuissima uia posset (ut mihi uidetur) multis populis, inique de ui & oppressione Euangelij falso conquerentibus, benigne ac liberaliter satis fieri à principibus.

Pia intentio.

Hęc Reuerendissime Domine bonæ sane intētionē scribo, non aliud querens (teste deo) q̄ & patrię pacem & salutem animarum. Scio enim certissime, sub Lutherana factione nullam fore pacem, nullā animarum salutem, sed cōfusionem dedecorofam ac uastitatem irrecuperabilem. Rogo igitur humillime, ut Reuerendissima D. V. hoc studium propositumq̄ meū equo animo accipiat, sibiq̄ persuadeat, me omni honore reuerentiæq̄ & obedientia preceptis uestris promptissime semper pariturum esse. Quam & optime ualere precor. Ex Colonia quarto Nonas Septembris, Anno domini M. D. XXV.

Reuerendissime domine, Clerus Franckfordiē. maleue xatur à Lutheranis, Nisi ei Reuerendissima D. V. succurrat, peribit in finem. Ego certe, ne in ullum articulum Lutheranum consentire cogat, longum patior exilium. Malelem autem domi esse cum matre mea inter meos libros, ut & officio Decanatus mei pro uirili satisfacere possem. Nequa

Ad Episcopum Argentinensem.

120

quaquam tamen redibo, nisi tutus ibi esse queam à Lutheranorum uolentia. Commendo igitur suppliciter pauperē & misere uexatum Clerum illum Reuerendissimę D. V. ut opportuno sit ei presidio.

Reuerendissimę D. V.

Deuote subditus

Iohannes Cochleus.

Scripta Colonię Anno 1525.

MISCELLANEO
RVM LIBRI SECUNDI
Tractatus Septimus.

ADMONITIO IO. COCHLEI CONTRA
seditiosum & sacrilegum libellum, Argyrophyl.
lactis, Spire in Conuentu Imperiali
Anno 1526.

Non satis mirari queo Reuerendiss. ac Illustriss. Principes, apud uos licere adhuc seditiosis ac pestilentibus uiris, post tot clades uestre Reip. per eorum nouos contra pacē ac religionē libros datas & acceptas, nouis ad discordiā cōcinnatis nugis & calumnijs uerba facere. Cū nō aliud intēdāt sub p̄tento isto in
Clerum

Seditiosi Cō
cionatores
& scriptores

Admonitio Io. Cochlaei

Clerum odia, quàm ut discordiæ semina inter uos faciant, quo facilius liceat inquietis ac infensis per seditiosos eorum libros plebibus, in uos per discordiam diuisos insurgere ac sequi. Sciunt enim quàm alte infixum ac implantatum sit subditorum uestrorum animis, quod ipsi de libertate excutiendoq; iugo publice prædicarunt ac scripserunt, Sciunt uestre auctoritatem, per Luthericos contemptus minasq; & insultationes, apud subditos uestros uehementer lesam ac immixtam esse, Sciunt quàm auidi sint ad rebellionem animi eorum qui clade superioris anni uel parètes ac propinquos dolent interfectos, uel graui mulctati ære difficulter exoluere possunt quod imperatum est.

Impium ad uobis ponunt, ac suadendo inculcant, Ecclesiarum ac Monasteriorum bona in pauperes ac Remp. cōuertenda petitis
sacrilegia cō
siliū.
Quærent igitur nouis commentis (quibus ob oculos
quàm in ociosos ac pingues (uti quiritantur) uentres Clericorum) uos per discordiam abinuicem separare, ut sic diuisos ac dissidentes uos in plebium uestrarum manus ac potestatem tradant, Non enim ignorant, nulli unquam Regū aut Principum foeliciter cessisse sacrilegia, ad quæ uos nunc, sicut antea plebem, exhortari audent, ut per ea superueniat in uos ira ultioq; diuina, haud secus quàm in rusticos peruenit anno superiore uestros. Credite mihi Principes, si tam barbare simplices fueritis quàm Rustici uestri fuerunt, ut Barrabarum istorum consilia sequi (quod Deus auertat) audeatis, non meliorem uobis, quàm rusticis dederunt uestris, mercedem retribuunt, re male cedente, Male autem cedent proculdubio sacrilegia, ad quæ nunc uos, ut antea rusticos uestros, incitare æudent, Iuxta illud Sapientis. Nō est consiliū, nō est fortitudo, non est prudentia contra dñm. Quis autem non uidet, maxime contra dominū esse, quod suadent

suadent uobis isti sectarum duces, spoliare templa, diripere monasteria, domos dei, insectari ac perdere dei ministros sacerdotes ac Monachos deo sacratos, abolere dei cultum laudēq; tā diurnā quam nocturnam, uertere in usus prophanos uasa uestesq; sacras: Heu quam graue inferunt uobis dedecus apud exteras Nationes Cōsultores isti pessimi, ubicūq; diceretur aut scriberetur, talia ad uos consilia impune hic in tam splendido ac amplo Christianorum Principum conuentu per omnes passim angulos ac plateas circumferri ac diuēdi.

Si deus Pharaonem, regem potentissimū cū toto exercitu deleuit in mari, qd populū Iudaicum dño sacrificare phibuerat, Si regē Babylonīæ Balthassar eadē nocte, qua sacris templi uasis in pphano utebatur cōuiuio, manus dñi extinxit, Si Oziam regē Iuda thurificare præsumentē lepra percussit, Si sanguinē Achab regis Israel canes linxerunt, quod ministros dñi persequeretur, Si Antiochū & Heliodorū in templum unū impia molientes, horrendo supplicio ultio diuina contriuit. Si Iulianū fortissimū ac potentissimū Imperatorem, sacerdotes Christi apostatice persequētem, impuissotelo sic percussit iusta dei uindicta, ut diceret, Vicisti Galilae, uicisti: Quis obsecro uesterū, Clementiss. Principes, presumat aut speret, inultum sibi fore si faciat quicquid serpens antiquus per nouos hos Pighardos contra Deum deiq; ministros & templa suggererit.

Tanto nimirū grauior erit ultio expectanda, quanto maior fuerit Christiani quā Gentilis aut Iudaei Principis ingratitudo, Et tanto seuerius uestra (si consilia tam impia amplexi fueritis) quā rusticorum uestrorū sacrilegia puniet dominus, quanto maior fuerit culpa scienter ac scandalose peccatū Principū quā fuit rusticorū, qui p simplicitatē male decepti ab his nouis doctoribus, ignoranter aut imprudenter

Hh

pecca

Exo. 14.
Exempla ul
tionis diuiz
ne in sacrilez
gos Principes.
2. Paral. 26.
3. Reg. 22.
1. Macha. 6.
2. Mach. 3.
Historie Tri
partitæ li. 6.
c. 47.

Gravior in
Principes q̃
in Rusticos
uindicta si
scilicet fecerint.

Responsio Ioan. Cochlaei

Quale Ar-
gyrophila-
etis cōsiliū.

Prou. 21.
Esa. 19.

Exēpla Lo-
hemorum

peccauerunt, putantes se obsequium praeſtare deo, ſi iuxta nouorum prophetarū ſuorū doctrinam euerſis templis & Monasterijs ſacros calices ac cuncta præcioſa uafa diriperēt ac conſlarent, è ſacris uestibus diploidas ac ſaga militaria ſibi facerent, Monachos exturbaret, Moniales à uirginali uelo ad inceſtas nuptias impellerent, miſſas abolerent, altaria ſuffoderent omnemq; dei cultū ſemel abrogarent. At longe aliter iudicauit Deus, & poſt rem malegeſtā ipſi quoq; prophetæ nequiſſimi, qui ſimplicem populū ad tam nefaria ſceſera (ad quæ & uos nunc incitare audent) cōcitauerunt, aliter iudicabant, dicentes, miſeros illos ruſticos ob ea facinorosa & corpore & anima æternaliter damnatos, Quod & uerū quidē eſt, ſed non debebant neq; ruſtici neq; Principes talia ſceſera à falſis illis prophetis doceri. Nolite Principes huic ſerpentino ſibilo aures credulas præbere ſicut ſtulte præbuerunt ſimplices ruſtici, nō em̄ fidelis eſt iſta promiſſio eorū, qua dicunt. Siegetis pecunia, en maximum uobis theſaurū oſtendimus. Sinite Monachos & Monachas abire, & quicquid opum illis ſuper eſt in uſus ueſtros ac Reip. pauperumq; conuertite, Ita enim promiſerunt paulo antea ruſticis quoq; ueſtris, ſed re male cedente illis, aliter loquuti ſunt poſtea. Ita & uobis facient, ſi ultionem diuinam per tot ſacrilegia, quæ iſti uobis nunc publice (proh pudor) ſuadēt, incurreritis. Incurreritis autem proculdubio, ſi eos audieritis, quemadmodum & omnes ruſtici ueſtri & omnes alij ſacris legi Principes regesq; incurrerunt ante uos, Faciet em̄ Deus Germanos pugnare cōtra Germanos, ſicut per uerū propheta tam Eſaiam prædixit, facietq; cōcurrere fratrem contra fratrem, et amicum cōtra proximū ſuū. Non eſt cōſiliū contra dñm. Si forte cogitatis, ditari uos poſſe lex bonis Eccleſiaſticis, ſicut cogitauerunt ruſtici ueſtri, multū faller uos cogitatus ueſter, quemadmodū iam olim ſefellit Pighardos & Huſo

sitas, Sic etenim cogitabant olim etiam Bohemi, donec ex regno florentissimo effecerunt alicubi horrendissimas latrociniorum cediumque speluncas. Factum est enim, indignante domino, ut primū uarijs praelijs & cōslictibus uexarentur à Germaniæ Christianis Principibus & populis, Deinde in sua ipsorum uiscera crudeles cōuerterent enses, Bohemi contra Bohemos, Et quāuis primo impetu prauauerint Hussitæ in uicesimū usque annum, iusto tñ Dei iudicio ita conuersa tandem fuit fortunæ bellicæ rota, ut à Bohemis Catholicis uno die, capta Praga, occisa sint Hussitarū xxij. Milia, ac paulo post uno prelio inter Brodam & Coloniam ceciderint ex Hussitis circiter lxxx. Milia uirorum fortium, Reliqui in deditiōem accepti à Bohemis Catholicis transmissi sunt paulo post ab Imperatore Sigismūdo contra Turcas in Vngariam, Nolite obsecro Principes simili ausu consimilem prouocare in uos Dei uindictam.

Quod si uicinum istud exemplum à sacrilego isto Barbaru nostrorū cōsilio animos uestros non deterret, deterreant saltem ea, quæ his annis proximis fieri uidistis & audistis, Quid profuit Nobilibus quibusdā (qui Apostatis quibusdā male credulas prebuerūt aures) antiquum ac uenerabile Treuerorū Episcopatū inuasisse? Quid rusticis cōtulit tot Monasteriorū ac tēplorū direptio? Quid nouis pphetis rusticorum seditiosa cōuocatio? An non sunt picci à facie terræ sicut puluis quē proijcit uentus? Perpendite saltē uires hominū (si dei ultionē cōtēnitis) qui huic nouorū pphetarū sectæ cunctis uiribus resistere cogitāt, quā periculosum foret, tot Catholicorū Principatus hominū simul cū ira & indignatione dei omniūque sanctorū eius in uos prouocare.

Credite mihi, quēlibet uestrū, si pessimos hos sequutus fuerit cōsiliarios (qui nūc dicūt uobis, qd si insuriā cōtumeliāque promissa,

Noua uindictæ Exēpla in Germania.

Falsa pseudo pphetarum

Hb 2 diuis

Responsio Ioan. Cochlaei

diuis suis fieri clamitēt, finite diuos sese ulcisci) nō minus de
ceptū iri pñciosissime, q̄p̄ decepti sunt miserrimi rustici, à
falsis pphetis, è q̄bus Luth. dicebat contra uos, Non rustici
sunt, boni dñi, sed deus ipse est, q̄ p̄ rusticos uestrà uult p̄fi
gare tyrānidē. Muncerus aut̄ dicebat, omnes Bombardarū
globos in fianicas suas impune se excepturū esse, alij alia ia
ctitabant, donec omnis eorū acies, pecorū instar, mactatē ac
disperse sunt, Quod si unus Angelus una nocte potuit occi
dere clxxxv. Milia armatorū in castris Sennacherib, Quis
4 Reg. 19. uestrū p̄sumat impune contra se puocare posse tot Diuorū,
qui cum Deo & Christo eius in perpetuum uiuunt & re
gnant, Milia.

Vltio diu
na.
Dan. 5.
Luc. 18.
Apoc. 6.
Deut. 32.

Quisquis igit̄ uestrum eos ad sacrilegia ppetranda sequu
tus fuerit, is pculdubio sentiet manū dñi, quā olīm sensit po
tentissimus rex Balthassar, sentiet manū nō unius mō an
geli, sicut Sennacherib, sed totius cōlestis exercitus, q̄tquot
in cōelo diui sunt, quorū ultionē cōtemnere uos docēt Cō
sultores isti, cum tñ Christi ac Ioannis testimonio, p̄uindis
cta haud frustra clamēt die ac nocte, sentiet p̄tēctore omnū
in se sperantiū deū, qui ait. Mihi uindictā & ego retribuam,
sentiet deniq; & hominū iustū p̄ Catholicę fidei defensiōe
zelū, Quis em̄ credat oēs uos ad tam impia ac sacrilega con
silia induci posse. Quid dicet religiosissimus simul & po
tentissimus Imperator noster Carolus V. cui libet uestrū, q̄
nomē honorēq; ac dignitatē suā tam nefarijs maculare ausit
sacrilegijs, quæ isti suadent, si propediē potenti manu post
tot foelices uictorias ad uos redierit? Quid aliæ cogitabunt
Nationes? Annon poterunt dicere Bohemij, Si pium fuit
Germanis contra Hussas nostros bellum suscipere, arma
interre, Cur nobis non liceat in Lutheranos Germanorum
pio zelo bella mouere? Abstinetē igit̄ o Princes à tam ne
farijs

Vltio huma
na.

farijs perditorum hominū cogitatibus & consilijs, & si dare non uultis plura saltem relinquitte dei ministris que maiores nostri deo foeliciter dicarunt, scriptum est enim, Quia Dei Deo, & que Cesaris sunt Cesari date. Istos uero Consultores ac Predicatores, ut seditiosos impiosq; ac lese Maiestatis reos dignis compescite modis.

Scripta Spiræ, Anno 1526.

MISCELLANEO=

RVM LIBRI SECUNDI

Tractatus Octauus.

RESPONSIO IO. COCHLEI AD IN-
terrogationem Zuinglianam De Corpore
Christi in Eucharistia.

Vando interrogatur, an Christus sit in sa- Idē corpus
cramēto uenerabili sicut fuit in cruce? re- Christi sub
spondeo, Est utiq; sic ibi in substantia sua, diuersis acci-
sed non in accidentibus iisdem, Nam dentibus.
corpus eius in cruce erat uisibile, palpabile,
passibile, mortale, calidum, etc. nihil horū
accidentū est sub uenerabili sacramēto in corpore Christi.
Tam uere est igitur corpus Christi secundum substantiam
suā in sacramēto quā uere fuit in cruce, sed in acciden-
tibus multa & uaria est differentia, in cruce erat localiter, pœ-
naliter, uisibiliter &c. In sacramēto nō ita. Et Zuinglius in
hoc maxime fallitur, q̄ non discernit diuersos modos essen-
di. In. ut loquuntur Dialectici. Non enim repugnat, Chris-
tum uno & eodem tempore cum corpore suo esse & in cœ-

Error Zuinglii.

Hb 3 10

Responsio Io. Cochlaei

lo localiter atq; in propria specie & in sacramēto sacramēta-
liter atq; sub aliena specie. Concedimus itaq; ultro, non esse
Christū in terris nunc sicut in cœlo est aut sicut ante passio-
nem in terris fuit, Hinc ramen non sequitur, Christum nuli-
lo modo apud nos in terris esse, Quum dicat ipse, Et ecce
ego uobiscum sum omnibus diebus usq; ad consummatio-
nem sæculi Matth. ult.

Error Luth-
ri.

Neg item repugnat, carnē Christi & spiritaliter per fidē
& sacramentaliter in propria substantia manducari, Id si dis-
cipuli intellexissent, nō abissent retro, Putabant autē carnē
Christi manducandā esse, non sacramentaliter, sed carnalitē,
sicut carnem bouinam ē macello, Talis autem caro non pro-
deit, Et S. Aug. exponens, addit, caro, scilicet sola & absq;
spiritu, non prodest, At caro cum spiritu multum pro-
dest, Lutherus autem nunc stolidē carnem solam ponit in
sacramento ex improba contentione de utraq; specie, asse-
rens in pane solam carnem Christi esse absq; sanguine et ani-
ma, Quid mirū igitur si abiret retro, quia talis caro nō pdest.

Externa itaq; manducatio absq; fide nō pdest, quia qui sic
manducat, ille se nō probat, Quid mirū igit, si manducando
indigne, iudiciū sibi manducet, nō diiudicans corpus dñi?

Corpus
Christi & as-
nimæ & cor-
poris cibus
est.

Nec recte infert Zuinglius, Christus non est cibus cor-
poris sed animæ, ergo hæc uerba, hoc est corpus meum, de-
bent intelligi spiritaliter tm̄. Nam Hilarij, Ambrosi ac Cyrilli
testimonio corporis quoq; nostri aliq; modo cibus est hoc
uenerabile sacramētū, q̄ Christo realiter unimur & in cor-
pore & in anima, Iuxta illud Pauli Ephe. 5, Quia mēbra su-
m⁹ corporis eius, de carne eius et de ossibus eius Et 1. Cor. 6.
Nescitis quoniā corpora uestra mēbra sunt Christi? Nec itē
ualet cōsequentia, Quia corpus Christi sacramentalitē digne
sumptum cibus animę esse potest, Et eiusmodi manducatio
dicitur

dicatur spiritualis, non sane, quod ibi non sit corpus Christi uerum, sed quod spiritu & fide, non corporaliter nec oculis carnalibus apprehenditur, quia non est ibi uisibiliter & palpabiliter sicut est caro bouina dum editur.

Quando igitur contendit Zuinglius, Christum non esse amplius corporaliter in mundo, fallit falliturque equiuocatio ne, Corporaliter. n. bifariam intelligitur. Quod si dicat, Christum non esse in mundo corporaliter, hoc est uisibiliter & palpabiliter, sicut ante passionem fuit & sicut corpora nostra esse solent, libenter admittimus. Sin uero, per hanc uocem, corporaliter, uult intelligere, esse cum corpore, nequaquam admittimus, fatemur enim Christum corporaliter, hoc est, cum uero corpore suo, in uenerabili sacramento esse.

Aequiuocatio in uocabulo Corporaliter.

At dicit Zuinglius, de inuisibili reditu Christi nullam habemus scripturam. Quid tu? Neque nos inuisibilem reditum uocamus, neque omnia sunt scripta. Nimirum sane fallit falliturque Zuinglius, dum putat Christum ex coelo ad nos in sacramento uenire motu locali, aut redire sicut abiens localiter redire solet. Nos nihil tale comminiscimur, sed dicimus, Christum localiter permanere in coelo donec uenturus est ad iudicium, Esse autem eundem in uenerabili sacramento, non motu locali aut transitu corporali, sed transsubstantiatione & conuersione substantiali, quando uirtute uerborum Christi substantia panis transit & transmutatur in corpus Christi, absque ulla, corporis Christi seu motione seu transmutatione.

Quomodo Corpus Christi uenit in Eucharistia.

Vna est igitur responsio nostra ad omnes textus, quos Zuinglius affert de Christo in coelo, et non in terra corporaliter existente, Neque quod equiuocatio est in hac uoce Corporaliter, Concedimus enim Christum non esse in Sacramento corporaliter, id est modo corporeo, sicut esse solet corpus naturale in loco uisibiliter,

Fallacia Aequiuocationis.

Responsio Io. Cochläi

ter, & palpabiliter, & per motum, Maxime tamen affirmamus Christū esse corporaliter in sacramēto, id est, cū corpore suo uero & substantiali, Neq; id sine scriptura dicimus, ut calumniatur Zuīglius, quia Tres Euangelistæ & Paulus apertissime dicunt uerba Christi, hoc est corpus meū, Hæc sunt uerba ueritatis quibus nitimur, quibus et ecclesia utitur columna & firmamentum ueritatis 1. Timo. 3.

Ad dicta Pauli 1. Co. 11. Nō apte neq; uere Zuīgliū rīdet, Quia uerbose arguit eos qui cānam dñi contemnunt, quū Paulus dicat, Aut ecclesiam dei contemnitis, non dicit autem, An cānam domini contemnitis. Quid opus est igitur ista uerbositate de contemptu cānæ, quum Paulus arguat contemptum Ecclesiæ, quam Zuīglius & socij sui maxime contemnunt? Nos certe nullum approbamus contemptum iniquum, longe tamen rectius intelligimus hic Paulum, q̄ ideo fit aliquis reus corporis & sanguinis domini, quia manducat & bibit indigne, non probans seipsum, neq; dījudicans corpus domini, sic enim loquitur ipse Paulus, Quomodo autem fieret reus corporis domini, si corpus domini non sumeret indigne? Quomodo autem summat, si corpus illud non assit? Quod autem cauillatur Zuīglius q̄ Paulus non corpus sed panem manducari dicat, friuola est obiectio per locum ab autoritate negatiue, contra artem Dialectices, Neq; tamen ait usquā Paulus, q̄ corpus domini non manducatur, Et satis aperte de hoc loquitur, dū ait, Nō dījudicans corpus domini, Et Christus ipse apertissime dixit Ioh. 6. Qui manducat carnem meam, Paulus autem sequitur hic consuetam loquendi modum, secundum sensum, quia sensui apparet esse panis, quāuis reuera post uerba consecrationis non sit panis, sed corpus domini sub specie panis. Vocatur itaq; adhuc panis propter remanentē speciem

Contemne
re Ecclesiam

Corpus Do
mini panis
dicitur.

speciem panis, Sicut & uirga Aaron dicitur uirga, quæ in colubrum uersa erat, Exo. vii. Sed deuorauit uirga Aaron uirgas eorum, scilicet magorum.

Ait Zuinglius, huic dicto, hoc est corpus meum, semper adiungi, Quod pro uobis traditur. Quid tum? Certe nos non aliud corpus domini, sed illud ipsum quod pro nobis in cruce traditum est, in sacramento asserimus & sumimus, Et tamen Mathæus & Marcus, hanc clausulam, Quod pro uobis tradetur, non apposuerunt. Nos autem non dicimus cum errante Luthero hunc panem naturalem esse corpus Christi, neque dicimus, Corpus Christi est panis pro nobis traditus, ut hic nugatur Zuinglius, Neque item dicimus, Corpus Christi in pane pro nobis traditus est, sed sine omni adiectione dicimus simpliciter cū textu, hoc est corpus meum.

Quod ait deinde Zuinglius, sufficere unam, quæ per Christi passionem facta est, peccatorum remissionem, ut non sit opus aliam consequi, Concedimus quidem hostiā Christi in cruce sufficere secundum se pro omnium redemptione & remissione peccatorum, uerum quum nos sæpe peccemus, sæpe nobis quærenda est peccatorum remissio per Ecclesiæ sacramenta, quæ ex passione Christi uirtutem suam receperunt. Ait enim Christus Petro Matth. 18. Non dico tibi septies, sed septuagies septies. At grande & impudens est mendacium, maiorem partem ueterum Doctorum sensisse cum Zuinglio, Cuius contrariū latissime ac manifestissime demonstrat Episcopus Rossen. lib. 4. contra Oecolampadium in prologo, ubi & Augustinus citatur, Cuius dictum hic non repugnat corpori Christi in sacramento, quia corpus eius non sensibilibiter aut carnaliter manducatur, sicut caro bouina, sed in mysterio sub aliena specie, ubi opus est fide.

Cæterum non est incōueniens uinū idemque corpus dñi &

li signum

Hoc est corpus meum.

Hostia Christi.

Grande mendacium Zuinglij.

Responsio Ad Interroga. Zuinglianam.

signum esse & signatum respectu diuersorū, Est enim signū spiritualis unionis Ecclesiæ, quæ corpus Christi mysticum est, ad Christum caput suum, Est & signatum, quippe sub alienis speciebus panis mystice & sacramentaliter designatū,

Nouum Te
stamentum
significatiue

Postremo, dicitur hoc sacramentum Testamentum, nō essentialiter, sed significatiue, Sicut & in lege Moyfi, Exo. 24. dicitur. Hic est sanguis fœderis &c. quia sanguis in cras-tere significabat fœdus seu Testamentum uetus, quod & Paulus affirmat Heb. 9. sed non erat essentialiter Testamen-
tum. Quod autem uult Zuinglius, non ualere Testamen-
tum, nisi testatore iam mortuo, hoc de humanis Testamen-
tis dictum est per similitudinem, quia & Christus mortuus
est semel. De diuinis autem nō oportet, Quia testator deus
in ueteri Testamento nunquā mortuus est, & tamen ualuit
illud Testamentum, Sicut & Christi testamentum ualuit in
cæna, licet Christus nondum esset mortuus, ualuit & post
resurrectionem quando Christus rediuius spoliauit Infer-
num. Valetq; adhuc hodie, licet nunquam amplius mortuo-
rus sit ipse Testator.

Dresdæ die 6. Decembris, Anno 1529.

MISCELA

MISCELLANEO

RVM LIBRI SECVNDI

Tractatus Nonus.

CONTRA CONFESSIO

nem Augustanam, Dicta Martini Lutheri & Philippi Melanchthonis, per Iohannem Coschlæum collecta, Anno,

1530.

DE TRINITATE PERSONARVM

in una Diuina essentia, iuxta Decretum Nicenæ synodi. Articulus I.

Hilippus Melanchthon in locis communibus, Pauca exempla huiusmodi traditionum repetemus, e quibus estimari possit, id quod toties monet scriptura, nihil perinde pietati aduersari atque hominum doctrinas. In Synodo Nicena constitutæ

Contra Nicenā Synodum.

sunt quædam pœnitentiæ formæ, non pronuncio, quo spiritu decreuerint patres, At uideo bonam Euangelij partem, immo uim germanam Euangelij obscuratam esse a traditione. Nam inde primum natæ sunt satisfactiones. Obscurata est gratia, & quod Euangelium fidei tribuit, coëptum est satisfactionibus tribui. Quo quid est impium magis & perniciosius? Et his malis certe occasionem dedit Nicena Synodus.

II 2 Luther

Dicta Lutheri & Philippi.

Contra Homousion. Lutherus cōtra Latomum. Nec est quod mihi obiectes hoc uocabulum Homousion, Quod in Nicēna Synodo infœliciter à patribus receptum est. Et multi eorum, etiam doctissimi illud non receperunt, Hieronymus ait se nescire, quid latentis ueneni sit in literis & syllabis huius uocis.

Idem, De uotis Monasticis, ait quod in Concilio Nicēno fides & Euangelium decreuerunt. Humanæ autem traditiones inualuerunt.

Ecce in Confessione prætexunt auctoritatem synodi Nicenæ, Cui in alijs scriptis suis tam atrociter derogant, Philippus ait, per eam synodum obscuratam esse bonam Euangelij partem, imo germanam Euangelij uim, Lutherus calumniose ait Homousion infœliciter ibi receptum esse, & à Hieronymo atq; à multis doctissimis refutatum. In confessione autem longe alia est de Homousia Trinitate (ut uocat Hieronymus) sententia.

Hiero. in epi
stola ad Damasum
Pam.

DE PECCATO ORIGINALI
Articulus. II.

Philippus in locis communibus. Scriptura non facit differentiam inter Originale & Actuale peccatum, Nam & Originale actualis est quædam praua concupiscentia. Lutherus in assertionem ait articulo 2. Negare in puero baptisato remanens peccatū, est Christū & Paulum simul conculcare, Nec uult admittere ut illud quod remanet dicatur defectus & non culpa. Et pro insania habet, si libido etiā sanctorū parentū dū generant, nō peccatū sed defectus dicatur

Contra Baptismi efficaciam.

dicatur. In articulo item Tertio, ait fomitem peccati (qui remanet in baptizato) impedire animam ab ingressu cœli, etiam si nullum assit peccatum actuale.

DE DVABVS NATV.

ris in Christo. Art. III.

Phil. In Matthæum. Summa in Christo pauoris causa erat, q̃ sentiebat desertionem & iram diuinam, quando nutabat inter infernum & uitam. In eo pauore facta est desertio donorum in Christo & despoliatio charitatis, Nam subrahente se diuinitate non flagrabat charitas. Contra diuinitatē Christi.

Lutherus ad Vualdenses, negat & irridet Concomitantiam in uenerabili sacramento Eucharistiæ, & ait, Theologos incantare animam et diuinitatem in panem. In Confessione autem recte & religiose dicitur, q̃ duæ naturæ, diuina & humana in separabiliter in Christo coniunctæ sunt.

DE FIDEI IUSTIFI-

catione, Art. IIII.

Phil. In locis communibus, Non charitas iustificat sed fides quæ Charitati antefertur. Luth. Contra Cochleū, Paulus urget maxime, operibus iustificationem omnino auferre & soli fidei tribuere. Item. In rebus conscientia sola fides totum est, opera nihil sunt. Idem de Capti. Babylo. Per solam fidem possumus cum Deo agere. Opera ille nihil curat, nec eis indiget. Idem in assertione. Neq̃ ueteris neq̃ noui Testamenti sacramenta, sed solā fides iustificat. Contra opera charitatis.

li 3 DE

Dicta Lutheri & Philippi
DE VERBO DEI ET
de Sacramentis. Art. V.

Art. 1.
Contra 7. sa-
cramenta.

LVth. In assertione. Heretica est, sed usitata sententia, sacra-
menta nouæ legis dare gratiam illis qui non ponunt
obicem, Item. De capti. Babylo. Principio (inquit) negan-
da sunt mihi septem Sacramenta, & pro tempore Tria tan-
tum ponenda. Item ad Vualdenses scribens reprehendit eos
(quos tamen super omnes alios Christianos in plerisque lau-
dabat) in eo, quod cum Romana & Papistica (ut ait) Eccle-
sia Septem ponunt Sacramenta. Et ad senatum Pragensem
dicit. Non esse unum sacramentum alio dignius, cum omnia
in uerbo Dei consistant. Idem in plerisque sermonibus per
uerbum Dei iactat omnia Pontificum & Conciliorum
decreta, tanquam humanas traditiones rejici. Atque etiam
Contra V. Vniuersitates rejiciunt, Quas Lutherus pro ultima & no-
centissima Antichristi facie habet, & per Idolum Moloch
præfiguratas esse dicit. Philippus in Didymo suo affirmat,
eas non tam Papæ quam ipsius Satanae inuentum esse, Quo-
bus nihil sit nocentius aut impium magis.

DE BONIS OPE-
ribus. Art. VI.

Contra bo-
na opera.

PHil. In locis communibus, Omnium opera hominum,
quantūuis laudabilia apparent, detestabilia sunt pec-
cata & morte digna. Eandem sententiam asserit Lutherus
quoque in articulis suis 31. et 32. quod iustus in omni opere bono
etiam optime facto, peccet. Item. De uotis Monasticis ait,
fidem & opera quam longissime inter sese distare & contra-
rari, ut non possint opera absque fidei iactura doceri, Eū ergo
qui in Christum credit, non posse per ulla opera, quantum-
uis mala, accusari. Item De Capti. Babylo. ait. Omnia ope-
ra nra

ra nihil ualere apud deum, aut si quid ualeant, omnia tamen
sint equalia secundum meritum, Et contra Catharinum ait,
Christum instituisse, ut nullum sit peccatum nisi increduli-
tas, nec ulla iustitia nisi fides. Deniq; de libertate Christ. ait,
Mala opera non facere malum uirum.

DE ECCLESIA. Art. VII.

LVth. In assertione art. 27. Certū est, neq; Ecclesiam neq; Contra Ec-
clesia & Co-
ciliorum deq;
creta,
que Papam habere potestatem condendi articulos
dei, neq; etiam leges morum aut bonorum operum. Et Art.
28. ait Non esse peccatum, agere contra Papæ & Ecclesiæ
constitutiones, etiam si in ijs non erretur. Et Art. 29. sic ait,
Via nobis facta est eneruandi authoritatem Conciliorum,
& libere contradicendi eorum gestis, et iudicandi eorum de-
creta. Item, de abroganda missa, Quod absq; uerbo Dei or-
dinatur, non ab Ecclesia, sed à Synagoga satanæ sub nomi-
ne Ecclesiæ ordinantur. Ecclesia occulta est in spiritu & so-
lum creditur.

DE MINISTRIS VER.

bi & Ecclesiæ. Art. VIII.

LVth. ad senatum Pragensem. Cessent (inquit) homi- Contra clas-
ses Ecclesiæ,
num mendacia. Claues sunt totius Ecclesiæ & cuiusli-
bet membri eius tam iure quàm usu & omnibus modis, Et
in assertione Art. 30. ait, Non aliquos, sed omnes articulos
Iohannis Hus Constantiæ damnatos esse, ab Antichristo
& suis Apostolis in synagoga illa Satanæ, ex sceleratissimis
sophistis congregata. Confessio autem malis quoq; potesta-
tem clauium & ministerium Sacramentorum concedit,
Quod Hus & Vuicleph negauerint.

DE

Dicta Lutheri & Philippi
DE BAPTISMO.
Art. IX.

Contra Baptisma Infantium.

L Vth. de Capti. Babylo. Baptismus neminem iustificat, nec uli prodest, sed sola fides. Idem. Contra Cochleū. Non sunt baptizandi Infantes, si uerum est eos non credere, ne irrideatur Sacramentum & uerbum Maiestatis. Et in quodam sermone, Baptismus (inquit) infanti nihil prodest nisi fidem propriam habeat.

DE EUCHARISTIA.
Art. X.

Contra sacram Communionem.

L Vth. de Capti. Baby. ij soli digne communicant, qui tristes, afflictas, perturbatas, confusas & erroneas habent conscientias. Nam uerbum diuinæ promissionis huius Sacramenti, cum exhibeat peccatorum remissionem, secure accedit, quicumque peccatorum suorum uexatur siue morsu siue titillatione. Idem de abroganda missa. An non uides, omnes sacrificos idolatras esse, & toties idolatriam perficere, quoties sacrificant. Item ad Vualdenses. Non melior exhibetur ibi honor Christo quàm fuit honor illorum qui genu flexo dicebant ei, Aue rex Iudæorum, forsitan igitur securius est, non adorare quàm adorare, quia in adoratio plus periculi est.

DE CONFESSIONE.
Art. XI.

Contra secretam Confessionem.

L Vth. de Capti. Babylo. Admoneo Principes Babyloenis & Episcopos Bethauen, ut desistant, quosdam sibi referuas

referuare casus, Deinde ut potestatem audiendi confessionē liberā esse sinant omnibus fratribus et sororibus, ut peccator cuiusque uelit sua reuelet peccata, Consulo item, ut omnes circumstantiæ omnino cōtemnantur. Et in libro ad Francis scū de Sicking, Fidele consilium meū hoc est, ut homo Christianus in tēpore Quadragesimæ & Paschatis neq; cōfiteat neq; communicet, & cogitet sic. Propter hoc ipsum, quod homo, nempe Papa, præcepit, nolo facere, facturus autem essem, si non præcepisset.

DE PARTIBVS POE-

nitentiæ. Art. XII.

LVth. in assertionē. Tres esse partes pœnitentiæ, Cōtri Art. 5.
tionē, Confessionē, satisfactionē, non est fundatū in sacra scriptura, nec in antiquis sanctis doctoribus. Vehemēter autē odi et sublatum uellēm hoc uocabulū satisfactio. Item, Contritio quæ paratur per discussionē, collectionem et detestationem peccatorū, facit hypocritā, imo magis peccatorē. Art. 6.

DE VSV SACRAMEN-

torum. Art. XIII.

LVuth. Contra Cochlæum. Baptismus sine fide non iustificat, fides autē sine baptismo iustificat, Nulla igitur pars iustificatiōis tribui potest baptismo. Itē, De abroganda missa cōtēnit obseruationē antiquā de nō tangēdo Eucharistiā manibus pphanis & de non sumendo eam post alios cibos. Item, De confessione, ait omnia peccata hominū, quæ toto aō fiunt, etiam si totus annus Carnis priuiū foret, in q̄ compotatur & saltatur, non forent tamē tanta, quanta fiūt in ultīma septimana Quadragesimæ et in diebus Paschatis.

Contra reuerentiam Eucharistiæ.

Kk

De

Dicta Lutheri & Philippi
DE ORDINE SACER-
dotali. Art. XIII.

Cōtra sacer-
dotes no. 1c.

LVtherus de Captiuita. Baby. Quinon prædicant, nec
Luocant quidem ad prædicandū, Papistici sunt sed non
Christiani sacerdotes. Itaq; horales & missales sunt sacerdos
tes. Id est, Idola quædā uiua, nomen sacerdotis habentia, cū
sint nihil minus. Quales sacerdotes Hieroboam in Betha-
uen ordinauit. Item de abroganda missa, pro stercore habi-
to illo ficticio caractere & oleo, & raso uertice, & uestitu
Pharisaico istorum sacerdotum. Non em̃ Deo, sed Satanæ
sacerdos est qui eiusmodi est. Proinde nihil in toto Mundo
æque fugiendum detestandumq; esse arbitror (inquit) atq;
speciosas huius sacerdotij laruas, missas, culturas, pietates et
religiones, siquidem præstat publicum Lenonem aut latro-
nem esse quam huius generis sacerdotem.

DE RITIBVS ECCLÆ-
siæ. Articulus. XV.

Cōtra tem-
pla & sacra
uasa.

LVthe. Contra Catharinū. Quinta facies Antichristi est
illud egregiū pdendæ pecuniæ artificiū, in struendis, ex-
rigendis, locupletandis tēplis, Monasterijs, sacellis, altaribus
& eius generis operibus. Omitto Calices, Imagines, uasa us-
tensilia, aurea, argentea, lignea, tum uela, pallas, corporalia,
& sine modo & numero ornamenta, lumina, lampades &
siqua similia. Idem Contra statum Ecclesiasticū, Vbi alias
habitarēt Deus aut ubi maneret à Diabolo tutus, si sancti
Episcopi non perfunderent & fumigarent lapides.

DE SÆCULARI PO-
testate. Art. XVI.

LVth. De ſeculari poteſtate. Inter Chriſtianos nec deſ
bet nec poteſt eſſe ulla ſuperioritas, ſed q̄libet cuiſlibet ^{Contra glaſ}
æqualiter ſubiectus eſt. Item, Inter Chriſtianos non poteſt ^{dij poteſtatē}
eſſe gladius. Quare inter & ſup Chriſtianos gladio uti non
potes. Idem, In Capti. Baby. Scio nullū regimeꝝ legibus be
ne gubernari. Phil. In locis communibus. Optarim etiā uti
Chriſtianoſea forma iudiciorum quā Moſes prodidit. Itē
pleriq; Ceremonijs. Præſtaret enim uti Moſaïcis illis quā
cum gentilibus legibus, tum Papifticis ceremonijs. Idem ſu
per epiſtolam Pauli ad Rom. in annotationibus. Si Papa
aut alia poteſtas præcipit tibi inire bellum contra Turcas,
ne obedias, quia eſt contra ius diuinum.

DE EXTREMO IV.

Cicio. Art. XVII.

LVth. in ſerm. de diuite & Lazaro. Anima ſiue ſpiritus ^{Quid ſinus}
hominis nuſq; quietē aut locū habet, ubi manere queat ^{Abrahæ &}
præterq; uerbum Dei, donec ad nouiſſimum diē ad claram ^{Infernus.}
Dei contemplationē puenerit, Quo circa ſinū Abrahæ niſ
hil aliud eſſe arbitramur, quā uerbū illud Dei, quo Abrahæ
promiſſus erat Chriſtus, utpote, In ſemine tuo benedicent
omnes gentes. Infernum autē arbitramur eſſe malā concien
tiam, quæ abſq; fide & uerbo Dei eſt. In quam ſepulta et cō
cluſa eſt anima extremū uſq; ad diem, quo corpore ſimul &
anima ad uerum corporeum Infernum homo detrudetur.

DE LIBERO ARBITRIO.

trio. Arti. XVIII.

LVth. In aſſertione, Liberum arbitriū poſt peccatū res ^{Art. 98.}
eſt de ſolo titulo, Et dū facit quod in ſe eſt, peccat mor <sup>Omnia neceſſario eue
nienter</sup>

k K 2

taliter nire,

Dicta Lutheri & Philippi

taliter, imo simpliciter debui dicere, Liberum arbitrium est figmentum in rebus, seu titulus sinere. Quia nulli est in manu sua, quippiam cogitare mali aut boni, sed omnia (ut Zuclephi articulus Constantiæ damnatus, recte docet) de necessitate absoluta eueniunt. Philippus in locis communibus. Quandoquidem omnia quæ eueniunt, necessario iuxta diuinam prædestinationem eueniunt, nulla est uoluntatis nostre libertas. Quid igitur? Nulla ne est in rebus contingentia, nihil casus, nihil fortuna? Omnia necessario euenire docent scripturæ. Et ego (inquit) nego uim esse ullam in homine, quæ serio adfectibus aduersari possit. Christianus igitur cognoscet, nihil minus in potestate sua esse quam cor suum.

DE CAUSA PECCATI.

ti. Art. XIX.

Deum omnia
operari bona
& mala.

Art. 36.

Philip. in annotationibus super epistolam Pauli ad Romanos. Certum est, omnia à Deo fieri siue bona siue mala. Dicimus autem Deum non solum permittere creaturis, ut operentur, sed ipsummet omnia proprie operari. Quemadmodum igitur confitemur, uocationem Pauli fuisse proprium opus Dei, ita & adulterium Dauidis, & sæuicia Manlii, atque etiam proditio Iudæ, proprium opus Dei fuit. Deus enim omnia in omnibus operatur principaliter & effectiue. Luth. in assertionem. Quomodo potest homo sese ad bonum præparare, cum nec in potestate sit suas uias malas facere? Nam et mala opera in impijs Deus operatur.

DE FIDE ET BONIS OPERIBUS.

ribus. Art. XX.

Luth. de X.
præceptis.

SVpra, art. 4. & 6. declaratum est, quid de bonis operibus docuerint, Quoniam uero hic iaciunt scripta sua de X. præceptis.

præceptis, referenda sunt ex ijs quædam breuiter, quæ ipsi nequaquam seruât, sed in peius mutauerunt, sic enim ibi dixerunt, In diebus festis quinque peragenda sunt, Audire missam, audire sermonem, orare, offerre, & de peccatis conteri. Et in his omnibus sequi debet unusquisque, non suum iudicium aut opinionem aut deuotionem, sed ordinationem & potestatem Ecclesiæ. Ecclesia enim errare non potest. Quilibet autem in sua deuotione potest errare. Non est igitur tuum, propriæ inniti deuotioni aut cognitioni contra apertos Canones, qui propterea constituti sunt ad recte dirigendum populum. Hæc ibi.

DE CULTV ET IN-

uocatione sanctorum. Art. XXI.

LVth. In ser. de natiuitate Mariæ, ait sic. Nos Christiani sumus filij & hæredes Dei per Christum, Ideo sumus æque magni sicut Mater Dei, & sumus Mariæ fratres & so-
 rores. Item. Per sanguinem Christi pariter mundati sumus à peccatis & in cælestia bona transpositi, si hæc ita sunt, sumus profecto æque sancti sicut ipsa est, Et tua oratio mihi tam chara est quàm illius. Cur ita? Quia si credis Christum habitare in te æque sicut in illa, poteris me tantum iuuare quantum illa. Item. In ser. de S. Cruce. Reliquiæ (inquit) nihil aliud sunt quàm deceptio populi, Deberent igitur omnino sub terra occultari, Vellem equidem nullam spinæam coronam, nullam crucem sanctam ad lucem uenisse. Item. In Canone missæ non sanctorum sed Diabolorum nomina stare deberent, sicut & reuera Diaboli sunt. Item in ser. de Mammona, ait sic. Pro meritis S. Petri ne obulū quid-

Blasphæmie
in B. Virgine

Contra S.
Crucem.

Contra S.
Petrum,

Kk 3 dem

Dicta Lutheri & Philippi

dem dare, ut me iuuare debeat, seipsum iuuare non potest,
Quare mendicus quispiam utilior mihi esse potest quam
S. Petrus.

Hæc exempli causa è plurimis paucula recitata sint, Ex
quibus lector facili intelligit, quanta sit doctrinæ diuersitas
in Confessione Augustana & in alijs Lutheri Melanchtho-
nisq; & eorum complicum scriptis, E quibus nihil stabili-
ter pro uera fide & religione Christiana colligi queat. De
reliquis septem articulis, quos contra abusus addiderūt, bre-
uitatis gratia nihil recito. Inconstantia enim & dissonantia
eorum ex iam dictis unicuiq; satis patere potest, ut ab eis cas-
ueat, & fidem suam super eorum doctrinam non fundet,

Esa. 36.

Luc. 22.

1. Timo. 3.

Ephe. 4.

2. Timo. 3.

Medicatur ei illud quod in Esaia habetur, Ecce confidis su-

per baculum harundineum confractum, cui si innisus fue-

rit homo, intrabit in manū eius & perforabit eam, Sed con-

fidat potius & fundet se fidem ꝑ suam super illud uerbum

Domini ad Petrum, Rogauī pro te ne deficiat fides tua,

Et super illud uerbum Pauli, Ecclesia est columna

& fundamētum ueritatis, Ne circumferas

tur omni uento doctrinæ in nequis

cia hominum mente corru-

ptorum, qui errant, &

alios in errorem

mittunt.

Scripta Augustæ. Die 3. Septemb. Anno 1530.

MIS

MISCELLANEO

RVM LIBRI SECUNDI

Tractatus Decimus.

INSTRUCTIO PRO VISITATORI

bus Catholicis per Io. Cochlaeum Inter

rogatoria Pastorum.

DE Doctrina & fide, quid credant ac doceant, circa Symbolum Apostolorum, circa Orationes circa X. praecepta, circa 7. Sacramenta, circa Ecclesiae Ceremonias, Circa conciones publicas.

Circa Symbolum, si doceant ac credant Tres personas unius & eiusdem simplicissime essentiae & eae qualis Maiestatis, in Trinitate indiuidua esse, licet haec uerba in scripturis non sint expressa. Secundo. In Christo esse duas naturas in una persona diuina, non confusas nec commixtas, sed inseparabiliter unitas, licet & ista uerba non sint in scripturis prolata. Tertio. Matrem Christi Mariam esse Dei genitricem, & perpetuam uirginem ante & post partum atque etiam in partu, quamuis & ista non sint in sacris literis expressa. Quarto. Christum pro nobis uere passum, crucifixum, mortuum, sepultum, ad inferos descendisse & ex mortuis surrexisse, in coelum ascendisse ibique sedere ad dexteram patris & inde uenturum esse ut iudicet uiuos et mortuos. Quinto. Sanctam Ecclesiam Catholicam sanctos

Sext articuli
de fide in
Symbolo.

Instructio Io. Coc.

Hæresum
damnatio.
Luth. de ab-
rog. missa &
contra La-
tomum.

Phil. Mel. in
Annotatio-
nibus Mat.
c. xi.
Marth. 12.
15.
Act. 1.
Phil. 2.

Phil. in Apo-
logia.

sanctorum communionem, extra quam neque vera fides
spes & charitas neque salus animæ sperari debeat neque remissio
peccatorum, Sexto. Omnes homines in die iudicii resurre-
cturos à mortuis, et ituros alios in uitā, alios in poenā eternā.
Ex his infertur, primo damnandas omnes hæreses ue-
teres & nouas contra Trinitatem exortas, In quibus & Lu-
theri error compræhenditur, qui nihil recipit nisi in scriptu-
ris sit expressum, unde & Homouision reijcit. Secundo dam-
nantur Nestoriani & Entichiani atque Acephali ueteres, &
nouī Anabaptistæ, qui errant circa duas naturas in Christo,
quorum aliqui dicunt Christum non natura Deum esse, sed
gratia tantum, & prophetam fuisse potiusquā Deum,
aliqui grauissime blasphemant eū in cruce perdidisse cha-
ritatem ac desperasse, qualia & in Melanchthonis quibusdā
scriptis reperiuntur, Tertio damnantur Heluidiani ueteres
& nouī, qui dicunt Matrem Christi plures peperisse filios,
sicut sonare uidentur quedam scripture loca de fratribus Ie-
su. Quarto. Damnantur Manichæi & alij qui negant Chris-
tum in uera carne humana passum resurrexisse & in coelos
ascendisse, eo quod Paulus dicit Christum formam serui acce-
pisse & habitu inuentū ut hominem. Quinto. Damnantur
Donatistæ ac omnes hæretici, qui seperant se à generali Eccle-
lesia, & asserunt solum in parte sua ueram esse Ecclesiam,
quod & Lutherani nunc faciunt, contra manifestam scri-
pturam Psalm. 2. Postula à me &c. Et Psalm. 18. In om-
nem terram &c. Et damnantur omnes illi, non solum prop-
ter hæresim, sed etiam propter schisma, quia diuidunt
inconsultilem tunicam domini, iam non habent ueram fidē
nec charitatem nec remissionē peccatorū, quia extra Eccle-
siam nihil horum est nec spiritus sanctus, ut patet ex Cypri-
de simp. prælatorū, Sexto. Damnantur omnes illi qui ne-
gant

gant carnis resurrectionem, immortalitatem animæ, Infernū
& aliam uitam post mortem.

Circa orationes, Primo qua expositione utantur in Ora-
tione dominica, quia noui Catechismi æditi sunt per quos
seducit populus, ut edū est igitur expositione Cypriani, Chry-
sostomi, Aug. &c. & forma cōsuetā, secundo an & saluatio-
ne angelica utantur tū priuatim quotidie mane et uespere et
in precibus suis tū publice ad populū in cōcionibus, ut petāt
dici non solum pater noster sed etiam Aue Maria, more cō-
suetō, quia noui heretici id nolūt facere. Tertio, An quidie le-
gant horas Canonicas secundū Rubricā Diocesis, Nam &
has nostri hæretici omittunt ac uilipendunt, Et putant se
ad eas non obligari quia sint inuentum hominum & cōsti-
tutio humana. Contra quos innumera sunt & scripturarum
loca & sanctorū exempla, pro Canonicis horis diligenter &
integre obseruandis. Quarto, An salue Regina & Regina
cœli seruent & canant more antiquo. Nunc enim hæretici
quædā in ijs mutāt, dicētes Salue rex Iesu Misericordiæ, Ad-
uocate noster &c. tanquā non recte conueniant Mariæ ista
cantica, quos reprehendit S. Bernhardus et tota Ecclesia, quia
est uetus error Leonistarū, Pighardorū, Vuiclephistarū &c.

Circa X. præcepta, primo an recitent ea populo more an-
tiquo, non secundū Catechismos nouos, In quibus & ordo
& expositio uariatur, Secundo an examinent in ijs pueros
confitentes ut recitent, Tertio an doceant adultos ex ijs colli-
gere & memorare sua peccata, Quarto, an propter ea calum-
nientur & contemnant præcepta Ecclesiæ & cōstitutiones
Pontificum & Conciliorum tanquam inuenta hominum,
ut faciunt omnes hæretici noui, Contra scripturam, dicen-
tem. Quæ dicunt facite, Itē, Qui uos audit, me audit, Item,

Quatuor ar-
ticuli circa
Orationes.

Psal. 118.
Art. 3.

Quinq; pun-
cta circa X.
præcepta.

Matth. 23.
Luc. 10.
Matth. 10.

LI

Non

Instructio Ioan. Cochläi

Luth. in ser.
Quousque
Moyses legē
dus sit.
Matth. 19.
Luc. 10.

6. Puncta cir
ca Baptismū
Luth. in as
ser. art. 1.
1. Pet. 3.
Phil. Mel. in
locis cōmu.

Luthe. in as
ser. art. 2.

8. Puncta.

Non enim uos estis qui loquimini, sed spiritus patris uestri, &c. Quinto, An forte cum Luthero alicubi negent nos X. præceptis obligari quia à Moysse tradita sint, Moyses autem nos non obliget. Hoc autem est contra omnes Ecclesiæ Doctores & contra scripturam, dicentem, si uis in uitam ingredi, serua mandata. Item hoc fac & uiues, &c.

Circa VII. sacramenta, Primum sane circa Baptismū. Primo, An pueris infantulis p̄sit baptismus qui nihil intelli gunt aut credunt dum baptizantur, Decepti enim sunt per Lutherū Anabaptistę, dicentē, quod sacramenta nouę legis nō dant gratiā, & quod baptismus non saluet, sed fides sola, &c. Contra illud Petri. Quod & uos nunc similis formę fatuos facit baptismus. Secundo, Anabaptismum reiterare liceat, Nam Lutherani uolūt baptismum nihil aliud esse quā poenitentia quæ utiq; reiteratur. Tertię, An utantur forma consueta dū baptizant in exorcismo & in unctione Christi matris, Noui enim hæretici hæc reiiciunt. Quarto, An bene dicant fontē baptismi more solito, quod hæretici omittunt & irrident, utentes aqua cōmuni, baptizantes in pelui absq; necessitate. Quinto, An baptismus pueros emundet à peccato Originali & adultos ab omni peccato. Nam id negant noui hæretici, quorum alij negant peccatum Originale, alij negant per baptismum tolli. Sexto, An doceant de baptismo populum secundum nouos Catechismos & secundū uisitacionum formulas nouos, ubi multa traduntur falsa & erronea.

Circa Eucharistiā. Primo, An cōmunicēt populū aut alios quos sub utraq; specie, aut doceāt, melius esse sub utraq; quā sub altera communicare, sicut contendunt post Bohemos Lutherani, contra Conciliorū determinationes. Secundo, An doceant sub una specie uere & substantialiter adesse corpus et

pus & sanguinem Christi, eius item animā & deitatem per concomitantiam, quā noui hæretici irrident. Tertio, An doceant, substantiā panis & uini uere cōuerti & transsubstantiari in corpus & sanguinem Christi per uerba consecrationis, ut postea non sit ibi substantia panis aut uini, sed solum accidentia eorū, quod negant Lutherani, contra illud Christi, Hoc est corpus meum. Quarto, An doceant populum communicare tempore paschali iuxta c. Omnis utriusq; sexus extra de pen. & re. Hoc enim Lutherani contemnunt & in despectum eius nolunt eo tempore communicare contra illud 1. Regum .15. Melior est obedientia quam uictima. Quinto, An doceant nihil referre leiuno sumatur stomaacho an post cibum, an debite quis confessus sit necne, sicut docent & faciunt noui hæretici. Sexto, An doceant Missam esse uerum & reale sacrificium, cuius oblatio proficit uiuis & defunctis, quod negant noui hæretici. Septimo, An obseruent utrunq; Canonem Missæ, Accessum item & Recessum altaris more consueto, quod non faciunt hæretici. Octauo, Quid sentiant de libris Lutheri et aliorum de abroganda missa, cum sint pessimi & impiissimi.

Circa Confirmationem. Primo, An sit speciale sacramentum, sicut Baptismus & Eucharistia. Nam hoc negant hæretici nostri. Secundo, An conferat gratiam rite summentibus. Tertio, An à quolibet sacerdote possit administrari, cum reuera à solis detur Episcopis, Lutherani non sacramentum sed Ceremoniam ex eo faciunt quod est errorneum, contra totam Ecclesiam & uetustissimos eius doctores Dionysium Areopagitam & Melchiadem Papam & Act. 8. & 17. martyrem, etc. et contra tot scripturæ loca de impositione manuum post baptismum facta.

Puncta.

LI 2

Circa

Instructio Ioan. Cochlaei.

4. Puncta.

Circa sacros Ordines, Primo, An ordo sacer sit speciale sacramentum, quod negant Lutherani et alij hæretici noui. Secundo an conferat gratiam & imprimat characterem indelibilem, sicut testatur S. Augustinus lib. 2. contra Parmenianum & Decretum 1. q. 1. in multis c. Et hoc negant & irrident Pighardi antiqui & noui. Tertio, An Laicus per baptismum æque bene sit sacerdos sicut presbyter aut Episcopus rite ordinatus, sicut uult Lutherus cum suis. Quod est contra totam Ecclesiã & contra Paulum in plerisque locis. Quarto an Laicus aut Clericus minor, aut etiam Diaconus possit conficere Eucharistiam & missam celebrare, ut putant hæretici, contra sacratissimum Concilium Nicenũ, & contra antiquissimas Canones Apostolorum & martyrum.

Luth. ad nobilitatẽ Germaniæ.
1. Thess. 5.
1. Timo. 5.

5. Puncta.

Circa pœnitentiã. Primo, An sit speciale sacramentum à baptismo & alijs distinctum, quod negant heretici. Secundo, An rite suscepta conferat gratiam, quod itidem negant hæretici. Tertio, An habeat tres partes integrales & necessarias, Contritionem, Confessionem & Satisfactionem, Et hoc negant heretici. Quarto, An Confessio auricularis que fit sacerdoti per recitationem singulorum (quantum possibile est) peccatorum, sit necessaria ad remissionem peccatorum, si sacerdos haberi queat cui fiat loco Dei. Iuxta illud Iohannis uicesimo. Quorum remiseritis &c. Quinto, An satisfactio pœnalis, quæ pro peccatis iniungitur, sit peccatori necessaria, Cum hæretici dicant, Christum pro omnibus peccatis satisfacisse, nihil esse satisfactionẽ nostram contra Cyprianum & antiquissimos Canones.

Phil. in locis cõmunibus.
Luth. in asser. art. 1.

4. Puncta.

Circa extremam unctionẽ. Primo, An sit speciale sacramentum. Secundo, An conferat gratiam rite summentibus. Tertio, An obseruent in eorum antiquum in ungendo, in precibus, & in sanctorum inuocatione. Quarto, Quid sentiant

sentiant de hæreticorum dictis & factis contra Sacrum illud oleum quod in hunc usum ab Episcopo consecratur.

Circa Matrimonium. Primo. An sit speciale sacramentum, quod negant hæretici, duo tantum ponentes Baptismum & Eucharistiam. Secundo. An conferat gratiam rite contrahentibus, Est enim Sacramentum sacræ rei signum, Et hoc Sacramentum magnum est in Christo & Ecclesia ut ait Apostolus. Tertio. An sit per adulterium ita separabile, ut liceat alteri nubere, priore adhuc uiuo? Quarto. An liceat præbiteris Monachis & Monialibus matrimonium contrahere. Quinto. An liceat absque dispensatione in gradibus prohibitis contrahere. Sexto, an liceat marito aliam ducere uxorem si uxor sua aufugiat aut alij adhæreat? Reuera nihil horum licet iuxta statuta Ecclesiæ, sed hæc omnia contemnunt hæretici. Et tantum de septem sacramentis:

Circa Ceremonias Ecclesiæ. Primo. An obseruent ritus antiquos in administratione sacramentorum, quia novos excogitant hæretici, hoc est, an baptizent, comunificent, celebrant, ungant, copulent matrimonia more antiquo, Qui enim in ijs Ecclesiam non audit, est sicut Ethnicus & publicanus habendus. Secundo. An dominicis diebus benedicant aquam & sal, ac in circuitu populum aspergant, ac benedicto sale uti doceant & benedicta aqua more maiorum, hæc enim irrident heretici, contra Paulum 1. Timo. 4. quia sanctificantur per uerbum dei & orationem. Tertio. An benedicant more antiquo nuptias in publico, & herbas in festo Assumptionis Mariæ, careos in festo purificationis, carnes & oua in paschate, Nam & illa sanctificantur uerbo Dei & oratione, licet impie contemnantur ab hereticis. Quarto. An utantur consuetis Ceremonijs in Ecclesia coram populo diebus festis & dominicis thurificando, cantando, celebrando,

VI. Puncta.
Luth. Inca.
Babylo.
Ephc. 5.

VIII. Puncta.
Sta.
Math. 18.

Instructio Io. Coc.

Matth. 23.

brando, predicando, Quarum multas nō obseruant heretici in Ecclesiæ respectū, qđ est grauissimum peccatum uelut Idolatria 1. Reg. 15. Quinto. An patiantur ab edilibus minui expensas pristinas, q̄ impendi solent in cereos, in oleū lampadum, in ornatum Ecclesię, in uestes sacras lauandas & resartendas, in mundanda templa et altaria, Quę omnia heretici tanquā inutilia contemnunt, sub pretextu isto, ut melius expendant in usum et sustentationē pauperum. Ait autē dominus, Hęc oportuit facere, et illa non omittere, Maiores ergo nostri utrumq; laudabiliter fecerint, et minus depauperati fuerūt quā nos. Sexto. An obseruent ritus pristinos in dedicationibus & processionibus annuis quę fiunt in diebus rogationū & in Letanijs Quadragesimę ubi nominatim inuocant sancti, Hęc, n. heretici aut omittunt aut mutant. Septimo. An seruent ritus ueteres in sepulchris, exequijs et anniversarijs defunctorum. Nam et ibi contra uetustissimum Ecclesię morem multa abolent aut innouant heretici temeritate propria absq; omni autoritate & ratione. Octauo. An patiantur minui consuetos Ecclesiarum prouentus in decimis et oblationibus alijsq; accidentalibus obuentionibus, quarū subtractionē depauperatur Parochię, ut pastores nō possint alere amplius Capellanos et predicatores sicut prius, Heretici enim in odium Cleri ut fauorem populi sibi conciliarent, illas omittunt & dandas esse negant.

VI. Puncta.

Circā Conciones publicas. Primo. An predicent singulis dominicis et dieb. festis more antiquo absq; innouatione temporis aut modi. Heretici, n. omissis missarū celebrationibus tantum predicant, & aliter quā prius procedunt in sermone, qđā omittūt Euangeliū de die & legunt ex libro partem alterius Euangelij qđ ex ordine predicant, ut sint, Catholicis per oīa contrarij studio innouationū. Secūdo. Quibus

bus utantur libris & expositionibus pleriq. n. nunc predicant
 ex post illis Lutheri, ex Pomerani et aliorum hæreticorum, ex
 positionibus, ex uisitatione Lutheranorum etc. Hi omnes de
 facto sunt excommunicati iuxta Bullam Leonis PP. X. et in
 digent absolutione Papali. Vtilius ergo legent, Postillas D.
 Eckij, Centurias D. Nausee, Homilias patrum, sermones Au-
 gustini & Bernardi etc. unde non seducat populus nec con-
 citetur ad rebellionem et seditionem sicut fit per libros hæ-
 reticorum. Terrio. An doceant uenerationem & Inuocationem
 sanctorum et annunciet eorum festa hebdomadatim more antiq.
 Multi. n. nunc ea omittunt et dissimulant, multi etiam palam
 reprehendunt. Contra illud Christi, Qui uos spernit, me sper-
 nit. Et Qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti
 accipiet. Quarto. An pronuncient dies exequiarum & dies
 anniuersarios pro defunctis, ac petant pro eis orationes à po-
 pulo fieri more antiquo, Hoc enim omittunt & contem-
 nunt hæretici. Contra legem charitatis, quæ iubet orare pro
 inuicem, & membra commembris suis compati 1. Cor. 12.
 & 13. Quinto. Quid doceant de bonis operibus, de sola fis-
 de, de gratia dei, de lib. arbitrio & de predestinatione Dei.
 In his enim multi sunt hodie errores & scandala hæretico-
 rum, quæ uitari debent, & ad populum uel taceri penitus uel
 reprobare funditus. Sexto. Quid doceant & seruēt de Qua-
 dragesima & alijs Ieiunijs, de esu carniū sextis ferijs &c.
 An eiusmodi transgressiones ligent consciētiam & sint ue-
 re peccata, quod negant hæretici & contemnunt uelut
 statuta humana. ¶ De uita & conuersatione, Primo.
 An legant quotidie horas Canonicas, & peragant diui-
 na officia more consueto iuxta fundationes approbatas,
 Nam nihil horum faciunt hæretici, contra legem iusti-
 tiæ & contra obediētiam Ecclesiæ. Secundo. Quo-
 utantur

Luc. 10.

Matth. 10.

Iac. 3.

V. Puncta.

Math. 7.
Ro. 14.

2. Tim. 2.
1. Cor. 15.

Math. 20.

stantur uestitu, Hæretici enim in contemptum Cleri utuntur plarumq; breuib; tunicis & pileis uelut laici, nec deserunt rasuram coronæ in capite, nec utuntur suppellicijs in contione, ut laicorum fauorem per hoc sibi aucupent. Contra uenerandos Canones Pontificum & Conciliorum, quibus repugnare quasi peccatum ariolandi est & quasi scelus Idolatriæ nolle acquiescere 1. Reg. 15. Tertio. Cum quibus cōuersentur in publico. Hæretici enim ut Clerum plebi despectum reddant, per omnia laicis assimilari uolentes, confociant se illi in tabernis publicis, confabulantes ibi odiosa detractatione de Episcoporum Canonicorum et Monachorum excessibus, negligentijs, opibus, comessationibus, libidinibus &c. Contra illud Christi, Nolite iudicare & non iudicabimini, nolite condemnare & non condemnabimini. Et contra illud Pauli. Tu quis es qui iudices alienum seruum? Domino suo stat aut cadit. Quarto. Quorum utantur colloquijs & conuictu. Quidam enim incaute conuersantur cum uicinis hæreticis à quibus pedetentim corrumpuntur, Iuxta illud Apostoli, Quorum sermo serpit ut cancer. Item Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Quidam cum seditiosis & rerum nouarum cupidis, qui detrahunt superioribus, præsertim Ecclesiasticis, Quidam apud laicos conueruntur contra Prælatos & Patronos suos quasi metant illi in ocio quod ipsi foris in labore & sudore seminant, et per hoc fiunt ingrati erga Patronos à quibus collatum habent beneficium, & absq; eorum collatione haberent nihil, Vnde reprehenduntur in Euangelio, ubi eis dicitur. Amice non facio tibi iniuriam, Nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est & uade, Quinto. Qua utuntur domi familia, Quamuis enim omni tempore illicita est fornicatio, nunc tamen maxime grauis & scandalosa est in sacerdotibus

dotibus qui concubinas domi alunt. In quorū odiū Hære-
tici contra oēs Patrū sanctiones & contra Christi & Apostolorū exēpla ducūt, tanq̃ continere nō possint, con-
tra illud Christi. Si potes credere, omnia possibilia sunt cre-
denti. Item si quid petieritis patrē in nomine meo dabit uo-
bis, Deferendæ sunt igitur concubinæ, & firma. Ade peten-
dum est à Deo donum castitatis & dabitur nobis.

Mar. 9.
Ioh. 16.

De cura & officio pastoralī. Primo, Quales habeant Ca-
pellanos, ne forte sint Apostatæ hæretici qui populū seduc-
cunt. Secundo, Qualia sint curę onera, an habeāt Ecclesias
filiales, & iustam cōpetentiam, unde possint onera sufferre.
Iuxta illud Apostoli, Nemo stipendijs suis militat. Tertio,
Quales habeant subditos, an intersint sacris in diebus festis
& dominicis, an audiant alibi sermones hæreticorum, tales
enim etsi de facto excommunicati sunt, debent tamen prohibē-
beri & publice denunciari, si non desistant, Paulus em̃ here-
ticos deuitari iubet. Quarto, Qualis sit subditorū conuersa-
tio, an sint ibi aliqui nunq̃ confitentes aut cōmunicantes,
an sint susurriones & detractatores contra superiores, an sint
qui prædicent in angulis, an qui scientes legere, hæreticorū
libros prælegant uicinis. Tales em̃ ad superiores denunciari
debent, ne paruum fermentum illud totam plebis massam
corrumpat.

4. Puncta.

1. Cor. 9.

Tit. 3.

1. Cor. 5.

DE MODO VISITANDI

& Interrogandi.

Visitatores conuenit esse in officio publico, ut Officia-
les, Vicarios, Cōmissarios, Sigilliferos &c. quibus ad-
iungit docet singulis binos Theologos, Fiscalē & Notariū,
ut in una uisitatione mittantur personæ quatuor aut quinque,
nempe Officialis, Duo Theologi aut unus cum Iurisperito
Canonista, Fiscalis & Notarius. Qui omnes ad certum lo-
cum cum

Discussio
Parrochorū

M m cum

Instruct. Ipan. Cochi, pro Visitatoribus Catholicis.

cum publica commissione deputati, eueant uicinos Paro-
rochos & Cappellanos, quos medio iuramento de iugatu
interrogent & discutiant, & secundum qualitatem cuiuslibet
bet agant informando, corrigendo, hortando quantum po-
terunt, Grauiore excessus & incorrigibiles Clericos remit-
tant ad superiores, & tradant custodie, donec rescriptum ha-
beant à Principe quid cum ijs agendum sit. Et dum citantur
singuli, forsitan expediret, iniungi eis, ut unusquisque de pro-
prijs libris suis Catalogum aut registrum secum deferat, Ex
quo cito intelligent uisitatores, quale sit uniuscuiusque studiū
qualis opinio & secta. Aut si registro eorū non uideatur ha-
benda fides, poterit fiscalis ad singulos prae-mitti, qui apud
singulos describat librorum atque etiam familiae inuentarium.
Ex quo certius intelligant uisitatores qualis sit unusquisque
domi. Qui enim in corde Lutherani sunt, non magnifas-
ciunt iuramenta, quorum medio interrogantur. Qui enim
uota & iuramenta Deo publice & sponte facta contemnunt
& conculcant, longe facilius contemnunt & nihili facient iu-
ramenta coacta quae uisitatoribus praestare debeant. Expe-
dit igitur, ut alia quoque documenta quaerantur uel inquisitio-
ne fiscalis per Inuentarios uel testificatione uicinatorum qui
integri & fide digni habentur.

Scripta Moguntiae Apud S. Victorem Extra muros
Die 27. septembris, Anno 1532.

MISCELLANEO

RVM LIBRI SECUNDI

Tractatus undecimus.

SERMO GENERALIS DE CON- fectione Chrismatis.

Agnum diuinæ bonitatis est indicium, fra Præfatio.
tres mei. O uos sacerdotes domini & cæ-
teri Clerici, necnō & Laici, quod nos pius
conditor & redemptor noster incolumes
in hunc locum congregare dignatus est, ut
credimus, ad nostram æternam salutem,
& ecclesiæ Catholicæ sublimitatem. Quia hodie exem-
plo Domini saluatoris & Apostolorum suorum operan-
dum est mysterium, quod absconditum fuit à sæculis sæ-
culorum. Quapropter opus est non solum mihi indigno,
sed & uobis omnibus, ut leuemus corda cum manibus ad
Deum in cœlum, quatenus inde speremus auxilium, quo ri-
te possit impleri quod agendum est mysterium.

Nemo enim satis idoneus, nemo prorsus est dignus, qui Mysterium
per se sine diuino auxilio & cæterorum adiutorio po-
tius sit hoc ipsum peragere, quanto minus ego indignus, quod mihi
stri peccatis
non pollui-

Hoc enim mysterium tale est, ut nostris peccatis pol-
lui non possit. Quia ut in Epistola Papæ Anastasij capitu-
lo VIII. legimus, Mali bona ministrando sibi tantummos
do nocent, nec Ecclesiæ sacramenta cōmaculant. Et tale est

Mm 2

quia

Alias * Cō
fessione.

quia quamuis presbyteris, sicut & Episcopis, dispensatio mysteriorum Dei commissa sit, Et quamuis in confessione diuini corporis & sanguinis consortes cum Episcopis sint, Hoc tamen nulli præterquam summo Pontifici concessum est, Ideo summa ueneratione honorandum & humiliter est tractandum, Quia enim tam sanctum & altum est. Ideo diuino auxilio & uestro plurimum indigeo deuoto adiutorio.

Dies cenæ
Domini.

Ioh. 13.

Hæc enim dies cæna domini dicitur, quod in ea saluator noster pasca & conuiuium fecit, ubi & Iudas miser fuerat, qui eum eadē nocte traditurus erat, qualiter illud conuiuium celebratum sit, Iohannis Euangelium narrat. Hodie namque in forma serui, quam propter nos accepit, pedes discipulorum lauit, & nobis humilitatis exemplum dedit. Hodie finitum est uetus Testamentum, & inchoatum est nouum, hodie multa ad nostram salutem facta sunt, quæ uobis enumerare per longum est, quia ad alia transire necesse est. Hodie in sancta Ecclesia reseruatur corpus domini usque in crastinum, lauantur pedes fratrum in exemplum domini & discipulorum, Nudantur altaria usque in sabatum sanctum, et poenitentes ueniunt ad absolutionem.

Triplex consecratur oleum

Hodie tribus modis consecratur oleum, oleum pro infirmis, & pro populo, oleum principalis Chrismatis, & oleum ad unguendos Catechuminos & Neophitos. Potest quidem Deus sine oleo sanare infirmos, sanctificareque suos & demones effugare. Sed propter fragiles & animales aguntur hæc uisibilia, ut spiritualia & inuisibilia facilius capiant. Oleum uero quando offertur Pontifici, simplex liquor est, & speciem habet corporalem, sed per benedictionem sacerdotum transfertur in sacramentum.

Con

Consecratio uero huius Chrismatis olei dicitur principalis, quia ad eius unctionem principalis tribuitur spiritus, id est septiformis paracletus. Habet enim officium per se, primo exorcizatur, Deinde dominus uobiscum, & sursum corda, eius benedictio inchoatur, finiturque per Dominum nostrum, qui tecum, &c. Consecratur enim in eo loco, ubi pacem solemus inter nos dare, Et hoc est opus gratiae diuinæ, ut pax & concordia regnet in nobis, ut Isidorus ait. Olea est arbor pacis insignis. Hic enim non solum oleum sed & Balsamum consecratur. Balsamum arbor est una aromatum quæ sunt odorifera. Et odor Balsami in oleo demonstrat opinionem sacrarum uirtutum ab his qui eodem oleo perungendi sunt, late dispersam operante gratia spiritus sancti. Oleum uero sacri Chrismatis conficitur aqua Baptismatis, & efficitur fons gratiæ celestis.

Consecratio
Chrismatis,

Baptisma enim est aqua, quæ tempore passionis de latere Christi profluxit, Nullumque ut Isidorus ait, aliud elementum est quod in hoc mundo purget uniuersa, quod uiuificet cuncta, fons autem Baptismi est origo omnium gloriarum & uirtutum. Nam uidetur quidem Baptizatus in fontem descendere, uidetur aquis intingi, uidetur de aquis ascendere, Quid autem in illo lauacro regenerationis egerit, minime uidetur. Sola hæc fidelium pietas nouit, quia peccator in fontem descendit, sed purificatus ascendit. Generatus per culpam descendit, regeneratus ad gloriam ascendit. Natus ad mortem descendit, renatus ad uitam ascendit, seruus peccati descendit, sed cohæres Christi ascendit, filius Diaboli descendit, sed filius Dei ascendit. Sola Ecclesia mater quæ generat hæc nouit. Cæterum oculis insipientium uidetur talis exire de fonte qualis intrauit. Sed qui ex aqua & spiritu regnantur,

Baptismatis
effectus,

Mm 3 inuisibilis

Sermo generalis

Inuisibiliter in nouum hominem mutatur, et de carnali efficitur spiritualis, Quia sicut spiritus inuisibilis est nostris aspectibus, ita is qui per gratiam Dei renouatur, inuisibiliter fit spiritualis & filius Dei, Magnum namque est baptismi Sacramentum, ubi aliud uidetur, & aliud intelligitur. Videtur simplex aqua, & intelligitur Lauacrum celeste, Videtur species corporalis, & intelligitur in ea plenitudo Trinitatis, Quia in ea (ut Isidorus ait) plenitudo diuinitatis habitat corporaliter. Cautē & sollicitē, o uos sacerdotes domini, ministrandum est tantum mysterium, quod nobis & uobis commissum est, dum ibi sanctam Trinitatem adesse, nulli licet dubitare Catholico, Vnde nequaquam sanctificatur Baptismi officio, nisi qui sub Trinitatis insignitur Sacramento, ut ipse dominus discipulis suis ait, Ite Baptizate eos in nomine patris & filij & spiritus sancti,

Unctio Crismatis.

**Confirmatio.
Act. 19.**

Chrismate unguendum, primum Moyses in Exodo, iubente domino commisit, quo primum Aaron & filij eius peruncti sunt. Eratque eo tempore tantum in regibus & sacerdotibus mystica unctio, per quam Christus figurabatur. Vnde & ipsum nomen à Chrismate dicitur, Sed postquam dominus noster, uerus rex & sacerdos æternus, à Deo patre, cælesti ac mystico unguento est delibutus, iam non soli Pontifices & Reges, sed omnis Ecclesia unctioe Chrismatis, per impositionē manuum consecratur, Quod solis debeat Episcopis, ut consignent, & spiritum paracletum tradant. Quod non solum consuetudo Ecclesiastica demonstrat, uerum & illa lectio ætuum Apostolorum, quæ asserit, quibusdam in nomine domini Iesu Baptizatis, per impositionem manuum Apostoli Pauli datum esse spiritum sanctum, ut legitur. Et cum imposuisset illis manus Paulus, uenit spiritus sanctus super

supereos & reliqua. Item in alio loco scribitur, q̄ Apostoli Aa. 8.
ab Hierosolymis Petrum et Iohannem miserunt Samariā,
ut iam Baptizatis traderent spiritū, pro ut dicitur, Tunc
imponebant illis manus & accipiebant spiritum sanctum.
Spiritus autem sanctum accipere possumus, dare non pos-
sumus, sed ut detur, dominum inuocamus. Ibi aperte datur
intelligi, solis Pontificibus, Apostolorum uicarijs debere ut
consignent, & paracletum tradant.

In gestis Pontificalibus legitur, q̄ Syluester Papa con- Necessaria
Chrismatis
unctio.
stituit, ut Baptizatum k̄niat præsbyter Chrismate leuatum
de aqua, propter occasionem transitus mortis, ne propter
absentiam Episcopi & difficultatem eum consequendi, sine
manus impositione Baptizati migrarent. Quia si quis sine
ea obierit, periculosum iter arripit. Timendum est, ne illa
differentia sit inter eum qui manus impositionem accipit,
& eum qui non accipit, quæ est inter stellarum claritudi-
nem. Hoc est, quamuis non excludantur à regno Dei pro-
pter bona opera, tamen non habent locum quem haberent
si illam acciperent. Pensandum est de his qui per negligē-
tiam amittunt Episcopi * præscientiam & tamē suscipiunt * Præsentia,
& non.
manus impositionē, ne forte propterea damnentur, quia fe-
stinare debuerint ad manus impositionem. Hæc præui-
dens Papa Syluester, quantum potuit, subuenit, & consti-
tuit, ut propter absentiam Episcopi, à præsbytero baptis-
zati unguerentur. Vnde dicit Beda in tractatu super Actus
Apostolorum. Nam præsbyteris siue extra Episcopum, siue
præsente Episcopo, cum baptizant, Chrismate baptiza-
tos ungere licet. Sed quod ab episcopo fuerit consecratū,
Non tamen frontem, quod solis debetur Episcopis, sed uer-
ticem ex eodem oleo signare licet.

Nam forte cogitat aliquis fide fragilis, quod non licet.

Quid

Sermo generalis

Utilitas sa-
cramenti Cō-
firmationis.

Alias & sa-
cultatem.

Verba Mel-
chiadis Pa-
pæ. De con-
secra. dist. 5.
c. 1.

Ephē. 6.
1. Cor. 2.

Quid mihi prodest, post mysterium baptismatis mysteriū Confirmationis? Nam si post fontem adiectione noui generis indigemus, quantum uideo, non totum de fonte suscepimus. Non ita intelligendum est, dilectissimi. Nam qd prodest, si quisquā parcorum, magnam paruulo conferat & utilitate, nisi provideat illi tutorem. Ita paracletus regeneratis in Christo, custos & consolator & tutor est. Possunt enim suadente Diabolo sicut paruuli facultatem, perdere baptismi utilitatem, si non habeant tutorem spiritum consolatorem. In hoc enim mundo tota ætate uiuentis, inter pericula & inuisibiles hostes gradiendum est, uelut inter serpentes & scorpiones, Quapropter consolator & tutor est necessarius spiritus paracletus. In Baptismo regeneramur ad uitam, post baptismum armamur & confirmamur contra hostes ad pugnam. In Baptismo abluimur, post Baptismum renouamur, In Baptismo remissionem omnium peccatorum, siue originalium, siue actualium accipimus, Post Baptismum scutum fidei, galeam salutis & gladium spiritus, contra hostes assumimus, ut undiq; armati stemus. De spiritu sancto accipimus, ut spirituales efficiamur, Quia animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei. De spiritu sancto accipimus ut sapiamus inter bonum & malum discernere, iusta diligere, iniusta respicere, ut malicia, ac superbiæ repugnemus, ut Luxuriæ ac diuersis Illecebris, & foedis iniustisq; cupiditatibus resistamus. De spiritu sancto accipimus, uitæ æternæ amore flagrare, & mentem à terrenis erigere, & ad cælestia subleuare, Quo nos per dominū eiusdem spiritus Paracleti peruenire concedatur. Iesus Christus dominus noster, qui cū patre & spiritu sancto uiuit & gloriatur in sæcula sæculorum Amen.

Trans

Transcriptus est hic sermo In Stolpensi arce (quæ est Episcopi Misnensis) Ex uetusto Pontificali, Anno 1537. Et concordat per omnia, cum eo, qui habetur in grandi uolumine antiquo, Quod pulcherrime scriptum est cura & impensis Gundechari secundi, qui fuit decimus octauus Episcopus post S. Vuilibaldū, in Ecclesia & Episcopatu Eystaensi, Circiter annum Dominicæ incarnationis M.LVII. Vir sane sanctissimus miraculisq; clarificatus, De quo istud habetur Distichon antiquum.

Est tibi Solonis mens Præsul & os Salomonis.

Ephot Aaronis cum reliquisq; bonis.

MISCELLANEO:

RV M LIBRI SECVNDI

Tractatus Duodecimus.

QVAESTIO, VTRVM LICEAT CHRISTIANO Duas aut plures habere uxores simul & eodem tempore.

Vod Non. Probatur autoritate & ratione, Autoritate scripturarum utriusq; testamenti, Constitutione legum & Canonū, Decretis et sententijs sanctorum patrum, antiqua consuetudine Ecclesiæ, et præscriptione longissimi temporis. Rationibus præterea multis, quas scholastici præsertim Doctores Theologiae copiose commemorant.

Etenim in ueteri Testamēto ait scriptura Gen. 1. Masculinum

Nu lum

Quaestio utrum liceat Christiano

Ex uet. testa-
mento pro-
bationes sex

lum & foeminam creauit eos. Ecce unitas in utroq; sexu ex
prima hominis creatione à deo iustituta, Ergo pluralitas u-
xorum sub uno marito est & contra institutionē Dei & cō-
tra naturam, Natura enim rerū ex prima Dei creatione om-
nibus indita est, Ne quis autē dicat, homini licere, sicut equo,
tauro, arietī, ceruo, gallo, &c. plures q̄ unā habere foeminā,
Textus hanc absurditatē excludit, quia de solo homine, nō
de alijs animalibus, dicit, Et creauit Deus hominē ad imagi-
nē & similitudinē suā, Itaq; ait Dauid Rex et propheta, Psal-
mo. 31. Nolite fieri sicut equus & mulus. In quib. nō est intel-
lectus. Tales enim reprehēdit & Hieremias propheta dicēs,
Equi amatores in foeminas & emissarij facti sunt.

Hiere. 5.

- II. Secundo, Rursus ait Deus Gen. 2. Nō est bonū hominē
esse solū, faciamus ei adiutoriū simile sibi, Ecce et hic singu-
lari utitur numero, qui unitatis, non pluralitatis est, sicut
& supra foeminam, non foeminas dixit. Ita hic quoq; ad-
iutoriū, non adiutoria dicit. Est igit̃ contra facturā et opus
Dei, unū uirū habere simul & eodē tempore plures uxores.
- III. Tertio, Subiungit textus ibidem sic. Et aedificauit Do-
minus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem.
En costam unam, non duas aut tres tulit Deus de Adam, et
in unam, non in plures, aedificauit mulierem. Ordinatione
igitur diuina unī marito non licet nisi unam habere uxore-
m, Qui plures simul habet, Dei ordinationi resistit, & sibi
damnationem acquirit, ut ait Apostolus Ro. 13.
- IIII. Quarto, Rursus ibidem subiungunt hēc uerba. Quam-
obrem relinquet homo patrem suū & matrem, & adhærebit
uxori suæ, et erunt duo in carne una. Ex his quoq; uerbis fa-
cile dinoscitur, contra ordinem & naturam atq; institutio-
nem matrimonij esse, si uir unus simul habeat Duas aut plu-
res uxores. Talis enim non uxori sed uxoribus adhæret. Et
non

nō sunt ibi duo in carne una, sicut lex matrimonij cōstituit, sed sunt Tres, si duas, aut quatuor in una carne, si Tres uxores habeat simul. Violat igitur & prophanat ius Matrimonij, quicumq; plures simul uxores habet.

Quinto sic ait Adam ad Dñm Gen. 3. Mulier, quā dedi-
sti mihi sociam, dedit mihi de ligno & comedi. Hic quoq;
fatetur Adam, Coniugiū à Deo institutum esse homini ad
unā, non ad duas aut tres mulieres simul. Non enim socias,
sed sociam dixit, pluralitas igitur uxorum cōtra ordinatio-
nem Dei est, qui unam dedit sociam uiro, nō socias plures.
Peccat igitur & peruertit ordinationem Dei, quisquis plu-
res uxores simul habere audet.

Sexto Gen. 4. legitur pluralitas uxorum à Lamech uiro
malo introducta esse. Qui primus accepit duas uxores, &
dixit eis, Audite uocem meā uxores Lamech. Ecce ait, Au-
dite uocem meam, et non ait, uxores meæ, sed uxores La-
mech, Tanq̃ diceret, Non estis meæ secundum Dei ordina-
tionē, Deus enim unā uni copulari ordinauit, sed estis uxores
Lamech. De Lamech aut dabitur ultio septuagies ses-
pties, Lamech ita igitur potius quam Christianus dicendus
est, quisquis exemplo Lamech duas accipit uxores, & ad ci-
uitatem Dei non pertinet, quia contra Dei ordinationē fa-
cit, sed pertinet ad ciuitatem Diaboli, sicut Lamech, qui nō
ex Genealogia boni filij Seth, sed Cain parricide descendit.
Hæc ex ueteri testamento breuiter dicta sint.

Ex nouo quoq; testamento facile reprobatur uxorum
pluralitas. Nam Christus in Euangelio pleraq; uerba ex
supradictis repetit & confirmat, dicens, Matthæi 19. Non
legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum &
fœminam fecit eos, & dixit. Propter hoc dimittet homo pa-
trem & matrē & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne
una,

I. Ex No. test. probationes similiter sex

Quæstio utrum liceat Christiano

una, Itaq; iam non sunt duo, sed una caro, Ecce Christus in Euangelio expresse dicit cum scriptura. Et erunt Duo in carne una, Et addit ultra scripturam. Itaq; iam non sunt duo sed una caro. Est igitur manifeste contra Euangelium, si uir unus plures simul uxores habeat. Ibi enim non Duo (ut dicit Euangelium) sed tres aut quatuor essent in carne una & una caro.

II. Secundo, Ibidem ita subiūgit Christus. Dico aut uobis quia quicumq; dimiserit uxore suā, nisi ob fornicationem & aliā duxerit, mœchatur, & qui dimissam duxerit, mœchatur. Hinc sane sequitur, multo magis mœchari eū, qui uxore suam retinet & aliā adhuc ducit, Cum qua utiq; mœchatur, contra fidē priorī uxori datā, Prophanat igitur Euangelium, quis carnē suā in plures uxores diuidit, & mœchatur cum uxore secunda contra ius primæ. Si enī mœchatur cum secunda, priore dimissa, quanto magis mœchatur, priore nō dimissa, sed ius matrimonij retinente & agnoscente.

III. Tertio, Ait Apost. Ro. 7. Lex in homine dānatur, quāto tempore uiuit, Nam quę sub uiro est mulier, uiuente uiro alligata est legi, si autem mortuus fuerit uir eius, soluta est à lege uiri. Igitur uiuente uiro uocabitur adultera, si fuerit cum alio uiro. Si aut mortuus fuerit uir eius, liberata est à lege uiri, ut nō sit adultera, si fuerit cum alio uiro. Ex his quoque uerbis clare sequitur, nō licere, neq; uiro neq; mulieri nubere alteri, priore cōiugio adhuc durante. Sicut igitur mulier quę alteri nubit, uiro suo adhuc uiuente, adultera uocatur & est; Ita uir quoq; qui alteram ducit, uxore sua adhuc uiuente, recte adulter uocatur & est, Viuente enim uxore primā, alligatus est legi coniugali quam diu illa uiixerit, lex enim coniugij iubet eum adhærere uxori suæ. Vinculum quippe coniugale æque alligat maritum & uxorem.

Quarto

Quarto. Rursus ait Apostolus 1. Cor. 7. Vxori uir debet IIII.
 tum reddat, similiter autem & uxor uiro. Mulier sui corporis
 potestatem non habet, sed uir, similiter autem & uir sui
 corporis potestatem non habet, sed mulier. Ex his quoque uer-
 bis Pauli clare patet, non licere uiro Christiano, duas aut
 plures uxores simul habere. Tenetur enim uir uxori debitum
 reddere, At debitum illud exigit bonam fidem, Bona autem
 fides exigit, ut ei reddat cui debetur, si ergo reddatur alteri,
 iam non est bona fides. Præterea, uir non habet potestatem
 corporis sui sed uxor, Non potest igitur uir corpus suum al-
 teri dare, uxore adhuc uiuente, Sicut nec uxor alteri corpus
 suum substernere potest, uiro suo adhuc uiuente pari enim
 uinculo utrinque alligantur uir & uxor. Multa quoque alia sunt
 in eodem cap. testimonia Pauli contra pluralitatem uxorum
 uerbi gratia. His qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non
 ego sed dominus, uxorem à uiro non discedere, & uir uxorem
 non dimittat. Hinc quoque par coniugij uinculum utros-
 que esse conuincitur, Sicut igitur non licet uni uxori duos
 habere maritos. Ita nec uni uiro licitum esse potest, inter Chris-
 tianos, duas habere uxores. Item Mulier alligata est legi,
 quanto tempore uir eius uiuit. Quod si dormierit uir eius,
 liberata est à lege. Cui autem uult nubat, tantum in domino
 Hæc ibi Paulus, quæ & uirum similiter obligant, non est. n.
 liberatus à lege, quanto tempore uxor eius uiuit.

Quinto. Idem Apostolus Ephe. 5. id ipsum affirmat, V.
 cens, Viri diligite uxores uestras, sicut & Christus dilexit Ec-
 clesiam. Itē uir debet diligere uxores suas ut corpora sua, Qui
 suam uxorem diligit, seipsum diligit, Nemo enim unquam
 carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam, sicut &
 Christus Ecclesiam. Item. Post hæc uerba (quæ & supra ex
 Genesi & ex Euangelio recitata sunt) Et erunt duo in carne

Non 3 una

Quaestio Vtrum liceat Christiano

Cant. 4.

una, sic ait. Sacramentum hoc magnum est, Ego autem dico in Christo et in Ecclesia. Veruntamen & uos singuli unus quisque uxorem suam diligat sicut seipsum, Vxor autem timeat uirum suum. Hæc ibi Apostolus. Ex quibus aperte conuincitur, sicut Christus non nisi Vnam habet sponsam Ecclesiam, de qua dicit in Cantico Salomonis, Vna est columba mea, perfecta mea, Ita & uir Christianus non nisi unam debet habere uxorem uno eodemque tempore, Alioquin non esset Matrimonium conforme sacramentum Christi & Ecclesiae, Hoc autem esset contra Paulum, qui ait hic, Sacramentum hoc magnum est &c. Vni itaque uiro ubique unam applicat uxorem, nusquam duas aut Tres. Verbi gratia, ait sic. Qui uxorem suam diligit, seipsum diligit, Non autem ait sic. Qui uxores suas diligit. Item. Nemo unquam carnem suam odio habuit, Ait carnem, non carnes. Vbi autem dicit uiros, dicit & uxores, sicut hic, Viri diligite uxores uestras. Aequiparat igitur numerum in utroque sexu, unam uni, duas duobus uxores permittens, uni autem Duas nusquam admittit.

VI.

Sexto. Ait rursus idem Apostolus 1. Thessa. 4. Hæc est enim uoluntas Dei sanctificatio uestra, ut abstineatis uos a fornicatione, ut sciat unusquisque uestrum uas suum possidere in sanctificatione et honore, non in passione desiderij, sicut & gentes qui ignorant Deum. Hic quoque ait Apostolus, uas suum, non uasa sua. Innuens per hoc, uni unam, non duas aut tres uxores apud Christianos permitti. Et tantum ex utriusque Testa. scripturis, Cætera propter prolixitatem hic commodè referrî non possunt, nec opus est plura nunc asserere. Quisquis enim non ueretur tam multa scripturae loca uel negare uel in reprobum sensum retorquere, is longe minus reueretur cætera quæ præter scripturam adduci queant.

Scripta Vratislavia, Die 13. Septemb. Anno 1540.

MISCEL

144
MISCELLANEO

RVM IO. COCHLAEI LI.

ber Tertius Tractatus Primus,

ANNOTATIONES IO. COCHLAEI

in Epistolam quandā è Franckfordia, quæ ad Moes-
num seu Mogunum sita est, datam, Anno
Domini M. D. XXXIX,

EPISTOLA:

Vblicam pacem sperandam esse fertur.
Nam uenerunt ad Franckfordiam Episcopus (quem ita uocant) postulatus Constantiensis: Et Matthias Helt, commissarius Caesaris cum plena potestate. Legi exemplar literarum, quibus imperator concedit eis tantā potestātē oīa ^A licita et tolerabilia agendi, transigendi, pacificandi, & pacem confirmandi, quantam ipse praesens haberet & posset. Duo electores Palatinus & Brandenburgensis sunt pacificatores inter Commissarios Caesaris & nostros, nostri hijs diebus obtulerunt pacificatoribus Grauamina sua, ut uocant, & adiecerunt articulos pacificationis, Inicipo petunt ut perspicue declaretur, quæ sunt ^B Causæ Religionis, uidelicet non hæ tantum quæ fidei tardis sunt, Verum etiam quæ ad Iurisdictionem & bona ecclesiæ pertinent, & quæ huius sunt generis ^C de ijs non sit ius Camere iudicare, utque omnia prius à iudicio Camerae in hijs causis acta & iudicata abrogentur.
Deinde

Deinde ut iudices scilicet assessores Camerae ^D ex utraque parte æquali numero eligantur, ut non solū Religionis Causæ, hac Ratione non suscipiantur à Camera. Verum etiam ut nostri in Ciuilibus etiam Controuersijs non habeant iniquos Iudices propter Religionem. Adhuc petunt ut liceat ipsis ^E Interea temporis dum Religionis Controuersia pacifice componatur tractare, bona ecclesiastica & administrare suis ecclesijs prout queant in Concilio generali libero et nō partiali, aut i legitimis Imperij Comitijs tueri. Propterea petūt, ut etiā alijs statib. imperij ^F liberū sit Euangelion agnoscere, ac ut subditi quoq; aliorum statuum non tractentur à suis ^G Crudeliter, si nostram Religionem agnoscant, sed aut dimittant eos libere è regionibus suis, Salsuis tamen publicis legibus & tributis (ut fieri solet) emigrare aut sinant ipsas Impune apud se habitare, si modo publicam ipsorum Religionem nō turbauerint, aut Conuenticula fecerint. Deinde petunt ut ^H matrimonia sacerdotum nostrorum & spiritualium agnoscantur Pro legitimis Coniugijs & permittāt eis ac liberis ipsorum publica et uulgaria Iura successionis & hereditatis, Postremo petunt de Iuditio ^I Causarū matrimonialium, ut nostris liceat in sua cuiusq; Iurisdictione de ijs Cognoscere, & ne ab extraneis quidem ad episcoporum fora citentur. Hæc fere summaeiusmodi eorum quæ nostri ad constituendam firmam certam & perpetuam pacem petunt.

Quid post hæc autem actum sit ignoro interim tamen dum hæc aguntur miserunt nostri Capitaneos suos ad Augustā, Vlmam & reliqua loca ut diligenter obseruent aduersariorum conatus, & si quidem aduersarij conscribunt exercitum, ut & ipsi conscribant milites, & si enim pacificatores bene polliceantur de pace, nostri tamen non remittent

mittent curam suam donec uiderint, rem in tuto esse. Ego uideo uobis utrinque ingentia pericula imminere si bellum erit, nos iudicabimur^K autores, si pax & tranquillitas, nostri cum metus abfuerit^L magis inhiabunt in bona Ecclesiastica quam curabunt Ecclesiam, & Pontifex Romanus capta occasione pacem etiam^M Iuramentis firmatam facile rescindet & Cæsarem à promissionibus pro more exoluet. Quare utcumque res acta aut transacta fuerit, nobis est manu domini pendendum est, qui ecclesiam^N suam uel inter aduersarios uel inter uos probe tuebitur.

Annotationes Ioannis Cochlei.

A Licita & tolerabilia: Ergo si Pacificatores decernerent, ut pars aduersa retineret Lutheri aut Zuinglij doctrinam, tanquam Euangelicam, & de bonis Ecclesiarum disponderet pro libito suo, sicut hactenus iniuste fecit: Imperator ista seruare aut rata habere minime teneretur, quia nec licita forent nec tolerabilia.

B Causæ religionis. Hinc cognoscitur hypocrysis partis aduersæ, quæ hactenus Edicta & mandata Cæsaris religionis prætextu elusit, tanquam contra suam conscientiam facerent, si Lutheri & complicum eius doctrinam dimitterent, & antiquam Ecclesiæ fidem reciperent. Nunc autem uolunt Religionis uocabulum, extendi etiam ad Iurisdictionem & ad Ecclesiarum bona, quæ ipsi Irreligiose contra omne ius, tam diuinum quam humanum Ecclesijs & Monasterijs ablata retinent, ut facile intelligas, oculum eorum non tam ad fidem & conscientiam, quam ad externam iurisdictionem & rerum temporalium possessionem respicere.

C Deijs non sit ius Cameræ iudicare, Cur non? Quot enim leges habentur in Codice atque etiam in Autenticis, De rebus Ecclesiarum non alienandis? Legant saltem Ambro. & Augu. ut ex ijs cognoscant, ad Imperatorem spectare, bona Ecclesiarum tueri.

D Ex utraque parte æquali numero eligantur. Hic satis aperte sententur schisma Imperij, per ipsos introductum, Alioqui frustra diceretur, Ex utraque parte. Cur non potius seruetur ordo antiquus Imperij & Cameræ, si nullum sit in Imperio schisma?

Oo

Interea

E Interea temporis. Hoc est, semper & in perpetuum uolunt bona Ecclesiastica pro libitu suo administrare, Quia nunc poterit celebrari Concilium, quod ipsi liberum & non parziale dicant, Papam enim pro parte habent, & non pro patre. Concilium autem Papam excludere non potest.

F Liberum sit Euangelion agnoscere. Vbi quæso prohibuit hoc Cæsar? ubi Papa? fuit hoc ultra Mille annos semper liberum sub Christianis Principibus. Sed ipsi Euangelion nouum comminiscuntur, in quo licet laicis occupare ac possidere Ecclesiarum & Monasteriorum bona, cultum diuinum, pro quo seruando eiusmodi bona data sunt à pijs, impie abolere, & Ecclesiæ ritus atque observationes despiciere & calcare. Hoc non Christi sed Sathanæ Euangelium est.

G Crudeliter. Nemo recte dixerit Crudelē esse, si de noxijs secundum leges summuntur supplicia. Qualia in hæreticos constituta leguntur à Catholicis Imperatoribus C. de hæreticis per totum.

H Matrimonia, sed non merentur ita dici, illicita perfidorum Apostatarum contubernia, quæ potius sunt incæsta connubia & spiritualia contra uotum adulteria, tam legibus quam sacris Canonibus atque etiam sacris literis prohibita.

I Causarum Matrimonialium. Hæ ad Episcopos spectant, non ad laicos, Quia Matrimonium unum est septem sacramentis est, Quorum administratio & iudicium ad sacerdotes pertinet.

* Conscribant milites. Contra quæ hostem? Contra Imperatorem? At is non hostis sed dominus eorum est, Cui rebellare & sediciosum est & damnabile, quia est diuinæ ordinationi resistere. Ro. 13.

K Autores. Recte, quia utriusque potestati rebelles & contrarij estis, Siue igitur inuadatis nos ultro, siue utramque potestatem pertinaci contumacia ad corrigendum uos impuleritis, belli autores eritis.

L Magis inhiabunt in bona Eccle. Ita male imbuti, ac incitati sunt à uobis o. Apostatæ. Nam antequam uestra in lucem prodiret doctrina pseudoeuangelica, nequaquam sic inhiabant Principes & ciuitates partem uestram in bona Ecclesiarum, sed relinquebant ea pie, sicut fecerant prius maiores eorum, Ecclesijs ac Monasterijs, ad peragendum cultum Dei, propter quem Ecclesiasticis personis donata fuerunt. Vos autem docuistis, impium esse eum cultum, & cruentas edidistis Bullas ad destruendum Ecclesiasticorum regimen: sub hac quidem nequissima atque impijssima spe, ut sublati de medio Catholicis sacerdotibus atque Monachis, uobis, tanquam ueris Ecclesiæ ministris, illorum relinquere-
tur bona

tur bona, Nunc uero, ubi uidetis ea bona. maxima ex parte retineri
a uestris laicis, uobis autem non tantum inde dari quantum speraba-
tis, cauillamini ad inuicem in angulis, uestros magis inhiare in bona
Ecclesiastica q̄ curare Ecclesiam.

M Iuramentis, si ea fuerint illicita & contra publicum bonum, aut
contra fidem Ecclesiæ. Pium est enim in turpibus promissis rescin-
dere fidem.

N Ecclesiam suam Dominus tuebitur. Non est de hoc dubium,
Tutus est enim eam hætenus. 1500. annis, contra longe maio-
res & fortiores persecutores atq; hæreticos q̄ hodie sunt. Sed domi-
ni Ecclesia non est noua Lutheri aut Zuinglij secta, quæ utiq; peri-
bit, sicut hætenus perierunt omnes aliæ sectæ, Christus autem in
Catholica Ecclesia permanebit usq; ad consummationem sæculi.

Annotationes scriptæ Misnæ Anno Domini.

1 5 3 9.

MISCELLANEO- RVM LIBRI TERTII

Tractatus secundus.

ADVERSVS QVERELAM LAZARI
ficti & sacrilegi, Defensio Canoniorum, per
Ioan. Cochleum.

Vi pium Deicultū à sede Apostolica per
pios & Apostolico spiritu præditos uiros
ad Germaniæ gentes olim Idolatras propa-
gatum, et iam D C C. & amplius añis per
petuo pietatis & sanctæ deuotionis usu
confirmatum, Imperatorumq; & aliorum
Principum Christianorum religiosa in foundationib. largita
te aduictū, abolere nunc molunt, non solū grauib. calūnijs
O o 2 onerant

onerant Clerum Orthodoxum, sed etiam sacrilegas aduersus eos rapinas Principibus & Magistratibus (quos sub fusato Euangelij prætextu fallunt) persuadere confictis declamationibus non uerentur.

3. Reg. 21.
Achab contra Naboth.

Psalm. 79.
Esa. 5.
Matth. 21.

Quamuis non ignorent, quā grauiter ab Helia reprehensus ac increpatus fuerit Achab, impius ille Rex Israel, qui calumnijs & persuasione impiæ uxoris suæ Iezabelis inductus, uineam unam, & quidem prophanam, ereptam Naboth Israelitæ, iniuste possidere præsumpserat. Per uineam aut figurate significari Ecclesiā, non est obscurū ijs, qui sacras literas uel semel perlegerunt. Ait enim Psalmista. Uineam de Aegypto transtulisti & plantasti eam, Et Esaias, Vineam Domini Sabaoth domus Israel est, Et ipse saluator in Euangelio. Homo erat pater familias qui plantauit uineam, &c. Iuste quidem ab Helia reprehensus fuit Achab, qui uendere aut quauis ratione alienare nolenti uineam suā uxoris fraudibus eripere ac possidere non erubuit.

Psalm. 51.

Attamen si factum illud manifeste impij ac idolatræ Regis Achab conferatur cum ijs rapinis & sacrilegijs, que nunc Rhetores Euangelici (uti seipso uocant) suis Principibus, qui præ alijs de Euangelio sese iactitant, persuadent atque iustificat, poterit profecto Achab præ illis non iniquus, immo æquissimus uideri, Quid ita? Primum, Non gloriabatur Achab de rapina illa, sicut gloriantur Euangelici de sacrilegis factis suis, Quum enim audisset Helia sermonem Achab, scidit uestimenta sua, & operuit carnem suam cilicio, ieiunauitque & dormiuit in sacco, & ambulauit demisso capite. Nihil horum faciunt nostri Euangelici isti, sed gloriantur etiam de tot iniquitatibus suis, & latantur cum malefecerint, atque exultant in rebus pessimis.

Deinde

Deinde non abstulit Achab uineam Naboth mox uel aut Prouer. 2.
imperioso mandato, sicut isti faciunt, Dixerat enim ad eum
Da mihi uineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum, quia
uicina est & prope domum meam, daboq; tibi pro ea uineā
meliorem, Aut si commodius tibi putas, argenti præcium
quātum digna est, Ecce Rex iste quantumuis impius ac sce
leratus (nempe qui fecit malum in conspectu domini, ut 3. Reg. 16.
sacra testatur historia, supra omnes qui fuerunt ante eum)
non petiit gratis sibi uineam dimitti aut donari, sed iusto cō
tractu à subdito sibi ciue obtinere illam satagebat, utpote uel
iusto emptionis præcio uel melioris uineæ commutatione,
Licet improbe prætexere potuisset (si Euangelicis istis si
milis esse uoluisset) ius rapiendi ex uerbis Samuelis pro
phetæ, longe antea defuncti, Qui ex ore domini dixerat, 1. Reg. 8.
Hoc erit ius Regis qui imperaturus est uobis, filios uestros
tollet & ponet in curribus suis, Agros quoq; uestros & ui
neas & oliueta optima tollet, & dabit seruis suis, Non tas
men ius istud arrogauit sibi Achab rex, sed iusto contractu,
(sicut solet homo priuatus à conciuue suo) uineam à subdi
to suo petiit.

At Euangelici nostri Principes, à Iezabelicis persuasi Res Rhetores.
torib; audet abbatib; & alijs Ecclesiarū Prelatis atq; pastorib; Iezabelici,
bus, uolentis mandatis dicere, Cedite ac date nobis uineas,
quibus hactenus præfuitis, neq; meliores à nobis acceptu
ri, neq; ullum argenti præcium pro eis recepturi. Quin po
tius cedite ac date non solum ipsa templa & Monasteria,
quæ habetis, sed & omnia eorum uasa & ornamenta, aurea,
argentea, gemmea, serica, Holo serica, polymita, & quan
tumuis uel arte uel materia præciosa, etiam si ab Imperato
ribus antiquis aut à maioribus nostris sint uoto aut ultro
nea deuotione templis uestris nuncupata, Deoq; consecra
mini, Verbu Do

O o 3 ta, Quam

Esa. 40.

Matth. 23.

Leu. 27.

Rex Balthasar.
Dan. 5.

Visitatores
Euangelici.

sa. Quāuis, n. Principes illi de uerbo Dei maxime gloriantur, et in salua eorū semper natet, illud; Esaie, Verbum dñi manet in æternum, Quin etiam in seruorum suorum maniscis, et domorum dealbatis parietibus (sicut in Iudaicis olim phylacterijs et fimbrijs factum fuisse exprobat Phariseis & Hypocritis dñs) depingant Quinq; literas grandiusculas illius Oraculi, V. D. M. I. E. Semper ut memores uerbi dñi uideantur, Re tñ ipsa semper obliuiscuntur certissimi huius uerbi Domini, quod i fine libri Leuitici clare habet expressum, nempe. Quicquid semel fuerit consecratū, sanctū sanctorum erit Dño, Adeo, n. irreligiose attrectant & pphanāt sacra uasa, ut etiam Babyloniorum Rex Balthassar sacra qdem sed alienę religionis cultui consecrata uasa, minus impie tractasse uideri queat, Non, n. legitur is sacra Tēpli Hierosolymorum uasa per sese rapuisse, sed a patre suo in bello publico rapta, conuiuiis exhibuisse in usum potandi, quū esset ipse iam temulentus, Nec legitur ea conlasse in pecunias, nec in torques conuertisse, nec mulieribus in mūdum prophanum & in superbię ostentationem condonasse, nec hastę subiecisse, nec publice in foro uendidisse, sicut ab Euangelicis uidimus iam aliquot annis, & uidemus adhuc fieri hominibus Neochristianis.

Quorum Visitatores, sacerdotibus quidē phibent sacrorum & ornatuum et uasorum usum, Magistratibus uero pphanis, p̄tensa Principū cōmissione, permittunt atq; etiā precipiūt, ē templis et Monasterijs omnia sacra tollere, atq; in p̄torium asportare, Et hic est pius Dei cultus, quē tantopere laudant Lutherici declamatores, hoc uerum Euangelij noui ministeriū, hęc Principum officia (si dñs placet), quę Deo et Ecclesię debent, ut impudentissime rethoriciant impj Rhetores isti Iezabelici, sanguinarij hostes Cleri Orthodoxo-

thodoxi, scelerati fratres proditoris sacerdotū Doeg, cuius *1. Reg. 21.*
 nefario cōsilio ac ope interfecti sunt in die uno LXXXV.
 Viri uestiri Ephod lineo, totaq; ciuitas sacerdotum, Nobē,
 in ore gladij percussa est.

Quanto igitur minus iniquus uideri potest fuisse Achab *Achabmīn*
 Rex Idolatra, quàm sunt noui Euangelij p'effores isti ho *fuit iniquus*
 die. Ille, n. uineā dūtaxat (rem utiq; pphanam) ab inuito ex *quàm sunt*
 torquere nitebatur, licet equo sub precio atq; etiam sub me *hodie falso*
 lioris uineę cōmutatiōe. Isti autē ornatus uestesq; & uasa sa *Euangelici.*
 cratissima (quorū bona pars aliquot seculis diuino cultui ā
 pijs Principibus destinata & in usu sacrorum rituum habita
 & cōsecrata fuerat) sacerdotibus & Monachis uiolento im
 perio auferre nō uerent. Itē Achab, posteaq; responsum Na
 both libere ac animose denegantis audiuit. (*Dixit, n. ad eū* *3. Reg. 21.*
 Naboth, Propitius sit mihi dñs, ne dē hereditatē patrū meo
 rum tibi,) non est accensus ira furente ad sequendum in pau
 perem et subditū suum, nec minatus ē quicq; mali, nec dixit
 (sicut nūc Euāgelicorū suggestiōe supbe dicūt) nisi dederis
 tu sponte, ego ipse ui rapiam, aut noua lege uindicabo mi
 hi, Sed licet egerrime ferret pauperis tā constans ac liberum
 responsum, absq; tamen uiolentia domum abiit, & proijci
 ens se in lectulum suum, auertit faciem suam ad parietem, &
 non comedit panem.

Nostri autem Proceres ac uisitatores, nouo Euangelio tu
 mido nequaq; ita se humiliant, animosq; demittunt rixites, si
 quando audiunt Abbatem aliquem, aut alium quempiam
 Ecclesię Prælatum, liberius, quàm ipsis & adulatoribus eos
 rum æquum uidetur, ingenua pietate dicentem cum Na
 both (sicut dixit & beatus Ambrosius aduersus Impera
 torem Valentinianum II.) Propitius sit mihi dominus, ne
 dem hereditatem patrum meorū tibi, Verbi gratia, ne dē tibi
 hanc

hanc uel illam Cathedralem aut Collegiatam Ecclesiā ante annos D. aut D. C. aut eo amplius fundatam ab hoc uel illo Rege aut imperatore, hoc uel illud Monasterium ab hoc aut illo Principe aut sancto Episcopo religiose cōstructum, opulentis censibus ad perpetuum dei cultum pie donatum, & antecessorum meorum frugalitate ac diligentia bene ad auctum, ac praeiosis insuper in honorem Dei & sanctorū eius ornamentis decoratum.

Calumniæ
Visitatorū.

Vbi ergo hæc audiunt Visitatores, mox rapiunt pium Prælatum ad calumnias, & dicunt Principi, Ecce rebellem ac seditiosum Monachum, qui papistica induratus pertinacia, Principis sui iussis parere recusat, Eijciendus est igitur e finib. Domini nri, cunctisq; exuendus possessionibus, ut discat & suo obedire principi & uerbum dei non blasphemare. Ait enim Apostolus. Non est potestas nisi à Deo, quæ autem sunt à Deo, ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, Hoc itaq; prætextu inuertunt ac subuertunt omnia Visitatores isti Euangelici, qui contra mentem Pauli suis Principibus omnia arrogant, Quum certum sit & ex sacris literis & ex sanctorum interpretatione, Paulum suadere ibi debitam obedientiam, quæ nō sit contra Deum, si enim cōtra Deum quid præcipiat princeps, attendendum nobis est ad illud Apostolorum, Oportet Deo obedire magis quàm hominibus.

Ordinata
Potestas.

Deinde constat Paulum ibi loqui de ordinata potestate. Ait enim, Non est potestas nisi à deo, Quæ autem à Deo sunt ordinata sunt. Iam omnibus liquet, ordinata potestate, non Cæsarem ducibus, sed duces Cæsari subesse ac obedire debere, Quum igitur Cæsar in legibus suis ubiq; uetet sacri legia, præcipiatq; cultus diuini in templis & Monasterijs antiquam obseruationem, peruersissime profectio suadent sacrilegi

sacrilegi declamatores Principibus suis, qui Cæsari subiecti sunt, ut contra Cæsaris & leges & uoluntatem, sacrilego ausu templa sacris uasis et ornatibus despolient, ac Dei cultum multis sæculis, iuxta foundationis regulam & tenorem, pia deuotione obseruatum, interdicanit & aboleant, iubeantq; tradi in manus publicorū Ecclesiæ hostiū hereditatem patrū nostrorum. Quod nequaquam petisse legitur impius ille rex Achab à sacerdotibus Dei Israel.

Ab sit uero à nobis, ut excusare uelimus impij huius Regis uel facinus istud iniquum contra Naboth, quod S. Ambrosius integro persequitur libro, uel infinita alia eius scelera, quibus iram Dei in ultionem cōcitauit malus & impius supra omnes qui fuerunt ante eum, Hac tamen historiæ collatione pijs Christianis ostendere uolumus, quanto iniquiorem foueant nūc causam Euangelici (si Dñs placet) declamatores, quā fouit ibi p uiro suo impio sceleratissima mulier Iezabel, cuius malicia nomē eius cūctis seculis detestabile fecit.

Sed uideamus nūc quam iusta & pia sit Vuittenbergen sis Declamatoris quærela, quā ex Euangelio de diuite & Lazaro aduersus Clerum Orthodoxum proponit, ac Rhetoricis fucis incrustat ac torquet, sanguinarij Doeg artificio & exemplo edoctus, Ne tamen plus æquo proluxa fiat responsio aduersus quærelam istam (tametsi non adeo longam) non ad omnia inania eius uerba, sed ad præcipuos calumniarum falsarumq; gloriationū locos, breuiter respondebimus, & quidem sobrie ac sine bilis commotione.

Quærela Lazari.

Ait ergo. Pulsa ueritas ex Pontificū collegijs & Cōcilijs, nobiscum adhuc dei beneficio philosophatur. Veritas.

Nobis autem septiceps Lutherus uester, & bilinguis in suis ad Romanos cōmentarijs locisq; cōmunibus bis æditis

Pp

Philips

Math. 5.
2. Cor. 1.

Philippus & frequētes uestræ hoc aſio habite in uos cōten-
tioſe diſputationes de lege & Euangelio ac de pœnitētia, tã
uarijs & cōtrarijs ſententijs uentilatæ, manifeſte oſtendūt,
ueritatē à uobis pcul exulare (quū in contrarijs ueritas ſub-
ſiſtere non queat) uoſq; à uero Euangelio (cuius ſermo de-
bet eſſe Eſt Eſt, Non Non) longe aberrare, Conciliorum ue-
ro decreta Mille iam & amplius annis perdurare ſacroſan-
cta adhuc, ac ſolidè inniti ueritati, Qualia ſunt (exempli gra-
tia) Nicenī atq; Chalcedonenſis Conciliorum decreta, quos-
rum hoc DC. & XXX. illud CCC. & XVII. Pontif-
ices congregatos in unum habuit.

Ait amplius declamator. Quærendum igitur eſt hoc
tempore, qui referant Lazarum, qui imitētur diuitē,
Si uere hoc & ſimpliciter dicendum eſt, Nos inopes
ſcholastici, Deinde omnes ſacerdōtes, qui uulgo in-
uiſi ac ſpreti, cum alijs grūnis conficiuntur, tum uero
cum uxoribus ac paruis liberis fame cōtabeſcunt, La-
zari ſunt, Econtra imitatores illius opulēti, qui ſunt
præcipue Pontifices, Epiſcopi, Canonici, Mona-
chi, & horum ſatellites tyranni.

De iuuandis
ſcholasticis.

De ſcholasticis inopibus, qui ad ſtudia ſua proſequenda
alieno egent ad miniculo, iam diu, etiam uiuente adhuc piſſi-
ſimo laudatiſſimo principe, Duce Saxonie GEORGIO,
cogitauerunt Epiſcopi & Prælati noſtri, quanā ratione iu-
uandi eſſent, obtulerūtq; ſua ſponte inſignē pecuniarū ſum-
mā, q̄tannis ad eorū ſtudia iuuanda partim in ſalaria præle-
ctorū, partim in alimonā, aliasq; neceſſitates addiſcētū, Li-
piſiæ certa cōtributione præſtandā. Sciunt hoc ueteres conſi-
liarij atq; puinciales, qui publicis interfuere tractatibus. Sed
rem hanc uere piā, & Reipu. ſalutarē, Eccleſiæq; Chriſti neceſ-

cessariâ, impedierunt multa, nepe prelectorû huius tempo-
ris hisce in terris rara in fide Catholica synceritas, accelerata
mors opt. Principû, filij primû Friderici, & paulo post pa-
tris Georgij, Ducû Saxoniz, mutatio regiminis et Cõsilia
riorû, alia fides & religio dominantiu, Super oia uero publi-
ca in sacerdotes ac Monachos omni uexationû genere adau-
cta psequutio, quam Lutherus Apostata primus in Germa-
nia pnciosissime inuexit. Vnde fit, ut parentes, licet paupes
existant, malint filios suos artificio manuali quâ literarû stu-
dio tradere. Paucitas igit scholasticorû nemini iustius im-
putari potest quâ noui Euangelij preconibus, & quidẽ præ-
cipuis inter eos, Luthe. & Melanch. qui ante annos xviij. &
scholas publicas dixerunt esse Satanæ lupanaria, & abolenda
esse literarû, psertim Græcarû & latinarû studia suaserunt.

Quod aut declamator iste Lazaros esse affirmat oēs sa-
cerdotes, qui cû uxoribus ac paruis liberis fame cõtabescût,
ut inã tam uere & ex animo diceret quâ dicit nequiter et in-
uidiose, Digni em essent eiusmodi sacerdotes omni contu-
melia et egestate, tum quia hæretici sunt & Ecclesiæ Catho-
licæ desertores, tû quia uel Apostatæ sunt si ab Episcopo le-
gitime ordinati fuerunt, uel sacerdotes ficti ac falsi sunt, qui
sacerdotij ordinẽ uel fraudulenter mentiundo sibi usurpant,
quẽ uere non habent, uel sine unctione sancta ab Apostatis,
quorû nullus est uere Episcopus, nulliter acceperû, ad per-
petrandã quotidie ferme horrendam Idolatriã, quando po-
pulo porrigunt merum panẽ & uinum pro uero corpore et
sanguine Christi, Quandoquidẽ em non sunt ab Episcopo
aliquo legitime in sacerdotes ordinati, consecrãdi potestatẽ
uere habere nõ possunt, Si em Diaconi, qui uere ab Episco-
po ordinati sunt, consecrandi & offerendi potestatem non
habent, sicut testatur Nicenum Concilium, Quanto mi-
nus

Sacerdotes
uxorati.

Lutherano-
rû Idolatria.

Concil. Nic.
c. 14.

nus habet illiementiti sacerdotes, qui reuera puri sunt laici.
Nullum enim ordinem Clericalem legitime ab ullo Episcopo acceperunt. Et eiusmodi sacerdotibus falsis impijsq; & idolatris repletur miserabiliter multis nunc in prouincijs Germania et totum Daniam Noruegiaq; regnum, Qui sane iustissime bonis Christianis inuisi ac spreti esse debent, haud secus atq; olim Iudæis despecti & exosi erant sacerdotes Excelsorum, quos de nouissimis populi fecerat impius Rex Hieroboam, qui peccare fecit Israel.

3. Reg. 15.

Mali ac falsi
pastores.
Zach. 11.

Ezech. 34.

1. Reg. 2.

Nouæ pasto-
rum exactio-
nes.

Contra tales profecto sacerdotes Lutheranos falsoq; pastores uera & horrenda est querela domini per Zachariam prophetam quod dispersum non querunt, sed dissipant amplius, nec contritum sanant, sed prius occidunt, quibus singulis uerissime dici queat. O pastor & Idolum derelinquens gregem. Et per Ezechielem adhuc grauius conqueritur et committitur idem Dominus aduersus eiusmodi pastores, quorum scelere greges domini fiunt in rapinam & in dispersionem, atq; in deuorationem omnium bestiarum, eo quod non esset pastor uerus & legitimus, qui retineret ac pasceret gregem domini in unitate Ecclesie Catholice, sed falsi ac supposititij pastores pascunt semetipsos, & gregi, cui tyrannice præficiuntur, longe superbius damnant, quam fecerunt filij Heli, Quorum pueri dicebant populo immolanti, da mihi carnem, ut coquam sacerdoti.

Visitatores enim noui largiter eiusmodi uxoris sacerdotibus prospiciunt, Ita ut triplo aut quadruplo plus à populo exigere audent quam datum est antea Catholicis populi pastoribus. Quippe dabant antea quatuor per anni circulum nummi à singulis Christi fidelibus iure offertorii, nunc uero exigunt noui pastores Ternos aut quaternos modios frumenti à singulis agricolis suis, idque faciunt prætextu Imperij aut mandati Principis, Et donabatur antea grossus sacerdoti de sponsanti

spōsanti, nunc exigūtur octo aut nouem, Nihil antea exige-
batur, qñ sacerdos uel baptizabat uel ægrotū cōmunicabat
et inūgebat, Nūc uero adeo pterui sunt alicubi pastores no-
ui ut nolint ministrare sacramenta, nisi numeratam prius ui-
deant peccuniam.

Quam iuste autem habeant uxores & paruos liberos, ipsi Sacerdotum
uiderint, nos scimus eorum coniugia carere ueterū & exem- uxores ac li-
plo & decreto, Nunquā enim hætenus licuit ulli sacerdos beri.
ti aut Monacho professio nubere, Non sunt igitur reuera ux-
ores sed scorta potius aut concubine, nec filij eorum recte
liberi dicunt, sed spurij potius uocandi sunt, quia nō sunt ex
legitimo thoro procreati. Quod si hæc uideātur eis iniurio-
sa, nos petimus ab eis ius aut exemplum approbatum, quod
aliqñ in Ecclesia Christi ita facere licuerit, sicut ipsi faciunt.

Uterius declamator ille tota conuiciorum & calumniarū Cōuicia Las-
plaustram impudenter sane q̄ inimice in clerum Ortho- zari in Cles-
dorum largiter effundit, ad quæ sigillatim respondere &
molestum & superuacaneum foret, Nihil enim habent nos
ui, crebro audiuius ea prius, nisi q̄ fūco Rhetorico alicubi
sunt uenustius adormata.

Vocat nostros, ignauos uentres, Sardanapalos,
atq; etiam parricidas, qui opibus Ecclesiæ suauissis-
me in ocio et tranquillitate fruētes, non modo ipsos
munere ille defraudent, sed etiam Tyrannico fastu
contemnant, & summa odij acerbitate inflammati,
ipsos trucidare ac delere conentur, & in his superent
etiam illum diuitem, qui Lazaro lucis usuram non
eripiebat, sed ei locum ad uestibulum concedebat, at-
que etiam suo fruebatur patrimonio, Episcopi uero
Canonicq; ac Monachi aliena interuertant, eaq; turs-

Pp 3 pissime

pissime per luxum & libidinem dissipent ac profundant, Nō secus ac sponsi Penelopes Vlyssis facultates dilacerabant.

Hæc & id genus alia odiosa aduersum nos impropria declamantium Rhetorculorum, breui dilui responso possunt, per uerbum, Non credo, quum accusatores isti nihil eorum, quæ dicunt, probare, aut ratione ulla teste uel fideli demonstrare possint, & nobis longe facilius sit, ea crimina uerius in ipsos retorquere. Vtri enim iustius dicantur ignaui uentres & Sardanapali, Nū ueteres præbyteri ac Monachi, qui cubantes soli & seorsum, uentrem per ieiunia antiquitus instituta atq; obseruata castigant, & ea quæ sub uentre sunt, uoluntario celibatu sancte custodiunt, An uero noui isti pastores Euangelici, qui sibi fas esse non putant, uel unam noctem domi seorsum à mulieribus cubare, nec ulla obseruant Ecclesiæ ieiunia, sed uelut irrationabilia pecora omni die quolibet fruuntur esca, calcata superbe omni de ieiunijs Ecclesiæ antiqua & lege & consuetudine? Vtri sunt hisce in rebus magis memores ac obseruantes uerbi dei? Nemo certe negare potest, hæc esse uerba Dei, sancti estote, quoniam & ego sanctus sum dominus deus uester. Item. Si mundi sunt pueri, maxime à mulieribus, manducant panem sanctum, Item. Mundamini qui fertis uasa Domini, Item. Non dicat Eunuchus, ecce ego lignum aridum &c.

Eunuchi
propter regnum celorum.
Matth. 19.
Luc. 14.

In toto testamento nouo commendantur præcipue castitas & abstinentia, non solum lege & doctrina, uerum etiam uita & imitationis exemplo. Etenim ipse dominus in Euangelio eos præcipue commendat Eunuchos, qui seipsas castrauerunt propter regnum cælorum, & liberaliter promittit Centuplū atq; etiā uitā æternam ei, qui reliquerit uxorem

uxorem propter ipsum. Et quid dicent coniugati ac uoluptuosi sacerdotes isti ad illud uerbum Christi. Siquis uenit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & uxorem, et filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus? Quo se tuebuntur Apostolorum aliorumue Christi discipulorum exemplo, qui post susceptum sacerdotium, aut post emissum castitatis uotum uxorem duxerint, sicut ducunt hodie absq; omni uerecundia ipsi Euangelij noui præcones? Quis igitur tam perfricte sit frontis, ut dicere ausit, Catholici sacerdotis aut Monachi uitam (qui & seipsum castrat propter regnum cælorum, & Ecclesiæ ieiunia obedienter in debita abstinentia obseruat) similiorem esse uitæ Sardanapali quàm est uita nouorum Euangelistarum, qui omni nocte & cubant & sudant cum illicite ductis uxoribus, & nullum diem per totius anni circulum ieiunio consecrant?

Quis deinde iustius dicetur Parricida? Num is, qui suo contentus stipendio aliena non inuadit, nec alteri alimoniam rapit aut præcidit? An uero is potius, qui calcato sanctæ religionis & obedientiæ uoto, aduersus patrem suum insurgit, & aduersus matris suæ filios scandala ponit innumera, eorumque sic insidiatur sanguini, ut confectis bullis & indulgentiis concitet manus laicorum ad effundendum sanguinem sacerdotum ac Monachorum,

Quemadmodum igitur olim iuste redarguit impium regem Achab Helias propheta, propter spoliatum uinea & occisum per falsa testimonia pauperem Naboth, dicens, Occidisti insuper & possedisti, ita & hodie iustissime redargui possent impij Visitatores isti pseudo Euangelici, qui accepta à Luthe, Principibus potestate, totâ eorû puagant terram,

Luth. in lib.
contra statum
Ecclesiasticum
3. Reg. 21.
Tribunalis
Visitatorum.

terram & ex omni oppido ac rure, ad rigidum ac superbum tribunal suum, pauperem citant Clerum Catholicum, cui inexorabili rigore præcipiunt, nouo parere Euangelio suo, et sub carceris mortisq; minis interdiciunt, ne ullam de cætero uel legant uel cantent missam, nisi assint aliqui sub utraq; specie cõmunicaturi, ne uel ulli laicorũ deinceps in uaticũ aut quouis alio modo præbeant Eucharistiam sub panis dumtaxat specie, ne uel infantem ullum posthac baptizent nisi Teuthonice iuxta nouam ipsorum formulam, in qua sane

Baptisma
Lutherano-
rum.

non solum omittuntur multa uerba precesq; ueteris & cõsueti exorcismi, uerum etiam capitale habetur piaculum, Baptizatum infantulum uel sacro Chrismate uel oleo sancto inungere, aut luto ex sputo facto infantis aures naresq; ueteri ritu attingere, aut sal in os eius mittere, aut ardentem candelam ceream manui eius applicare.

Rigor & fas-
tus Visita-
torum.

Quod si cui sacerdotũ in respondendo uerbum aliquod liberius elapsum fuerit, quod fastuosas eorum aures mordaci aliquo uero raserit, aut quod præsumpte eorum dignitati non satis iustos reuerentiæ atq; honorificentiaë titulos deferre uisum fuerit, is mox toruo uultu truciq; reuerberatus increpatione, tanquã læsæ Maiestatis reus, aut minis grauioribus angitur, aut tetro carceri mancipatur, ut discat & sobrie loqui coram tantis dignitatis nouæ uerticibus, & non blasphemare ipsorum Euangelium, quod singulari dei gratia & beneficio per Lutherum mundo iam tandem illuxerit.

Senis præ-
byteri respõ-
sum.

Vnde factum est nuper ante hoc triduum, quum sacerdos quidam ruralis, uita inculpatus & annis grandæuus, ad eorum citatus tribunal, liberius dixisset, se parochum fuisse iam annis XL VII. ac Baptizasse omnes parochianos suos quotquot essent superstites, tribus aut ad maximum Quatuor exceptis, Ideo nequaquã decere se aut ætatem suam, ut nos

ut nouam recipiat aut addiscat baptizandi formulam, aliam
ue suos doceat fidem, is tanquam rebellis & in deuotus intra
re iussus est carcerem, quod dictis addidisset ioco sonitum
ex complusione trium digitorum.

Hic profecto sacerdos non admodum iniuste aut indecē
ter conferri poterit Eleazaro cuidam ex primoribus scribae 2. Math. 6.
rum, qui sub Antiocho illustri aſnos natus Nonaginta, quū
urgeretur Tyrannico mandato, ad gustandum saltem simu
lanter, carnes porcinas contra legem Moyſi, dixit. Non æta
ti noſtræ dignum eſt fingere, ut multi adoleſcentes, arbitra
tes Eleazarum Nonaginta annorum tranſiſſe ad uitam alie
nigenarum, & ipſi propter meam ſimulationem & propter
modicum corruptibilis uitæ tempus decipiātur, & per hoc
maculam atq; execrationem ſenectuti meæ conquirā. Nam
etiā in præſenti tempore ſupplicijs hominum eripiar, ſed ma
num omnipotentis nec uiuus nec deſunctus effugiam. Sic
& ſacerdos ille pius & in fide Catholica conſtans conſimile
nimirum habuit cogitationem, ne tacendo uideret ad no
uam Lutheranorum ſectam ex Eccleſiæ ſeptis tranſiſſe, gra
uicum ſcādalo multorum adoleſcentium, quos ipſe ritu Ca
tholico baptizauerat.

Et quanto glorioſius hic Eleazari ſecutus eſt exemplū,
tāto de decoroſius uiſitatores illi aſſimilātur Saulo, antequā
agnito Chriſto factus eſt Paulus. Nam ſicut ille adhuc ſpi
rans minarū & cædis in diſcipulos domini, acceſſit ad prin
cipem ſacerdotum, & petijt ab eo Epistoſas in Damāſcum
ad ſynagogas, ut ſi quos inueniſſet huius uie uiros ac mulie
res, uinctos perduceret in Hieruſalē. Ira & uiſitatores iſti (ij
præſertim qui iam ultra XX. annos Lutheri & per eum Sa
thanæ, miſera quidem ſed labore ſtrenua mancipia exiſten
tes cæteris aſſeſſoribus doctiores haberi uolunt) acceperunt
Qq à Prin

Viſitatores
ſimiles Saulo
perſecuto
ri Eccleſiæ
Chriſti.
Act. 9.

Miscell. Lib. III. Tractatus II.

à Principe suo literas ad omnia oppida ei subiecta, ut quoscunq; inuenerint sacerdotes Catholicæ fidei tenaces, aut sedibus suis pellant, ut alienis relinquunt dolentes ac inuiti labores suos, aut uinctos perducant in carceres.

Tyrānica uis
ficatorū uio-
lentia.

Heb. 12:

1. Mach. 2.

Vnde fit, ut hac sæuicia multos ex infirmiorib. præbyteris (quibus durum uidetur & intolerabile, cedere bonorum temporalium possessione, alijsq; relinquere totius anni messem, cum ipsi cunctas agriculturæ impensas pertulerint) in sectam suam pertrahant. Licet non desint nobis per gratiam Dei egregia quorundam exempla, qui ad sanguinem usq; resistunt, tanquam fortes & intrepidi æmulatores Ecclesiæ sanctæ Catholicæ, ut exemplo Machabæorum animati, non solum relinquunt uniuersa quæ habent temporalia, sed et animas suas dent pro testamento patrum suorum.

Scripta Budissenæ in Lusatia, Die Iulij 29.
Anno 1539.

MISCELLANEO.

RVM LIBRI TERTII

Tractatus Tertius.

PRAEMONITIO IOAN. COCHLAEI
de Colloquio à Protestantibus
petito.

Erenissime ac Potentissime Rex, Omnium Clementissime Princeps & dñe, Maieitati uestre supplici deuotione suggero simplicitatis mee cōiecturā, super ijs scriptis Lutheranae, quae Cæsareae Maieft. oblata dicunt, & per Typographos ædita publice circumferuntur, Vidi equidem ex ijs duo, quorum unum Latine, alterum Teuthonice scriptū erat, In utraq; autē instanter petūt, ut aliquo Theologorum prolixo colloquio quæatur concordia doctrinae Euangelicæ pro pace & unitate Germaniæ, saltem p Nationale aliquod Conciliū. Videē quidē hec pia et honesta petitio, qua tollat discordia in fidei doctrina inter nos Germanos, sed uere oro nimium, ne talis, qualem illi quærunt, cōcordia, nos maxime discordes et alienos reddat à uera uniuersalis Ecclesiæ fide & religione. Ex his sane rationibus. Prima, quia nusquam pollicentur se redire ad nos, à quibus exierunt ac recesserunt, sed quærunt potius nos trahere ad se in damnatum & damnabile schisma suum, ut eis cōsentiētes dissentiamus simul cum ipsis à Catholica & Apostolica Ecclesiæ fide & religione antiqua. In Teuthonico enim scripto petunt à Cæs. Maieft. ut partē aduersam

Concordia
falsa uera fo
ret discordia

Qq 2

eo in

Cōfessio pro
testatū Aug
ustæ bis
damnata.

Non omnia
dogmata se
ctæ in cōfess
sione contine
ntur.

Missæ.

eo inclinēt ac ducat, ut ab ea sententiā quæ uerbo Dei res
pugnat, desistat, Dicunt autem, uerbo Dei repugnare mul
ta, quæ Catholica per orbem tenet Ecclesia, uerbi gratia, uti
Chrismate & oleo sancto circa baptismum, Transsubstan
tiatione & sacrificio circa Eucharistiam, satisfactione circa
pœnitentiā, missarum celebratione pro defunctis, assertio
ne Purgatoriū, inuocatione sanctorum, &c. Secunda, quia
aperte dicunt in Latino scripto suo, quod Smalcaldia com
posuerunt, Si abiicerent Confessionem suam, dissen
tiant ab Apostolica & Catholica Ecclesia, ac se ipsos seun
gerent ab illa uera Ecclesia omnium temporum. Nolunt igitur
concordare nobiscum nisi comprobemus ipsorum Con
fessionem, At eam publice reprobauit Augustæ Imperator
Augustus cum toto simul obedientiū sibi Imperiū Ro. Prin
cipum & statuū cœtu, tum in Confutatione per Theolo
gos facta, tū in Recessu Imperiali. Quomodo igitur eā nunc
tandem appbare concorditer cum ipsis possumus? Tertia,
quia dicunt in eodē illo scripto suo, se in confessione illa de
doctrina & ritibus Ecclesiarū suarū nihil occultasse, sed totā
doctrinæ genus cōplexos esse, unde intelligi queat, ipsos A
postolicæ & Catholicæ Ecclesiæ Christi cōsensum uereles
qui. At si hoc uerū esset, nos ad ipsos transire, ac Ro. Catho
licamq; per orbē Ecclesiam relinquere oporteret, Nouerunt
autem & ambæ Maiestates uestre & omnes sacri Ro. Impe
rii Principes ac status. In cōfutatione Theologorū cōtrariū
huius dicti in plerisq; articulis ostensum fuisse, Nam & mul
ta occultauerunt quæ in Ecclesijs suis male practicant, circa
missarum usum, in demolendis altaribus, baptisterijs, salis
& aque asperisionibus, in defunctorū exequijs &c. De quib
us nihil dixerūt in sua Confessione, Quædam uero falso di
xerunt, nempe Missam apud ipsos non aboleri, sed retineri
ac

ac summa reuerentia celebrari, seruari itē usitatas Ceremonias
 fere omnes, præterq̃ q̃ latinis concionibus admiscuntur aliis
 cubi Germanicis. At sciunt ipsi probe, rem longe aliter habere,
 re, Quandoquidem et ipsum uocabulum Missæ abominantur
 ac detestantur, adeo, ut ipse Lutherus scripserit, Christiani
 nos non minus terreri ac signo crucis muniri debere, q̃m nos
 minatur Missa, quā quando nominat satan aut Diabolus,
 Quarta. Quia uerendum est, ne occasione colloquij calum-
 nientur Collocutores ac falso traducant eos ad plebem, sicut
 facere nō erubescunt, in binis nuper ad Cæs. Maie. datis scri-
 ptis suis, aduersus eos, qui cum ipsis Augustæ in colloquio
 fuerunt. Etenim in scripto Smalcaldiano bis affirmāt. De
 lectos ad illud ab Aduersarijs colloquium, expresse in præ-
 fatione testatos fuisse, se nihil mutatu-
 ros esse de sua sententia, sed hoc tantum acturos, ut eos ad sua deliria inflecterent
 quæ aperte pugnant cum Euangelio. In altero autem scri-
 pto, quod Gandau per suos Oratores Cæs. Maie. stati ob-
 tulerunt, adhuc atrociorē protulerunt in Collocutores il-
 los calumnia, Nempe, q̃ nostri, antequā cum illis age-
 rent, protestati sint, se non eo disputatu-
 ros cumeis, ut quicquid de sua opinione uel ritibus remitterent, uel ut uicia
 Clericorum corrigerent, quæ Papa Hadrianus per Orato-
 rem suum Norinbergæ tanta esse confessus sit, ut fateretur,
 nihil esse sani in toto Corpore Clericalis ordinis à Capite
 usq̃ ad plantam pedis, sed in præfatione testati sint, se nihil
 de tantis tamq̃ manifestis & perniciosissimis uitijis re-
 missuros & correcturos. Hæc illi ad Cæsarem ipsum, quæ
 profecto impudentissima sunt & malignissima calumnia,
 Quod si non erubescunt, talia ad ipsum scribere Cæsarem,
 quid non audebunt ad plebem, si deputentur Catholici ho-
 mines, qui colloquium cum ipsis incant? Ego, qui Augu-

Calumnia
 in Collocu-
 tores Catho-
 licos

Concordare
cum Luther
anis est ma
ius schisma
facere.

Prolixū Col
loquium in
utile est ad ue
ram concor
diam.

Ita colloquio illi cōdeputatus interfui, probe recordor, nos
stros in præfatione testatos fuisse, se nihil conclusiue ibi
acturos esse, nisi prius omnia acta referrent ad Cæs. Maiesta
tem & ad Principes ac status Imperij. Quod & ipsi testas
bantur identidem, omnia ad suos se ante conclusionem res
laturos, Verum de uitijis aut delirijs non remittendis ne cor
rigendis, ne unum quidem uerbum ibi dictum auditum ue
fuit (quod equidem sciam) à quopiam, Quis enim tam
absurde malus pertinaxq; & impius sit, ut protestari non ue
reatur, se nolle uitia aut deliria corrigi aut remitti? Quinta
ratio. Quia ubiq; in scriptis suis prætendunt pacem & uni
tatem Germanicæ Nationis, nihil de fide & religione alia
rum Nationum et sedis Apostolicæ cōmemorantes, Tanq;
satis esse debeat, si sola Germanica Natio inter sese de fide et
religione concordiam aliquam erigat, siue cum alijs Natio
nibus & cum Ro. Ecclesia concordet siue discordet, Hoc au
tem nihil aliud foret, quàm schisma ipsorum augere, & to
tam Germaniam ab uniuersali Ecclesia separare, noua & di
uersa à reliquis Nationibus fide, sed absit, ut Cæs. ac Reg.
Maiestates hanc Germanicæ Nationi maculam inuri, &
tam latam animarum perditionem introduci permittant,
Nulla enim animarum salus ullo in schismate speranda est,
Quemadmodum copiosissime probant S. Paulus 1. Cor. 13
S. Cyprianus contra Nouatianos, & S. Augustinus con
tra Donatistas. Sexta. Quia colloquiū prætextu quærunt
dilationem causæ & negocij, ut interea sectam suam latius
per cæteras Germaniæ partes extendant, sic enim aiunt in
Teuthonico scripto suo, Causa religionis, cum sit multis
plex magna & ponderosa, multum temporis, deliberatio
nis & tractationis necessario requirit, atq; ita in breui tem
pore, si modo fundamentaliter finaliter & conclusiue tra
ctandum

standum sit, finiri non potest, At contra huiusmodi contenciosum & disputatum colloquium ait Apostolus 2. Timo. 2. Noli contendere uerbis, ad nihil enim utile est nisi ad subuersionem audientium. Item, Prophana autem & uaniloquia deuota, multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum ut cancer serpit. Non est igitur utile, multo minus necessarium, prolixum cum illis inire colloquium, quo differatur causa, ut interim illorum sermo ut cancer serpat latius indies, Sed breui colloquio poterit mox intelligi, an cum Ro. & Catholica Ecclesia in fide & religione uelint una nobiscum consentire, sicut consenserunt patres eorum, nec ne, & quidem in omnibus articulis ad fidem & substantiam religionis Catholicae pertinentibus, non in uno aut altero tantum, sed in omnibus simpliciter. Bonum enim ex integra causa est, Dissentire quippe ne in uno quidem fidei articulo ab Ecclesia ulli Christianorum licet, In cassum igitur constitueretur colloquium prolixum temporis ad excutiendum noua disputatione quoslibet fidei et antiquae religionis nostrae articulos, fidei enim non disputatio sed obsequium debetur, Iuxta illud Apostoli 2. Corinth. 10. Consilia destruentes et omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, et in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam. Septima. Quia fatent ipsi in scripto suo Schmalcaldiano, quod nihil profit, pacisci de ritibus aut de Iurisdictione cum istis, quod adhuc reuera in articulis Principalibus doctrinae dissident. At inter principales doctrinae suae articulos ponunt, quod sola fides iustificet, quod Ro. Pontifex sit Antichristus, quod Ro. Ecclesia in fide errret, quod uera et Catholica atque Apostolica Ecclesia sit apud Luthe. non apud Papam, quod Missa non sit sacra-

Schmalcaldi
anum scrip-
tum non
patitur uerum
in fide con-
cordiam.

fit sacrificium, q̄ nō sint septem sacramenta nouæ legis &c.
 Hos autem & id genus complures articulos comprobare,
 aut super ijs cōsentire eis nequaquā possumus, frustra igitur
 paciscere super quibusdam articulis, in specie, quos uel
 ipsi Prelati Ecclesiarum uel Visitatores nouelli uelut toleras
 biles & indifferentes atq; medios pacis amore cōprobarent,
 quales forēt de quibusdam Ceremonijs & ritibus, quales in
 diuersis prouincijs uariari licet, De quibus ait Apostolus
 Phil. 3. Siquid aliter sapitis, & hoc uobis reuelabit Deus. Ad
 dīt tamē mox, ne in principalibus, fidem & religionis sub
 stantiam concernentibus, articulis abinuicem dissideamus,
 dicens, Veruntamen ad quod peruenimus, ut idem sapiamus,
 & in eadem permaneamus regula. Quum igitur idem
 Apostolus aperte dicat Ro. 1. q̄ Ro. Ecclesiæ fides annun
 cietur in uniuerso mundo, Et in fine eiusdem Epistolæ præ
 cipiat, ut Romani obseruent eos qui dissensiones & offens
 dicula, præter doctrinam quam ipsi acceperunt ac didice
 runt, faciunt, & iubeat declinare ab illis. Huiuscemodi enim
 Christo Domino nostro non seruiunt (inquit) sed suo uena
 tri, & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda
 innocentium, Vestra autē obedientia diuulgata est in omnib; lo
 co, Huic p̄fecto doctrinæ Pauli Apostoli lōge tutius cōsens
 timus et adhæremus, quā ut ea relictā aut contempta, nos
 uā sequamur aut probemus doctrinā Lutheri, aut cuiusuis
 alterius Suermeri, qui Innocētum corda à Ro. Ecclesiæ fide
 de & obedientia seducit, Nos enim Germani negare nun
 quā possumus, Matrem nostram in fide Ro. Ecclesiæ esse,
 ipsa enim & non alia, per Euangelium in Christo nos reges
 nerauit, scriptum est autem Prouer. 1. & 6. Filii, ne dimittas
 legem matris tuæ. Quapropter nequaquā opus est nobis
 prolixo super fidei doctrina colloquio cum protestantium
 Theolo

Fides Ro. Ec
 clesiæ per to
 tum Mun
 dum annun
 ciata.

Theologis, qui usq; adeo ad omnes fraudes technasq; & calumnias sunt proni & intenti, sed sufficere nobis debet illud Apostoli ad Rom, 1. quod Romanæ Ecclesiæ fides annuncietur in uniuerso mundo. A qua nos in nullo prorsus fidei articulo discedere sine animarum ueststrarum indubitato periculo possumus. Quod autem ad abusuū & uitiorū correctionem attinet, res ea longe utilius & efficacius in Generali tractabitur Concilio, ad quod celebrandum omnes piorum mentes sedulis suspirijs & efflagitationibus gemunt contendunt & aspirant.

Scripta Hagenoia, Die 27. Iunij 1540.

MISCELLANEO:

RVM LIBRI TERTII

Tractatus Quartus.

CONFUTATIO EXCVSATIONIS

& iactantiæ Protestantium, per Ioan.

Cochlæum.

Euerissime ac inuictissime Rex, Omnium
 Clementissime Princeps ac Domine, circa
 28. articulos Confessionis Protestan-
 tium, quid sentiāt Catholici, nuper sacra-
 tissime Maiestati uestre indicavi, Quo-
 niam uero iactitant eorum Concionato-
 res, nihil à nobis iuste contra eam obijci posse, opere precii
 fuerit Maiestati uestre paucis indicare, circa unū saltem, qui
 de missa est, articulum, quanta sit eorum perplexitas atq; di-
 uersitas doctrinæ de
 Missa.

Rr ueritas

Perplexas
uersitas do-
ctrinae de
Missâ

uersitas tum in usu sacramenti, tum in doctrina uerbi, Etes
nimis iactitant tum in confessione tum in Apologia sua, se fal-
so accusari quod Missam aboleant, cum religiose retineant
ac defendant Missam, ac summa reuerentia celebrent, ser-
uentque etiam usitatas Cerimonias circa eam fere omnes, nisi
si quod Latinis Cantionibus admisceantur alicubi Germani-
cae. At sciunt rem longe aliter habere in suis Ecclesijs,
quam referunt in Confessione & Apologia sua, Nam ma-
xima ex parte abolita sunt altaria, pro quibus ponitur men-
sa prophana, ad opus missae nec destinata neque consecrata,
Neque uocatur ab eis Missa opus illud quod super eam men-
sam faciunt, sed Cæna Domini, etiam si mane peragatur, Quin-
etiam in odium ac detestationem ipsius nominis & uoca-
buli Missae demoliti sunt altaria, & licet ante meridiem suam
peragant communionem, malunt tamen eam potius cœnâ
domini quam Missam nominare. Nequaquam igitur fas-
ciunt in suis Ecclesijs, sicut loquuntur in sua confessione,
neque etiam sic docent in suis concionibus.

Luth. in epis-
tola de missa
angulari.

Quinimo præcipuus autor eorum Lutherus, non est ue-
ritus publice scribere, post æditam eorum confessionem,
Tantum distare ab inuicem Missam et sacramentum, quan-
tum distant inter se Tenebræ & lux, immo quantum Dia-
bolus & Deus. Ait itaque Missam nihil aliud esse quam per-
uersam deordinationem ac nundinationem sancti sacramen-
ti, etiam si quam deuotissime celebretur, Proinde uellet Mis-
sam funditus deleri, optans, à Deo dari omnibus Christianis
tale cor, ut si quando audiant hanc uocem, Missa, extere-
reantur, & signo crucis sese muniant tanquam contra Dia-
boli abominationem. Vocat præterea missam Idolum, quod
à Daniele dictum asserit Maosim, iisdem scriptum literis,
quibus scribitur missa, Quia igitur fronte nunc iactitant se
omnes

omnes sentire ex animo sicut proposuerunt Casarea Ma-
testati in sua confessione, Cum longe aliter & agant & do-
ceant de Missa quam loquitur eorum confessio: Cum igitur
manifestum sit, ipsos non ita seruare usum & doctrinā
de Missa, sicut habet eorum Confessio, uane conquerun-
tur, se à cōfessione sua recedere non posse nisi uellet ab ipso
met Euangelio recedere, Constat enim ipsosmet & uerbis
& factis ab ea recedere circa articulum de Missa, qui est om-
nium maximus & praeipuus.

Nec recte dicunt, se in Confessione sua nihil occultasse, sed totum doctrinae genus ingenue & simpliciter comple-
xos fuisse. Sunt enim quam plurimi errores Lutheranae do-
ctrinae (ut interim de Philippi Melancthonis, Pomerani,
Buceri, Zuinglij, Oecolampadij, Brentij, Pellicani, & id ge-
nus aliorum nouae sectae scribentium & Concionatorū ma-
gnis et erroneis libris dissimulemus) de quibus nihil dictum
est in Confessione illa, Quorum nonnullos Maiest. uestrae
breuiter commemorabo, ut uideat Maiestas uestra, quā ini-
qua sit eorum de cōfessione, iactantia & aduersum nos que-
rela. Ultra igitur 28. articulos confessionis enumerabo quos-
dam alios sub diuersis titulis, & uniuscuiusque certum ex Lu-
theri libris locum indicabo in margine, ne uidear calūniari.

Falsa iactan-
tia de Confes-
sione.

DE FIDE CHRISTIANA. I.

NOS autem dicimus, nec Noui nec Veteris Testamen-
ti sacramenta, sed solā fidem iustificare, In re conscientiarum sola fides totum est, opera nihil sunt.

Nos cum Deo nunquam agere aliter possumus quam si
de in uerbum promissionis eius. Opera ille nihil curat, Baby.
nec eis indiget.

Luth. in as-
ser. art. 1.
Contra Co-
chlaeum.
De Capti-
u.

Rr 2 De

DE VERBO DEI. II.

Luth. in pro
logo asser.
Teuth. con
tra Regem
Angliæ.
De abrogan
da missa.

SI propheta non sum, certus tamen sum, apud me esse uer
bum Dei, non apud eos.

Verbum Dei est super omnia. Diuina maiestas mecum
facit, ut nihil curē, si Mille Augustini, Mille Cypriani, Mil
le Ecclesiæ Henricianæ contra me starent.

Pia conscientia nouit, nec dubitat, Ecclesiā nihil statuer
e aut ordinare citra aut ultra uerbum Dei.

DE SACRA SCRIPTURA III.

De abrogan
da missa.
Ibidem.
Contra Am
bro. Catha.

QUod in scripturis non habetur, hoc plane Satanæ ad
ditamentum est.

Agite, prodite uiri Papenses, ostendite unum iota scri
pturæ de ministerio uestro.

Scio quod solo literalī sensu pugnandum est, qui & unus
cus est per totam scripturam, Nihil Origenes, nihil Hiero
nymus, nihil omnes, qui plures sensus dederunt.

DE VETERI TESTAMENTO IIII.

Contra ru
sticos.
Quousq; les
gendus sit
Moses.
Ibidem.

IN nouo testamento neq; tenet neq; ualet Moses.

Suermeris ita obturandum est os, quando dicunt, sic
dicit Moses. At tu dic, Moses nihil ad nos pertinet, Deus
ait Exo. 20. Ego sum dominus Deus tuus, qui te ex Aegy
pto de domo seruitutis eduxi, Et hoc textu clare habemus,
quod etiam decem præcepta ad nos non pertinet, Non em
nos, sed solos Iudæos ex Aegypto eduxit. Et infra, Nullus
apex in Mose ad nos pertinet.

DE NOVO TESTAMENTO V.

In præfatio.
Teutho.
In præfatio
ne Teuth.
In præfatio
ne Teuth.

EPistola Iacobi, quum directe cōtra Paulum omnemq;
aliam scripturam, operibus iustificationem tribuat, di
catq; Abraham ex operibus suis iustificatum esse, Non est
Iacobi aut ullius Apostoli.

Hanc ad Ebræos epistolā nō esse Pauli aut ullius Apostolo
rum,

rum, ostenditur ex secundo eius Capitulo. Dico quod sentio. In hoc libro Apocalypseo multa desydere, ut eum neq; Apostolicum neq; propheticum esse existimem.

DE EVANGELIO. VI.

Sciendum est primo, opinionem eam, q; Quatuor tantum sint Evangelia totidemq; Evangelistæ, repudiandam esse. Vide ne facias ex Christo Mosen aliquem, neq; ex Evangelio librum legis aut doctrinæ, sicut hactenus factum est, & aliquot Prologi etiam S. Hieronymi sic sonant.

In præfat.
Teuth. & la
tina.
In præfa.
Teuth.

Euangelium tam copiose prædicatum est modo, ut tam clarum non fuerit tempore Apostolorum, Ideo periclitabitur Germania, quod uereor, ibit in ruinam funditus.

In sermo. de
Hierusalem.

DE CONCILIIIS GENERALIBVS. VII.

Hoc Euangelium subuertit funditus & radicitus Patrum & omnia Concilia, Quia non tenemur seruare quod Papa præcipit & homines constituunt.

In ser. Atten
dite à fal. pro
phe.

Neq; Papæ neq; Concilijs nec ulli hominum commissum est, ut statuatur & concludatur, quid sit fides. Quia dicit, Cauete à falsis, Oportet Euangelium mentiri, aut Papam simul cum Concilijs.

Ibidem.
Ibidem.

Extant præterea 30. Propositiones contra Conciliorum autoritatem Vuittenbergæ disputatæ longe post æditā Augustæ Confessionem.

DE ECCLESIA CATHOLICA. VIII.

Certum est, In manu Ecclesiæ aut Papæ prorsus non esse, statuere articulos fidei, immo nec leges morum seu bonorum operum.

In asser. art.

Igitur siue Papa siue Pars, siue Concilium sic aut sic sentiat, nemini debet esse præiudicium, sed abundet quisq; in

In asser. art.

Rr 3 sensu

De abrog.
missa.

sensu suo in eis rebus quæ necessariae non sunt ad salutem.
Igitur quod sine uerbo Dei ordinatur, non ab Ecclesia,
sed à Synagoga satanæ, sub Ecclesiæ nomine ordinatur.

DE ECCLESIA ROMANA. IX.

Contra Epi
tomen Syl
uestri.
In asser. 30.
art.

Sic Roma credit, beata Grecia, beata Boemia, beati om
nes qui se ab ea sepeauerunt.

Ego uero, etiam si S. Petrus hodie præsideret Rome, ne
gabo Ro. Episcopum esse Papam, Papa enim res ficta est
in mundo, neq; fuit, neq; est, neq; erit, sed fingitur esse.

Ib.

Quare ipsam sedem Bestiæ nego, nihil moratus, sit ne bo
nus an malus, qui in ea sedet, sedes inquam, quæ sit sup om
nes sedes, nulla est in Ecclesia iure diuino, sed oēs sūt eq̃les.

DE SANCTIS ECCLE
siæ Doctoribus. X.

In prologo
Assert.
De abrog.
missa.
Ibidem.

Quanti errores in omnium patrū scriptis inuenti sunt?
Quoties sibi ipsis pugnant? Psalmo 67. Mirabilis est
deus in sanctis suis, finit eos in multis & diu tam ignorare
quàm errare. Inducunt (inquit) in errorem, si fieri potest,
electos, Hoc est, inductos in errorem, tenebunt, ut uidean
tur cū eis in errore manere & perire, Nonne hoc in Bernar
do, Gregorio, Bonauentura, & multis alijs uidemus, qui in
multis & magnis erroribus permanserunt cum Impiis.

DE VNIVERSITATIBVS. XI.

Contra Am
bro. Cathari.

Dodecima & ultima facies Antichristi est Chaos il
lud & Ianua patens inferni, incredibili facie spectabi
lis, Vniuersitates inquam, In quibus periuria & abusus no
minis Dei sunt introitus, Deinde conuersatio in omne sce
lus libera & licentiosissima.

Ibidem.

Quid autem præstant tandem? Primum, Electores
populi

populi Christiani adolescentes hic prostituuntur, & in p^{ro} tens guttur Inferni proijciuntur.

Vt uideatur ad Euangelium funditus extinguendum nec astutius nec efficacius inueuisse Satan commentum, *Ibidem.*
quàm Vniuersitatum erigendarum.

DE RO. IMPERIO. XII.

TRanslatum est ad Germanos Ro. Imperij uocabulum, *Contra Ambro. Cathar.*
quum res iam nulla imperij esset.

Inter Christianos neq; debet neq; potest ulla esse superioritas, sed unusquisq; alter alteri subditus est, sicut ait Paulus *De Potestate seculari.*
Ro. 12. Vnusquisq; alterum pro suo superiore teneat.

Hic uides, quomodo miser mortalis uermium saccus imperator, qui uitæ suæ ne ad ictum oculi quidē securus est, *Contra Duo Cæsaris m^{ax} data.*
impudenter iactitat se uerum & supremum Christianæ fidei Defensorem.

DE PRINCIPIBUS SECV^{laribus}. XIII.

INter Christianos non potest esse gladius. Eo igitur super & inter Christianos uti non potes. Deus ita procurat, *Dei seculari potestate.*
O Principes, ut Tyrannis uestra diutius tolerari neq; possit neq; uelit neq; debeat.

Deus uult uos percutere & percutiet uos, Non sunt rustici, boni domini, qui se uobis opponunt, Deus ipse est, qui *De rusticorum tumultu. Ibidem.*
se opponit uobis, ad uisitandam uestram Tyrannidem.

DE TVRCIS. XIII.

AIunt, nullum regimen sæculare pulchrius esse uispiam *Ad nobilitatem Germaniarum.*
quàm apud Turcam, qui tamen neque Canonicum *Contra duo Cæsaris m^{ax} data.*
neq; Ciuile ius habet, sed suum duntaxat Alcoranum.

Turca Decies & prudēior & pbior est quàm nostri sūt
Prins

In præfa. lib.
de moribus
Turcorum.

Principes. Quid huiusmodi fatuis contra Turcam prospere succedat, qui deum tam alte & tentant & blasphemant? Miracula & monstra abstinentiæ & disciplinæ in Turcarum religiosis, quem non pudifacerent Monachorum, siue sit Carthusianus (qui uolunt optimi uideri) siue Benedictinus? Umbrae sunt nostri religiosi ad illos collati, & uulgus nostrum plane prophanum ad illorum uulgus comparatum.

DE BELLO CONTRA TVRCAS XV.

In Assert.
art. 34.

Ibidem.

Contra duo
Cæf. manda
ta.

PRæliari aduersus Turcas est repugnare Deo, Visitationi iniquitates nostras per illos, Qui habet aures audiendi audiat, & à bello Turcico abstineat, donec Papæ nomen sub cælo est.

In fine oro cunctos pios Christianos, ne ullo pacto Principibus nostris obsequantur, uel ad proficiscendum in militiam uel ad contribuendum aliquid contra Turcas.

DE SACRAMENTIS IN GENERE. XVI.

In Captiui.
Babylo.

Ad Vuals
denfes.

In Captiui.
Babylo.

PRincipio neganda mihi sunt septem Sacramenta, & tantum Tria pro tempore ponenda, Baptismus, Panis, tentia, Panis.

Hoc quoque improbo, quod more Papisticæ Ecclesiæ septem ponatis Sacramenta, quum tamen scriptura tantum Duos norit, Baptismum & Eucharistiam.

Non potest igitur esse uerum, Sacramentis in esse uim efficacem iustificationis, seu esse ea signa efficacia gratiæ, Hæc enim omnia dicunt in iacturam fidei.

DE SACRAMENTO EV
charistiæ. XVII.

Nonne

Nonne iam dudum uides, omnes sacrificos Idolatras De abrog.
esse, et toties Idolatriam perficere, quoties sacrificant: missa.
Quid refert, si nihil eleuaretur: Ex hominibus enim est ea Ibidem.
eleuatio, non ex instituto Christi. Ad Vualde
ses.

Vbiq; uides illam adorationem sacramenti non esse sine
periculo, ubi fides & uerbum non exercent, Quare tutius
forsan fuerit, cum Apostolis, non adorare, quam pro more
silo uulgi adorare.

DE GRADIBVS CONSANGVINITA tis & Affinitatis. XVIII.

Hinc sequitur, quod patrueles, hoc est, fratrum aut soror De uita con
rum filij & filia, possunt pie & Catholice copulari, q; iugali.
Leuitici 18. personæ istæ non sunt prohibite.

Item possum habere nouerca meæ sororem, Item patris Ibidem.
mei aut matris meæ sorore ex altero parente, Amplius pos
sum & fratris aut sororis meæ filiam habere, sicut Abraham Ibidem.
Saram suam habuit, Possum habere sponsæ aut uxoris meæ
sororem post mortem eius. Item filiam fratris uxoris meæ.

DE DIVORTIO XIX.

Sed hoc admiror magis cur celibem cogant esse hominē, De Captiui.
Squi diuortio separatus est à coniuge sua, nec aliam duce Babylo.
repermittant.

In his casibus, ubi coniugum unus alterum ad uitam non In Epithalas
Christianam urget, aut se ab eo separat. Ibi alter non est ca mio.
ptus neq; obligatus illi adhærere, potest ergo cum alio cōtra
here, perinde ac si mortuus esset prior ille coniunx.

Quid ergo, si secundus quoq; coniunx similiter faceret, hoc
est, si urgeret contra fidem Christianam aut discederet. Si
militer si tertius & quartus, & sic ulterius: Nunquid sic pos
set uir unus habere decem aut plures uxores adhuc uiuen
tes quæ ab eo discesserint. Et contra, mulier una decem aut plu

S s res mas

res maritos qui ab ea discesserunt: Respondeo, Nos S. Paulo non possumus os obstruere, neque possumus eos prohibere, qui eius doctrina uti uolunt, quotiescunque uolunt. Verba eius clare stant hic, quod liber & solutus sit frater aut soror, si coniunx eius ab eo discesserit, & cum eo habitare noluerit, Et non dicit, ut semel tantum fiat.

DE DIGAMIA XX.

De Captiui.
Baby.

Nec satis erat Hypocrisis & operationi erroris huius, Digamiam prohibere, hoc est, Ne quis duas uxores habeat simul, ut in lege fiebat (id enim Digamiam significare scimus) sed Digamiam interpretati sunt, si quis duas successive uirgines duxisset, aut semel uiduam.

De digamia
Episcoporum.

Constat autem, Digamiam opus Dei esse, à Paulo probatum, & in benedictione Dei Gen. I. comprehensum. Si uero scandalum est, apud impios Papistas scandalum est, quibus omnia uerba & opera Dei nihil nisi scandalum sunt.

Ibidem:

Siquidem nota sunt iura Mosaeica de fratris defuncti uxore & de filia corrupta inuito patre, quæ cogunt plurimum esse uxorum uirum. Quæ non magis sunt abrogata quàm reliqua omnia, Id est libera, nec prohibita nec præcepta. Ex his sane lx. propositionibus Lutheri, quas sub XX Titulis enumeravi, facile cognoscit sacratissima Maiestas uestra quam impudenter iactitent Protestantes in suo ad Cæsaream Maiestatem scripto, se nihil in confessione sua occultasse, sed totum doctrinæ genus complexos fuisse. Possem profecto multo plures & titulos & propositiones commemorare, si opus foret, sed satis ex iam dictis manifestum esse arbitror, quam falsa sit iactantia illorum de Confessione sua Augustensi, quam uelut Euangelium, sacrosanctam haberi uolunt, Cum tamen ipsimet eam minime obseruent, uti

de

de Missa probatum est supra.

Et hinc perspicuum fit recte cogitanti, quod nequaquam
 possit inter nos & ipsos uera in fide & religione concordia
 constitui, nisi aboleantur omnes erronei & pestilentes libri
 (quorum ingens est et numerus & magnitudo) diuersorum
 Concionatorum eorum, praesertim Lutheri, qui uel solus
 posset totum ueneficis & uirulentis libris suis inficere mun-
 dum, si ubique possent libere & impune diuendi. Quantum
 est enim mare errorum & calumniarum in uno illius opere
 sermonum, quod Postillam uocant? Quanta sacrae scriptu-
 ra deprauatio in totius Bibliae translatione Teuthonica?
 Quantum ueneni in Germanicis eius Cantilenis? At opera
 ista mordicus tenent populi protestantium, nec ea dimit-
 tent, ut uereor, nisi ui & metu coacti, Restat igitur, ut Dei
 Optimi Maximi opem sedula deuotione imploremus, qui
 solus potest suauiter per gratiae suae illuminationem corda
 protestantium ab erroribus tam multis adeoque pernicio-
 sis, & latissime diuulgatis, in uiam ueritatis
 pristinam reducere.

Non potest
 uera erigi co-
 cordia, nisi
 aboleantur
 libri Luthe.

Scripta Hagenoiae 5. Iulij 1540.

Ss 2 MISCEL

MISCELLANEO

RVM LIBRI TERTII

Tractatus Quintus.

SEX ARTICVLI PROTESTANTIVM

quos tanquam necessario retinendos proponunt,

Quæ itaq; interim necessario pñs retinenda
ducimus, hæc sunt.

I.
Iustificatio.

Primum est doctrina de iustificatione, qd
ex sola misericordia dei p meritū Christi,
dū hāc misericordiā in Christo dño certa
fide amplectimur, remissionē peccatorū,
gratiā Dei, et uitā æternā consequimur et
hac sola fiducia misericordiæ nobis p Chri
stum reconciliatē certi & securi de salute reddimur. Quan
quam enim hæc fides non possit efficax esse per dilectionē
ad bona opera, quęcunq; Deus præcepit, et Deus hæc opera
quoq; liberalissime remuneret præsentibus & futuris bonis.
Conscientia tamen, dum hic uiuit, semper peccati conscia,
qui legi nunquā satisfacimus, sola Christi redemptione ac
quiescere potest, & de gratia dei certa fieri.

Missa.

II. Secundum est legitima sacramentorū administratio, ut illis
redēptio & cōmunio Christi populo cū clare tū certo exhi
beat, idq; ita ut dñs instituit. Quare eātm missarū rationem
in Ecclesijs recipiendā credimus, q̄ populo redēptio Christi
atq; cōmunio et religiosa p̄dicatione explicet, et sacramēto
utroq; p̄beat. Nec aliā rationē missarū sancti patres nouerūt
tanquam

tanquàm ut missæ illæ priuatæ & dimidiata Sacramento
rum dispensatio ullius autoritate Concilij uel probati auto
ris in ecclesiam irrepserint, ut extant & Canones & leges,
quibus si parere libet, ut debemus, Nam scripturæ dei con
sentiunt, nullus in ecclesijs istis inuentis locus relinquitur.

Tertium est, disciplina Euangelica, uerus usus clauium, III.
ut ij qui peccant, ad pœnitentiã & uitæ correctionem addu
cantur, & qui pœnitentiã aspernant, communione ecclesiæ
abstineant, quiq; admissa pœnitentiã in uitam redeunt, absolu
tione erigantur & confirmantur.

Quartum est, sine quo nulla uera reformatio cõstitui po
test, Institutio legitima ministrorum Ecclesiæ, qui munus
suum digne obeant, & inculcate uiuant, iuxta Canonem
Diui Pauli & conciliorum decreta, ex eo Canone deducta.

Quintum, quod item concedi non potest, est libertas sa
cri coniugij, facienda omnibus, quibus eo opus est ad pure
uiuendum, quicquid ij aut uouerint, aut legis in se receper
int, Nam nec uouerit p̃e à quoquàm nec præcipi cuiq; po
test quod laqueo sit, ut celibatus necessario est omnibus qui
uerbum de ijs qui eunuchi esse uolunt propter regnum cœ
lorum non capiunt. Certe si uere castos ecclesiarum minis
tros requirimus, ut res nunc habent in ecclesia, ipsa nos ne
cessitas adigit, ut libertatem coniugij, quam scriptura con
cedit, & ecclesia adhuc tempore Niceni Concilij retinebat,
ministris ecclesiæ restituamus, nihil etiã intempestiuũ &
ingrata deo uota morari, quorum etiã D. Cyprianus nos
luit rationem haberi in ijs qui se non possent aut nollent res
tineri. Nam quicquid homo uouerit, semper uerum manet
uerbum domini per Paulum, melius est iungi matrimonio
quàm uri.

Sextum est, Christiana libertas permittenda Ecclesijs in
Ss 3 ritibus, VI.

ſeruis, qui non ſunt certo & expreſſo uerbo à Deo præcepti, ſed pro cuiuſq; populi conditione ad ornandum ac prouehendum ſacrum uerbi & ſacramentorum miniſterium inſtituuntur. Item libertas utendi ijs quæ deus hominibus ad ſumendum cum gratiarũ actione condidit. Quam tamẽ libertatem ſic moderari oportet, ut ad ædificationem fidei & morum ſeruiat, nec fenestram aperiat ulli perturbationi in eccleſia uel licentiæ carnali. Iſta ſex ita neceſſaria Eccleſiæ ſũt, ut ſine eis nec eſſe eccleſia nec Chriſti religionem retinere poſſit, Idq; ſic habere, non ſolum ſcripturis, ſed etiã clariffimis ueteris Eccleſiæ testimonijs euinci & probari poteſt.

IO. COCHLAEI AD VI. ARTICVLOS,
quos pro omnino neceſſarijs habent Proteſtantes, reſponſio.

Inquiſſima
Contentio
de Sola fide.

DOctrina de iuſtificatione facile concordabitur, ſi non contendatur, ſolam fidem iuſtificare, & omittatur affectata uerborum nouitas, & retineatur potius uetus dicendi modus, quo uſi ſunt patres noſtri antiqui S. Iacobus, S. Cyprianus, S. Auguſtinus De fide & operibus, Si fides uera nunquam eſt ſine bonis operibus, ut ipſi dicunt, Quid opus eſt, addere hanc uocem ſola, ut excludat à fide opera? Hoc enim intendunt potiffime, quando dicunt, ſola fides iuſtificat, ut à iuſtificatione opera excludant. Quoniam uero, propositio illa, Sola fides iuſtificat, reprobat à S. Iacobo, & à S. Aug. expreſſis uerbis, & multã in populo bene agendi negligentiam generat, atq; etiam certiffimis rationibus Dialecticæ falſa eſſe conuincitur, Quia ſi ſola fides iuſtificaret, ſequeret̃ q; nec Deus, nec gratia, nec charitas, nec Sacramentum baptiſmi aut poenit

pœnitentiæ iustificaret, quia nihil horum est fides, Sequitur sane ex Dialectica, si sola fides iustificat, quod nihil, quod non est fides, iustificet, Sicut sequitur, Solus Deus creat aliquid ex nihilo, Ergo nihil, quod non est Deus, ex nihilo aliquid creat. Rectius igitur omittitur hæc de sola fide contentio & dicendi nouitas, ut maneamus unanimiter in antiqua S. Iacobi & Augustini, totiusque Ecclesiæ sententiā.

Nempe, ut non Baptizatus peccator per fidem & Baptismū iustificetur, Baptizatus uero peccator iustificetur per fidem & pœnitentiæ Sacramentum. Hoc breuiter dictum est, & neminem scandalizat, nec est contra ullam scripturam, nec misericordiæ Dei, aut merito Christi derogat, sine quibus utique nec fides nec Sacramenta per sese tantæ forent aut esse possent efficacitæ, ut peccatorem iustificarent sine gratia Dei & merito Christi.

De iustificatione breuiter & uera sententiā.

Quod autē aiunt, nos hac fiducia misericordiæ certos & securos de salute reddi, simile est illi Lutheri Doctrinæ, quod homo Baptizatus salutem perdere non possit, nisi nolit credere, quia per fidem Baptismi dum credit aut recordatur se Baptizatum esse, statim omnia peccata absorbeantur, Et ad huc audacius ait Philip. Mel. in methodo sua & in comment, ad Ro. Eos qui dubitant, an consecuti sint remissionem peccatorum & deo placeant, atque in gratia eius sint, non esse Christianos sed Ethnicos, nec recte inuocare Deum &c. Athuiusmodi temeraria de uita æterna præsumptio certitudoque & securitas, toti repugnat scripturæ & uet. & no. testam. Quia in prophetis sepe adijcitur dubitationis uocabulum Quis scit, forte, forsitan, ut Dan. 4. Ionæ 3. Iohel 2. Iudith 7. Et Eccle. 9. apertissime dicitur, Nescit homo an amore aut odio dignus sit. In nouo quoque testam. Ait ipse dominus, Mat. 23. Non

An homo Christianus certus sit, se Deo placere;

Non omnis qui dicit mihi domine domine, Item Angusta est uia &c. Et Paulus Ro. 9. Non est uolentis neq; currentis. Et 11. Tu fide stas, noli altu sapere, sed time &c. 1. Cor. 4. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.

Præterea, dum aiunt, conscientiam sibi semper peccati consciam esse, quia legi nunq; satisfacimus, Hoc alludit ad illos reprobos Lutheri articulos, q; iustus in omni opere bono peccet, q; nobis impossibile sit legem implere &c. At iam dictum est, q; Paulus ait, Nihil mihi conscius sum. Ergo conscientia non est sibi semper peccati conscia. Et Luc. 1. q; parentes Iohannis Baptistæ ambulauerint in lege domini sine querela. Mar. 9. q; credenti sunt omnia possibilis, Et Phil. 4. Omnia possum in eo qui me confortat. Et sancti Doctores Hiero. & Aug. dicunt, grauem esse blasphemiam, dicere, q; Deus nobis impossibilia præcepit. Quia Tyrannicum est, subditis impossibilia iniungere aut præcipere. Triagif sunt in primo articulo, quæ debent corrigi, primo, Nedicat, sola fides iustificat, Secundo, ne dicant, Nos fiducia misericordiae certos reddi de salute. Tertio ne dicant, Nos legi nunq; satisfacere, sed in omni opere bono peccare. Talia enim dicta non ædificant, sed scandalizant populum Dei.

Abusus
pessimi

Sacramentorum legitima administratio. Hic uident in oculo nostro festucam, & non uident trabem in oculo suo. Ipsi, n. maxime illegitime administrant sacramenta, utpote foris, extra Ecclesiam, in schismate & rebellionem. Hic est omnium pessimus abusus. In Missa præterea utrumq; Canones reprobant & omittunt, Communionem unius speciei uocant dimidiatam dispensationem, cum tamen extra missam semper in Ecclesia fuerit in communione infirmorum, Eucharistiam pro infirmis non reseruant, sed circa infirmum lectulum dicunt repente sine missa uerba consecrationis super

per panem & uinum, & mittunt ea in os infirmi, & plerumque residuum calicis, quod infirmus non ebibit, fundunt in terram. Nec retinent numerum 7. Sacramentorum, altaria demoluntur, missas priuatas abrogant, In baptismo Chrisma & oleum aliaque multa omittunt & despiciunt, quae semper tam in Ecclesia fuerunt. Quomodo igitur super ijs poterimus cum eis concordare? Melius profecto est, si ab his malis cedere & cessare nolunt, ut nos permaneamus conformes cum reliquis nationibus, quam ut accedamus eis, & simul cum eis siamus schismatici, & eorum schisma augeamus. Si dixerint, nos in ijsce capitulos esse, dicamus eis, ut ipsi prius ab alijs Nationibus de ijs conueniant, si ab alijs Nationibus consensum habuerint & à Roma. Pont. (quod est impossibile) nos itidem consentiemus libenter, sed consensum illum nunquam obtinebunt, scio. Magis igitur ipsi quam nos, Capitulos si uere dicentur.

Disciplina Euangelica, uerus usus clauium. Hunc articulum facile admittimus per omnia, si recte intelligatur, sed admonendi sunt, quod maximus est apud ipsos clauium abusus, nam eas committunt multis qui ueri presbyteri non sunt utpote à nullo Episcopo rite ordinati, & per nouum eorum Euangelium omnis Euangelica disciplina euauit, quia in eo non obeditur prepositis Ecclesiarum ordinarijs, et omnis deuotio, timor Dei, uisitatio Ecclesiarum, Oratio, Ieiunium, &c. in populo languet & minuitur.

Institutio legitima ministrorum Ecclesiae. Et hic quoque in uerbis nulla est inter nos discordia. In sensu autem maxima, quia legitimam institutionem uocant ipsi, ubi noui eorum uisitatores & superattendentes eligunt & noua benedicendi formula presbyteros & Diaconos instituunt, ubi nullus est uerus Episcopus. Talis autem institutio, ut est maxima

III.
Clauium abusus.

III I.
Noua facerdotum ordinatio.

T t xime

me friuola, ita in Ecclesia tot retro sæculis nunquam appro-
bata aut usitata fuit.

V.
Votū impe-
dit cōiugiū.

Libertas sacri coniugij. Hic difficillime concordabimus,
Difficillimum est em̄ nobis, à tam antiqua & lege et consue-
tudinē totius Ecclesiæ discedere, eisq; consentire, Concupis-
catus tñ non minus nobis quā ipsi displicet, libenter itaq; si-
mul cū ipsi consulere in medium uolumus, quomodo tolli-
queat scandalū istud, Vota autē Monastica, quæ tot utriusq;
testamenti scripturis sunt fundata, & tot sæculis per omnem
ecclesiā cōprobata, & in perpetuo usu seruata, calcare iam &
pro nihilo habere nō possumus. Vt igitur dicere nō possint,
nos nostra dissensione uelle pacē & unitatē Germanicæ Na-
tionis impedire, dicamus eis & hic sicut supra art. 2. Vt ipsi
prius super hac re quærant consensum aliarū Nationum &
Rom. Pont. sine quorum consensu nos in nouitatem istam
consentire non possumus, quia faceremus nos alienos ab il-
larum communione & uere schismaticos.

An uotū cō-
tinentiæ pro
laqueo habē-
dum sit.

Nam quod dicunt, à nemine pie uoueri posse qd laqueo
sit, Negamus nos, uotū continentiae laqueo esse secundum
se, licet per accidēs laqueo fieri queat ijs, qui carnaliter uiuūt
& concupiscentiæ laxant habenas. Secundū se uero est pul-
chrum & salubre sanctitatis uehiculum, uereq; pietatis & ui-
tæ Christianæ adminiculum, sicut expresse docet S. Paulus
1. Cor. 7. Virgo & innupta cogitat quæ Dei sunt, ut sit mun-
da corpore & spiritu. Nec est impossibile uotū illud seruare,
quod tot Milia Monachorū & Monialium per tot sæcula
seruarunt. Omnia enim poterunt in eo qui eos cōfortabat
Phil. 4. Quin etiā Iudæi Essæi, teste Iosepho, & uirgines ue-

Iosephus de
bello Iudæi-
co lib. 2. c. 2.

stales multiq; Gentiliū sacerdotes & flamines perpetuā pro-
fessi fuerunt cōtinentiā, Quāto magis possibile est hoc Chri-
stianis, per fidem & gratiam Dei; Credenti em̄ omnia sunt
possibilia

possibilia Mar. 9. & continentia petentibus dat Deus Sap. 8. falsum est autem, quod aiunt, libertatem coniugij scripturam concedere contra uotum, eamque tempore Niceni Concilij in Ecclesia fuisse.

Nunquam enim probare poterunt, tempore illius Concilij licuisse ulli sacerdoti Monachoue aut Moniali coniugium inire, Quandoquidem & Apostolorum Canones non omnibus clericis permiserunt nubere, sed his tantum qui in minoribus erant constituti ordinibus. Ceterum Pauli uerbum, Melius est nubere quam uri, aliud habet sensum quam ipsi putant, Non enim statim uritur, quem stimulus carnis uexat, sed qui temptatione vincitur, & concupiscentiae consentit, Iuxta illud Iacob. 1. Vnusquisque uero tentatur a concupiscentia sua, abstractus & illectus, Deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum. At Paulo, cum uexaretur illo carnis stimulo dictum est, sufficit tibi gratia mea 2. Cor. 12. Hoc & unicuique Ecclesiastico dici posset, si forti animo contra tentationes carni resisteret.

Christiana libertas, Hanc duplicem petunt, in ritibus & VI. in cibis, ut tollant per hoc omnem Ecclesiae statuendi ac prohibendi auctoritatem, At hoc est contra omnem scripturam, Christus iubet audire Ecclesiam Matth. 18. Praelatos, Lucæ 10. Paulus Presbyteros & praepositos 1. Thessa. 5. Heb. 13. Apostoli praeceperunt abstinere a sanguine & suffocato Act. 15. Paulus iussit tacere mulieres in Ecclesia & uelatas esse, et alij multi statuerunt multa quae ad pietatem & Dei cultum deferuire uisa sunt, Non est igitur haec Romano Pontifici & Concilijs tollenda auctoritas praecipienda ea quae ad populi aedificationem faciunt. Christiana enim libertas liberat a peccato & a seruitute Diaboli Ioannis octauo, & Romanorum sexto, Non autem a iugo praeepti, quod suaue uocat

Tt 2 ipse

Monachis
coniugium ini-
re nunquam
licuit.

Potestas Ec-
clesiae in sta-
tuendo & p-
hibendo.
1. Cor. 14

ipse dominus Matth. 11. Ait enim Iohan. 13. Hoc est praeceptum meum, ut diligatis inuicem.

Verba. Lut. Et Lutherus olim in sermone de indulgentiis dixit, quanto plus est praecepti, tanto maior securitas & plus meriti. Et super decalogum scribens, docebat, non esse bonum, sine praeceptis esse, allegans illud Iud. ultimo. In diebus illis non erat Rex in Israel, sed unusquisque faciebat quod sibi rectum uidebatur. Hoc autem dicebat Lutherus non esse bonum.

DOMINI LAZARI BAIPHII ORATORIS Regis Franciæ sententia, ex eius oratione ad Status Imperij habita, Considerata Haganæ, 16. Iulij 1540.

Primogenitura nominis Regis Franciæ. Christianissimus Rex, Cum intellexisset diem, ad sedandas Germaniæ controuersias, Spiræ fuisse indicatam, moxque iustis de causis hic, ut omnia ad pacem & tranquillitatem deducerentur, memor primæ genituræ nominis sui, statuit nos suo nomine interesse. Accessit ad hoc hortatio Imperatoris Caroli (quem honoris causa nominamus) perpetuo foedere & amicitia Christianissimo Regi coniuncti, qui (ut quem suo nomine deputeret) amice et flagitauit, Rex itaque Christianissimus, nos huc sui uice transmittendum statuit, in primisq; uobis pariter omnibus salutem & felicitatem per nos ex animo precatur.

Sententia Regis Franciæ Contra Protestantos. Cæterum, quod ad negotium cum his, quos Protestantes uocant, attinet, Regi Christianissimo nullo pacto consultum uidetur, ut in controuersiam per Germanos trahi debeat id, quod multis iam ante actis sæculis ueterum probatissima dogmata sequentibus signis & miraculis in hunc usque diem nobis tradiderunt. Cum ueteres, doctrina, probitate

tate ac autoritate, longe nos antecesserint.

At si qui adsunt (quos abusus uocant) Quorum non
 nullos inter nostri ordinis homines esse, inficias non imus, Vt tollantur
Abusus,
 in hoc ut Christianissimus Rex egregiam suam & debitam
 uoluntatem demonstret, pollicetur omnem operam suam
 & studium eo collaturum, ut in primis summum Pontifi-
 cem uti fidelis exoret, ut Rex sui nominis moneat, suadeat
 & hortetur, ut primo quoque tempore abusus tollantur, in
 meliusque emendanda refoventur. Nec ueretur, quin sua
 sanctitas ad hoc sese facilem prebeat. Hocque medio arbi-
 tratur Christi religionem inconcussam fore, quæ ut Chris-
 sti tunica unita esse debet, simulque Rex Christianissimus
 pollicetur Germaniæ unitatem, omni diligentia & opera
 procuraturum. Ad hoc enim multis de causis tenetur. Pri-
 mogenitura namque Christianissimi nominis sui hortatur
 simul & origo, quàm ex Germanis, non sine animi hila-
 ritate, deduxisse gaudet. Religionem itaque permas-
 nus sibi à patrib. traditâ, cōseruandâ, & uestrâ
 omnium emolumētum ac decorem pro-
 mouendum, debens ac lu-
 bens pollicetur.

Tr 3

MISCEL

MISCELLANEO²

RVM LIBRI TERTII

Tractatus Sextus.

CERTAE EX REGNO ANGLIAE

Nouitates. Anno Domini 1540.

SENATVSCONSULTVM PRO VA-
riarum opinionum abolitione in aliquot suis partibus,
Christianam religionem concernens.

Concordia
in religione

Quum excellentissima Regia Maiestas sit
diuino iure huius Vniuersalis Ecclesie &
Cōgregationis Anglicane immediate sub
Deo supremum Caput, omni suo, ad ean-
dem ecclesiam et congregationē Anglicā
nam, in sincera & consonanti Religionis
Christianę doctrina incolumnem seruandam, adhibito stu-
dio, In sanctam memoriam suā uocās tam magnam quies
tamq; securitatem, foelix incrementum, aliq; bona infinita
quę ex opinionum concordia, cōsonantia, & unitate semp
sunt orta, Quā rursus multipharā pericula, mala & in-
commoda, quę superioribus temporibus in multis locis ac
patrijs, animorum ac opinionū uarietas, maxime in his quę
ad Religionem Christianam pertinent, inuexit. Nihilque
magis sibi sollicitudini & curę habens, quā in his quę ad
Christianam religionem pertinent, firmam concordiam &
consonantiam constabilire, eamq; sic constabilitam in ho-
riorem principaliter cunctipotentis Dei, qui omnis cons-
cordię uerus author est & fons perennis, Consequenter au-
tem in utilitatem suę Maiestatis Regni, omnium subdito-
rum,

rum, aliorumq; quos Regno suo donauit, Ad hanc, inquã, Christianę religionis concordiam constabiliendam, diuersis urgentissimisq; ex causis in hunc diem iussit senatum cogi, pariterque omnium Archiepiscoporum, Episcoporum, aliorumq; Ecclesiasticorum, quos Doctrina celebris commendaui, synodum & conuentum fieri.

In hoc Senatu, Synodo, & Conuentu aliquot articuli ac questiones, quę ad Christianã religionem pertinent, pponēbatur. In primis, Vtrũ in beatissimo altaris sacramēto post consecrationē materia panis & uini remanet. Secundo. An iure diuino necesse sit, ut oēs homines promiscue communiscent sub utraq; specie. Tertio, Vtrum sacerdotes, id est homines dedicati per sacerdotium Deo, possint iure diuino, posteaq; sacris initiati sunt, uxores ducere. Quarto. Vtrũ uota castitatis siue uiduitatis, non temere facta Deo per uirum siue foeminam, iure diuino sunt obseruanda. Quinto, Vtrum priuatę missę iuri diuino quadrant, & in Ecclesia ac congregatione Anglicana sunt celebrandę, tanq; res, ex quibus probi Christiani possint simul & diuinam consolationem & salutaria beneficia recipere. Sexto. Vtrum auricularis cōfessio in Ecclesia necesse retinenda ac exercenda sit.

Sex Quęstiones in causa Religionis.

Regia Maiestas prudenter secum reputans animaduertensq; inualescentibus uarijs de ijs articulis opinionibus ac iudicijs, magnam discordiã tam inter Ecclesiasticos sui Regni, quàm etiam sæculares unice dilectos sibi subditos ortã esse, magna spe et fiducia ductus, habita semel horũ articulo rũ matura decisione, concordia inter unice dilectos sibi subditos coalescere. Non solum Archiepiscopis ac Episcopis alijsque Cleri sui eruditis, hos articulos disputandi deque ijs bene deliberandi prouinciã dedit, ac deliberatas super iam dictis Articulis illorum opiniones in medium proferens

Matura Cōsultatio super ijs Quęstionibus.

proferri ab omnibus cognoscendas iussit, Verum etiam humanissime in Regali persona, in Senatum suum supremum descendere dignatus est, ibique Princeps prudentissimus iuxta ac eruditissimus, reconditam quandam eruditionem de his articulis ac controuersijs ad concordiam reconcinnandam deprompsit. Tandem post longam super his articulis deliberationem, post consultationes plurimas, post denique argumenta ultro citroque infinita connexa, omnium tam Regiæ Maiestatis, quam utriusque Senatorij Ordinis ac plebis in hunc Senatū coactę, summo consensu fuit & est resolutū, decisum ac statutū, eo modo ac forma qua sequitur.

Sex Conclusiões Catholice.

In primis. In beatissimo altaris sacramento, per uirtutem & efficaciam potentissimi uerbi Christi, simul atque illud sacerdos ore loquutus fuerit, sub forma panis & uini naturale corpus & sanguinem dominicum, conceptum ex Maria uirgine, realiter adesse, Et post consecrationem nullam aut panis aut uini, aut aliamquam Christi, Dei & hominis, remanere substantiam. Secundo, Communicare sub utraque specie, non est omnibus hominibus iure diuino necesse ad salutem, Credendumque est & non dubitandum, quoniam in carne sub specie panis sit uerus sanguis, & cum sanguine sub specie uini sit uera caro tam diuissim quam coniunctim.

Tertio. Sacerdotes, postquam sacris initiati sunt, iure diuino non possunt uxores ducere. Quarto. Vota castitatis siue uirginitatis, à uiro foeminaue non temere facta Deo, iure diuino sunt obseruanda, Christianique populi libertate quadam eos priuant, qua nisi uouissent, potuissent uti frui.

Quinto. Missas priuatas in hac Regis Anglicana Ecclesia ac congregatione, admitti ac celebrari, simul & bonum & necessarium est, Per quas probi Christiani, quorum uita respondet pariter & bona & diuina solatia & beneficia inde

recipi

recipiunt, missasq; celebrari iuri diuino quadrat.

Sexto, expedit necesseq; est auricularem confessionem retineri in Ecclesia Dei.

Regiæ Maiestati tam pio affectu tã diuino studio, tan- Cõprobatae
tis rationibus supradictorum articulorum decisiones excu- generaliter
tiẽti, obsequentissime ac maxime morigeri eius subditi, Or ab omnibus
do senatorius uterq; plebs in hunc Senatum coacta, omnes iste cõclusio
non solum gratias immortales agunt, seseq; ut Deum Opti
mum Maximũq; assiduus precibus, pro conseruando in mul
tos annos Regalis Maiestatis suæ statu interpellari, obno
xios esse agnoscunt, Verum etiã cupientes diuinum Regis
conatum bonum sortiri effectum, adeoq; constabiliri, Vt pri
mum in Dei honorem, consequenter autem in totius regni
uergat utilitatem, supplices abs rege contenderunt supra dic
torum articulorum decisiones huius præsentis senatus au
thoritate confirmari ac muniri.

Quo circa Regiæ Maiest. autoritate, ac summo utriusq; Senatufcõ
ordinis senatorij plebisq; in hũc Senatũ coactę consensu, in sultũ ab om
hunc modum, qui sequitur, latum est senatus cõsultum. nibus Reg
ni ordinib.

Qui uel in hoc regno Angliæ, uel in alio quouis Regiæ appbatum.
Maiestatis dominio, post XII. diem Iulij, qui proxime se De Sacramẽ
quetur, uerbo, scripto, prælo, ficticijs characteribus aut alio to Eucharis
quouis modo, publice concionantur, docent, dicunt, affir- stia.
mant, declarant, disputant aut ratiocinãtur, in beato sacra
mento altaris sub specie panis & uini, post eius consecratio
nem, naturale corpus & sanguinem saluatoris nostri Iesu
Christi, conceptum ex Mariã uirgine, realiter non adesse.
Qui post eius consecrationem aliquam substantiam panis
& uini, aut aliam substantiam quã Christi Dei & hominis
remanere, Qui post diẽ supra præfixum, publicãt, cõcionãt,
docent, dicunt, affirmãt in carne sub specie panis nõ esse ue

V u rum

rum sanguinē Christi, aut cum sanguine sub specie uini non esse uerā carnem Christi tā diuīsim quā cōiunctim, Aut docent, cōcionant, declarant, aut affirmant dictū sacramentū aliū esse substantiā quam supra demonstratum est. Aut aliquo pacto contemnunt aut uituperant beatū sacramentū altaris, Tam principalis reus, quā alij subsidiarij, & qui consilio aut re eum iuuerint, ij omnes, posteaquam ea forma iuris, quę infra sequitur, de illius ac illorum malicia constiterit habebuntur hæretici, omneq; huiusmodi maleficiū censetur hæresis. Huius hæresis cōdemnati, igne uitæ amissionem sustinebūt, reiectis omnibus abiurationis Cleri aut Asyli beneficijs, bonaq; damnatorum, tam mobilia quam immobilia omnia conferentur in fiscum, quæ tempore huius aut post delicti commissi possidebant per se uel per alios, ut in crimine læsæ Maiestatis.

Contra cō-
munionem
sub utraq;
specie.

Præterea, Qui post iam dictum XII. diem Iulij publice cōcionat apud regis subditos, Qui docet in aliqua uniuerſa li schola, Qui apud aliquē cōuentū populi uerba facit, Qui in ius uocatus, ea forma iuris quæ infra declarabitur, pertinaciter obfirmatoq; animo ac opinione sustinet aut defendit Cōmunionē beati sacramenti altaris, in utraq; specie, id est, sub figura panis & uini, necessariā esse ad salutē animæ,

Contra con-
iugiu sacer-
dotum.

Oportereq; iam dictum sacramentū alicui sub utraq; specie dari ac ministrari quā sacerdotibus missam celebrantibus, beatumq; sacramentū altaris consecrantibus, Qui cōcionat docet, declarat, affirmat, aliquem, posteaq; sacris initiatus sit (ut supra demonstratum est) posse uxorem ducere. Qui

Pro priuatis
Missis et pro
Cōfessione
auriculari
ac p uotis.

sustinet uirū aut fœminā, qui quęue non temere uotum castitatis uel uiduitatis iam promisit, uel in posterū promittet, posse uxorem ducere, aut uiro nubere. Qui priuatas missas improbat, easq; nō laudabiles nec in hoc regno celebrandas

nec

nec iuri diuino consonas sustinet. Qui auricularē confessio-
nem inutilem nec necessariam esse in Ecclesia Dei defendit.
Aut si sacerdos uir aut foemina post iam dictū diem Iulij,
qui consulto iam uouerit, aut post iam dictum diem uota ca-
stitatis uel uiduitatis uouet, uxore duxerit aut uiro nupserit
Aut quid licitum esse defenderit, aut matrimonium in huius
modi uoto obstrictos contraxerit, Est & erit fur iudicandus.

Rei huius criminis ea forma iuris, quæ infra sequitur,
conuicti ac condemnati, eas poenas patientur, quas furto ir-
rogari, legibus ac cōsuetudine receptum est, reiectis omni-
bus Cleri abiurationis aut Asyli priuilegijs, bonaq; eorum,
ut in casibus furti, in fiscum conferentur, iusq; bona illorū
damnatorum ecclesiastica alijs conferendi ad collatores redi-
bit, perinde ac si uita defuncti essent.

Quæ sequuntur, pertinent ad executionem eorum quæ
supra constituta sunt.

Et ut ea, quæ supra constituta sunt, effectum suum for-
tiantur, simul atq; XII. dies Iulij elapsus fuerit, uarie delega-
tiones in omnes huius regni & Vuallia comitatus, omniaq; Magistratus
ad exequen-
das prædis-
ctas Conclu-
siones.
alia loca Regi subdita transmittentur, Iudicesq; delegatie-
runt Archiepiscopi, Episcopi, Illorum Cancellarij, Officia-
les, quos Regi uisum erit nominare. Aut subdelegati ab ijs,
quibus Rex subdelegandi potestatem dedit. Archiepiscopus,
Episcopus, Cancellarius, Officiales, aliq; Iudices de-
legati, Aut ex ijs tres, Ita tamen ut illorum unus sit Ar-
chiepiscopus, Episcopus, Cancellarius, aut Officiālis,
intra territorium suæ delegationis, quater aut sæpius
in anno, pro tribunali sedebunt, huiusq; senatusconsul-
ti autoritate de omnibus & singulis hæresibus, furtis,
cōtumacia, alijsque criminibus, quæ supra demonstrata sunt,
perpetratis intra fines suæ delegationis per modū accusandi,

Vu 2 denun

denunciandi, ita tamen, ut duo accusatores sint omni exceptione maiores ac inquirendi XII. hominum iuramento plenam habebunt cognoscendi potestatem. Et omnis huiusmodi accusatio & denunciatio, factum, nomen, cognomen, domicilium Reipublicæ, diemque et annum, locum, territorium, ubi & quando huiusmodi crimina erant commissæ, continens, eiusdem erit efficacitæ in iudicio, ac si exhibita fuissent per Verdit, id est, ueridictionem duodecim hominum.

Verdit.

Qualis contra reos Iudicij processus
Præterea omnes Archiepiscopi, Episcopi, illorum Cancellarii, Officiales, Archidiaconi, alijque Ordinarii, qui in hoc regno aut in Vuallia aut alijs Regis dominijs, Ecclesiasticam aliquam peculiarē Iurisdictionem habent, possunt in uim huius senatusconsulti, de omnibus, quæ supra commemorata sunt, criminibus, intra fines sui territorij, per modum inquirendi, denunciandi, accusandi, tam solenni Iudiciali more, quam summarie & de plano cognoscere. Talisque accusatio aut denunciatio Ordinarijs territorij iudicibus facta, non minoris erit roboris, quam si exhibita fuisset iusticiarijs pacis solenniter pro tribunali sedentibus.

Iudicum potestas.

Iusticiarij pacis solenni conuentu pro tribunali sedentes, Cæteri que pedanei, iudices, huius senatusconsulti auctoritate eandem habebunt XII. hominum iuramenta de omnibus quæ supra commemorata sunt, criminibus intra fines sui territorij delegationisque perpetratis, inquirendi potestatem. Præterea iudices delegati, Ordinarii, alijque ad quos horum criminum cognitio spectabit, accusatores diligenter interrogabunt de alijs testibus, qui delicto commissæ, iamque in iudiciū producti, interfuerunt, alijque ad quos noticia delicti puenit.

Sisti iudicio.

Habent quoque ij, apud quos crimen denunciatur, potestatem obligandi denunciatores, aliosque ad quos criminis noticia deuenerit

uenit, sub pœna Quinq;librarum in euentum contumaciæ
à fisco exigenda, illo die se iudicio sistere, quo Iudices pro
tribunali sedētes de hoc crimine cognoscēt. Et is apud quos
reus horum criminum defertur, intra Vicesimū diem post
factam denunciationem tenetur membrano scripto sigill
lo suo munito, horum criminum delegatos Iudices aut illos
rum unum, in cuius territorio denunciatum crimen dicitur
commissum, huius denunciationis certiore reddere, & ne
negligentia eius, qui Iudicem delegatum tempestiue huius de
nunciationis non solenniter commonefecerit, X. librarum
multa punietur. Præterea Iudices Delegati, aut ad minus
illorum tres, ut supra demonstratum est, in huius senatus
consulti ac delegati muneris uim, eo modo possunt proces
dere aduersus horum criminum latentes reos, quo legibus
et consuetudine receptum est, in casibus furti procedi, hūc
que processum habere locum tam intra fines sui territorij,
quā in omnibus alijs locis regni, Vuallia, alijsque Regis
dominijs.

Sed si Reus iudicio se sistit, huius senatusconsulti de In reum pos
legati que muneris autoritate habebant Iudices Delegati testas definiē
plenam de causa cognoscendi, eamq; legibus huius regni ac di.
hoc senatusconsulto definiendi potestatem. Præterea, hoc
senatusconsulto constitutum est, ut Iudices delegati, simul
atque reus aliquis denunciatur, diligenter curabunt illum
apprehendi, apprehensumq; in carcerem conijcere potes
tatem habebunt. Et Iudices Delegati, aut duo illorum con
iunctim, cautionem fideiussoriam de iudicio sisti à reo acci
pere possunt, Præterea. Si quis Iudicum delegatorum, ali
cuius horum criminū defertur, cogetur secundum huius se
natusconsulti formam, abdicato delegationis munere, co
ram ijs Iudicibus, quos ad hoc Rex constituet, causam di
cere.

Si Iudex res
us fiat.

cere. Præterea, hoc senatusconsulto Reo, in XII. Homines quorum Verdit, Id est Veridictione aut stet aut cadat, calūniæ & inimicitiarum nulla competet exceptio. Præterea, omnium causarum ex his criminibus descendendum, reiectis omnibus exceptionibus dilatorijs, quæ illorum cognitio nem differrent, ad Iudices delegatos statim cognitio pertinet, easq; XII. Hominum uerdit, hoc est Veridictione, sine aliqua dilatio terminabitur, Præterea, hoc senatusconsulto constitutum est, ut omnes qui exequendis suis præsumunt, qui custodiam carceris agunt, bona fide ac diligenter omnibus Iudicum delegatorum mandatis obtemperent, illorumque decreta executioni mandent, Præterea hoc senatusconsulto constitutum est, Vt Iudices delegati simul atq; certiores fiunt de delegationis munere, diligenter ea quæ sunt illius muneris curabunt, Et priusquam illius exercitio se immiscant, coram Cancellario Angliæ, aut alio, cui iamdictus Cancellarius per rescriptum Regis, cui nomen est, De dimus potestatem, munus accipiendi Iuramenti delegauerit, iurabunt, Tenor Iuramenti sequitur.

Constitutio
de custodia
reorum.

Iuramenti
forma quæ
iudicibus de
fertur.

Cura de libris
imprimendis.

Tu iurabis, ita tua doctrina, ingenio & potestate fideq; bona, munus tibi à Rege delegatum, ad coercendos hæreticos aliosque maleficos introductum, absque aliquo favore, affectu, corruptela, metu, dolore exercere, ut te Deus cum omnibus sanctis suis adiuvet. Et si Iudices delegati Iuramentum præstare nolunt, aut ne præstent ultro se absentant, X. Marcis legalis monetæ mulctentur suspecti. Præterea hoc senatusconsulto constitutum est, Vt omnes ac singuli Delegati Iudices omnes libros, qui in hoc regno Angliæ alijsque Regiæ dominijs imprimuntur, In quibus aliquid huic senatusconsulto repugnans aut dissonum erit, in eorum custodiam suscipiant, Iudicesque delegati, aut illorum

illorum tres coniunctim, illos libros aut igne aut alio pacto, pro ut bonum illis uisum erit, consument. Transscripta sunt hæc Hagenoia VI. Iulij 1540.

MISCELLANEO

RVM LIBRI TERTII

Tractatus Septimus.

CATALOGVS HAERETICORVM HV
ius Temporis Ex Edicto Cæsareo ad Flandren
ses Anno 1540.

Os igitur ea consyderantes, cupimus, Permanens
dum in fide
Catholica.
omni cum potentia nostra extirpare atque delere supra scriptas damnatas sectas, Suermeritates, & hæreses, & subditos nostros conseruare in timore Dei, in sancta Catholica fide, & in obædientia matris nostræ sanctæ Ecclesiæ, Nos itaque maturo ac bene deliberato consilio, atque etiam cum consilio & consensu Charæ sororis nostræ Dominæ Mariæ Reginæ Douagiere, Vngariæ, & Bohemiæ &c. Regentis & Gubernantis in terris nostris huc uersus, Et similiter cum supremo Consilio nostro & sententia ordinauimus & statuimus, Ordinamus & statuimus pro Edicto & perpetua lege, ut sequitur.

Primum, Vt nemo, cuiuscumque status aut conditionis fuerit, posse debeat apud se habere, uendere, portare, Doctrina
prohibita.
dare,

Catalogus
Hæreticorū.

dare, legere, prædicare, docere, tolerare, defendere, impartiri aut disputare, siue occulte, siue manifeste, de doctrina de scriptis & libris, quos fecerunt aut facere poterunt Martinus Lutherus, Iohannes Vuicleph, Iohannes Hus, Marsilius de Padua, Icolampadius, Vlricus Zuinglius, Philippus Melanchthon, Franciscus Lamperti, Iohannes Pomeranus, Otto Brunfelsius, Iustus Jonas, Ioannes Pupuri & Gorcianus, aut alij autores de eorum secta, Similiter & omnes alia secta ab Ecclesia reprobata. Neq; etiam doctrinas ab eorum adherentibus, fautoribus & foederatis.

Libri prohibiti.

Neq; etiam noua Testamenta, Impressa apud Adrianū de Bergis, Christophorum de Remunda, Ioannem Zell, Phrases scripturæ diuinæ, Interpretationem nominum Chaldeorum, Epitomen Topographicam Vadiani, Paralipomena rerum memorabilium, historiam de Germanorum origine, Commentaria in Pithagoræ Poëma, Commentaria in Physicam Aristotelis per Velcurionem, Eobani Hessi opera, Dominicas preces Griphij, Methodus in præcipuos scripturæ diuinæ locos, Erasmi Sarcerij Catechismus, Scholia eiusdem in Euangelium Matthæi Marci & Lucæ, Postillam eiusdem in Euangelia Dominicalia per totum annum, Item de ratione discendæ Theologiæ, de instituenda uita & moribus corrigendis, Parenesis Christophori Hegendorfini, Eiusdem Christianam institutionem studiosæ iuuentutis cum expositione Orationis Dominicæ, Philippi Melanchthonis Epitomen Chronicarum latinam & Germanicam, Annotationes Sebastiani Munsteri, in Euangelium secundum Matthæum, & Comædias, quæ nuper actæ sunt in urbe nostra Gandauo, per XIX. Cameras Rhetoricæ, quæ factæ sunt super hanc quæstionem. Quid morienti homini maximum sit solatium,

cium, Et similiter omnes alios libros qui intra XVIII. annos impressi sunt, & nomen impressoris, Autoris, temporis & loci non habent, Neq; ullum nouum Testamentum, Euangelia, Epistolas, Prophetias aut alios libros, In Gallica aut Flandrica lingua, quæ habent præfationes & prologos postillas aut glosas quæ Suermericâ doctrinâ sapiunt cōtrariâ sanctę fidei nostrę, sacramentis dei & ecclesię præceptis.

Neq; item picturas habere aut depingi facere, aut apud se retinere ullas imagines aut scādalosas alioqui figuras de uirgine Maria aut de sanctis qui ab Ecclesia Canonizati sunt, aut frangere & abolere Imagines, quæ ad honorem & memoriam sanctorū factæ sunt aut fieri debent, Et si quis eiusmodi libros apud se habeat, ut confestim comburat, sub pœnis (si quis comperiat contra ulla supra scripta puncta fecisse) declarandis & exequendis, nempe uiros gladio feriendo, Mulieres uiuas defodiendas esse, si modo errores suos tolerare aut defendere nolint. Si autem in erroribus & hæresibus perseverare uelint, igne ad mortem adigendi sunt,

Contra im-
pías & scan-
dalosas pic-
turas.

& omnis eorum substantia fisco nostro applicanda est.

Exscripta Hagenciæ Anno 1540. Die 10. Iulij.

Xx

MISCEL

MISCELLANEO

RVM LIBRI TERTII

Tractatus Octauus.

CONFESSIO BVCERI ET

aliorum facta Vuittenbergæ in ædibus Luthes

ri XXIII. Maij, Anno

M.D. XXXVI.

Ex autogra
pho Philip.
Mel. Hage
noia 8. Iulij,
1540.

Cōfessio de
Eucharistia.

Hec omnia
sine scriptu
ris dicuntur,
& humana
commenta
sunt.

Vdiuimus D. Bucerum, explicantem suā
& aliorum, qui una adfuerunt, sententiā de
sacramento Corporis & sanguinis domini
hoc modo. Confitentur iuxta uerba le
næi cōstare Eucharistiam duabus rebus,
terrena & cōlesti. Itaq; sentiunt & docēt,
cum pane & uino uere & substantialiter adesse, exhiberi &
sumi corpus Christi & sanguinem. Et quanquam negant
fieri transubstantiationē, nec sentiunt fieri localem inclusio
nem in pane, aut durabilem aliquam coniunctionem extra
usum sacramenti, tamen cōcedunt, sacramentali unione pa
nem esse corpus Christi, hoc est, sentiunt porrecto pane si
mul adesse et uere exhiberi corpus Christi, Nam extra usum
cum adseruatur in pixide, aut ostenditur in processionibus,
ut fit à Papistis, sentiunt, non adesse corpus Christi. De
inde hanc institutionem sacramenti sentiunt ualere in eccle
sia, nec pendere ex dignitate ministri aut sumentis. Quare
sicut Paulus ait etiam indignos manducare.

Ita sentiunt porrigi uere corpus & sanguinem dñi etiam
indignis & indignos sumere, ubi seruant uerba & institutio
Christi

Christi, sed tales sumunt ad iudicium, ut Paulus ait, quia ab utuntur sacramento, cum sine poenitentia & fide eo utantur. Ideo enim propositum, ut testetur illis applicari beneficia Christi, & fieri eos membra Christi, & abluere sanguine Christi, qui agunt poenitentiam, & erigunt se fide in Christum. Cum autem pauci conuenerimus, et opus sit utrinque, hanc rem ad alios concionatores & superiores referre, nondum licet nobis de concordia pacisci, priusquam ad alios retulerimus. Cum autem confiteantur omnes, se iuxta Confessionem & Apologiam Principum Evangelium profitentium, in omnibus articulis sentire et docere uelle, maxime cupimus sarciri & constitui concordiam, & spes est nobis, si reliqui utrinque ita consenserint, solam futuram esse concordiam.

Subscripserunt.

D. Vuolfgangus Capito.

M. Martinus Bucerus.

Martinus Frechus.

Iacobus Ortherus.

Bonifacius Lycostus. } Aug.

Vuolfgangus Mus. }

Geruasius scholasticus Mem.

Ioannes Bernardi Franfor.

Marti. Germani Francfor.

Martinus Lutherus.

Casparus Creutzinger.

Ioannes Bugenhagius

Pomeranus.

Philippus Melanch.

Iustus Menius Isenaten.

Fridericus Myco. Gotensis.

Mattheus Albert. } Reutlin.

Ioan. Schnadin. }

DE BAPTISMO.

DE Baptismo infantium omnes sine ulla dubitatione consenserunt, quod necesse sit infantes baptizari. Cum enim promissio salutis pertineat etiam ad infantes, & pertineat non ad illos qui sunt extra ecclesiam, necesse est eam applicare infantibus.

X x 2 bus

bus per ministerium, & adiungere eas membris Ecclesiae, Cumq; de talibus infantibus, qui sunt in Ecclesia, dictum sit, Non est uoluntas patris, ut pereat unus ex illis, Constat infantibus per Baptismum contingere remissionem peccati originalis, & donationem spiritus sancti, qui in eis efficax est pro ipsorum modo.

Quaestio de infantib. De qua fabulatur sine scripturis, contra uirtutem Baptismi à deo institutam.

Reijcimus enim errorem illorum, qui imaginantur infantes placere Deo & saluos fieri sine actione aliqua Dei, Cum Christus clare dicat, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto non potest &c. Etsi igitur nos non intelligimus qualis sit in infantibus, tamen certum est in eis novos & sanctos motus effici, Sicut & in Iohanne in utero noui motus fiebant. Nam etiamsi non est imaginandum, quod infantes intelligant, tamen illi motus et inclinationes ad credendum Christo & diligendum Deum sunt aliquo modo similes motibus fidei & dilectionis, Hæc dicimus, cum infantes fidem habere dicimus, Ideo enim sic loquimur, ut intelligi possit, quod infantes non fiant salui & sancti sine actione diuina in ipsis. Quanquam igitur mos est alicubi, ut certis diebus publice administretur Baptismus, tamen docendi sunt homines, si quid periculi est uitæ infantium, ut eos interim baptizari curent, & ministri debent talibus impartiri.

Subscriperunt qui supra.

DE ABSOLUTIONE.

Et hic sine scripturis colloquium faciunt ex hominibus seu confessione peccatorum,

DE absolutione optant omnes, ut in Ecclesia etiam priuata absolutio conseruetur, & propter consolationem conscientiarum, & quod ualde utilis est Ecclesiae disciplina illa, In qua priuatim audiuntur homines, ut imperiti erudiri possint. Nam pfecto tali colloquio & examine opus est rudioribus. Neq; ideo uetus confessio & enumeratio delictorum probanda aut requirenda est, sed colloquium illud propter

ter absolutionem & institutionem conseruetur. Id, qui supra subscripserunt.

*QVATENVS AD MAGISTRATUS Ciuilis officium pertineat abdlere
impios cultus.*

DE officio ministrorum Euangelij certum est, qd tantū uerbo, hoc est, docendo, debeant reprehendere impios cultus, & proponere pios cultus, Nec debent ministri Euangelij ulla ui corporali prohibere impios cultus, sicut Paulus ait. Arma militiæ nostræ non sunt corporalia. Imo nec magistratus Ciuilis debet ritus mutare, priusq; populo tradita sit pia doctrina, quia mutatio sine doctrina non prodest conscientijs, imo potius perturbat & conscientias et respub. Quare ante mutationem docendi sunt homines, Vbi autem populus iam audiuit piā doctrinā, Ibi quæritur de officio Magistratus, Et de hoc officio debent ministri Euangelij docere pios Magistratus, sicut de cæteris bonis operibus homines in qualibet uocatione doceri debent. Iuxta illud. Omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est &c. ad omne opus bonum. Quare hic disputandum est, quid ad officium Magistratus pertineat, & quatenus debeat Magistratus impios cultus tollere. Respondeo igitur, Pertinet ad officium Magistratus prohibere impios cultus, sed tamen in ijs ecclesijs, quæ ad ipsius dominium & ius patronatus pertinent, non in alienis dominijs & alieno iure patronatus &c. Prior pars non est dubia, quod Magistratus in Ecclesijs pertinentibus ad suum dominium aut ius patronatus, debeat prohibere impios cultus, & restituere pios. Nam secundum præceptum Decalogi iubet

prohibere & punire blasphemias, pertinet autem hoc præceptum etiam ad magistratum, ut in sua uocatione prohibeat blasphemias, & Magistratus custos esse debet non tantum secundæ tabulæ, sed etiam primæ, quod ad externam disciplinam attinet. Constat autem impia dogmata & impios cultus blasphemias esse, Quare non dubium est, quin magistratus debeat prohibere falsam doctrinā & impios cultus. Sed hæc pars non habet magnam controuersiam. Illud disputatur, ubi Magistratus debeat uti officio suo.

At uane las
titant pleris
que se in ter
ris suis plenā
habere pote
statem tam
Papalem q̃
Imperialem.

De hac parte respōdeo, ut de cæteris quæ ad officium Magistratus pertinent, ut in alijs casibus, ita & in hoc negotio Magistratus non debet irrumperere in aliena dominia, sed tantum uti officio suo intra suum dominium. Quia Petrus uerat inuadere aliena officia, & Paulus iubet unumquemque suæ uocationi inseruire. Et Euangelium prohibet seditiones. Hoc ē, phibet arma capere, aut uim corporalem exercere aduersus alienos prætextu Euangelij. Quare non debent Magistratus Christiani exercere suum officium in alienis dominijs, sed suis. Certe prætextu Euangelij irrumperere in aliena dominia, & uti ui corporali in alieno, pugnat cum Euangelio, quia Euangelium prohibet seditiones, ut dictum est. Vt igitur nulli Principi, prætextu Euangelij licet occupare dominia uicini principis, aut in eius dominio aliquid constituere, Ita nec Ciuitatibus licet occupare Ecclesias illas, quarum dominium & ius patronatus prorsus nihil pertinet ad ipsas ciuitates, sed immediatè

Quo autem
iure secludis
tur authori
tas Ro. Pō

te pertinet ad Cæsarem. Nunc enim secludenda est in hac disputatione autoritas Ro. Pontificis, qua seclusa, si talis Ecclesia Cathedralis uacua fuerit, constat eam futuram simpliciter Cæsaris, & non Ciuitatis. Ergo dominium talium Ecclesiarum seu ius patronatus pertinet ad Cæsarem, & nō ad ipsas

ipsas Ciuitates. Hæc igitur ratio est nostræ sententiæ. Nulli licet irrumperere in aliena dominia. Magistratus, cum officium suum uolunt exercere in Ecclesijs illis Cathedralibus, exercent potestatem suam in alieno dominio, Ergo exercent potestatem suam, ubi non opus est. In hoc argumento intelligimus maiorem propositionem concedi ab omnibus, sed negari minorem. Contendunt enim Ciuitates habere aliquam superioritatem super illas Ecclesias, quia in ipsis urbibus sitæ sint. In quibus senatus habet merum imperium. Ad hoc respondemus. Quamquam sitæ sint Ecclesiæ istæ in urbibus, tamen non propterea pertinet dominium aut ius patronatus ad urbes, sed immediate ad Cæsarem. Iam enim secluditur autoritas Pontificis. Sicut ipse Cæsar in pacificationibus secludit, cum permittit Principibus, ut in suis dominijs ordinent Ecclesias. Hic enim omittit autoritatem Pontificis, & significat se loqui de his Ecclesijs, quarum dominium aut ius patronatus immediate pertineret ad ipsos Principes, si istæ res non essent sacræ, ut uocantur. Quod autem dominium aut ius patronatus Ecclesiarum Cathedralium non pertineat ad Ciuitates, inde intelligi potest, quia si (ut dixi) fierent uacua, non succederent Ciuitates, sed Cæsar immediate succederet, siue quia fundator est, siue propter alias causas. Quod autem sit ius fundatoris, non est obscurum.

Quamquam igitur fortasse subtiles aliquæ rationes contra hoc excogitari possint, tamen existimamus hanc esse simplicem ueritatem. Et certe sic iudicant omnes status in Imperio quod tales Ecclesiæ non pertineant ad Imperium aut ius patris. Ciuitatum, sicut Parrochiæ fundatæ ab ipsis Ciuitatibus, aut Monasteria à ciuitatibus condita, aut sicut Parrochiæ quas

Plerique de factis irrumperunt, & concianatores eos de hoc non arguunt.

Vnde certum desiniant ius dicium, si qui neque legibus neque Canonicis obediunt.

quas conferant Principes, ad eorum dominium & ius patronatus pertinent. Decet autem nos in his politicis rebus sequi interpretationem ipsorum Principum bene sentientium. Et quia uidetur hæc controuersia habere aliquid ambigui, prodesset, fœderatos habere iustam deliberationem, & adhibitis prudentibus bonis & doctis uiris, statuere, quatenusliceret Magistratibus uti suo officio in talibus casibus, ut certo scirēt singuli, quousq; progrediliceret. Nam propter incertam opinionem non accersendum est certum periculum. Et quàm graue sit conscientijs, sine necessaria causa motibus publicis occasionem præbere, Quam periculosum sit, omnes prudentes norunt. Igitur prodesset, istos fœderatos hanc rem diligenter deliberare.

Nos non disputamus de præteritis factis, Quia enim Cesar concessit qualemcumq; pacem, præterita dissimulat, Sed de futuris disputamus, & de ipso iure. Et in talibus negocijs ambiguis, unde facile possunt exoriri ingentes motus, prodest etiam minus audere, sicut mediocritas in uirtute semper minori numero uicinior est. Et cum ad ministerium Euangelij non pertineat, ut aliqua corporali uti, præcipue decet concionatores de hac re moderate loqui, nec sumere sibi omnino iudicium de rebus politicis, sed etiam audire illorum iudicia qui discrimina dominiorum intelligunt.

De Cathedralium Ecclesiarum domino Pro et contra.

Multa præterea obijciuntur, Primum, de periculis seditionum & alijs. Cum enim relinquuntur in una urbe dissimiles cultus, confirmatur aliquorum pertinacia, existunt factiones & dissensiones. Agnoscimus hæc pericula, sed non concedendum est ius magistratui in alienum, Nec incerta pro certis asseueranda sunt. Et his periculis occurrant Concionatores fideliter docendo.

Secundo, allegant quidam, has Ecclesias habere curam animarum

animarū quæ pertinent ad ciuitatem, sed hinc nondum potest effici, quod dominium templi, aut ius patro. ad ciuitatē pertineat, si ciuitas non uult uti illorum sacerdotum ministerio, quærat alios ministros & alia templa.

Tercio, de protectione allegatur, qd à Senatu defendant illa Collegia, Neq; etiam hinc potest effici, quod ppter ea dominium aut ius patro. pertineat ad ciuitates. Et quanq; nolo subtiliter disputare de hoc iure ptectionis, Certe decet Magistratum cauere, ne ciuibus concedat licentia uim inferēdi iniustam ullis hominibus siue inquilinis siue ciuibus. Et fortassis mandata Cæsaris deberent illos hospites tueri.

Quarto, Donata Ecclesiæ debent usibus eius loci Ecclesiæ relinqui. Hæc templa &c. donata sunt Ecclesijs harū urbium. Ergo urbes possunt, illa transferre p suo iudicio ad meliores usus Ecclesiæ, Respondemus. Et si minor uera esset, tñ talis translatio nō potest fieri contra uoluntatē superioris et ueri dñi, sicut etiā lex delegatis inquit. Deinde hæc fundationes ppienō sunt donatæ ciuitatib. sed sunt peculiararia dominia, sicut ipsi Episcopatus. Et sunt faciæ foundationes nō horum locorū causa, sed ut essent ibi pub. persone seruituræ ad ministratiōi multarum Ecclesiarum, ut in scholis sunt publicæ persone.

Quinto, Si Canonicus aliquis cædē faceret aut stuprū, nonne Senatus, qui solus habet gladiū, deberet eum punire, iuxta scripturā. Ergo ad hunc modū debet phibere & punire blasphemias. Hoc argumentū propter immoderatas libertates speciosum est, sed tamen hæc ratio non efficit, quod necesse sit capere Iurisdictiones ordinarias Collegijs aut Episcopis. Nā Canonicus ille habet suos Iudices, qui si sunt negligentes, tamen sine autoritate superioris Domini, nō sunt occupandę res eorum. Quod uero dicitur, neminem in tali

Yy

ciuitate

Miscell. Lib. III. Tract. VIII.

ciuitate habere ius gladij præter Senatum, non facit ad propositum, quia collegia habent suas Iurisdictiones & poenas. Deinde dissimilitudo est, Aliud est occupare templa & res Cæsaris, aliud est punire aliquā personā in aliq crimine notorio. Item hæc negocia religionis dissimilia sunt notorijs criminibus, quia habet adhuc obscuras & magnas controuersias. Et aliud est modus procedendi de rebus quæ uocantur in dubium, aliud de criminibus notorijs.

Postremo, quanq homines acuti multa in utranq partē disputare possunt, tñ ambigua uitanda sunt, et eligenda certa. Hæc certa sunt, Magistratū debere pios doctores suis populis præficere, & recte ordinare ecclesias, quæ pprie ad suū dominū & Iuspatro. pertinent, satis habebit negocij si hoc fecerit. Alterum ambigū est an debeant ordinare Ecclesias illas Cathedrales, cum non sit certum, pertinere ad ciuitates dominū earum aut Iuspatro. Nec nos uolumus esse auctores incerti et ambigui cōsilij. Non est em accersendū piculū sine certa & necessaria causa. Et hæc regula pia est, & utilis paci publi, ne quis irrumpat in aliena dominia.

Hoc bono animo scripsimus, & rogamus, ut boni consultant lectores. Deinde, si quibus hæc nō satisfaciūt, rogamus ne properent, sed referant hanc tantam rem ad fœderatorum consilium. Est hoc quoq Christianæ mentis, in rebus periculosis libenter explorare consilia prudentum & piorū quia scriptum est, Non innitaris prudentiæ tuæ. Nec satis est in tantis causis habere Laicalia argumenta, sed ad eas adhibenda est singularis prudentia, & earum rerum doctrina quas causa complectitur.

Luther. Creutzinger. Pometanus. Philippus.

MISCEL

MISCELLANEO-

RVM LIBRI TERTII

Tractatus Nonus.

NOVAE OPINIONIS LV.

theranorum, quod dicunt. In hostijs (ut uocant) seu
particulis consecratis, post usum communionis
remanentibus, non remaneat Corpus Do-
mini, Reprobatio per Ioan.
Cochlæum.

QVOD IN PANE ET VINO CONSE-

cratis uere & substantialiter maneat Corpus & san-
guis Christi quā diu integræ & saluæ permanent
species panis & uini, probatur auto-
ritate & ratione.

AUTORITATE SCRIPTURAE ET sanctorum Patrum & Ecclesiæ Catholicæ.

Atth. 26. Mar. 14. Luc. 22. Ait ipse Domi-
nus. Hoc est corpus meum, hic est sanguis
meus noui testamēti. Consistit igit̃ ueritas
& perfectio huius sacramenti in ipsa cons-
secratione, siue usus sumendi assit siue non
assit. Quamprimum enim intentione
consecrandi proferūt̃ur à consecrante ista uerba, uere & sub-
stantialit̃ pficiūt̃ hoc sacramentū, et uere ac substantialiter as-
sunt corpus & sanguis Christi, q̃a uerba illa sunt ip̃siusmet
Yy 2 uerita

ueritatis, quæ mentiri aut falsum dicere non potest, Iohan.
 14. Ego sum uia ueritas & uita. Assunt autem non motu
 locali, nec generatione, nec creatione, sed substantiali trans-
 mutatione seu conuersione substantiæ panis in substantiâ
 corporis Christi, & substantiæ uini in substantiâ sanguinis,
 Corpus enim Christi neq; generatur neq; creatur de nouo,
 nec etiam mouetur de loco cœli ubi sedet ad dextram patris,
 sed idem numero est in cœlo & in altari, licet diuerso modo.
 Quippe in cœlo uisibiliter ac localiter, In altari autem inuisi-
 biliter & sacramentaliter, Et incipiunt ibi esse substantiali-
 ter corpus & sanguis Christi, uirtute uerborû Christi, quia
 ipse dixit & facta sunt Psalm. 32. & 148. Cum igitur non
 proferantur alia uerba, quorum uirtute ibi esse definant, ne-
 cessarium est dicere ac firmiter credere, manere ibi corpus &
 sanguinem Christi, quousq; manent species panis & uini,
 quibus uirtute uerborum Christi semel assunt, siue usus aut
 sumptio assit siue desit, Verba enim Christi non transeunt,
 sicut trāsīt usus aut sumptio. Nec ab usu aut sumptione, sed
 à consecratione ueritatem habet & substantiam suam hoc
 sacramentū, Non enim ab usu, sed ab eo quod res est, Ora-
 tio uera dicitur. Hæc autem Oratio, Hoc est corpus meū,
 est oratio Christi, ergo est uera, quia est ipse ueritatis.
 Si est uera, ergo adest & manet ibi corpus Christi, mox fas-
 ta uerborum prolatione, antequam sequatur usus aut sum-
 ptio. Est igitur ibi uere corpus Christi per uerba Christi, si-
 ne usu & sumptione, Est enim ibi antequam usus subsequa-
 tur, Non igitur ab usu habet, quod ibi sit aut maneat, quia
 uere ibi est antequā usus accedat. Non est igitur usus de sub-
 stantia & perfectione eius, quia sine eo per consecrationem
 consequitur substantiam & perfectionem realē. Si ergo sine
 eo est, ergo & sine eo manere potest. Abeodem enim
 habet

habet esse & manere, Quid enim aliud est manere quàm ibi aliquandiu esse? Est autem ibi ante usum, ergo & manet ibi ante usum, Non est igitur usus de substantia eius, igitur sine eo potest subsistere, quia est uera substantia quæ per se existit. Quod si ante usum aut sumptionem non esset aut maneret ibi uere & substantialiter corpus Christi, falsa essent uerba Christi dicentis, Hoc est corpus meum, quod est impossibile, quia ueritas ipsa mentiri non potest. Et cōsecrans non deberet dicere, Hoc est, sed Hoc erit corpus Christi, utpote quando sumetur ab aliquo. Neque deberent, uerba consecrationis à consecrante proferri, nisi quando speciem panis in os mitteret sumentis, quia ante usum sumentis non posset uere dici, hoc est corpus meum, si usus esset de substantia eius.

Quicumq; igitur asserit, post consecrationem non manere ibi substantialiter corpus Christi, absq; usu aut sumptione, is multa incurrit absurda & impia. Primo falsificat uerba ueritatis & Dei omnipotentis, ista scilicet, Hoc est corpus meum, quia contrarium astruit, nempe, quod hoc non sit corpus Christi. Secundo. Extollit se supra Deum uelut Antichristus 2. Thess. 2. Quid ita? quia quod Deus astruit, dicens, hoc est corpus meum, Id ipse negat, dicens, hoc non est amplius corpus Christi. Tertio, Virtutem suæ opinionis maiorem facit uirtute uerborum Christi Dei omnipotentis, Constat enim uirtute uerborum Christi uere dici, Hoc est corpus meum, Hanc autem uerborum Christi uirtutem nititur ille destruere, non ullis quidem uerbis Dei aut scripturæ, sed suæ tantum opinionis assertionem nuda, & nullis scripturis aut rationibus firmata. Quarto. Consecrando, mutat uerba ueritatis in mendacium, Dicens enim hoc est corpus meum, mentitur sibi ipsi, credens, qd non est, sed erit

corpus Christi, nempe tunc quando mittetur in os sumē-
tis. Quinto porrigit fidelibus merum panem pro corpore
Christi, Nam ante usum ait non esse ibi corpus Christi, In
usu autem non profert uerba Christi per quę consecratio
fit, Ergo nihil porrigit nisi panem, ex pane enim non fit cor-
pus Christi sine uerbis consecrationis, Sexto peruertit ordi-
nem ueritatis, Nam quod uerbis consecrationis tribuere deo
beret, tribuit usui sumētis, Non enim per usum fit pręsens
corpus Christi, ut ipse putat, sed per uerba consecrationis,
quę ante usum sunt prolata. Ipse igitur peruerse tribuit po-
steriori quod priori tribuendum est.

Quod si quis dicat, In alijs sacramentis ita esse, ut in ipso
usu perficiatur substantia sacramenti, sicut est uidere in ba-
ptismo, cōfirmatione &c. Non enim perfectum est baptis-
ma, nisi quando aquę applicatur baptizandus & dicitur ei,
Ego te baptizo in no. pa. et fi. etc. Huic respōdetur q̄ in hoc
ipso differt Eucharistię sacramentum ab alijs, q̄ aliorum p-
fectio in applicatione seu usu, hoc autē in consecratione pa-
nis & uini perficit̄. Ideo & in alijs suo noīe agit minister, ut
ego te baptizo, ego te linio & confirmo &c. In Eucharistia
autem, non suis sed Christi utitur uerbis, At uerba Christi
efficacissima sunt, longe magis quā ministri, Imo non est
equa p̄ omnia similitudo. Perfectio igitur & substātię Eu-
charistię sacramenti, non ex usu, sed ex uirtute uerborum
Christi, expendenda est.

AUTORITATE SANCTORVM

Patrum & antiquorum.

Antiquissimus Apostolorum discipulus S. Dionysius
in lib. de Eccle. hierat. c. 3. ait sic. At uero Pontifex, cū
diuina munera laude p̄secutus fuerit, sacrosancta & augu-
stissima mysteria conticit, & quę antelaudauerat, ueneran-
dis operę

dis operta atq; abdita signis, in conspectum agit, diuinaque munera reuerent ostendens, ad sacrā illorū cōmunionē et ipse cōuertit, & reliquos ut cōmunicēt hortatur. Ex his cōstat, hęc sacramenta celestia p̄ consecrationis uerba prius cōfici, & populo reuerenter ostēdi, anteq̄ sequatur usus sumendi.

Irenęus auditor Polycarpi, qui S. Ioannes Euang. discipu II, lus fuit, ait lib. 4. c. 32, Noui test. nouam docuit oblationem quā Ecclesia ab Apostolis accipiens, in uniuerso mundo offert Deo, De qua latius infra, c. 34. differit. Constat autē oblationem p̄cedere usum seu sumptionem, prius enim sacerdos deo offert quā de oblatione ipse cum alijs participat Leui. 6. Non offert autem panem et uinum simpliciter, sed in corpus & sang. Christi transmutata. Ait, n. Irenęus. Jam non cōmunis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & celestis. Est igitur ibi uere corpus Christi per consecrationem, quod et offertur Deo aīquā subsequatur usus communicandi. Ergo non ex usu, sed ex consecratione per uerba Christi substantialiter adest corpus Christi, si autē uere adest, q̄s adesse prohibet, nisi mox sequatur usus, Cū non ab usu sed ā consecratione habeat esse.

Tertull. Apher, uetustissimus inter latinos autor, lib. 2. ad III, uxore suā sic ait. Non sciet maritus, qd secreto ante oēm cibum gustes, Et si sciuerit panē, nō illū credit esse qui dicitur Et i lib. de corona militis sic ait. Eucharistię sacrū, & in tempore uictus, et oībus mandatū ā domino, etiā ante lucanis cētibus, nec de aliorū manu q̄ presidētū sumimus. Ecce uxor Christiana domi secreto ante oēm cibū gustauit panē, quē Eucharistiā dicimus, mansit ergo ibi corpus dñi multo tēpore, anteq̄ sumeret. Et i cētibus antelucanis sumebat ā sacerdote, qui prius cōfecerat puerba cōsecrationis, & obtulerat in missa Deo, anteq̄ porrigeret sumentibus. Nō igitur ab usu, sed ā consecratione esse habet Eucharistia. Ori.

III. Origenes in Matth. Homel. 35. sic ait. Panis iste, quem deus uerbum, corpus suum esse fatetur, uerbum est nutritorium animarum, uerbum de deo uerbo procedens, & panis de pane celesti, qui positus est super mensam, De qua scriptum est, Præparasti in conspectu meo mensam, aduersus eos qui tribulant me. Ecce & Origenes testatur, panem istum esse corpus Christi & positum esse super mensam, Nō ergo usu, sed consecratione talis est, quia ante usum super mensam ponitur.

V. Cyprianus in ser. de lapsis, sic habet. Et cum quædam mulier arcam suam, in qua domini sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente deterrita est, ne auderet attingere. Hinc manifeste constat, sanctum domini, id ē Eucharistiā, eo tēpore etiam domi priuatim in arca retentum fuisse, Tantum abest, ut absque usu esse aut manere ad tempus non possit. Semel enim uerbo dei factum, manet semper quāmdiu manet species panis qui in illud consecratione sacerdotis conuersus est.

VI. Nec ex usu dependit, quia per se substantia est & p se subsistit. Ambrosius in lib. de excessu fratris, c. 7. sic ait. In naufragio constitutus, non mortē metuens, sed ne uacuis mysterij exiret ē uita, Quos initiatos esse cognouerat, ab his diuinum illud fidelium Sacramentum poposcit, Non ut curiosos oculos insereret arcanis, sed ut fidei suæ consequeretur auxilium. Etenim ligari fecit in orario, & orarium inuoluit in collo atq; ita se deiecit in mare, fidei solius arma querens, Nec deseruit spes, nec fefellit opinio. Deniq; primus seruatus ex undis, & in portum terrenæ stationis euectus, præfulem suum, cui se crediderat recognouit. Nam qui tantum mysterij celestis inuoluti in orario præsidium fuisset expertus, quantum arbitrabatur, si ore sumeret, & toto peccatoris

storis hauriret arcano: Quam maius putabat fufum in uiscera, quod tantum sibi teftu oratio profuiffet. Quid obsecro apertius hoc San. Ambrosij testimonio afferri aut dici queat: Ecce ab initiatis seruabat sanctum domini in nauis, & à Satyro fratre S. Ambrosij recipiebatur non in os, sed in collo teftum & inuolutum orario, & eius præsidio primus è mari saluatus euasit, Quis ergo negare queat, uerum ibi fuisse corpus domini, quod tantæ fuit uirtutis: & tamen sine usu & sumptione ibi erat. Ergo falsum est, illud sine usu non esse aut remanere. Multo quidem plura sunt S. Ambrosij testimonia, de hoc sacramento in lib. de initiandis mysterioribus c. 9. & Lib. 4. c. 4. de sacramentis, sed ea breuitatis causa hic omittuntur.

Pius Papa. I. qui præfedit circa annu domini. 153. Sic VII. ait, Si per negligentiam aliquid de sanguine stillauerit in terram, lingua lambetur, tabula radetur, & sacerdos 40. diebus poeniteat. Ecce quam aperte dicit antiquus iste pontifex, si aliquid de sanguine stillauerit in terram, Qua igitur fronte neget aliquis nunc, extra usum non esse ibi sanguinem, sed effundi merum uinum dicat: Qm per consecrationem uinum transiit in sanguinem, ut ait Ambro.

De cōsecra.
dist. 2. c. si p
negligentiā.

Paulinus in uita S. Ambro. & Eusebius quidam in uita S. Hieronymi attestantur hos sanctos in exitu suo corpus domini sibi allatum sumpsisse, Et Eusebius in Histo. Eccle. refert quendam non potuisse mori, donec afferretur ei in canistro iunceo corpus domini missum à sacerdote. Semper igitur licitum fuit, corpus domini reservare in uaticum, pro infirmis, Qua de re apertus extat Canon antiquus Concilij Guarnaciensis. In hæc uerba, Presbyter Eucharistiam semper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit statim eum communicet, ne sine communione moriatur.

VIII.
De cōsecra,
dist. 2. c. presbyter.

Zz

Symma

IX.

Ex lib. Pontificali.

Symmachus Papa, ante mille annos, fecit Romæ in Basilica Syluestri & Martini super altare Ciborium argenteum quod pensabat libras CXX. Similiter et in Basilica S. Andree apud beatum Petrum fecit Ciborium ex argento & confessionem, pensantem libras CXX. At nemo ignorat, Ciboria fieri, ut in ijs reseruetur uenerabile sacramentum.

X.

De consecra.
dist. 2. c. Qui
bene non.

Denique in Concilio Arelatensi sic statutum legitur. Qui bene non custodierat sacrificium, & mus uel aliud aliquod animal illud comederit LX. diebus poeniteat. Qui autem perdiderit illud in ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit XXX. dies poeniteat. Ex hoc quoque Canone liquidissime constat, Eucharistiam extra usum communicationis manere & reseruari posse, licet propter usum communicandi reseruetur. Nam tum statim definit ibi esse, si non assit mox usus.

Infinite profecto extant historiae, & exempla apud Bedam, Anselmum, Lanfrancum, Alexandrum de Ales, Albertum, Thomam, Antoninum, Vincentium, &c. de uarijs miraculis, quæ circa corpus Domini in Ecclesijs reseruatum contigerunt, Vt impudentissimum sit, omnia negare, & dicere, ibi non esse corpus Domini, sed panem tantum, Cum constet ex Sancto Ambrosio, per consecrationis uerba panis substantiam transmutatam & conuersam esse in corpus Christi, quod uana et erronea opinio nequaquam destruere aut corumpere aut ex speciebus panis depellere potest, quum sit ibi uirtute uerborum Christi, quæ longe ualentior est, quam ut cedat impię opinionis figmento humano.

RESPONSIO AD OBIECTVM.

IN Epistola Clementis ad Iacobum fratrem Domini sic habetur. Certe tanta in altario holocausta offerant, quanto

ta pos

in populo sufficere debeant. Quod si remanserint, in crastinum non referuentur, sed cum timore & tremore clericorum & diligentia consumantur. Ex his patet, quod referuari hostiæ consecratæ non debeant in crastinum, sed consumi à Clericis. Responsio. Eo tempore non erat necessarium, hostias referuare, p infirmis, sicut nunc est. Quia tunc quotidie communicabant omnes, ut patet ex decimo Canone Apostolorum. Deinde non negat Clemens in referuatis aut relictis post populi communionem particulis esse uerum corpus Christi, ut negat noua opinio, sed contrarium plane in eadem affirmat epistola. Sic enim ait. Qui autem residua corporis Domini, quæ in sacrario relictæ sunt, cōsumūt, nō statim ad cōmunes accipiēdos cibos cōueniāt, ne putēt sanctæ porcioni commiscere cibū, qui per aqualiculos digestus in secessum funditur. Quinetiam referuari & custodiri permissum mittit in eadem epistola. Sic enim ait, Tribus gradibus commissæ sunt sacramenta diuinorum secretorum, id est, presbytero, Diacono & ministro, Qui cum timore & tremore Clericorum, reliquias corporis dominici debent custodire fragmentorum, ne qua putredo in sacrario inueniatur. Ut cum negligenter agitur, porcioni corporis dominici grauis inferatur iniuria. Ex his igitur constat, semper licitum & consuetum fuisse in Christi ecclesia, referuare & custodire in sacrario aut ciborio particulas consecratas, quas hic Clemens reliquias & porciones corporis dominici uocat. Quamuis cautelæ gratia scripserit, eas reliquias à Clericis consumi debere, Quia tunc minus necessarium erat, quam modo referuare in crastinum, quādo omnes fideles quotidie communicabant.

Si dicatur, Eucharistiā consecrari in cibum & potū animæ, non ad referuandum, facilis est responsio, quod etiam referuatæ hostiæ consecratæ in cibum & ad usum sumendi referuantur, & in hoc nihil sit contra ullā scripturam. Neque poterit ex ulla scriptura probari, corpus domini desinere ibi esse, nisi statim sumatur, Falsa igitur & impia prorsus est ista noua opinio.

Error nouæ opinionis inde uenit, quod nesciunt isti homines differentiā inter Eucharistiā & alia sacramenta, Quæ sane duplex est (ut supra quoque dictū est) una in hoc, quod aliorū sacramentorū perfectio consistit in usu & applicatione materiæ nō in cōsecratione materiæ, sicut Eucharistia, Baptismus enim nō est perfectus, quā benedictiō fons, nec confirmatio, quā cōsecratur Chrisma, sed quā aqua et Chrisma applicatur in usum eū debita uerborū forma. At Eucharistia mox est perfecta, quando uerba consecrationis super materiam proferuntur à sacerdote. Altera differentia est in hoc, quia circa alia sacramenta utitur sacerdos uerbis suis, ut Ego te baptizo, Ego te linio, &c. In Eucharistia autem utitur nō suis sed Christi uerbis, uti docet S. Amb. de sacramētis li. 4. c. 4.

Magna est igitur temeritas impudentiaque & impietas Lutheranorum, qui contra fidem totius Ecclesiæ ac tot retro seculorum, audent absque omni scripturæ authoritate, affirmare quod in residuis particulis consecratis, quæ remanent post cōmunionē in altari, et cōseruantur in ciborijs pro infirmis aut reponuntur ac circumferuntur in Monstrantijs, non sit amplius ibi substantialiter corpus domini, licet ibi fuerit antea per uerba consecrationis. Hoc autem nouum impietatis figmentum confutari potest per subsequentes quoque breuiusculas rationes.

Ratio

RATIONES XX. CONTRA

nouam Lutheranorum opinionē de Eucharistia.

Vera sunt uerba Christi, Hoc est corpus meum, At hæc I.
semel super residuas partes prolata sunt, ergo uere
de eis dicuntur, scriptum est enim, Cælum & terra transibunt
uerba autem mea non transibunt. Matth. 24. Luc. 21.

Scriptum est Nu. 22. Si dederit mihi Balac plenā do- II.
mum suam argenti & auri, non potero immutare uerbum
Domini Dei mei, At hoc est uerbum domini, semel prolas-
tum super panem, hoc est corpus meum. Quis igitur potes-
rit hoc immutare?

Nu. 23. Non est Deus quasi homo ut mentiatur, Nec III.
ut filius hominis ut mutetur. Dixit ergo & non faciet? lo-
cutus est & non implebit? At dixit, hoc est corpus meum,
hic est sanguis meus, Ergo non mentitur nec in uerbo suo
mutatur, Mutaretur autē, si contradictorium (nempe, hoc
non est corpus meum) fieret uerum.

Exo. 4. Pone uerba mea in ore eius, et ego ero in ore tuo, II II.
& in ore illius. Hanc sententiam uerissime dicere possumus
de sacerdote consecrante, Quia non suis sed Christi uerbis
conficit, Cum igitur dicat, hoc est co. m. Et non sit Deus si-
cut homo ut mentiatur aut mutetur, Non est credibile, qd
hæc uerba Christi fiant falsa, aut mutantur, ex hoc qd non
statim post eorum prolationem sequitur usus aut sumptio
sacramenti. Nusq; enim scriptum est ita, Hoc est corpus
meum, si mox in os sumatur, Desinit autē esse corpus meū,
si non statim sumatur, Temere igitur hoc à nouis sectis as-
seritur.

I. Reg. 3. Creuit autem Samuel, & Dominus erat cum V.

Zz 3 eo&

eo, & non cecidit ex omnibus uerbis eius in terram. Si nihil uerborum Samuelis cecidit in terram, quanto minus hæc sacratissima uerba Christi, hoc est corpus meum in terram cadent? Caderent autem in terram, si ullo pacto fierent falsa, aut contingeret ea in cassum & frustra esse prolata, Quod utique fieret, si desineret ibi esse corpus Christi, antequam sumeretur hostia.

- VI. Gen. 24. Dixerunt Laban et Bathuel, A domino egressus est sermo, Non possumus extra placitum eius quicquam aliud loqui tecum. Sic et iste sermo. Hoc est corpus meum, à domino egressus est. Nemo igitur extra placitum eius quicquam aliud loqui debet aut uere potest. Aliud autem loquitur, qui ait, Non est ibi amplius corpus Christi, si cesset usus aut sumptio, et non statim sumatur.
- VII. Deut. 1. Increduli ad sermonem Dei murmurastis in tabernaculis uestris. At iste est sermo Dei, super panem prolatus, hoc est corpus meum. Ergo incredulus est & murmurator, qui negat ibi esse corpus Christi, usu non statim sequente. Nulquam enim precipitur, ut statim post prolationem sequatur sumptio.
- VIII. 3. Reg. 17. Ait mulier ad Heliam, Vir dei es tu, & uerbum domini in ore tuo uerum est. Sic & in ore sacerdotis consecrantis uerbum domini uerum est, Hoc est corpus meum. Ergo manet uerum. Non enim prædicatur ibi accidens de subiecto quod præter subiecti corruptionem adesse & abesse contingat, sicut quando dicitur, homo est albus, sed est ibi prædicatio substantialis & identica, Corpus enim Christi non est accidens, sed substantia.

IX. Psal. 32. Quia rectum est uerbum domini, & omnia opera eius in fide. At in consecratione Eucharistiae uere est uerbum domini, & opus consecrationis non hominis sed dei est, ut ait Ambrosius. Ergo uerbum illud est rectum et opus illud in fide. Ait enim S. Augustinus. Quid est, Rectus est sermo domini? Non te fallit, tu eum noli fallere,

lere, imo tu tenoli fallere. Quis. n. faller oia scientem? Sed mentita est iniquitas sibi, qm rectus est sermo dñi, Quā autē re-
ctus esset hic sermo & hoc uerbum dñi, Hoc est corpus m.,
si contradictoriū eius (hoc non est corpus m.) esset uerum et
rectum? Aut quō hoc opus in Eucharistiæ cōsecratione esset
in fide, in ueritate, si non permaneret rectum & uerum.

2. Tīm. 2. Deus fidelis pmanet, negare semetipsū nō pot. X.
test. At ipse dicit in ore sacerdotis, hoc est corpus m. Quō igitur
fidelis pmanet, si nō manet uerū qd' ipse dixit? Si autē
uerū manet uerbum eius, falsum utiq; & impiū est, dicere, q
non maneat ibi corpus Christi, quod ipse conficiendo dicit
& dicendo conficit, Quisquis igitur id negauerit, & Deus
negabit eum, si non credit, ut ait ibidem Apostolus.

Psal. 116. Quoniam confirmata est super nos misericor. XI.
dia eius, & ueritas dñi manet in eternū, Quō autem confir-
mata manet ei⁹ misericordia sup nos, si ex Eucharistia semel
consecrata corpus dñi euanescit? Quod. n. euanescit, nō est
firmum aut confirmatū. Si ergo ueritas dñi in Eucharistia
est, utiq; manet in æternum, & non poterit falsitas ibi habere
locum, quia ueritas domini manet in æternum.

Psal. 118. In æternū dñe pmanet uerbū tuū i cēlo, In ge. XII.
neratione et generatione ueritas tua, fūdisti terrā et perma-
net. At hoc uerbū Dñi dat nobis panem de cēlo uerū Ioh. 6
Veritas igitur eius permanet, & non euanescit cessante usu,
Non. n. ab usu dependet substantiæ ueritas, Potest. p. sub-
stantia esse sine usu, sed non e contra, Vsus. n. accidens est &
per se subsistere non potest, sicut potest substantia, fundauit
itaq; dominus terram, corpus suum in Eucharistia, ut pma-
neat, non ut transeat aut euanescat, ad libitum hominis aut
ad falsæ opinionis phantasiā.

Tobie, quarto. Audi fili mi uerba oris mei, & ea in XIII.
corde

corde tuo quasi fundamentum construe. Hæc in figura Christi dicta sunt. Verba sane consecrationis sunt uerba oris eius, Ergo sunt in cordibus nostris per fidem construenda aut statuenda quasi fundamentum, & non quasi euanida superficies, fundamentum autem stabile est & non euanesceat, Cum igitur per uerba consecrationis corpus Christi ex substantia panis conficiatur, eis firmiter ut fundamento adhærendum ac innitendum est indubitata fide, ac minime credendum aut opinandum, ne suspicandum quidem aut uel leuiter cogitandum, quod propter usum cessantē cesserit mox etiam ipsius rei ueritas & substantia,

XIII. Psalm. 144. Fidelis dominus in omnibus uerbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. In Eucharistia autem est & uerbum & opus domini, non hominis, Ergo in eis fidelis est et sanctus. At si non permaneret ibi corpus domini usu cessante, nec fidelis esset Deus in uerbis consecrationis, nec sanctus in opere consecrationis, Quia nec uerbis inesset ueritas, nec operi firmitas, sancire enim firmare est.

XV. Prouer. 30. Omnis sermo dei ignitus clypeus est omnibus sperantibus in se. Ne addas quicquid uerbis illius, ne inueniaris mendax, Mendax est igitur quicumque his uerbis Dei, Hoc est corpus meum, addit alia uerba, ex suo pectore conficta, Qualia sunt, Tunc primum quando sumitur, Item, quousque durat sumptio, Item, quando in ora fidelium mittitur, Item antequam sumendi cesserit usus. Non autem postquam cessat usus. Nihil enim horum uerborum in uerbis dei reperitur, mendax igitur inuenitur, qui talia ex se coniungit & uerbis dei addit.

XVI. Ecclesi. 12. Verba sapientum, sicut stimuli, & quasi clauis in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt a pastore uno, his amplius filii mihi ne requiras. Quisquis

quisigitur uerbis consecrationis amplius addit aut requirit, contrarius est ueritati, & uerba Dei habet, non quasi clauos in altum defixos, sed uelut arundinē aut stipulam quolibet uento falsæ imaginationis agitatam. Ait itaq; super hæc uerba S. Hieronymi, Exceptis his uerbis quæ ab uno pastore sunt data, & à Concilio atq; consensu prolata sapientum nihil facias, nihil tibi indices, maiorum sequere uestigia, ab eorum autoritate non discrepes. Alioqui quærenti multa, infinitus librorum numerus occurret, qui te protrahat ad errorem.

Ecclesiast. 2. Qui timent Dominum, non erunt incredibiles uerbo illius, & qui diligunt illum, conseruabunt uerbum illius. Hinc ergo sequitur, quod neq; timent neq; diligunt Deum ij, qui negant in consecrata hostia extra usum sumptionis esse corpus Christi, Quia neq; credunt neq; conseruant uerbum domini quod in consecratione prolatū est, sed contradictorium eius temere sine omni scriptura & ratione contra clara sanctorum patrum testimonia asserunt.

Esaiæ quadragesimo. Cecidit flos, Verbum autem domini stabit in æternum, Et c. 55. Sic erit uerbum meum quod egredietur de ore meo. Nō reuertetur ad me uacuum, sed faciet quæcunq; uolui, & prosperabitur in his ad quæ misi illud, Constat autem hoc esse uerbum domini. Hoc est corpus meum, Ergo stabit in æternum, & non reuertetur uacuum, Caderet autem & uacuum fieret, si corpus domini esse cessaret quod uirtute consecrationis semel fuit.

Hieremiæ sexto. Ecce uerbum domini factum est eis in opprobrium, & non suscipient illud. Et infra, Argentum reprobum uocate eos, quia dominus proiecit illos, Hæc Prophetæ quærela & sententia eos utiq; perstringit ac percellit.

Aaa qui

Esa. i.

qui uerbum consecrationis non suscipiunt nisi ad modicum tempus quod usui aut sumptioni impenditur, sed trahunt illud in opprobrium & ludibrium populi, dum consecratam hostiam in capsulis aut monstrarijs repositam pro Idolo habent & abominantur, & consecratum uinum uelut aquam effundunt in terram aut retro post altare. Ergo facti sunt argentum reprobum, quod in scoriam uersum est, & uinum eorum mixtum est aqua, ut alius ait propheta.

XX.

Secundo Corinthiorum sexto, In omnibus exhibeamus nos met ipsos sicut Dei ministros, in multa patientia &c. in uerbo ueritatis, in uirtute Dei. At nusquam exhibent se manifestius sacerdotes Dei ministros quam in altari, quando uerbo ueritatis & uirtute Dei (non sua) Eucharistiam conficiunt. Non euanescit igitur illud uerbum et ea uirtus mox quando cessat hominum usus in sumendo. Est enim uirtus infinita, & dominus ipse ait, Verba mea non transibunt.

Scripta sunt hæc Misnæ, mense Iunio, Anno

1539.

MISCEL

MISCELLANEO

RVM LIBRI TERTII

Tractatus Decimus.

EXCVSATIO CATHOLICORVM EX

pectatium futuri Concilij Determinationem Per Ioan.

Cochlæum, Ratisponæ 18. Iunij

1541.

Nuicissime Imperator, Auguste Sacratissime ac Rex Catholice, Princeps ac domine omnium Clementissime, Cū sacratiss. Maiest. tua non leui cum dispendio sumptum & regnorum atq; prouinciarum suarū periculo atq; incommodo huc uenerit, & nō breui tempore expectet Principū, ac statuū sacri Ro. Imperij conuentū, ut sua & sapientia & autoritate cōcordes reddat nos Germanos, in fide & religione supra XX. iam annos maxima cum animarum iactura dissidentes, Nōnulli interim Protestantium Concionatores non uerent nos publice traducere, atq; etiam damnare, & abyssō Inferni adiudicare, propterea, quod nolumus in eorum sententiam concedere, antequam eorum doctrina publice in Generali approbetur Concilio, Nouo itaq; agnomine probri gratia uocant nos Expectantes, qui salutem nostram cōstituamus super traditiones humanas, Proinde comparant nos Iudeis qui uane suum expectant Messiam. Opere precium igitur fuerit, nos ab hoc probro excusare ac uindicare & expectationis nostræ causas referre, ut repellamus & confutemus

Aaa 2 gra

grauissimam & iniquissimam eorum calumniam, quā nos publice diffamant, dicentes, nos scire, quod eorum doctrina ueritas sit & uerum Euangelium, idque nos agnoscere ac fateri, nihilominus tamen ueritatem & Euangelium persequamur. Quod autem nos non ex malicia, odio aut inuidia, sed ex iusta & necessaria salutis nostrae cura & sincero timorae conscientiae dictamine, uerique Euangelij autoritate, recusemus eorum doctrinam approbare & acceptare, nisi prius examinetur & comprobetur à Generali Concilio, aut saltem à summo Pontifice & sede Apostolica, sacrae Maiestati tuae & multis & iustis rationibus probare possumus. Quorum nonnullas breuiter commemorabimus, per quas & Maiest. tuae et optimis quibusque uiris nos excusatos fore speramus.

Primum igitur, Cum probe sciamus, Lutheri reprobata dogmata iam pridem ante annos XX. publice damnata esse, uelut falsa & haeretica, Vuormaciae quidem in Conuentu Imperiali per Edictum publicum, atque etiam per sententiam à Maiest. tua propria manu scriptam, Romae uero à Papa Leone X. in publico consistorio, per bullam autenticam per omnes Nationes Christiani nominis promulgatam. Atque etiam Parisijs, Louanij, & Coloniae per solennia decreta & exquisitas Determinationes probatissimorum doctorum facultatis Theologicae, Quin etiam seuerissimis interminationibus, Interdictis & sententijs Christianorum Regum & Principum per totam fere Europam, In Gallijs, Hispanijs, Anglia, Scotia Italia, Polonia, &c. Non est igitur nobis per conscientias nostras integrum aut securum, contra tot ac tantas damnationis sententias, Lutheri doctrinam, quam ipse cum suis adhaerentibus pro Euangelio per errorem (ut arbitramur) habet, approbare, nisi aliter ab uniuersali Ecclesia per Generale Concilium decretum fuerit, Id quod nunc fore putamus. Tenemur itaque non

non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam, superioribus nostris parere, ut ait Apostolus.

Secundo. Cum non ignoremus, Lutherum in doctrina sua persepe uariasse ac mutasse suam sententiam, pfecto non potuimus pro conscientiam, Ecclesie (quam Paulus uocat columnam et basim ueritatis) sententiam, à tot sanctis patribus traditam & approbatam, atque tot seculis uniuersaliter per totam Christi Ecclesiam ritu continuo & obseruatione perpetua confirmatam, temere derelinquere, & nouis Lutheri & quorundam inquietorum et nouas res querentium hominum, complicum eius, doctrinas et Ceremonias amplexari, Quia magis credendum est Apostolo, quam columnam & basim ueritatis uocat Ecclesiam quam Lutherus, qui usque adeo incostans & uariis est in doctrina sua, ut non solum Theologi & eruditi homines, sed etiam nonnulli laici antilogias eius depræhenderint, Quippe extat quedam contradictionum eius tabula, in qua Gasparus Querhaimer, Ciuis Hallensis in Saxonia, demonstrauit ex diuersis Lutheri libris XXXVI. Contradictiones circa unicum articulum, qui est de Communione Eucharistie, Non igitur super stabilem petram, sed super mobilem arenam ædificata est eius doctrina, Non possumus itaque salua conscientia fidem Ecclesie antiquam & firmam deserere, et pro ea Lutheri doctrinam temere, antequam à Generali Concilio discutatur, amplecti.

Tertio. Non latet nos, quanta fuerit hætenus discordantia & contrarietas inter Concionatores Protestantium, in plerisque articulis, maxime de Sacramento Eucharistie, Nam libri eorum contra se inuicem æditi id eos negare non sinunt, Non possumus igitur bona conscientia certam Ecclesie de huiusmodi controuersijs fidem & sententiam dimittere, & incertis illorum opinionibus nouis aut male re-

nouatis atque inter sese contrarijs adhære e, nisi per spiritum sanctum in Generali Concilio aliud edocti ac iussi fuerimus.

Quarto. Videmus eos multos nunc asserere articulos, quos scimus iam olim ab Ecclesia contra antiquiores hæreses damnatos esse, Quales permulti leguntur circa errores Leonistarum, Vualdensium, Albigenium, Dulcinistarum, Vuiclephitarum &c. Verbi gratia, Horas Canonicas & uarios canendi modos in Ecclesijs nihil prodesse, Item Sanctorum festa, Ieiunia, Ordines, Benedictiones salis, aquæ, herbarum &c. Pro nihilo esse, Decreta patrum, Decretalesq; Ro. Pontificum, & sanctorum patrum expositiones nullius esse autoritatis &c. Quomodo igitur nunc tandem salua conscientia possimus talia in Lutheranis approbare, quæ tot iam sæculis ab uniuersali Ecclesia publice sunt reprobata et damnata? Scriptum est enim. Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui. Item. Ne dimittas legem matris tuæ.

Prouer. 22.
[b. c. 1. & 6.]

Quinto. Experti nuper sumus, Hagenoia & Vuormacia, quàm infida & lubrica sit eorum stipulatio atque promissio circa concordia tractatus, Nam cum antea nobiscum Augustæ in multis Confessionis suæ articulis per septenorum colloquium concordassent, ausi sunt eam & negare & recusare concordiam, in publicis Imperij Conuentibus. Nos igitur ausi non sumus neque conscientijs nostris tutum est, à certis Ecclesiæ traditionibus recedere, atque incertos concordia articulos ab eis recipere, quos postea forsitan iterum sint mutaturi. Prohibet enim nobis istud sacra scriptura, dicente Apostolo, ad Galatas. Siquis uobis aliud Euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. Item ad Ephesios, Iam non sumus paruuli fluctuantes, &

tes, & circumferamur omni uento doctrinæ in nequicia hominum, Scimus autem multis experimentis, quàm incertæ sint nouæ apud Lutheranos ordinationes, ab anno in annū uariabiles, & iam sæpe mutatae, adeo, ut nō uereant aliquando publice præcipere, illa & illa esse obseruanda, donec aliter aut melius ordinetur.

Sexto. Nihil illicertius pro Euangelij ueritate habent apud semetipsos quàm suam Confessionem & Apologiam, quas Cæs. Maiestati obtulerunt Augustæ. At probe constat nobis, in ijs quoque non semel ab eis uariatam esse, Nam autor ipse Apologiæ publice præfatus est. Apologiam in ea forma, qua Cæs. Maiestati oblata est, à se æditam non esse, Et Confessionis Originale Germanicum, quod Cæs. Maiestati oblatum est, non per omnia concordat cum latino exemplari, quod Paulo post euulgatum fuit, Præterea obtrulerunt nobis nuper Vuormaciæ in Colloquio nouum & Confessionis & Apologiæ exemplar, quod in plurimis locis aliter habet quàm habuerunt priora exemplaria, Qua igitur conscientia securitate possimus, eiusmodi Confessionem & Apologiam, toties uariatam, & paulo post iterum uariandam, pro uerbo Dei aut pro Euangelij ueritate acceptare & agnoscere? Cum scriptum sit, Verbum Domini manet in æternum. Item. Cælum & terra transibunt, uerba autem mea non transibunt.

Septimo, Quamuis uulgo dicant, se uelle permanere circa iam dictam Confessionem & Apologiam, Reipsa tamen compertum habemus, eos in practica suarum Ecclesiarum multa aliter docere ac facere quàm habet ac docet Confessio & Apologia, Verbi gratia, Iactitant sese in illis quod Missa non aboleatur in eorum Ecclesijs, sed obseruetur religiosissime consuetis Cæremonijs, nisi

nisi q̄ cantus aliquando Germanicus admisceatur propter
populum. At publica eorum practica longe aliter habet, A
deo, ut ante annos Quinq̄, nonnulli Cōcionatores Ciuitatū
Imperialium, cum de concordia inter ipsos & Vuittenber
genes Theologos tractaretur, grauiter contra quosdam eos
rum ritus sint conquesti, nempe q̄ uterentur adhuc altari
bus, uestibus sacris, eleuatione hostiæ consecratæ, lumini
bus &c. Quibus illi, ut satisfacerēt, dicebant, in Hassia eius
modi ritus non amplius obseruari, Quomodo igitur obser
uant Missam consuetis ritibus, qui potissimam Missæ par
tem (nempe sacrum Canonem) non solum omit
tunt, uerumetiam detestantur, ac damnant uelut impiū.
Non possumus igitur bona conscientia eorum Confessio
nem acceptare aut seruare, quam & ipsi non seruant in Ec
clesijs suis, scimus enim Lutherum ita exosam habere miss
sam, ut nomen ipsum dicat esse abominabile, quo prolato,
cruce signare se debeat homo, perinde atq̄ fit quando pro
fert nomen Satanæ, At nulla scriptura sic loquitur de missa,
ut ipse loquitur, Non est igitur Evangelica eius loquela.

Octauo, Experti per sepe sumus, quantos tumultus, ri
xas, seditiones, atq̄ etiam cruenta bella hoc nouum eorum
Euangelium pepererit. Cum palam scriberent ac prædica
rent aliqui, Vbi Euangelium sit, ibi tumultuari oporteat,
quia Christus non uenerit mittere pacem sed gladium, Ideo
uerum Euangelij signum sit, tumultuari, Nec ulla debeat
aut possit inter Christianos esse superioritas. Sed nos talia
dogmata, contra Christi & Pauli doctrinam sanam, pro E
uangelio habere per consciētiam nō possumus, quia mani
feste sunt seditiosa, fructus autem spiritus non sunt tumultus
& seditiones, sed pax, gaudium, charitas &c. Gal. 5.

Nono. Inuenimus item plæraq̄ eorum dogmata, non
solum

solum falsa & antiquitus damnata, uerum etiam scandalosa, & contra bonos mores absurda, Qualia profectio non pauca euulgauerunt contra ius & honestatem Matrimonij, & quidem uarijs modis, adeo ut ne ipsis quidem Concionatoribus inter sese super his conueniat. Aliqui enim ex eis adeo sunt mente corrupti ac moribus deprauati, ut sanctum ac uenerabile sacramentum Matrimonij (quod certe magnum est & Reipublicæ Christianæ tam ornamentum quam firmamentum, & Christi atque Ecclesiæ mysterium) non pro sacramento, sed pro re omnino prophana & sæculari haberi uelint, ut nihilo sanctius aut uerius esse debeat inter Christianos quam inter Iudæos, Turcas aut Ethnicos matrimonium, Ne autem plus æquo proluxa fiat hæc nostra excusatio, si omnium illorum errores & facta turpia recenseremus, unius Lutheri propositiones quasdam erroneas, non solum factu scandalosas, sed etiam dictu foedas & absurdas commemorabimus, quas inter uere Christianos nemo approbare queat.

CONTRA SACRAMENTVM

Matrimonij.

Matrimonium pro sacramento habetur absque omni scriptura, & factum est merum ludibrium. I. De Captiul. Baby.

Nusquam legitur, eum aliquid gratiæ dei accepturum, quisquis uxorem duxerit. II.

Nec legitur usquam, illud à Deo institutum esse ad significandum aliquid. III.

Nullæ subsunt rationes, ut sacramentum nouæ legis & solius Ecclesiæ possit dici matrimonium. Non minus enim uera sunt infidelium quam fidelium matrimonia. IV.

Insania est dicere, Ineuitabilem libidinem parentum sanctorum, dum generant, defectum esse, & non uere peccatum. V. In assertio. art. 2.

Bbb tum

tum et culpam.

VI.
De causis
matrimonia
libus.

Vociferor (inquit) & clamo, Causas matrimoniales non ad me, sed ad sæcularem potestatem referri debere, & sicut Christus ait, finire mortuos sepeli re mortuos suos, Nemo enim negare potest, Matrimonium esse rem externam & sæcularem, sicut uestem, cibum, domum & aream, ac sæculari potestati subiectam.

DE CLANDESTINIS CON
iugijs.

Ibidem.

- I. CLandestini contractus matrimonij simpliciter reijci debent et pro matrimonio haberi non debent.
- II. Sine scitu & uoluntate parentum non ualent, etiam si mille adfuerint testes.
- III. Neque ualere debent, etiam si dati sint annuli, aut manus iunctæ, aut iuramenta præstita.

DE IMPEDIMENTO CO N
sanguinitatis.

Ibidem.

- I. Q Vicumque in Tertio aut Quarto consanguinitatis gradu contrahunt, nullam sibi coram Deo de hoc consensum formare debent, Id enim, neque scripturis neque legibus prohibitum est.
- II. Et si legibus prohibitum sit, in secundo gradu contrahere, nempe cum filia fratris aut sororis. Si tamen factum fuerit, non debet matrimonium illud dissolui.
- III. Pie & Christianæ inter sese contrahere possunt matrimonium duorum fratrum aut sororum filij & filia.
- IIII. Item possum contrahere cum Noueræ meæ sorore, & cum patris mei sorore ex altero parente.

De statu cōs
iugali.

Ibidem.

DE DIVORTIIS.

Ibidem.

- I. Christus propter Adulterium cōcedit diuortium, ergo pars innocens potest cum alio contrahere.

Potest

Potest & adulter, si non interficiatur, in aliam abire ter^{II}.
ram & ibi cum alia contrahere, si continere non potest, De
his plura Brentius, Lutheri discipulus.

DE DIGAMIA.

NVllius gentis aut linguæ usu Digamus dicitur, qui plu^I.
res successive uxores seu viduam duxerit, sed natura De digamia
uocabuli Digamus istantum dicitur, qui simul plures uxores Episcoporum
res habuerit.

Logamachia igitur et prophana Papistarum Cenophania^{II}.
est, Digamum de prauato uocabulo dici, qui unius secun-
de aut uiduæ aut corruptæ maritus fuerit.

Nuncq̃ uero factum uel auditum est, Digamos apud Gen^{III}.
tes criminosos ac non potius honoratos haberi.

Simul constat, Digamiam opus Dei esse à Paulo proba^{IIII}.
tum, & in benedictione dei Gen. I. comprehensum.

Si uero scandalum est, apud impios Papistas scandalum^V.
est, quibus omnia uerba & opera Dei nihil nisi scandalum sunt.

Hæc & id genus multa pub. docet Luth. Ex quibus mul-
ta in Repub. Christiana oriuntur absurditates & scandala,
dum aliqui facto diuortio aliam ducunt uxorem priore adhuc
uiuente, aliqui uero etiã sine diuortio super inducunt secun-
dam uxorem, ex falsis & scandalosis dogmatibus & consi-
lijs Lutheri et cõplicũ eius, Quomodo igitur possemus bo-
na conscientia approbare tam absurda, quæ non solum Cri-
stianis sed etiam Romanis Ethnicis maxime displicuerunt
semper. Tutius est igitur futuri Concilij sententiam expe-
ctare quam temere approbare aut credere tam absurda.

Scripta Ratisponæ, Die 18. Iunij 1541.

Bbb 2 MISCEL

MISCELLANEO

RVM LIBRI TERTII

Tractatus Vndecimus.

EPISTOLA DE COLLO.

quio priuato de Tribus præcipue articulis, Ratisponæ
habito, cum Illustrissimo Electore Bran-
deburgensi.

ILLVSTRISSIMO AC GENEROSIS-

simo Principi ac Domino, Domino Ioachim, sacri Roma-
ni Imperij Principi Electori & Archi Camerario,
Marchioni Brandenburgensi, Duci Stetinen-
Pomeraniæ, Cassubiorum &c. Domi-
no suo Clementissimo.

S. P. D.

Illustrissime ac Generosiss. Princeps Ele-
ctor & ArchiCamerarius sacri Ro. Imperij,
Domine Clemētissime. Hesternadie, hoc
est, uicesimo septimo die Maij dignata est,
Illustrissima Celsitudo uestra humilitatem
ac paruitatē meā clemētissime alloq in am-
bitu & in horto fratrum Prædicatorū & inter colloquendū
meæ uisa est misereri senectæ. Quemadmodū & Illus. Prin-
ceps ac dñs Dñs Georgius March. Brād. etc. Illust. Cels.
uestre Patruelis, q̄ ut acrius me admoneret à paterna fide &
religios

Senectæ.

ne mea, tanq̃ erronea recedere, dicebat me iā in ulnis animā gerere, & alterū in sepulcro pedē habere, Quæ sane utriusque uestrum admonitio plus apud me pōderis habet, quā tum ad senectam spectat, quā habuerunt omnia uestra contra fidei nostræ Catholicæ & antiquæ articulos quosdam argumenta, Senectam enim, & breuitatem huius uitæ libenter agnosco, Errorem circa fidem in Catholica & Romana Ecclesia nullum prorsus noui aut agnosco, Tamen si abusus quosdam & scandala quædam haud leuia inficiari non possum, quæ neq̃ laudare neq̃ defendere unquā descreui. Cæterum Colloquiū istius argumenta circa Tres precipue articulos uersabantur, quorum primus de Ecclesia, Secundus de sacrificio Missæ. Tertius de Inuocatione sanctorum erat.

DE ECCLESIA.]

DE Ecclesia sane Illustriss. Cels. uestra facile intelligebat, quā difficile nobis sit, ueterem, quæ Ro. Pontificem pro summo in terris pastore ouium Christi agnoscit, deserere, ac nouā, quæ intra XXIII. Annos nata est, p̃fiteri & amplecti, Quod ut Illustriss. C. uestra adhuc clarius, intelligat, mitto eidem nunc ea, quæ nuper in septimū Confessionis Dominorum Protestantium articulum scripsi & Moguntia subinde propter Dictam hanc Imperialem tam Germanice quā latine publicauī, ea nimirum insentione ut Lector inde intelligat, quā breui compendio possit hæc in fide inter nos Germanos discordia ad ueritatis metā perducī.

Nihil missæ, nec epistolæ hanc exhibui, propter impedimentum quædam.

Certe ad cognoscendam ueram Christi Ecclesiam non Arrogantia sufficit, q̃ dicunt aliqui, se habere ueram scripturam & uerbum Dei ueramq̃ sacramentorum administrationem. Ideo

omnium hæc reticorū.

Miscell. lib. III. Tract. XI.

apud se ueram esse Christi Ecclesiam, & non apud alios, Et dicunt intra se, Ecce hic est Christus. Nam hæc gloriatio omnibus sectis communis est, Non enim solum modo Lutherani, sed & Zuingliani & Anabaptistæ in Germania, & Calixtini atque Pighardi in Bohemia, Græci præterea & Armeni, Iacobitæ, Georgiani aliæque sectæ in Asia, ueram & uerbi Dei prædicationem & sacramentorum administrationem sibi arrogant præ omnibus alijs, & inter ipsas sectas adhuc sub Iudice lis est.

Vnde *cos* quod uera Christi Ecclesia ab omnibus sectis proprie dis-
gnos scernatur, Hoc autem est Antiquitas seu Prioritas temporis
ta Ecclesia. & certa præpositorum in Ecclesia successio sicut præclare contra omnes sectas probant antiquissimi, scriptores, Irenæus & Tertullianus, Et post eos S. Augustinus contra Donatistas, firmissime autem fundatur hæc ratio in uerbis Christi ipsius, qui dixit de se ipso, Ecce uobiscum sum usque ad consummationem sæculi, Et de spiritu sancto promittit id ipsum, nempe quod mansurus sit nobiscum in æternum, Vnde & Phil. Melanchthon coactus est confiteri, quod Ecclesia Christi semper durat, Hanc autem gloriam, utpote semper durare, nulla sibi Ecclesia uere arrogare potest præterquam una Romana, ad quam uelut ad principalissimam antiquissimam & maximam (ut ait Irenæus) omnes alias Christi Ecclesias coniungi oportet, in nulla igitur secta, quæ Ro. Ecclesiæ aduersatur, uera Christi Ecclesia esset potest, quia nulla secta semper durauit, sicut durat Ro. Ecclesia.

DE SACRIFICIO,

Missæ,

Illustr.

Illustriss. Cels. uestra ualde acris ac uehemens in oppu-
gnatione sacrificij mihi uisa est, ex duabus præcipue ra-
tionibus, Quarum una erat, auaritia sacerdotũ qui pro pes-
cunia sacrificant. Altera, q̃ Paulus semel oblatum esse dixe-
rit Christum. Ad priorem respondi breuiter, non tollendam
esse substantiã propter abusum, corrigendum esse abusum,
seruandum sacrificium, Paulum præterea admittere, ut qui
altari seruiunt, de altari uiuant. Ad posteriorem quoq̃ bre-
uiter responsio, q̃ Christus semel quidem per passionem
& mortem oblatus est in cruce, Offertur autem quotidie
per mysterium in altari in repræsentationem & memo-
riam illius oblationis in cruce semel factæ.

1. Cor. 9.

Addebam ex Abbate Tuitiensi, q̃ in ultima quoq̃ cœna
Christus corpus & sanguinem suum in mysterio obtulerit
Deopatri, Idq̃ conuinci ac probari ex figura agni pascalis,
qui immolandus erat XIII. Die ad uesperam, Chris-
tus autem in cruce oblatus est non 14. sed 15. die mensis,
Igitur necessario præcessit oblatio mystica 14. die in cœna,
Alioquin non satisfecisset Christus figuræ agni pascalis. Et
hanc rationem adhuc ualidam esse existimo, licet heri cla-
mose à quibusdam circumstantibus contradiceretur, Opor-
tet enim nos saluare typum agni pascalis, quia scriptura so-
lui non potest, Accedit & cõmunis oblationum ritus, quia
in omni oblatione & sacrificio, antequam populus ex eo su-
meret aut ederet, offerebatur à sacerdote, Non debet igitur
ex hoc sacro pane & calice sumi à populo, nisi prius of-
feratur à sacerdote in altari, Alioquin cassa & falsa fie-
ret omnium ueteris testamenti sacrificiorum & oblatio-
num figura & significatio, quæ omnes hoc unum no. te-
stamenti sacrificiũ representauerunt, Conuincit præterea &
Psalmistę & Apostoli autoritas, quę docet Christum esse
sacer-

Christi obla-
tio mystica,
quæ in nos
uult. cœna sas-
ta est.

Ioh. 10.

sacerdotem, non secundum ordinem Aaron, sed secundum ordinem Melchisedech, Qui panem & uinum obtulit Christus autem nusquam obtulisse legitur panem & uinum, nisi in nouissima coena. Ne uero hic molestior fiam Illus, Cels. uestrae longioribus de hoc sacrificio nostro probationibus, offero & exhibeo eidem Teuthonicum libellum, In quo ad XIII. Fundamenta Lutheri, quae contra missam posuit, respondi, Quod si ocium non sit, perlegere totum, saltē perlegat Ill. Cel. uestra, ea quae contra tertium eius fundamentum respondi, ubi eadem tractatur obiectio, quam heri obiecit Ill. Ce. uestra. Quod si responsio mea ibi non satisficiat, legat precor, Ill. C. Vestra illud saltē Capitulum, In quo de Missa tam uarie atque etiam contrarie & contradictorie inter sese disceptant septem Capita unius Lutheri, Vnde facile intelliget Ill. Cel. Vest. quanto securius sit credere Ecclesiae Catholicae quam uni Luthero de Missa.

Si autem dixerit Ill. C. V. Non curare se, quid Lutherus affirmet aut neget, sed placere sibi ea quae Phil. Melanthon in Apologia sua de sacrificiorum differentia scripsit. Quandoquidem heri de Eucharistico sacrificio mentio fiebat, Non grauatim exhibebo, si petierit Ill. C. V. Ea quae ad eum articulum, qui est ordine XXIII. respondi, Nunc hoc unum humiliter ac deuote deprecor, ne Ill. C. V. potius credere uni Philippo quam toti Ecclesiae dignetur, scio enim & facile probare possum, Deo bene iuuante. In uniuersa Christi Ecclesia Missam per M. D. Annos à cunctis Catholicis pro sacrificio habitam esse, & neminem ex omnibus produci posse, qui tantas in Missam dixerit blasphemias, quantas dicit Lutherus cum complicitibus suis.

DE INVOCATIONE SANCTORVM.

Illustriss.

Illustrissima Celsitudo uestra gratiose admisit, sanctos in
 cœlo & orare pro nobis, & à nobis uenerandos & hono-
 randos esse, Acriter uero contendit, non esse inuocandos
 à nobis, quia uoces nostras non audiant, cum non sint om-
 nipotentes ut Deus est. Ego autem, etsi sanctis in cœlo om-
 nipotentiam tribuere nequolo nequdebeo, Inuocandos ta-
 men esse non dubito. Obieci ex tempore illud Epulonis ex
 Euangelio, Pater Abraham miserere mei & mitte Lazarū
 &c. Illustriss. Celsitudo uestra, mox (ut est ingenio prom-
 pra) respondit, Parabolam, non historiam esse. Ego etsi per
 reuerentiam, quam tanto Principi debeo, non reprehendi
 acriter eam responsionem, cum scirem ex Theologis quoq;
 esse quosdam eiusdem opinionis. Respondi tamen, Christū
 ea Epulonis uerba nusquam reprehendisse, si autem impia
 essent, merito debuissent reprehendi ab illo uere pietatis docto-
 re, sicut reprehendit illius excessus in epulis & uestibus & ne-
 glectam erga pauperem Lazarum misericordiam. Ceterū,
 cum textus non dicat parabolam esse, sicut circa alias para-
 bolas dicere solet, tam facile est negare quam affirmare, pa-
 rabolam esse. Immo longe similis est uero, non parabolam,
 sed historiam ac rem uere gestam esse. Tum, quia Euangeli-
 sta simpliciter narrat, ut historiam. Tum quia mendicum
 ex nomine uocat Lazarum, hoc autem historię potius est,
 quam parabolę. Vt cūq; autem sit, Ex hoc exemplo potest
 probari, sanctos in cœlo apud Deum posse inuocationes no-
 stras audire. Non enim tam magnum Chaos est inter Eccle-
 siam triumphantem & militantem, quantum est inter bea-
 tos & damnatos. Si ergo Abraham potuit audire Epulonē
 in Inferno sepultum ad se clamantem, quanto facilius po-
 test Beatissima uirgo Maria, Dei genitrix, aut Ianitor cœli
 Sanctus Petrus, aut quiuis aliorum sanctorū, qui Deo om-
 nis

Luc. 16.

Quomodo
 Abrahā aus-
 diuit uerba
 Epulonis.

Ccc nipo

inpotenti cōiunctissimi sunt, audire inuocationes eorū, qui eis charitate coniuncti eiusdem corporis Christi (quod est Ecclesia) mēbra sunt: iam aperte ait Apostolus primo Corinthiorum duodecimo, Vt non sit schisma in corpore, sed in idipsum pro inuicem sollicita sint membra. Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Si ergo non est schisma in corpore Christi, non recte dicitur magnum esse Chaos inter sanctos in cōelo & fideles in terra, sicut recte dicitur esse inter beatos & inferno sepultos.

Quomodo
sancti in cōe-
lo audiant
preces nostras.

Si ergo non obstitit Chaos illud magnum, quin Epulus nis uocem audierit Abraham, etiam si nos non intelligamus aut humana ratione capiamus, quomodo audierit. Quanto minus obstat sanctis in cōelo localis à terra distantia, quin audiant uoces nostras quibus inuocantur à nobis. Cum sint nobis charitate coniuncti, & Deo, qui omnia uidet ac audit, semper coniuncti, In cuius intima conjunctione uident ac audiunt omnia, quæ eos nosse conuenit, licet nos modum aut uiam, quomodo uident et audiunt in hac carnis & humanæ rationis infirmitate, intelligere nō ualeamus, Sufficiat nobis Ecclesiæ fides, Spiritus sancti autoritas, quæ adductum proponit exemplum, & miraculorum euident effectus, ac probata ueterum de multis sanctis narratio. Si enim Illustrissima Celsitudo uestra concedit, quod sancti in cōelo pro nobis orant, debet eadem ratione concedere, quod recte à nobis inuocantur, Inuocātur enim ut orent, si autem neq; uideant neq; audiant quæ nostra sit necessitas, aut quid nobis contingat aut imminet, quid orabunt Deum pro nobis?

Negare igitur Inuocationem sanctorum est (ut mihi uidetur) tollere commercium inter membra Triumphantis, ac milis

milantis Ecclesiæ, Est ponere magnum chaos inter beatos in re & beatos in spe, est inducere schisma in corpore unius & eiusdem Capitis, Est præcidere charitatem illorum erga nos & nostram fiduciam erga illos, Est prohibere tribulatis refugium ad amicos & domesticos Dei, Breuiter, est omnium Cœlestis Ecclesiasticæ Hierarchiæ ordinē atq; coniunctionem turbare atq; abrumperē.

Nec ualet argumentum, quo nunc pleriq; abutuntur, Argumentū inualidum.
Nihil habetur in scripturis de inuocatione sanctorum, ergo non sunt inuocandi. Tum quia non omnia sunt in scripturis expressa, sed multa per Apostolos ore tradita aut per spiritum sanctum Ecclesiæ suggesta, Tum quia norunt Dialectici, locum ab autoritate negatiue non ualere, Tum deniq; quod falsum est antecedens. Non enim omnino nihil de Inuocatione sanctorum in scripturis habetur. Scriptū est enim Genesis quadragesimo octauo. Et inuocetur super eos nomen meum, nomina quoq; patrum meorum Abraham & Isaac. Item Iob quinto. Voca ergo si est quis tibi respondeat & ad aliquem sanctorum conuertere. Item, Psalm. 120. Leuaui oculos meos in montes, unde ueniet auxilium mihi. Et in Nouo Testamento ait ipse Dominus Lucæ 16. Facite uobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum, defeceritis, recipiant uos in eterna tabernacula, Si autem sancti in illis æternis tabernaculis non essent, aut in illis nos nō audirent, quomodo nos, ubi defecerimus in illa reciperent.

Si quis autem contendat hoc Christi dictum intelligendum esse, non de sanctis in cœlo, sed de sanctis in terra, quāuis textus id non habeat, nec in terra sint æterna taberna-

Ccc 2 cula

Qualis hære-
ticorum de
sanctis fides

2. Macha. 15.
Matth. 22.
Phil. 1.

Non est con-
tra Christū,
inuocare
sanctos.

eula, nec in illa nos recipere possint ij qui in eis non sunt) Stabit nihilominus adhuc in suo robore argumentum Sancti Hieronymi contra Vigilantium, quod non est peior conditio sanctorum in cœlo quam sanctorum in terra, Si ergo sancti in terra possunt & à nobis inuocari & nos precibus suis adiuuare, Cur non possint id ipsum sancti in cœlo? Vereor itaq; ac suspicor, nouos doctores, qui nobis sanctorum inuocationem interdicunt, mustitare inter sese, & in cordibus suis sibi dicere & ex animo credere (licet foras proferre ac dicere non audent) quod sancti, qui decesserunt, nondum sint in cœlo, sed animas eorum uel in sepulcro cum corporib; uel i aliq; specu & nobis ignoto receptaculo dormire, donec resuscitentur in nouissimo die, Alicubi enim obijciunt nobis, ne quæramus ueritatem à mortuis uocantes irreuerenter mortuos, qui in perpetuum cum Christo uiuunt ac regnant, & in Apologia ait Philippus Melanchthon, nullum in scripturis extare testimonium de mortuis orantibus, præter illud somnium (ut ipse uocat) sumptum ex posteriore libro Machabæorum. At contra hunc errorem ait in Euangelio Dominus Saducæis, Non est Deus mortuorum sed uiuentium. Et Apostolus ad Philippenses. Mihi uiuere Christus est & mori lucrum, Cupio dissolui & esse cū Christo, idq; ait esse multo magis melius quam permanere in carne.

Proinde nec illa ualet obiectio, qua Illustrissima Celsitudo uestra querebatur inuocatione sanctorum detrahi honori Christi, q; solus sit mediator et aduocatus noster, Nam nos, dū sanctos Inuocamus, nō facimus eos Christo contrarios, quos scimus eius in cœlo fratres ac coheredes, & nō iam seruos sed amicos esse, p;inde eos nō aliud uelle quā quod Christus uult, cuius uolūtatī in nullo aduersantē aut resistunt

resistunt. Sed Christus non est inuidus aut osor sanctorum,
 quasi putet honorandos aut Inuocandos non esse sanctos
 sed se solum, Nusquam dicit, me solum honorate & in-
 uocate, non sanctos qui mecum sunt, sed testatur potius,
 eos, tanquam fratres & cohæredes suos, à nobis hono-
 randos esse, dicens eos & à patre suo honorificari, Quin- Luc. 12.
 imo affirmat, quod faciet eos discumbere & transiens
 ministrabit eis, Recte igitur abiens dixi, Non esse Christum Math. 6.
 & sanctos eius inter sese contrarios, ideo non posse nobis ius-
 ste obijci de cultu sanctorum illud uerbum Christi, Nemo
 potest duobus dominis seruire. Hæc sunt Illustrissime ac
 Generosissime Princeps Elector, quæ obiter super hest-
 no colloquio nostro commemorare & Illustrissimæ Cel-
 situdini uestræ humiliter deuoto obsequio suggerere uolui,
 ne credat me temere in fide maiorum nostrorum perma-
 nere, & nouis sectarum opinionibus contradicere, Res- Prouer. 6. & 22.
 tinet enim me scripturæ autoritas, ne dimittam
 legem matris meæ, neue transgrediar ter-
 minos quos posuerunt pa-
 tres nostri.

Ratispone Anno 1541.

Ccc 3 MISCELLA,

MISCELLANEO RVM LIBRI TERTII

Tractatus Duodecimus.

FRAGMENTVM DE SANCTIFICA tione donorum, & de ea quæ antea sit gratiarum actione, Ex Græco super Canonem Commentario.

Luc. 22.
Canon dicitur
Oratio
perfectiua.

Præfatio ante
Canonem

Quomodo
peragitur sa
crificium.

Pt ime hoc pacto & sacerrime dispositis, quid super est, nisi ut sacerdos ad agendū gratias deo præbitori omnium bonorum conuertatur, imitatus primum sacerdotē qui gratias egit Deo & Patri, prius quā mysterium communionis traderet. Ipse igitur sacerdos ante orationem Perfectiuam, per quam sacrificat sancta, hanc gratiarum actionem, Deo & Patri Domini nostri Iesu Christi facit. Gratias agamus Domino, omnibusq; qui astant compositis & dignum ac iustum alte dicentibus. Ipse per seipsum gratiarum actionem refert deo, Glorificans eum & cum angelis per hymnos alte collaudans, Ac gratias professus largitori bonorum omnium, quæ ab æterno nobis impartitus est, & demum ipse indicibilis, sermonem omnem superantis, Saluatoris nostri pro nobis Conuersationis memoratus, postea sacrificat præciosa dona, & uniuersum absoluit sacrificium. Et ad quem modum uerendam illam edifferens cœnam, Et quomodo ipsam ante passionem sanctis discipulis præbuit, & q̄ accepit Calicem & q̄ accepit panē, & gratias agens sanctificauit, & q̄ ea dixit per quæ mysterium manifestauit. Et ubi

ubi ipsa uerba dixit, mox procidit oratque & supplicat, ut diuinæ illæ uoces unigeniti ipsius filij saluatoris nostri, propositis donis coaptentur, & suscipientia omnis sanctum ipsius ac omnipotentem spiritum, transmutentur, panis *Transmutatio.* quidem in ipsum præciosum & sanctum eius corpus, uinum uero in immaculatum & sanctum sanguinem. Quibus actis & dictis, quicquid ad sacrificium attinet, exactum est, & ad finem peruenit, donaque sanctificata & sacrificium perfectum est.

Magnaue uictima & hostia, quæ pro mundo maculata est, in sacra mensa iacens uidetur. Panis enim non ad huc Domini corporis Typum gerit, neque est donum imaginem ueri doni ferens, neque picturam quandam instar tabulæ in seipso salutarium passionum portat. Sed ipsum uerum donum ipsum domini totum sanctum Corpus, quod omnia illa uere suscepit, opprobria, contumelias, uerbales, Crucifixum, mortuum. Quod sub Pontio Pilato pulchram Confessionem testatum est, alapis cæsum, uerberatum, sputis dedecoratum, quod se degustauit. Similiter & ipse sanguis, qui maculato corpore exiit, Hoc corpus cum illo sanguine, quod ex spiritu sancto conceptum, natum ex beata uirgine, Sepultum, quod tertia die surrexit, ascendit in cælum et ad dexteram patris sedet.

Non panis, sed uera uictima, corpus Domini, in altari est post consecrationem.

VNDE TVTO CREDIMVS Mysterium.

ET quæ fides? Ipse dixit, hoc est corpus meum. Hic sanguis meus. Ipse quoque apostolis iussit ut hoc facerent, & per illos toti ecclesie. Hoc enim ait facite in meam commemorationem. Non utique iussisset ut hoc facerent, nisi uirtutem daturus fuisset ad hoc faciendum, Et quæ uirtus? *Matth. 26:*

Virtute spiritus? Spiritus Sanctus ex alto Apostolos replens, iuxta id
ritus Sanctus quod dictum est a domino. Sedete in Ciuitate Ierusalem donec
et conficiatur Sacramentum. nec induamini uirtute ex alto. Hæc illius descensus operatio,
nō. n. semel adueniens nos postea reliquit, sed nobiscum
est & erit semper, propter hoc enim misit eum Saluator ut
maneant nobiscum in æternum. Et alium paracletum
(ait) mittam uobis, ut maneant uobiscum in æternum, Spiritum
ueritatis, quem mundus non potest capere, quoniam
neque uidet neque cognoscit ipsum. Vos autem cognoscitis
eum, quoniam apud uos manet & in uobis est, Hic sanctus
spiritus, per manum & linguam sacerdotum mysteria
perficit. Nec Sanctum Spiritum solum misit Dominus
nobis ut nobiscum maneret, Sed & ipse promisit manere
nobiscum usque ad consummationem sæculi, Verum
paracletus inuisibilis est, quia corpus ipse non attulit, Dominus
per uerenda & sacra mysteria tangi se permittit, cui
nostram naturam suscepit, & in æternum laturus est,
Hæc sacerdotij uirtus, Hic sacerdos. Non enim semel seipsum
offerens & sacrificans Sacerdotium dimisit, sed continue
eundem nobis ministrat ministerium, per quod &
aduocatus pro nobis ad deum in æternum. Cuius gratia
dictum est ad eum. Tu es sacerdos in æternum, propter hoc
nulla est fidelibus de sanctificatione donorum ambiguitas,
nec de alijs mysterijs, si secundum propositum & orationem
sacerdotum perficiantur, Et hæc quidem hæcenus.

Matth. ult.

DE COMMUNI GRATIA

rum actione, quæ in communicatione mysteriorum fit, & de ultima oratione.

Sacerdos

Sacerdos uero eos qui mysteria acceperunt, datori Deo Gratias agere pro tanto dono iubet. Nec quasi aliud agentes & segniter, sed maximo cum studio & diligentia. Hoc enim sibi uult uox hæc, recti, non uidelicet iacentes non sedentes sed & animam & corpus ad ipsum extendentes.

Post hæc alias quoque consuetas ad deum fundi deprecationes admonens, ab altari exit, transque ante uestibulum pro omnibus orationem legit, sed illud quoque notari oportet, quod post sacrficationem, & eam quæ in hac facta est glorificationem tanquam debitis omnibus erga deum completis, sacerdos ueluti seipsum absoluens ab ea, quam cum deo habuit, consuetudine, illiusque sublimitate, in hominum conuersationem paulatim descendit. Modo tamen qui est sacris conueniens, quippe orans hoc facit. Orationisque series & locus ipsum descendenter ostendunt.

Prius namque intra altare & per seipsum nullo audiente, ad deum intentus orabat. Nunc ab altari exiens & intra multitudinem quasi unus ex medio factus, omnibus audientibus pro ecclesia et omnibus fidelibus communem facit deprecationem.

Dehinc primo oblatum panem, a quo Sacrum abstulerat, in multas secans porciones fidelibus distribuit, ueluti sanctum ex ipsa repositione ad templum & oblatione iam effectum. Ipsi uero cum omni suscipientes pietate, sacerdotis dexteram deosculantur, ueluti quæ de recenti totius sancti saluatoris Corpus attigerit, & illinc sanctificationem quam acciperit tradere tangentibus credatur. Interim fideles causam precibitorumque horum bonorum glorificant, glorificationem a sacris literis assumentes, Sit nomen domini benedictum, & quæ sequuntur, Quod ubi multociens acclamarunt, psalmum legunt glorificatione ac gratiarum actione redundantem, uis uidelicet, Benedicam dominum in omni tempore.

Gratias agere pro tanto dono iubet. Nec quasi aliud agentes & segniter, sed maximo cum studio & diligentia. Hoc enim sibi uult uox hæc, recti, non uidelicet iacentes non sedentes sed & animam & corpus ad ipsum extendentes.

Ritus Græcorum post finitam missam.

Duplex oratio sacerdotis.

Distributio panis post finem missæ

Psalm. quæ decantatur post pulus.

D d d

Pane

Oratio sacer
dotis ad pos
pulum.

Pane distributo & Psalmo finito, Sacerdos extremam multitudini orationem exequitur. Non solum extra altare & omnibus audientibus, Sed & ad ipsam multitudinem uerba orationis extendens, maiorem nunc quam antea cum multitudine communicationem ostendit. Quæ autem oratio: Ut ob misericordiam saluemur, ueluti nihil habentes domo, hoc est ex proprijs nostris operibus, inferre salute dignum, sed ad solam aspicientes eius quæ saluare potest, benignitatem.

Quorum in
ea Oratione
fit mentio.

Propter hoc & multorum meminit intercessorum, hæc in re nobis auxilio esse potentium. Atq; ante omnes ipsius sanctæ dei matris, cuius gratia ab initio sumus misericordiam consecuti, proæmum autem orationis Christus, uerus noster deus, non unus ex adulterinis ac nothis & falso uocatis dijs, Quos multos aliquando sumus uenerati, sed quæ posterius uix inuenimus, Deus uerus noster, propter hoc soli ipsi ut deo decet omnis gloria honor & adoratio cum patre eius sine principio. Atq; toto sancto bono & uiuificante ipsius spiritu, Nunc & semper & in secula seculorū Amen. Exscriptum Ratisponæ 27. Iulij. Anno 1541. Laus Deo.

IOHANNES COCHLAEVUS

Pio lectori.

HOs Quatuor Miscellaneorum libros properantius nunc emitto, Candide lector, eam potissime ob causam, quod sacratissimus Imperator noster CAROLVS. V. decreuisse dicitur, præcipue de causa religionis in Consuetu Vuormaciensi nunc nunc celebrando cum Principibus & statibus sacri Ro. Imperij tractare, Cum igitur diuersi de religione Tractatus, qui per XXIII. annos in diuersis locis temporibusq; & ex uarijs occasionibus scripti sunt, in his

In his Quatuor libris habeantur, Visum est mihi opere precium fore, ut hoc præsertim tempore in publicum emittantur, In nullius autem odium gratiam ue priuatam eos nunc ædo, sed in publicum dumtaxat pacis & concordia boni respicit hic oculus meus, ut hac æditione suggeram ijs, qui legere dignabuntur, occasiones cogitandi pie ac diligenter, quomodo possit commodè, salua fide Catholica, consuli et animarum saluti & publicæ per Imperium in Germania paci. Quod utiq; per gratiam Dei fieri poterit, si omnium oculi in fidei Catholicæ ueritatem unice intenti fuerint, ut nō possit nobis illud Apostoli uere aut iure obijci, Omnes quæ Phil. 2. sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi, Quæ sunt autem Iesu Christi: Vnitas, pax, ueritas, fides, spes, & Charitas. Ioh. 17. Ipse enim rogauit deuotissime patrem suum, non solum pro Apostolis suis, sed etiam pro eis qui per uerbum eorum in se credituri erant, ut Omnes (inquit) unum sint, sicut tu pater in me & ego in te. Ipse ait, Pacem relinquo uobis, Ib. 14. & 15. pacem meam da uobis. Ipse dicit, Ego sum uia, ueritas & Math. 18. uita. Ipse mandatum nouum dedit nobis ut diligamus inuicem, Ipse pro Ethnico iussit haberi eum qui nō audit Ecclesiam. Audiamus igitur, quid nam de omnibus contro- uersijs, quæ nunc in religione nos perturbant, statuerit docueritque hætenus per tot sæcula pia mater Ecclesia, & nemo filiorum eius suæ innitatur prudentiæ, aut altum sapere uolens, matris præsumat esse magister, ut ausit eam aliter docere quàm hætenus à spiritu sancto edocta esset. Ipsa enim est columna & fundamentum ueritatis, Ego itaque hæc omnia, meque ipsum subijcio iudicio & Correctioni 1. Timo. 3. sanctæ Sedis Apostolicæ & Ro. Ecclesie, Ad quàm omnes Christianos, ppter Principalitatem conuenire oportet, sicut S. docet Ireneus.

FINIS.

Th
1170